

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียน อักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

พระครูโสตถิธรรมโสภณ
(อนวัช สิญจวัตร์)

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
พ.ศ. 2565

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียน
อักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

พระครูโสตถิธรรมโสภณ
(อนวัช สิญจวัตร์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
พ.ศ. 2565

สงวนลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ชื่อเรื่อง : การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น
ชื่อผู้วิจัย : พระครูโสตถิธรรมโสภณ (อนวัช สิญจวัตร์)
ปริญญา : ปรัชญญาดุษฎีบัณฑิต (วิจัยและพัฒนาหลักสูตร)
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยโท ดร.ณัฏฐชัย จันทชุม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพาพร สุจารี
ปีที่สำเร็จการศึกษา : 2565

บทคัดย่อ

วิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น 2) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม 3) นำหลักสูตรไปใช้ และ 4) ศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตร การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะได้แก่ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมโดยวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร สำรวจปัญหาและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ระยะที่ 3 การนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์ในจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 30 รูป และระยะที่ 4 การประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (One-Sample t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น โดยรวมไม่มีความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นและต้องการให้จัดการฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.53, S.D.= 0.28) 2) หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) หลักการ (2) วัตถุประสงค์ (3) เนื้อหาสาระ (4) กิจกรรมการฝึกอบรม (5) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และ (6) การวัดและประเมินผล การประเมินคุณภาพของหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.64, S.D.=0.55) และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.01, S.D.=0.65) สามารถนำไปใช้ในการฝึกอบรมได้ 3) เมื่อนำหลักสูตรไปใช้พบว่า พระสงฆ์ที่รับการฝึกอบรมทุกรูปสามารถอ่านและเขียนมีอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 และมีความพึงพอใจภาพรวมอยู่

ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.06, S.D.=0.65) 4) ผลการยืนยันประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 คน ยืนยัน โดยประสิทธิผลมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 สามารถนำไปใช้และพัฒนาต่อได้

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร, ความสามารถในการอ่านการเขียน, อักษรธรรมอีสาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY

_____อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยายานิพนธ์หลัก

Title : Development of Training Course to Improve Reading and Writing Ability of the Basic Thamma Isan Characters for Monks in Kalasin Province
Author : Phrakhrusottithammasopon (anawach Sinjawat)
Degree : Doctor of Philosophy (Research and Development)
Rajabhat Maha Sarakham University
Advisor : Assistant Professor Dr.Nattachai Jantachum
Assistant Professor Dr.Tipaporn Sujaree
Year : 2022

ABSTRACT

The objectives of the research were to 1) study the basic information and the need for developing a training course to improve the reading and writing ability of the basic Thamma Isan characters for monks in Kalasin province. 2) Develop the training course. 3) implement the training course and 4) confirm the effectiveness of the training course. The research was divided into 4 phases. Phase 1; to study the basic information and the need to develop a training course. It was conducted by analyzing document data, survey problems, and the need to develop training courses. Phrase 2; to develop the training course and evaluate its effectiveness. Phase3; to implement the training course in 30 Kalasin province monks as the sample group. Phase 4; to confirm the effectiveness of the training course. The statistics used were the percentages, mean, standard deviation, and t-test (dependent sample).

The research found that 1) The study on the basic information and the need for the training course to improve the reading and writing ability of the basic Thamma Isan characters showed that the overall need of the monks for developing the training course was at a high level ($\bar{X}$=4.53, S.D = 0.28) 2) The developed training course consists of 6 parts 1) rationale 2) objective 3) content 4) training activities 5) materials and the source of knowledge, and 6) evaluation and assessment process. The effectiveness evaluation of the course by the experts resulted in a high level of compatibility and adequacy ($\bar{X}$ = 4.06) which meant that the training course could be utilized for the development program.

3) The outcome of the training course showed that all the participants passed the assessment at 80 percent and the participants satisfaction to wards training activity was at the high level. 4) The result of the training course's effectiveness confirmation by all of 7 experts displayed the compatibility index as 1.00, which could be applied for further development.

Keywords: The Development of a Training Course, The Ability Of Reading and Writing, Thamma Isan Characters.

RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY

_____Major Advisor

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยโท ดร.ณัฏฐชัย จันทชุม และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพาพร สุจารี ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ทุกท่านได้กรุณาให้ความช่วยเหลือแนะนำ ตลอดจนให้คำปรึกษาอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิจัยขอเจริญพรขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพล อาจอินทร์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล วรคำ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูษิต บุญทองเถิง กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัย

ขอกราบและขอเจริญพรขอบคุณ ผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้สำหรับเก็บข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์แก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ พระเถรานุเถระ พระสังฆาธิการ ในเขตผู้ปกครองคณะสงฆ์จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งมหานิกายและธรรมยุต โดยเฉพาะเจ้าคณะตำบลที่เมตตาเป็นกลุ่มตัวอย่าง ที่ให้ความสะดวกและให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแก่ผู้วิจัย

ขอเจริญพรขอบคุณ อาจารย์ ดร.ยุทธพงศ์ มาตย์วิเศษ ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน ที่เมตตาให้คำแนะนำและมอบฟอนต์ตัวอักษรธรรมอีสาน พร้อมทั้งเอกสารต่าง ๆ ในการทำวิทยานิพนธ์แก่ผู้วิจัย

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณ พ่อ แม่ อุปัชฌาย์ ครูบาอาจารย์ทุกท่าน ที่ให้ความรู้ และขอขอบคุณ ผู้เขียนหนังสือ ตำรา บทความ เอกสาร และงานวิจัยทุกเรื่อง ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและนำมาอ้างอิง ซึ่งทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

พระครูโสตถิธรรมโสภณ
(อนวัช สิญจวัตร์)

สารบัญ

เรื่อง **หน้า**

บทคัดย่อ ..... ก
ABSTRACT ..... ค
กิตติกรรมประกาศ ..... จ
สารบัญ ..... ฉ
สารบัญตาราง ..... ซ
สารบัญภาพ ..... ฌ
บทที่ 1 บทนำ 1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา 1
1.2 คำถามการวิจัย 5
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย 5
1.4 ขอบเขตการวิจัย 6
1.5 นิยามคำศัพท์เฉพาะ 8
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 9
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม 10
2.1 แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร 10
2.2 หลักสูตรและแนวคิดในการฝึกอบรม 13
2.3 แนวคิดการฝึกอบรม 28
2.4 ประวัติอักษรธรรมอีสาน 45
2.4 แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ 56
2.5 ความสามารถด้านการอ่าน 55
2.6 ความสามารถด้านการเขียน 57
2.7 ความพึงพอใจ 75
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 82
2.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย 92

เรื่อง **หน้า**

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย 93
ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นโดยดำเนินการดังนี้ 93
ระยะที่ 2 เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น โดยใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร 93
ระยะที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม โดยดำเนินการ 94
ระยะที่ 4 เพื่อประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น94
บทที่ 4 ผลการวิจัย 107
ระยะที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น 107
ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรม อีสานเบื้องต้น 109
ระยะที่ 3 การนำหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ไปใช้ 110
ระยะที่ 4 การยืนยันประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อพัฒนาความสามารถ ในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น 118
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 121
5.1 สรุปผลการวิจัย 121
5.3 อภิปรายผล 123
5.3 ข้อเสนอแนะ 125
บรรณานุกรม 126
ภาคผนวก 131
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ 132
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 134
ภาคผนวก ค เอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อพัฒนาความสามารถ ในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น 141
ภาคผนวก ง หนังสือราชการ 227
การเผยแพร่งานวิจัย 237
ประวัติผู้วิจัย 238

สารบัญตาราง

ตารางที่ **หน้า**

2.1 เปรียบเทียบ พยัญชนะอักษรไทยกับพยัญชนะอักษรธรรมอีสานและการใช้ตัวเฟื้อง..... 51
2.2 ตัวอย่างของเกณฑ์การประเมินในภาพรวมของทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ..... 72
2.3 ตัวอย่างเกณฑ์การประเมินการเขียนซึ่งเหมาะสำหรับผู้เรียนระดับกลาง..... 73
3.1 การฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียน
อักษรธรรมอีสานเบื้องต้น 102
3.2 วิธีการดำเนินการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถ
ในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดกาฬสินธุ์ 105
4.1 ความต้องการในการฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น 108
4.2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรม .....
ความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น โดยผู้เชี่ยวชาญ..... 112
4.3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่างอบรมและคะแนนหลังการฝึกอบรม
การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น กับเกณฑ์ร้อยละ 80..... 114
4.4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจต่อการฝึกอบรม
การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น 116
4.5 แบบยืนยันประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อพัฒนาความสามารถ
ในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น 116
4.7 แบบยืนยันประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสาน
เบื้องต้น..... 118

สารบัญภาพ

ภาพที่ **หน้า**

2.1 องค์ประกอบสำคัญของหลักสูตร Taba 19
2.2 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler 22
2.3 รูปแบบกระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิด Taba 24
2.4 กระบวนการเปรียบเทียบในรูปแบบประเมินความไม่สอดคล้อง 44
2.5 เปรียบเทียบอักษรธรรมอีสานกับอักษรยวนภาคเหนือ 48
2.6 การกำเนิดตัวอักษรตามแนวของก่องแก้ว วีระประจักษ์ 49
2.7 รูปแบบของตัวอักษรธรรมอีสาน 51
2.8 สระลอย 53
2.9 ตัวอย่างการใช้สระจม 54
2.10 เลขอักษรธรรม 54
2.11 รูปแบบจำลองการอ่านที่เน้นกระบวนการอ่านในระดับพื้นฐานไปสู่ระดับสูง 59
2.12 รูปแบบจำลองการสอนที่เน้นกระบวนการอ่านในระดับสูงไปสู่ระดับพื้นฐาน 60
2.13 รูปแบบจำลองการอ่านที่เน้นกระบวนการอ่านแบบปฏิสัมพันธ์ 60

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในสังคมหนึ่ง ๆ จะดำรงอยู่ได้จะต้องมีวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของตนเอง คือ มีความเป็นอยู่หรือการดำรงชีวิตที่คล้ายคลึงกัน เช่น มีขนบธรรมเนียม มีค่านิยม การเมืองการปกครอง ศาสนา เป็นต้น (สุพัตรา สุภาพ, 2534, น. 32) เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เรียนรู้กันได้และรับช่วงสืบต่อกันไป มีระบบที่เปลี่ยนแปลง มีการปรับตัว วัฒนธรรมมิใช่ของคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นของส่วนรวมที่ทุกคนร่วมใช้ ทั้งยังต้องเกี่ยวข้องกับมนุษย์ยุคก่อน ๆ อีกด้วย ตลอดถึงเป็นมรดกทางสังคม ที่ครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตที่แต่งต่างกันของแต่ละกลุ่มสังคม ตามแต่สร้างขึ้น (จรัญ พรหมอยู่, 2526, น. 89)

วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้น มิใช่สิ่งที่มนุษย์ทำตามสัญชาตญาณเป็นการประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ กำหนดพฤติกรรมหรือความคิด ตลอดจนวิธีการหรือระบบการทำงาน ฉะนั้นวัฒนธรรมก็คือระบบในสังคมมนุษย์ที่มนุษย์สร้างขึ้นมิใช่ระบบที่เกิดโดยธรรมชาติตามสัญชาตญาณกล่าวคือจะต้องเป็นความเจริญงอกงามกระทำสืบต่อกันมาเป็นมรดกตกทอดไปสู่ชนรุ่นหลัง มรดกทางสังคมนี้มีลักษณะเป็นการครองตน รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีประจำกลุ่มของตน ซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงคลีคลายหรือเจริญงอกงามขึ้นตามยุคตามสมัย (อุทัย หิรัญโต, 2522, น. 90) เมื่อวัฒนธรรมคือสัญลักษณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นและมิใช่ที่เกิดขึ้นโดยสัญชาตญาณก็หมายความว่าวัฒนธรรมคือสิ่งที่มนุษย์จะต้องเรียนรู้และจะต้องมีการถ่ายทอด การถ่ายทอดวัฒนธรรมที่เห็นได้ชัดที่สุดก็คือ การที่พ่อแม่สอนลูกว่าอะไรควรทำหรือไม่ควรทำในสังคมไทย พ่อแม่สอนให้ลูกไหว้ผู้ที่มีอาวุโสกว่า ผู้น้อยไม่ควรยืนค้ำศีรษะผู้ใหญ่ การสอนลักษณะนี้นอกจากจะเป็นการสอนถึงพฤติกรรมแล้วยังเป็นการถ่ายทอดสัญลักษณ์ด้วย นอกจากนี้การที่พ่อแม่สอนลูกให้ทำอาหารไทย รู้จักแกงเผ็ด ตำน้ำพริก ก็เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยเหมือนกัน การถ่ายทอดวัฒนธรรมก็คือการสอนให้คนรุ่นหลังรู้ถึงสัญลักษณ์ของสังคม ซึ่งได้เคยมีการตกลงกันไว้ว่าประกอบไปด้วยอะไรบ้างและมนุษย์ในสังคมเห็นพ้องต้องกันว่า ควรจะถือวิธีการประพฤติปฏิบัติแบบใดนั้นมิได้มีการตกลงกันในรายละเอียดทุก ๆ เรื่อง ข้อตกลงคือการกำหนดหลักใหญ่ ๆ กำหนดแนวความคิดที่สำคัญไว้ เมื่อทุกคนรู้ถึงหลักใหญ่นี้แล้วก็จะประพฤติปฏิบัติได้ง่ายขึ้น หลักที่สมาชิกของสังคมใช้ยึดถือเป็นแนวประกอบการประพฤติปฏิบัติก็คือ บรรทัดฐานและค่านิยม บรรทัดฐานคือแนวทางปฏิบัติที่สมาชิกของสังคมส่วนใหญ่นับถือและค่านิยมคือความคิดและแนวปฏิบัติที่สมาชิกของ

สังคมส่วนใหญ่เห็นว่าถูกต้องดีงามเมื่อบรรทัดฐานและค่านิยมของสังคม เป็นแกนกลางให้สมาชิกของสังคมยึดเป็นหลักพฤติกรรมแนวความคิด วิธีการทำงานตลอดจนการประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ย่อมจำเป็นจะต้องสอดคล้องกับค่านิยมของสังคมนั้นโดยอัตโนมัติ และเมื่อทุกอย่างสอดคล้องกันก็หมายความว่าการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมก็ดำเนินไปได้อย่างไม่มีปัญหา ถึงแม้ว่าการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมอาจจะหมายถึงลักษณะบางอย่างของวัฒนธรรมได้เปลี่ยนไปบ้างตามการเวลา แต่ค่านิยมและหลักใหญ่ที่ใช้เป็นกฎเกณฑ์ของสังคมก็ยังไม่เปลี่ยนไป (ประเสริฐ แย้มกลิ่นฟุ้ง, 2534, น. 31)

นอกจากมนุษย์เราจะถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกคนรุ่นหนึ่งแล้วมนุษย์ แต่ทั้งนี้วัฒนธรรมที่รับมาจากสังคมข้างเคียงนั้นไม่ขัดกับค่านิยมหลักของสังคมและสอดคล้องกับของเดิมที่มีอยู่เมื่อสอดคล้องกันได้ก็จะค่อย ๆ รับกันไป และในที่สุดก็จะแยกไม่ออกว่าวัฒนธรรมส่วนใดเป็นของเดิมส่วนใดรับมาจากสังคมอื่นการรับเอาวัฒนธรรมจากสังคมอื่นมาในระยะแรกอาจจะเรียกได้ว่าเป็นการยืมวัฒนธรรม (เรื่องเดียวกัน) แต่เมื่อต่อ ๆ มาการยืมก็จะเป็นการรับ การยืมและการรับวัฒนธรรมนั้นเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่าการถ่ายทอดวัฒนธรรมในสังคมเดียวกันคือการถ่ายทอดวัฒนธรรมในแนวตั้ง จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่พ่อแม่อบรมสั่งสอนลูก ส่วนการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่งเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมในแนวนอนเป็นการที่สังคมหนึ่งยอมรับวัฒนธรรมของสังคมอื่น โดยที่ฝ่ายรับวัฒนธรรมใหม่และทิ้งวัฒนธรรมของตัวเองบางส่วน ทำให้เกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมจนทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ของเดิมไป อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมเปรียบเสมือนชีวิตที่มีการเกิด วิวัฒนาการและมีการเสื่อมสลาย รวมทั้งมีการเกิดใหม่ วัฒนธรรมเป็นสิ่งหนึ่งที่เป็นตัวกำหนดการสูญสิ้นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น

กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมเป็นกระบวนการทางการศึกษาอย่างหนึ่ง เป็นการถ่ายทอดต่อ ๆ กันมาในท้องถิ่นของตน จึงเป็นกระบวนการศึกษาหาความรู้ได้ตามอัธยาศัยหรือบางอย่างก็ได้รับรู้จากการปฏิบัติโดยไม่รู้ตัว กระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม จึงเป็นกระบวนการศึกษาที่สามารถเรียนได้ตามความต้องการและความสะดวกของผู้สอนผู้เรียน และในขณะเดียวกันวัฒนธรรมที่มีอยู่ก็ย่อมมีการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าการเปลี่ยนแปลงที่มนุษย์ประดิษฐ์และสร้างขึ้น ที่สำคัญคือการเปลี่ยนทางด้านค่านิยม บรรทัดฐานและระบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในสังคมนั้น ๆ การเปลี่ยนแปลงในแง่สิ่งของเครื่องใช้เกิดขึ้นได้ง่าย แต่การเปลี่ยนแปลงทางด้านค่านิยมและสัญลักษณ์ทางสังคมจะต้องใช้เวลานานและยากกว่า (เรื่องเดียวกัน) และขณะเดียวกันวัฒนธรรมทางภาษาเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น จึงมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อม สำหรับวัฒนธรรมอีสานมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมความเป็นอีสานมาเป็นระยะเวลาช้านาน ทั้งที่อยู่ในรูปของขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูด ภาษาเขียนและจารีตต่าง ๆ ยังเมืองอีสานมีภาษาและตัวอักษรเฉพาะของตนเองเรียกว่า อักษรธรรมอีสาน ในเวลาต่อมา

ดินแดนอีสานรวมเข้ากับส่วนกลาง อักษรธรรมอีสานกลายเป็นเพียงภาษาถิ่นที่รัฐบาลกลางไม่ยอมรับและส่งเสริมให้มีการศึกษา

ลักษณะสำคัญของการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาใดก็ตาม สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการสร้างคุณภาพให้กับบุคคลในสังคมมีความต่อเนื่องและมีเสถียรภาพ (ชูเกียรติ สีสุวรรณ์, 2534, น. 5) กระบวนการที่เป็นวิถีทางให้รับการศึกษาทำหน้าที่ดังกล่าวได้คือ กระบวนการขัดเกลาทางสังคมซึ่งไม่เพียงแต่จะมีหน้าที่ในด้านการถ่ายทอดวัฒนธรรม ถ่ายทอดความรู้และทักษะที่จำเป็นเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการที่ช่วยในการพัฒนาบุคคลในทางที่สังคมต้องการให้บุคคลเรียนรู้ การปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตและมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต กระบวนการดังกล่าวนี้เป็นกระบวนการสองทางคือ ในขณะที่สมาชิกใหม่เรียนรู้วัฒนธรรมหรือวิถีชีวิต แนวความคิดค่านิยมของสมาชิกเก่า สมาชิกเก่าได้เรียนรู้สิ่งเหล่านั้นจากสมาชิกใหม่ด้วย แต่เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนต่อเนื่องตลอดชีวิต การขัดเกลาแบบไม่เป็นทางการจึงเกิดขึ้นตลอดเวลา

ดังนั้นการมองภาพทางสังคมของการศึกษา จึงไม่อาจจะละเลยประเด็นในเรื่องของการขัดเกลาทางสังคม ซึ่งเป็นวิถีทางหรือการถ่ายทอดวัฒนธรรมและการพัฒนาอัตตะ (Self) ของบุคคลไปได้ (ชนิดา รักษ์พลเมือง, 2534) ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม เกิดจากการที่มนุษย์กำหนดขึ้นมาและได้มีการถ่ายทอดสืบต่อกันไป โดยการเรียนรู้ให้ประสบการณ์จากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น แต่ละวัฒนธรรมต่างก็มีความแตกต่างกันไปตามความมุ่งหวัง ระยะเวลาและสถานการณ์ (สนิท สมัครการ, 2534, น. 35) กระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมเป็นลักษณะการเรียนรู้ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ ได้แก่ การถ่ายทอดแนวความคิด การเรียนรู้ การเลียนแบบ สาเหตุที่มีการถ่ายทอดก็เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการดำรงชีพของมนุษย์ (กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์, 2527) การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมที่ผ่านมาจะปรากฏในรูปของภาษา ศิลปะ ความเชื่อ ระเบียบประเพณีและวิชาชีพพื้นบ้าน ในกรณีพื้นที่นั้นมีวัฒนธรรมของตนเอง

อักษรธรรมอีสานเป็นตัวอักษรที่มีรูปลักษณะที่กลมคล้ายกันกับอักษรธรรมล้านนา หรือตัวเมือง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าอักษรยวนเป็นอย่างมาก จะแตกต่างกันบ้างบางตัวเท่านั้น สาเหตุที่คล้ายกันเป็นเพราะอักษรธรรมอีสานนั้นได้รับอิทธิพลและสืบทอดมาจากอักษรธรรมล้านนา ซึ่งมีพัฒนาการมาจากอักษรมอญดังที่ศาสตราจารย์ธวัช ปุณโณทก กล่าวว่า เมื่อศึกษารูปแบบของอักษรตัวธรรมที่ใช้ในภาคอีสานและล้านช้างแล้วพบว่ามีรูปแบบคล้ายกับอักษรยวนหรืออักษรตัวเมืองในภาคเหนือ ซึ่งทั้งอักษรตัวธรรมและอักษรตัวยวนในภาคเหนือนั้นได้สืบทอดมาจากอักษรมอญที่หริภุญไชย นั่นคืออักษรมอญหริภุญไชย พุทธศตวรรษที่ 18 (คริสต์ศตวรรษที่ 12) เป็นต้นแบบของอักษรยวนภาคเหนือและอักษรธรรมอีสาน (ธวัช ปุณโณทก, 2540, น. 54)

สาเหตุที่เชื่อว่าอักษรธรรมอีสานได้รับอิทธิพลและสืบทอดมาจากอักษรธรรมล้านนาเพราะหลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นเครื่องยืนยันที่ชัดเจนโดยกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรล้านช้าง (รวมถึงภาคอีสานบางส่วน) และอาณาจักรล้านนาในสมัยราชวงศ์มังราย ทั้งทางด้านศาสนาศิลปวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางสายเลือดแห่งเจ้าผู้ปกครองอาณาจักรทั้งสอง กล่าวคือในสมัยพระเจ้าวิชุลราชแห่งอาณาจักรล้านช้างได้พื้นฟูและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์โดยได้รับการสืบทอดมาจากเชียงใหม่และมีพระเถระผู้ใหญ่จากล้านช้างมาศึกษาพระธรรมวินัยจากล้านนาด้วย ต่อมาในสมัยพระเจ้าโพธิสาลราช (พ.ศ. 2063-2093) พระโอรสของพระเจ้าวิชุลราช ได้สมรสกับพระธิดาเจ้าเมืองเชียงใหม่ และในสมัยเดียวกันนี้พระเจ้าโพธิสาลราชได้ขอพระเทพมงคลเถระและบริวารพร้อมทั้งพระคัมภีร์พระไตรปิฎกจากเชียงใหม่มาเผยแผ่ที่ล้านช้างเมื่อ พ.ศ.2066 อีกด้วย ต่อมาในสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช พระโอรสของพระเจ้าโพธิสาลราชและเจ้าหญิงเมืองเชียงใหม่ได้เสด็จไปครองเมืองเชียงใหม่อยู่ระยะหนึ่งเพราะทางเชียงใหม่ขาดผู้สืบเชื้อสาย (พ.ศ.2091-2093) เมื่อพระเจ้าโพธิสาลราชสวรรคตจึงเสด็จกลับไปครองอาณาจักรล้านช้าง และในการกลับมาครั้งนั้นพระองค์คงจะได้นำเอาพระธรรมคัมภีร์วรรณคดี นักปราชญ์ราชบัณฑิตตลอดถึงช่างฝีมือกลับมาล้านช้างด้วย ฉะนั้นตัวอักษรล้านนาที่ใช้กับแพร่หลายในอาณาจักรล้านนาในขณะนั้นก็น่าจะได้เข้ามามีบทบาทต่ออาณาจักรล้านช้างมากยิ่งขึ้นตามลำดับ ในระยะแรก ๆ อักษรทั้งสองอาณาจักรนี้เป็นอักษรแบบเดียวกัน เพราะนำเอาอักษรล้านนามาใช้ในอาณาจักรล้านช้างช่วงต้นๆ ดังปรากฏในศิลาจารึกที่พบในภาคอีสานและล้านช้าง เช่น จารึกฐานพระพุทธรูปวัดสีสะเกด เวียงจันทน์ (พ.ศ. 2033) จารึกฐานพระพุทธรูปพระประธานในพระอุโบสถวัดพระธาตุพนม (พ.ศ. 2046) จารึกวัดถ้ำสุวรรณคูหา (พ.ศ.2106) เป็นต้น จารึกดังกล่าวมีรูปแบบสัณฐานตัวอักษรเหมือนกันกับอักษรธรรมล้านนาในช่วงระยะเวลาใกล้เคียงกัน เช่น จารึกฐานพระพุทธรูปวัดเชียงมั่น จังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2008) ศิลาจารึกวัดช้างค้ำ จังหวัดน่าน (พ.ศ. 2091) เป็นต้น ต่อมารูปแบบของตัวอักษรล้านนาและตัวอักษรธรรมได้พัฒนาแตกต่างกันออกไปจนในปัจจุบันมีรูปแบบแตกต่างกันบ้างบางประการ เช่น ได้เพิ่มเสียงวรรณยุกต์ เพิ่มเครื่องหมายกำกับเสียงตัวพยัญชนะ เป็นต้น ส่วนตัวอักษรธรรมในล้านช้างไม่ได้เพิ่มเติมอะไรมากและก็นำมาใช้ในภาคอีสานของไทยสืบต่อมา

สาเหตุที่ชื่อว่าตัวอักษรธรรมนั้น เพราะใช้ตัวอักษรชนิดนี้ในการบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เช่น พระไตรปิฎก พระธรรมคัมภีร์ต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นอักษรชั้นสูง อักษรศักดิ์สิทธิ์ ตัวอักษรชนิดนี้ใช้ในประเทศลาวก็เรียกว่า ตัวธรรมลาว ใช้ในภาคอีสานก็เรียกว่า ตัวธรรมอีสาน ตามแต่ละท้องถิ่นจะเรียกแต่ก็คือตัวอักษรชนิดเดียวกันนั่นเอง

ด้วยระบบการศึกษาของไทยยึดหลักจากส่วนกลางเป็นบันทัดฐานของการศึกษา จึงส่งผลทำให้ขาดการสืบทอดการเรียนรู้ตัวอักษรธรรมอีสานอย่างเป็นทางการ ขาดการเอาใจใส่ดูแล ขาดการส่งเสริมจากรัฐ จากผู้รู้ทำการสอน ที่มีการสอนก็เพียงภายในวัด การเรียนการสอนก็เป็นไปตามสภาพการณ์

สถานการณ์ดังกล่าวนี้เรียกได้ว่าเป็นการสูญเสียทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมทางภาษา การใช้ภาษาเขียนเริ่มมีความสำคัญน้อยลง ส่งผลกระทบไปถึงการศึกษาของพระสงฆ์ในปัจจุบัน เนื่องจากขาดผู้มีความรู้และขาดผู้ให้ความรู้ในเรื่องการเรียนการสอนการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานอย่างยิ่ง จึงทำให้พระสงฆ์ในเขตภาคอีสานส่วนใหญ่อ่านตัวอักษรธรรมในคัมภีร์ใบลานหรือพระคัมภีร์ต่าง ๆ ที่จดจารึกพระธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา คติธรรม วรรณกรรม วรรณคดี นิทานพื้นบ้าน ตำรายาต่าง ๆ ไม่ได้ และไม่สามารถเขียนอักษรธรรมอีสานเพื่อบันทึกพระธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาได้เช่นกัน

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสาน และจากการสำรวจพระสงฆ์ จำนวน 120 รูป การสนทนากลุ่มพระสงฆ์ผู้เชี่ยวชาญตลอดจนปราชญ์ชาวบ้านจำนวน 10 คน พบว่า พระสงฆ์ในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์จำนวนมาก ไม่สามารถอ่านและเขียนอักษรธรรมอีสานได้ ซึ่งในปัจจุบันที่วัดต่างๆในภาคอีสานมีพระคัมภีร์ใบลานที่เก่าแก่และมีคุณค่าที่เขียนด้วยอักษรธรรมอีสานเป็นจำนวนมากที่จารึกเรื่องราวต่างๆทางพุทธศาสนา วรรณกรรม วรรณคดี นิทายชาวบ้าน และตำรายา เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นเพื่อให้สามารถอ่านและเขียนอักษรธรรมอีสาน ซึ่งเป็นประโยชน์กับคนรุ่นหลังและเป็นภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นสมควรได้รับการอนุรักษ์และถ่ายทอดสืบต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น เป็นอย่างไร

1.2.2 หลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ที่มีคุณภาพ มีลักษณะอย่างไร

1.2.3 การนำหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ไปใช้ ผลเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

1.3.2 เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

1.3.3 เพื่อนำหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ไปใช้

1.3.4 เพื่อประเมินหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

1.4 ขอบเขตการวิจัย

วิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยเป็น 4 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

ระยะที่ 2 พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

ระยะที่ 3 การนำหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ไปใช้

ระยะที่ 4 การประเมินประสิทธิผลผลหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

โดยมีขอบเขตการวิจัยในมิติต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.4.1.1 ประชากรคือพระสงฆ์ฝ่ายมหานิกายและพระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต เขตปกครองพระสงฆ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 172 รูป

1.4.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยระยะที่1 วัตถุประสงค์ในการวิจัยคือเพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น กลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากประชากรเบื้องต้นที่กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเคซี่ มอร์แกน (Morgan, 1970, pp. 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 120 รูป ใช้สำหรับตอบแบบสำรวจในการศึกษา ข้อมูลพื้นฐาน ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษา และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 10 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.4.1.3 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยในระยะที่ 2 วัตถุประสงค์การวิจัยคือ เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อกำหนดจุดประสงค์ และขอบเขตเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม จำนวน 7 คน ประกอบไปด้วย

1) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา 1 คน

2) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน 2 คน

3) ปราชญ์ชาวบ้าน 1 คน

4) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล 1 คน

5) พระสงฆ์ 2 รูป

รวม 7 คน

1.4.1.4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 3 วัตถุประสงค์ในการวิจัยคือเพื่อนำหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ไปใช้กลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นได้มาจาก พระสงฆ์ฝ่ายมหานิกายและพระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต เขตปกครองพระสงฆ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีความต้องการเข้ารับการฝึกอบรม และสามารถปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนดไว้ คือ ต้องมีเวลาเข้ารับการฝึกอบรมจนจบหลักสูตรอย่างน้อย 80% และผ่านเกณฑ์การประเมิน 80% ของระยะเวลาการฝึกอบรม ทุกรูป

1.4.1.5 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 4 วัตถุประสงค์ในการวิจัยคือเพื่อศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการยืนยันประสิทธิผลของหลักสูตร คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน

1.4.2 ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาในครั้งนี้แบ่งออกเป็น

1.4.2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ หลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

1.4.2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

1) ความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

2) ความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม

1.4.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เน้นหัวข้อต่อไปนี้

1.4.3.1 ประวัติอักษรตัวธรรม

1) กำเนิดอักษรตัวธรรม

2) การสิ้นสุดความนิยมในการใช้อักษรตัวธรรม

1.4.3.2 อักษรอักษรตัวธรรม

1) รูปลักษณ์พยัญชนะอักษรตัวธรรม

2) รูปลักษณ์สระตัวธรรม

3) รูปลักษณ์ตัวเลขอักษรตัวธรรม

4) รูปลักษณ์เครื่องหมาย

1.4.3.3 อักขรวิธีอักษรตัวธรรม

1) การวางอักขระอักษรตัวธรรม

2) การแจกแม่ตัวสะกดในอักขรวิธีอักษรตัวธรรม

3) หลักการเฉพาะในอักขรวิธีอักษรตัวธรรม

4) อักขรวิธีพิเศษ

1.4.3.4 การสะกดคำอักษรตัวธรรม

1) การสะกดคำตามหลักอักขรวิธีภาษาอีสาน

2) การซ้อนตัวตามหลักพยัญชนะสังโยคในคำภาษาบาลี

1.4.3.5 การเขียนอักษรตัวธรรม

1) การเขียนอักขระอักษรตัวธรรม

2) การเขียนคำภาษาบาลีด้วยอักษรตัวธรรม

3) การเขียนคำภาษาอีสานด้วยอักษรตัวธรรม

รวมเวลาในการอบรม 5 ครั้ง รวม 30 ชั่วโมง

1.4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

1.4.4.1 การศึกษาข้อมูลและการพัฒนาหลักสูตรระหว่างเดือนกันยายน 2563 ถึง เดือนมีนาคม 2564

1.4.4.2 การนำหลักสูตรไปใช้ระหว่างเดือนมิถุนายน 2564 ถึง เดือนกรกฎาคม 2564

1.5 นิยามคำศัพท์เฉพาะ

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น หมายถึง เอกสารหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เพื่อใช้ในการฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น โดยเนื้อหาจะเน้น พยัญชนะ สระ ตัวสะกด วรรณยุกต์ และตัวเลข โดยมีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของหลักสูตร 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 3) เนื้อหาสาระ 4) กิจกรรมการฝึกอบรม 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล

อักษรธรรมอีสาน หมายถึง ตัวอักษรที่มีรูปแบบโดยเฉพาะใช้ในการสื่อสารทั้งการพูด การอ่านและการเขียนระหว่างชาวอีสาน (ล้านช้าง) ในอดีต การเขียนอักษรที่ใช้จารหรือจารึกลงในคัมภีร์ใบลาน สมุดข่อย และศิลาจารึกในอาณาจักรล้านช้าง

พระสงฆ์ หมายถึง พระสังฆาธิการในระดับตำบลที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ในเขตการปกครองตำบลต่าง ๆ เรียกตามตำแหน่งว่าเจ้าคณะตำบลซึ่งปกครองคณะสงฆ์ทั้ง 2 นิกาย คือ มหานิกาย และ ธรรมยุต ในเขตอำเภอเมืองกาฬสินธุ์

ความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น หมายถึง กระบวนการรับรู้ข้อมูลรับรู้ความสามารถในการอ่านออกเสียงคำศัพท์ ประโยค และ การอ่านอักษรธรรมอีสาน ซึ่งผู้วิจัยประเมินความสามารถด้านการอ่านและการเขียนด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านและการเขียน

การประเมินหลักสูตรฝึกอบรม หมายถึง การพัฒนาคุณภาพของหลักสูตรเพื่อตัดสินว่าหลักสูตรมีคุณค่า คุณภาพ มีความเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยใช้วิธีตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมจากแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญ และการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ

การนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้ หมายถึง ผลจากการนำหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ไปใช้แล้วทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีการเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ความสามารถในการอ่านละการเขียน โดยผ่านเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 และเข้ารับการฝึกอบรมอย่างน้อย 80 % ขอระยะเวลาของการฝึกอบรม

ความพึงพอใจ หมายถึง ระดับความพึงพอใจของพระสงฆ์ที่เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม ด้านการอบรม 4 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรม ระยะเวลา และด้านบรรยากาศในการฝึกอบรม โดยพิจารณาจากแบบสอบถามความพึงพอใจในการดำเนินการฝึกอบรม

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ได้แนวทางในการพัฒนาและการจัดการเรียนรู้การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นและด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้และขยายผลในการฝึกอบรมพระสงฆ์ต่อไป

1.6.2 พระสงฆ์ที่เข้ารับการอบรมตามหลักสูตรมีความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ทำให้เกิดกระบวนการ เรียนรู้การถ่ายทอดวัฒนธรรมด้านอักษรธรรมอีสานและสามารถอ่านเขียนใบลานได้

บทที่ 2
การทบทวนวรรณกรรม

ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสาร ตำรา บทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร
2. หลักสูตรและแนวคิดในการฝึกอบรม
3. อักษรธรรมอีสาน
4. แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้
5. ความสามารถด้านการอ่านและการเขียน
6. ความพึงพอใจ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร

2.1.1 ความหมายของหลักสูตร

Taba (1962, p.198) กล่าวว่า หลักสูตรหมายถึง การวางแผนสำหรับการเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาคนจะมีส่วนในการกำหนดหลักสูตร

Sayler, Alexander, and Lewis (1981, p.3) หลักสูตรคือโอกาสการเรียนรู้ทั้งหมดที่สถานศึกษาจัดให้กับผู้เรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้

Posner (2003) ให้นิยามว่าหลักสูตรคือ เนื้อหาหรือจุดประสงค์ที่โรงเรียนต้องจัดให้เด็กและเป็นสิ่งที่ครูต้องนำมาเป็นยุทธศาสตร์ในการสอน ซึ่งหากมองว่าสูตรเป็นเป้าหมาย (Ends) ที่เน้นที่ลักษณะของผู้เรียนที่จบหลักสูตรที่มองว่าหลักสูตรเป็นวิธีการ (Means) ก็เน้นที่การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

นิรมล ศตวุฒิ (2551, น. 3) ได้สรุปความหมายของหลักสูตร จากนักวิชาการหลาย ๆ ท่าน ออกเป็น 2 มุมมอง คือ

1. เป็นมุมมองในมุมแคบคือ เป็นที่รวบรวมเนื้อหาวิชาที่วางแผนไว้

2. เป็นมุมมองในมุมกว้าง หมายถึง ปะสบการณ์ทั้งหมดที่สถานศึกษาเป็นผู้นำทางให้เกิดการเรียนรู้

ประสาท เนื่องเฉลิม (2553, น. 19) กล่าวไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง แนวทางหรือ เอกสารในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาสาระ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่จัดให้แก่ผู้เรียน

มาเรียม นิลพันธ์ (2554, น. 15) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะได้รับทั้งภายในและภายนอกสถาบันการศึกษา ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองเป็นไปในทิศทางที่สถานศึกษาปรารถนา โดยสถานศึกษาเป็น ผู้บริหารจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

ชวลิต ชูกำแพง (2555, น. 13) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนสื่อและวัสดุต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนา

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง การรวบรวมความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่จัดทำขึ้นเป็นแบบแผน ถ่ายทอดให้กับบุคคลอื่น เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและพัฒนาตนเองตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

2.1.2 องค์ประกอบของหลักสูตร

Beauchamp (1981) เสนอว่า องค์ประกอบของหลักสูตรมีดังนี้ 1) การกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เฉพาะ 2) ขอบข่ายของเนื้อหาสาระ 3) การนำหลักสูตรไปใช้และ 4) การพิจารณาตัดสินประเมินผล

สงัด อุทรานันท์ (2532) กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรประกอบด้วย 3 ส่วนใหญ่ ๆ คือ 1) จุดมุ่งหมาย ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของหลักสูตร เพราะจุดมุ่งหมาย จะเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงเป้าหมายและเจตนารมณ์ของหลักสูตรว่าต้องการให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะเป็นเช่นใด จุดมุ่งหมายหลักสูต โดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 2ประเภท คือจุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ 2) เนื้อหาสาระและประสบการณ์เรียนรู้เป็นส่วนประกอบที่จำเป็นรองไปจากจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื่องจากเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้จะเป็นสื่อกลาง (Means) ที่จะนำผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ 3) การประเมินผล เป็นองค์ประกอบที่มีความจำเป็นของหลักสูตร เพราะจะเป็นการเสนอแนวทางการดำเนินการวัดและประประเมินผลที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับหลักสูตรนั้น ๆ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรจะประกอบด้วย 4 ประการ โดยในแต่ละองค์ประกอบจะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทั้งแนวตั้งและแนวนอน ดังนี้

1. จุดมุ่งหมาย (Objective) หมายถึง ความมุ่งหวังที่จะทำให้เกิดผลแก่ผู้เรียนภายหลังการใช้หลักสูตร หรือสิ่งที่กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์จะให้เกิดแก่ผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ต้องการและเป็นพฤติกรรมที่สามารถวัดและประเมินได้ การกำหนดจุดมหมายในหลักสูตรแต่ละระดับจะแตกต่างกันตามลักษณะผู้เรียนและการพัฒนา การด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญาโดยครอบคลุมลักษณะ 3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ เจตคติ

2. เนื้อหาวิชา (Content) หมายถึง สาระสำคัญของความรู้ที่นำมากระตุ้นหรือเป็นเครื่องมือพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และเกิดคุณลักษณะตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมาย เนื้อหาเป็นสิ่งที่กำหนดประสบการณ์การเรียนรู้ และทำหน้าที่เชื่อมโยงให้การจัดประสบการณ์นั้นให้บังเกิดผลตามจุดมุ่งหมายหลักในการเลือกเนื้อหาในหลักสูตร 1) ข้อมูลค้นปรัชญาการศึกษา ได้แก่ เป้าหมายทางการศึกษา องค์ความรู้และธรรมชาติของความรู้ 2) ข้อมูลค้นจิตวิทยาการเรียนรู้ ได้แก่ พัฒนาการและวุฒิภาวะของผู้เรียน ความสามารถและศักยภาพในตัวผู้เรียน ธรรมชาติของการเรียนรู้ของมนุษย์ 3) ข้อมูลด้านสังคม ได้แก่ ความต้องการและความคาดหวังของสังคม หลักที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเนื้อหาวิชา ประกอบด้วย (1) มีเนื้อหาเฉพาะอะไรบ้างที่จะบ่งชี้ให้ผู้เรียนรู้ในสิ่งนั้น (2) มีข้อเท็จจริง แนวคิดสำหรับ กฎ หลักการอะไรที่สัมพันธ์กับหัวข้อเนื้อหาวิชา (3) เนื้อหาได้ชี้แนวทางเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนเป็นขั้นตอนและต่อเนื่องอย่างสัมพันธ์กับหัวข้อเรื่องอย่างไร และ (4) เนื้อหาวิชาได้บ่งชี้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความคิด ทักษะ และคุณลักษณะค่านิยมในรูปแบบใด

3. ประสบการณ์การเรียนรู้ (Leaning Experiences) หมายถึงปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างผู้เรียนกับสถานการณ์ภายนอกของสิ่งแวดล้อมที่ผู้เรียนมีปฏิกิริยาต่อการเรียนรู้เกิดขึ้นจากพฤติกรรมที่แสดงออกของนักเรียน คือ เกิดจากสิ่งที่ผู้เรียนกระทำไม่ใช่ครูกระทำ จะเห็นว่าจุดมุ่งหมายที่ระบุทั้งพฤติกรรมและเนื้อหานั้นเป็นจุดหมายปลายทาง (Ends) แต่ประสบการณ์การเรียนที่จะจัดขึ้นเป็นวิธีการ (Means) ที่จะบรรลุถึงจุดหมายปลายทางนั้น หลักในการเลือกประสบการณ์การเรียน มีดังนี้ คือ (1) ควรเลือกประสบการณ์การเรียนที่ให้โอกาสผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติตามจุดมุ่งหมาย (2) ประสบการณ์การเรียนรู้ควรเป็นที่พึงพอใจของผู้เรียน (3) อยู่ในขอบข่ายความสามารถของผู้เรียน (4) ควรเลือกประสบการณ์การเรียนที่สามารถนำไปสู่จุดมุ่งหมายหลาย ๆ อย่างได้

4. การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง กระบวนการรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบว่าประสบการณ์การเรียนที่จัดขึ้นได้เกิดผลที่พึงปรารถนาจริงหรือไม่ และได้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใดและเป็นการเสนอข้อมูลเพื่อตัดสินใจเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุง หรือเลือกวิธีการใหม่เกี่ยวกับการจัดการ ศึกษา ควรพิจารณาให้ครอบคลุมทั้งมิติการประเมินความก้าวหน้า และมิติการประเมินผลลัพธ์

ธำรง บัวศรี (2542) กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรมี ดังนี้ 1) เป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา (Education Goals and Policies) ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2) จุดหมายของหลักสูตร (Curriculum Aims) เป็นสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนหลังจากเรียนจบหลักสูตรแล้ว 3) รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร(Types and Structures) เป็นลักษณะและแผนผังที่แสดงรายวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ที่จัดให้แก่ผู้เรียน 4) วัตถุประสงค์ของวิชา (Subject Objectives) เป็นผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนรายวิชานั้นไปแล้ว 5) เนื้อหา (Content) เป็นสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะและความสามารถที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับ 6) วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ (Instructional Objectives) เป็นสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้มีทักษะและความสามารถหลังจากที่ได้เรียนรู้เนื้อหาที่กำหนดให้ 7) ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน (Instructional Strategies) เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีหลักเกณฑ์ เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ 8) การประเมินผล (Evaluation) เป็นการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและหลักสูตร 9) วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน (Curriculum Materials and Instructional Media) เป็นเอกสารสิ่งพิมพ์ หรือวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

โดยสรุปองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญได้การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การกำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตร การจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์การเรียนรู้ และการวัดและการประเมินผล

2.2 หลักสูตรและแนวคิดในการฝึกอบรม

2.1.1 ความหมายของหลักสูตร

Taba (1962, p. 10) ให้ความหมายหลักสูตร คือ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรม มวลประสบการณ์ การประเมินผล การพัฒนาหลักสูตร เป็นกระบวนการวินิจฉัย (Diagnosis) และตัดสินใจ (Decision) เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ Taba มี 7 ขั้นตอน ดังนี้ การวินิจฉัยความต้องการ (Diagnosis of Needs) การกำหนดวัตถุประสงค์ (formulation of Objectives) การเลือกเนื้อหา (selection of content) การจัดองค์ประกอบของเนื้อหา (organization of content) การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (Selection of Learning Experiences) การจัดองค์ประกอบของประสบการณ์การเรียนรู้ (organization of learning experiences และการวินิจฉัยว่าสิ่งที่จะประเมินคืออะไรและเลือกวิธีการ เครื่องมือแบบใดในการประเมิน (determination of what to evaluate and of the ways and means of doing it)

Ornstein and Hunkins (2013, pp. 8-9) ให้ความหมายของหลักสูตรหมายถึงประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม หรือเป็นแบบแผนสำหรับปฏิบัติการ รวมทั้งกลยุทธ์ ในการจัดการศึกษาไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ สำหรับให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

Sayler, Alexander, and Lewis (1981, p. 3) หลักสูตรคือโอกาสการเรียนรู้ทั้งหมดที่สถานศึกษาจัดให้กับผู้เรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้

Posner (2003) ให้นิยามว่าหลักสูตรคือ เนื้อหาหรือจุดประสงค์ที่โรงเรียนต้องจัดให้เด็กและเป็นสิ่งที่ครูต้องนำมาเป็นยุทธศาสตร์ในการสอน ซึ่งหากมองว่าสูตรเป็นเป้าหมาย (Ends) ที่เน้นที่ลักษณะของผู้เรียนที่จบหลักสูตรที่มองว่าหลักสูตรเป็นวิธีการ (Means) ก็เน้นที่การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

นิรมล ศตวุฒิ (2551, น. 3) ได้สรุปความหมายของหลักสูตร จากนักวิชาการหลาย ๆ ท่าน ออกเป็น 2 มุมมอง คือ

1. เป็นมุมมองในมุมแคบคือ เป็นที่รวบรวมเนื้อหาวิชาที่วางแผนไว้
2. เป็นมุมมองในมุมกว้าง หมายถึง ปะสบการณ์ทั้งหมดที่สถานศึกษาเป็นผู้นำทางให้เกิดการเรียนรู้

ประสาท เนื่องเฉลิม (2553, น. 19) กล่าวไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง แนวทางหรือ เอกสารในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาสาระ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่จัดให้แก่ผู้เรียน

มาเรียม นิลพันธ์ (2554, น. 15) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะได้รับทั้งภายในและภายนอกสถาบันการศึกษา ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองเป็นไปในทิศทางที่สถานศึกษาปรารถนา โดยสถานศึกษาเป็น ผู้บริหารจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

ชวลิต ชูกำแพง (2555, น. 13) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนสื่อและวัสดุต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนา

ธีระ รุญเจริญ (2550, น. 280) ให้ความหมายหลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมดที่จัดขึ้นกับนักเรียน มีการควบคุม หรือตามคำแนะนำของสถานศึกษาซึ่งเป็นเครื่องมือที่จะทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ หรือความคาดหวังที่ได้ตั้งไว้

ชุมศักด อินทร์รักษ์ (2551, น. 47) ให้ความหมายหลักสูตร หมายถึง เนื้อหาสาระสำคัญ

และกิจกรรมต่าง ๆ ที่สนองวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามที่พึงประสงค์

สำลี ทองทิว (2551, น. 95-111) ให้ความหมายของหลักสูตร หมายถึง รายละเอียดเนื้อหาสาระที่จำเป็นต้องส่งผ่านให้กับผู้เรียน ผลผลิตการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ตามข้อตกลงและพันธสัญญาระหว่างผู้เรียนและผู้สอน และทักษะประสบการณ์ คุณธรรมและจริยธรรมที่ผู้เรียนยอมรับ

กาญจนา คุณารักษ์ (2553, น. 38) ให้ความหมายหลักสูตร หมายถึงโครงการหรือแผนตลอดจนข้อกำหนด ซึ่งประกอบด้วยหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง กิจกรรม วัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ตามศักยภาพของตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน สังคม และโลกอย่างมีคุณภาพ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554, น. 105) ให้ความหมายของหลักสูตร หมายถึง แนวทางที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ พร้อมทั้งมีการฝึกประสบการณ์ นำไปสู่เป้าหมายความสำเร็จ

สุเทพ อ่วมเจริญ (2555, น. 4) ให้ความหมายหลักสูตร หมายถึง ศาสตร์ที่ต้องเกิดเรียนรู้เพื่อนำไปกำหนดวิธีการสู่การจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ (2556, น. 53) ให้ความหมายของหลักสูตร หมายถึง แผนการจัดกิจกรรมที่โรงเรียนจัดให้กับผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ที่นำไปปฏิบัติ เนื้อหาสาระและจำนวนชั่วโมงสอนแต่ละวิชา วิธีการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน และวิธีการประเมิน

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง การรวบรวมความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่จัดทำขึ้นเป็นแบบแผน ถ่ายทอดให้กับบุคคลอื่น เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและพัฒนาตนเองตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

2.1.2 ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรมีความสำคัญต่อการกำหนดมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนทั้งนี้ เพื่อให้แน่ใจว่าผู้เรียนในแต่ละวัยแต่ละระดับการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมกันหรือไม่ อย่างไร

ธำรง บัวศรี (2542, น. 9-10) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษา เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนมีความมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนอย่างไร และสามารถให้ความรู้ เสริมสร้างทักษะและเจตคติในด้านใดบ้าง

สุนีย์ ภู่พันธ์ (2546, น. 17) ได้สรุปความสำคัญของหลักสูตรดังนี้

1. หลักสูตรเป็นเสมือนเบ้าหลอมพลเมืองให้มีคุณภาพ
2. หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการจัดการศึกษา
3. หลักสูตรเป็นโครงการและแนวทางในการให้การศึกษา

4. ในระดับสถานศึกษาหลักสูตรจะให้แนวปฏิบัติแก่ครู

5. หลักสูตรเป็นแนวทางการส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามและมีพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

6. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์ว่า ผู้เรียนสังคมควรจะได้รับสิ่งใดบ้างที่จะเป็นประโยชน์แก่เด็กโดยตรง

7. หลักสูตรที่เป็นเครื่องกำหนดว่า เนื้อหาวิชาอะไรบ้างที่จะช่วยให้เด็กมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างราบรื่น เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติและบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม

8. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่า วิธีการดำเนินชีวิตของเด็กเป็นไปด้วยราบรื่นและ ผาสุกอย่างไร

9. หลักสูตรย่อมทำนายลักษณะของสังคมในอนาคตว่าจะเป็นเช่นไร

10. หลักสูตร ได้กำหนดแนวทางความรู้ความสามารถ ความประพฤติ ทักษะและเจตคติของผู้เรียนที่จะอยู่ร่วมในสังคม และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและชาติบ้านเมือง

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554, น. 7) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นเครื่องมือในการควบคุมมาตรฐานการศึกษาของสถาบันการศึกษาและคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามนโยบายและแผนการศึกษาของชาติ และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ที่จัดการศึกษาที่จะพัฒนาผู้เรียน ไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ อันจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศ

2.1.3 องค์ประกอบของหลักสูตร

ได้มีผู้ให้แนวคิดไว้หลายลักษณะกล่าวคือ

สงบ ลักษณะ (2542) จำแนกองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ 5 ส่วน คือ

1. ผลการเรียนรู้ ซึ่งนิยมเรียกว่า มาตรฐานการเรียนรู้
2. ขอบข่ายเนื้อหาวิชา หรือ สาระการเรียนรู้
3. แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน
4. แผนการใช้สื่อการเรียนการสอน
5. แผนการวัดผลประเมินผล เพื่อแสดงหลักฐานการบรรลุผลการเรียนรู้

รุจิร์ ภู่สาระ (2546, น. 8) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ 4 ประการคือ

1. จุดมุ่งหมาย (Educational Purpose) ที่โรงเรียนต้องการให้ผู้เรียนเกิดผล
2. ประสบการณ์ (Educational Experience)
3. วิธีการจัดประสบการณ์ (Organization of Educational Experience) เพื่อให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. วิธีการประเมิน (Determination of What to Evaluate) เพื่อตรวจสอบจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

สงัด อุทรานันท์ (2532) กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรประกอบด้วย 3 ส่วนใหญ่ ๆ คือ

1. จุดมุ่งหมาย ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของหลักสูตร เพราะจุด มุ่งหมายจะเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงเป้าหมายและเจตนารมณ์ของหลักสูตรว่าต้องการให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะเป็นเช่นใด จุดมุ่งหมายหลักสูต โดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือจุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ

2. เนื้อหาสาระและประสบการณ์เรียนรู้เป็นส่วนประกอบที่จำเป็นรองไปจากจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื่องจากเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้จะเป็นสื่อกลาง (Means) ที่จะนำผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

3. การประเมินผล เป็นองค์ประกอบที่มีความจำเป็นของหลักสูตร เพราะจะเป็นการเสนอแนวทางการดำเนินการวัดและประประเมินผลที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับหลักสูตรนั้น ๆ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรจะประกอบด้วย 4 ประการ โดยในแต่ละองค์ประกอบจะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทั้งแนวตั้งและแนวนอน ดังนี้

1. จุดมุ่งหมาย (Objective) หมายถึง ความมุ่งหวังที่จะทำให้เกิดผลแก่ผู้เรียนภายหลังการใช้หลักสูตร หรือสิ่งที่กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์จะให้เกิดแก่ผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ต้องการและเป็นพฤติกรรมที่สามารถวัดและประเมินได้ การกำหนดจุดมหมายในหลักสูตรแต่ละระดับจะแตกต่างกันตามลักษณะผู้เรียนและการพัฒนา การด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาโดยครอบคลุมลักษณะ 3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ เจตคติ

2. เนื้อหาวิชา (Content) หมายถึง สาระสำคัญของความรู้ที่นำมากระตุ้นหรือเป็นเครื่องมือพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และเกิดคุณลักษณะตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมาย เนื้อหาเป็นสิ่งที่กำหนดประสบการณ์การเรียนรู้ และทำหน้าที่เชื่อมโยงให้การจัดประสบการณ์นั้นให้บังเกิดผลตามจุดมุ่งหมายหลักในการเลือกเนื้อหาในหลักสูตร 1) ข้อมูลค้นปรัชญาการศึกษา ได้แก่ เป้าหมายทางการศึกษา องค์ความรู้และธรรมชาติของความรู้ 2) ข้อมูลค้นจิตวิทยาการเรียนรู้ ได้แก่ พัฒนาการและวุฒิภาวะของผู้เรียน ความสามารถและศักยภาพในตัวผู้เรียน ธรรมชาติของการเรียนรู้ของมนุษย์ 3) ข้อมูลด้านสังคม ได้แก่ ความต้องการและความคาดหวังของสังคม หลักที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเนื้อหาวิชา ประกอบด้วย (1) มีเนื้อหาเฉพาะอะไรบ้างที่จะบ่งชี้ให้ผู้เรียนรู้ในสิ่งนั้น (2) มีข้อเท็จจริง แนวคิดสำหรับกฎ หลักการอะไรที่สัมพันธ์กับหัวข้อเนื้อหาวิชา (3) เนื้อหาได้ชี้แนวทางเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนเป็นขั้นตอนและต่อเนื่องอย่างสัมพันธ์กับหัวข้อเรื่องอย่างไร และ (4) เนื้อหาวิชาได้บ่งชี้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความคิด ทักษะ และคุณลักษณะค่านิยมในรูปแบบใด

3. ประสบการณ์การเรียนรู้ (Leaning Experiences) หมายถึงปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างผู้เรียนกับสถานการณ์ภายนอกของสิ่งแวดล้อมที่ผู้เรียนมีปฏิกิริยาต่อการเรียนรู้เกิดขึ้นจากพฤติกรรมที่แสดงออกของนักเรียน คือ เกิดจากสิ่งที่ผู้เรียนกระทำไม่ใช่ครูกระทำ จะเห็นว่าจุดมุ่งหมายที่ระบุทั้งพฤติกรรมและเนื้อหานั้นเป็นจุดหมายปลายทาง (Ends) แต่ประสบการณ์การเรียนที่จะจัดขึ้นเป็นวิธีการ (Means) ที่จะบรรลุถึงจุดหมายปลายทางนั้น หลักในการเลือกประสบการณ์การเรียน มีดังนี้ คือ (1) ควรเลือกประสบการณ์การเรียนที่ให้โอกาสผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติตามจุดมุ่งหมาย (2) ประสบการณ์การเรียนรู้ควรเป็นที่พึงพอใจของผู้เรียน (3) อยู่ในขอบข่ายความสามารถของผู้เรียน (4) ควรเลือกประสบการณ์การเรียนที่สามารถนำไปสู่จุดมุ่งหมายหลายๆ อย่างได้

4. การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง กระบวนการรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบว่าประสบการณ์การเรียนที่จัดขึ้นได้เกิดผลที่พึงปรารถนาจริงหรือไม่ และได้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใดและเป็นการเสนอข้อมูลเพื่อตัดสินใจเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุง หรือเลือกวิธีการใหม่เกี่ยวกับการจัดการ ศึกษา ควรพิจารณาให้ครอบคลุมทั้งมิติการประเมินความก้าวหน้า และมิติการประเมินผลลัพธ์

ธำรง บัวศรี (2542) กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรมี ดังนี้

1. เป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา (Education Goals and Policies) ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2. จุดหมายของหลักสูตร (Curriculum Aims) เป็นสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนหลังจากเรียนจบหลักสูตรแล้ว

3. รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร (Types and Structures) เป็นลักษณะและแผนผังที่แสดงรายวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ที่จัดให้แก่ผู้เรียน

4. วัตถุประสงค์ของวิชา (Subject Objectives) เป็นผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนรายวิชานั้นไปแล้ว

5. เนื้อหา (Content) เป็นสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะและความสามารถที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับ

6. วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ (Instructional Objectives) เป็นสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้มีทักษะและความสามารถหลังจากที่ได้เรียนรู้เนื้อหาที่กำหนดให้

7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน (Instructional Strategies) เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีหลักเกณฑ์ เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

8. การประเมินผล (Evaluation) เป็นการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและหลักสูตร

9. วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน (Curriculum Materials and Instructional Media) เป็นเอกสารสิ่งพิมพ์ หรือวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

มาลินี บุณยรัตพันธุ์ (2558, น.11) ได้สรุปว่าหลักสูตรจะต้องประกอบด้วยส่วนสำคัญ

1. หลักการเป็นเป้าหมายปลายทางของหลักสูตรจะบอกให้รู้ว่าหลักสูตรนั้นจัดขึ้นเพื่ออะไร ซึ่งกำหนดในลักษณะเชิงปรัชญาของหลักสูตร

2. จุดมุ่งหมาย คือสิ่งที่แสดงความคาดหวังของหลักสูตร

3. เนื้อหาสาระ ประกอบด้วย ขอบเขตเนื้อหา ความรู้ที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาและประสบการณ์

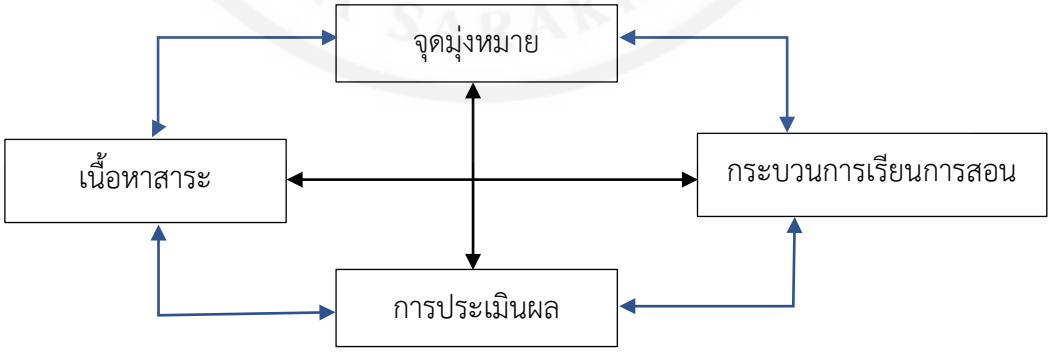
4. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นแนวทางหรือวิธีที่จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้เนื้อหาและประสบการณ์

5. การวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์

ชวลิต ชูกำแพง (2559, น. 4) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญ จะต้องประกอบด้วย 3 ประการดังนี้ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ขอบข่ายของเนื้อหาของหลักสูตร และความสัมพันธ์กับเวลาในหลักสูตร

Beauchamp (1981) เสนอว่า องค์ประกอบของหลักสูตรมีดังนี้ 1) การกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เฉพาะ 2) ขอบข่ายของเนื้อหาสาระ 3) การนำหลักสูตรไปใช้และ 4) การพิจารณาตัดสินประเมินผล

Taba (1962) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ วัตถุประสงค์ทั่วไปและ วัตถุประสงค์เฉพาะวิชา เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงสำหรับการสอนแต่ละวิชา กระบวนการ เรียนการสอนหรือการนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลหลักสูตร โดยสรุปองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญได้การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การกำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตร การจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์การเรียนรู้ และการวัดและการประเมินผล ดังภาพที่ 2.1 ต่อไปนี้

ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบสำคัญของหลักสูตร Taba

สรุปได้ว่า หลักสูตรมีหลายองค์ประกอบขึ้นอยู่กับลักษณะของหลักสูตรที่สร้างขึ้น โดย มีองค์ประกอบสำคัญที่หลักสูตรจะต้องมีคือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้มีความสัมพันธ์กัน

2.1.4 โครงสร้างหลักสูตร

โครงสร้างหลักสูตร เป็นการกำหนดรายละเอียดหลักสูตรต่อเนื่องจากที่เลือกรูปแบบ หลักสูตรแล้ว คือเป็นการกำหนดแจกแจงรายวิชา หรือกลุ่มวิชา การกำหนดเวลาเรียนตั้งแต่ต้นจนจบหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตรจึงเป็นยังโดยรวมของหลักสูตรที่เป็นข้อกำหนดหลักที่มีความสำคัญ

Tyler (1962) กล่าวว่า โครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วย 4 ส่วน คือ

1. จุดมุ่งหมาย (Educational Purpose) ที่โรงเรียนต้องการให้เกิดผล
2. ประสบการณ์ (Educational Experience) เพื่อให้จุดมุ่งหมายบรรลุวัตถุประสงค์
3. วิธีการจัดประสบการณ์ (Organization of Educational Experience) เพื่อให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
4. วิธีการประเมิน (Determination of What to Evaluate) เพื่อตรวจสอบจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

George Beauchamp (1968, p. 108) กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตร ในเชิงระบบ คือ ส่วนที่ป้อนเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ที่ได้ (Output)

2.1.3 การพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรนั้นมีแนวคิดอยู่ 2 ลักษณะด้วยกันคือ การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย และการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น ความหมายของคำว่าการพัฒนาหลักสูตรจะรวมไปถึงการผลิตเอกสารต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนด้วย ซึ่งระบบการพัฒนาหลักสูตรนั้นจะเกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตร ได้แก่ การร่างหรือการสร้างหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตรซึ่งเมื่อพิจารณาจากลักษณะของงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรแล้วจะมีความหมายใกล้เคียงกับการพัฒนาหลักสูตรคือ การออกแบบหลักสูตร (Curriculum Design) ซึ่งหมายถึงลักษณะกระบวนการในการเลือกองค์ประกอบต่าง ๆ รวมทั้งเทคนิควิธีการทั้งหมดในการจัดทำหลักสูตรและการจัดเนื้อหาสาระ และมวลประสบการณ์ในหลักสูตรที่จัด หลักสูตรอาจมองว่าเป็นแขนงหนึ่งของการศึกษา (Field of Study) คือเป็นวิชาความรู้แขนงหนึ่งความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดมาก ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีหลายแนวคิดและรูปแบบดังนี้

2.1.3.1 แนวคิดและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler)

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler (1949, pp. 110-125) ได้ให้แนวคิดในการวางแบบโครงสร้างหลักสูตร โดยใช้วิธี Mean End Approach เป็นหลักการและเหตุผลในการสร้างหลักสูตร ที่ 4 ประการ ดังนี้

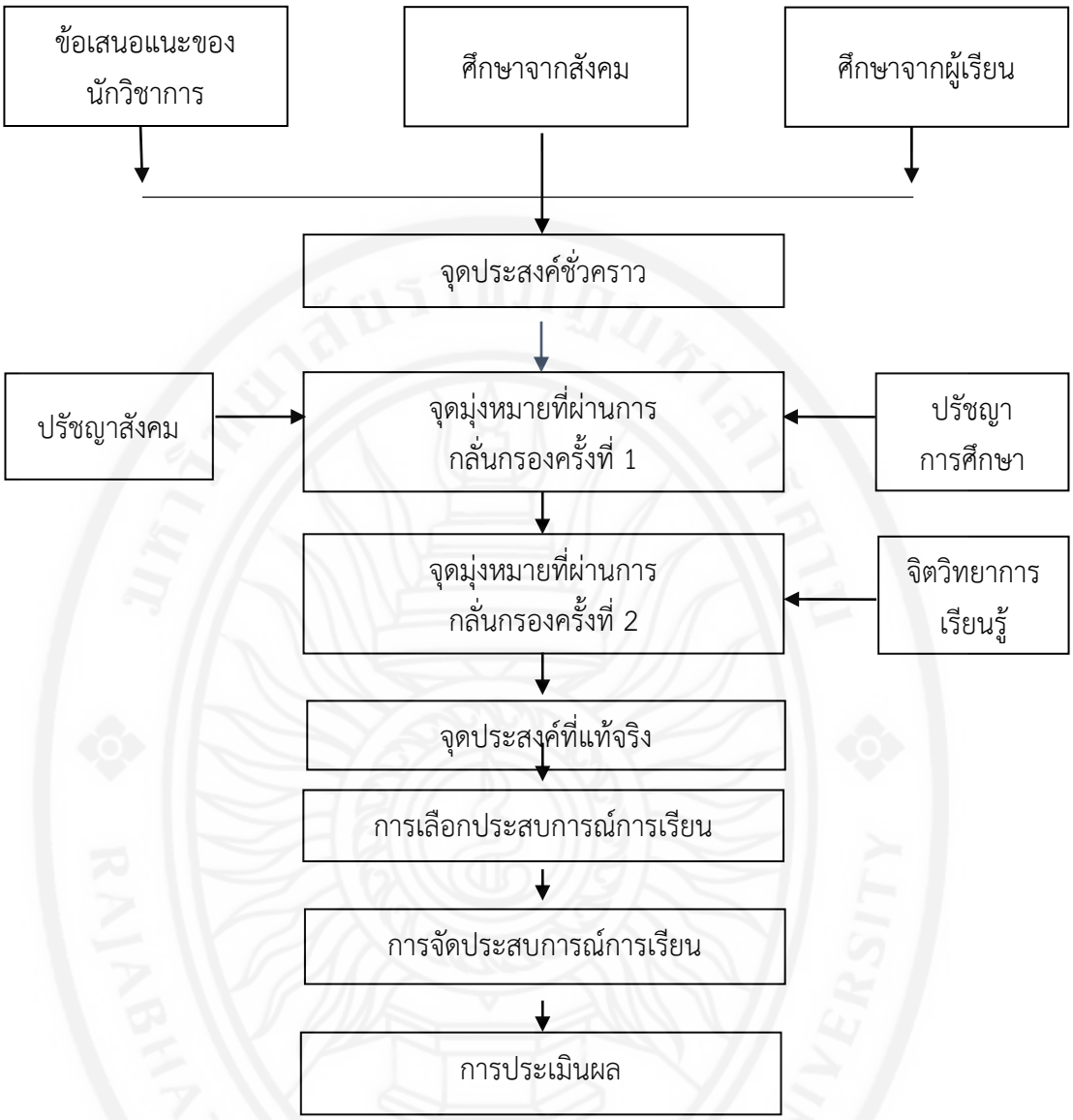
1. มีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนควรจะแสวงหา

2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนควรจัดขึ้น เพื่อช่วยให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

3. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไร จึงจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ

4. จะประเมินผลประสิทธิภาพของประสบการณ์ในการเรียนอย่างไร จึงจะตัดสินได้ว่าบรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

Tyler เน้นว่าคำถามทั้ง 4 ข้อนี้ จะต้องถามเรียงลำดับกันลงมา เพราะฉะนั้นการตั้งจุดมุ่งหมายจึงเป็นขั้นที่สำคัญที่สุด ลักษณะเด่นของการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler ที่ใช้จุดมุ่งหมาย จึงมีสองขั้นตอน ตอนแรกเป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายชั่วคราวแล้วจึงหาวิธีและเกณฑ์กลั่นกรองจากทฤษฎีการเรียนรู้ ปรัชญาการศึกษาและปรัชญาสังคม เป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ดังรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler ซึ่งแนวความคิดในการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler นั้น จะต้องเป็นไปตามลำดับขั้น ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler

จากภาพที่ 2.2 แสดงถึงแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler ว่าการพัฒนาหลักสูตรจะต้องเป็นไปตามลำดับขั้น ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เริ่มด้วยการกำหนดจุดมุ่งหมายชั่วคราวโดยอาศัยข้อมูลจากแหล่งกำเนิด ที่จะเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ 3 แหล่งด้วยกันดังนี้

1. ศึกษาจากสังคม
2. ศึกษาจากตัวผู้เรียน
3. ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชา

ข้อมูลที่ได้จากแหล่งทั้งสามดังกล่าว จะเป็นเครื่องช่วยในการกำหนดจุดมุ่งหมายชั่วคราว จุดมุ่งหมายที่ได้ในขั้นนี้ บางครั้งอาจจะมีมากเกินไปที่จะจัดเข้าไว้ในหลักสูตรได้ทั้งหมด จึงควรได้มีการพิจารณาเลือกเฉพาะจุดมุ่งหมายที่สำคัญ และสอดคล้องกันเพื่อนำไปเป็นหลักในการปฏิบัติ ขั้นต่อไป Tyler ได้เสนอว่าการเลือกจุดมุ่งหมายถาวรควรผ่านการกลั่นกรอง เพื่อคัดเอาข้อที่ไม่สำคัญและไม่สอดคล้องกันออกไปด้วยวิธีการพิจารณาหลักจิตวิทยาการเรียนรู้และพิจารณาหลักปรัชญาการศึกษาและปรัชญาสังคม

ขั้นที่ 2 การเลือกประสบการณ์การเรียน ในการวางโครงสร้างของหลักสูตร Tyler ได้ตั้งคำถามข้อที่สองว่า จะเลือกประสบการณ์การเรียนอย่างไร จึงจะช่วยให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้จุดมุ่งหมายที่ระบุพฤติกรรมและเนื้อหานั้นเป็นจุดหมายปลายทางที่ต้องการไปถึงแต่ประสบการณ์การเรียนที่จะจัดขึ้นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เป็นวิธีการที่จะให้บรรลุถึงจุดหมายปลายทาง

ขั้นที่ 3 การจัดประสบการณ์การเรียน ในการจัดประสบการณ์ให้เป็นหน่วยจะต้องมีการสำรวจความสัมพันธ์ทางด้านเวลาและด้านเนื้อหา โดยมีเกณฑ์ในการจัดประสบการณ์เรียนอย่างมีประสิทธิภาพดังนี้ ความต่อเนื่อง การเรียงลำดับขั้นตอนและการบูรณาการ

ขั้นที่ 4 การประเมินผลเป็นขั้นสุดท้ายของแนวคิดในการจัดหลักสูตรของ Tyler เป็นขั้นที่จะให้ผู้วางแผนจัดทำหลักสูตรรู้ว่า ประสบการณ์การเรียนที่จัดขึ้นบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เพียงใด

2.1.3.2 แนวคิดและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของทาบา

Taba (1962, pp. 422-425) ได้ให้แนวคิดในการจัดหลักสูตรควรจะออกแบบและกำหนดจากครูผู้สอนมากกว่าที่กำหนดลงไปโดยเจ้าหน้าที่ระดับสูง นอกจากนี้ทาบามีความคิดว่าการพัฒนาหลักสูตร เป็นงานที่ต้องการจัดลำดับความคิดให้เป็นระเบียบในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรนั้น จะต้องพิจารณาทั้งลำดับในการวางแผน และวิธีการที่จะทำงานให้สำเร็จลุล่วงไป ทาบาได้กำหนดกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ Taba (1962, pp. 422-425) แนวคิดนี้มีลักษณะจากล่างขึ้นบน (Bottom - up) โดยใช้วิธีอุปนัยเริ่มการพัฒนาในระดับที่เฉพาะเจาะจงและปรับขยายไปสู่ระดับกว้างทำให้เกิดหลักสูตรที่มาจากความคิดที่ยืดหยุ่นและเป็นหลักสูตรที่ได้วางแผนมาแล้วอย่างรอบคอบซึ่งมีลำดับดังภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.3 รูปแบบกระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิด Taba

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม รวมทั้งศึกษาพัฒนาการของผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนธรรมชาติของความรู้ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดจุดมุ่งหมาย

ขั้นที่ 2 กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากขั้นที่ 1 เป็นหลักการในการพิจารณา จุดมุ่งหมายที่กำหนดขึ้น ควรจะเป็นสิ่งที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และ

สามารถนำไปใช้เป็นแนวทาง ในการคัดเลือกเนื้อหาประสบการณ์การเรียน ความต้องการ เพื่อให้วัตถุประสงค์สอดคล้องกับสังคมและผู้เรียน

ขั้นที่ 3 การคัดเลือกเนื้อหาวิชาที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เป็นสำคัญ

ขั้นที่ 4 การจัดลำดับเนื้อหาวิชาที่คัดเลือกมา โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมในการที่จะให้ผู้เรียนได้รับความรู้ก่อนหรือหลัง ซึ่งอาจจัดลำดับความยากง่าย ความกว้างแคบ หรือการเป็นพื้นฐานต่อกัน

ขั้นที่ 5 การคัดเลือกประสบการณ์การเรียน กระบวนการที่สำคัญของหลักสูตรอีกกระบวนการหนึ่งก็คือ กระบวนการในชั้นเรียน การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนจำเป็นต้องศึกษาถึงกระบวนการเรียนรู้และวิธีสอนแบบต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการคัดเลือกประสบการการเรียนที่มีคุณค่าแก่ผู้เรียน และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย ตลอดจนเนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ด้วย

ขั้นที่ 6 การจัดลำดับประสบการณ์การเรียนตามลำดับก่อนหลัง เพื่อให้การจัดกระบวนการเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

ขั้นที่ 7 การประเมินผล เป็นขั้นตอนที่จะเป็นเครื่องชี้ว่า การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีปัญหาหรือบกพร่องในขั้นตอนใด ๆ มากน้อยเพียงใดเพื่อที่ได้ทำการปรับปรุงแก้ไขต่อไป การประเมินผลนี้ตามปกติจะพิจารณาผลจาก การใช้หลักสูตรคือผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ เนื้อหาวิชาและกระบวนการเรียนการสอนมีความเหมาะสมเพียงใด

ขั้นที่ 8 ตรวจสอบความคงที่ และความเหมาะสมในแต่ละขั้น โดยการตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบในลักษณะต่อไปนี้คือ เนื้อหาที่จัดขึ้นเกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายหรือไม่ ประสบการณ์การเรียนช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ ประสบการณ์การเรียนที่จัดขึ้นมีความเหมาะสมเพียงใด

คำรณ โปรยเงิน (2550, น. 25) ได้กล่าวว่าในการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจรของวิชัย วงษ์ใหญ่ เป็นรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร โดยการแบ่งกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 3 ระบบ คือ ระบบการร่างหลักสูตร ระบบการนำหลักสูตรไปใช้ และระบบการประเมินหลักสูตร ซึ่งทั้ง 3 ระบบนี้จะต้องสัมพันธ์ต่อเนื่องกันดังนี้

1. ระบบร่างหลักสูตร ได้แก่ สิ่งที่กำหนดหลักสูตร รูปแบบหลักสูตรการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร และการปรับแก้ไขหลักสูตรก่อนนำไปใช้

2. ระบบการใช้หลักสูตร ได้แก่ การขออนุมัติหลักสูตร การวางแผนการใช้หลักสูตรและการดำเนินการเรียนการสอนได้

3. ระบบการประเมินหลักสูตร ได้แก่ การวางแผนการประเมินหลักสูตรแผนการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการเขียนรายงาน

2.1.4 การกำหนดเนื้อหาในหลักสูตร

การตัดสินใจเลือกเนื้อหามาบรรจุไว้ในหลักสูตรนั้น ได้มีนักการศึกษาได้ศึกษารูปแบบในการกำหนดเนื้อหาไว้ ดังเช่น Clark (1997, pp. 401-405) ได้เสนอไว้ว่า การเริ่มต้นวางแผนการพัฒนาหลักสูตรควรเริ่มจากการสร้างหัวเรื่อง (Theme) เนื่องจากการสร้าง หัวเรื่องเป็นหน่วยที่มีขอบข่ายกว้างกว่าหัวข้อ (Topic) จึงสามารถที่จะตอบสนองต่อความสนใจที่หลากหลายความสามารถในการสรุปอ้างอิงและการมองเห็นความสัมพันธ์ของเนื้อหาในขอบข่ายของผู้เรียนได้มากกว่า คลาคเชื่อว่าการพัฒนาทักษะต่าง ๆ มีปฏิสัมพันธ์กับการรับเนื้อหาซึ่งทั้ง 2 อย่างมีความสำคัญต่อการวางแผนบทเรียนโดยหลักในการเลือกเนื้อหามีดังนี้

1. เนื้อหานั้นสามารถอ้างอิงไปสู่หัวข้อเรื่องได้
2. เนื้อหาต้องมีลักษณะเป็นสหวิทยาการ
3. เนื้อหาจะต้องประมวลข้อมูล ที่ผู้เรียนทั้งหมดคาดหวังที่จะเรียนรู้
4. เนื้อหาจะต้องสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนรวมทั้งมีความสำคัญหรือสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือกลุ่ม
5. เนื้อหาสามารถที่จะบูรณาการกับขอบข่ายสาระอื่น ๆ
6. เนื้อหาสามารถทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ ตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และอนาคต

จากหลักการดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าการกำหนดเนื้อหาหลักสูตรควรเริ่มจากการกำหนดหัวเรื่องก่อน เนื่องจากหัวเรื่องเป็นหน่วยที่มีขอบข่ายกว้างกว่าหัวข้อ ซึ่งสามารถตอบสนองต่อความสนใจที่หลากหลาย ความสามารถในการสรุปอ้างอิงของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ของเนื้อหาได้มากกว่า นอกจากนี้ นิรมล ศตวุฒิ (2543, น. 64-70) ยังได้กล่าวการจัดเนื้อหาหลักสูตร (Curriculum Content) ที่ดีประกอบไปด้วย

1. เนื้อหาความรู้ หรือเนื้อหาวิชา (Subject Matter)
2. ประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experience)
3. กิจกรรมการเรียนรู้ (Learning Activities)

2.1.5 เกณฑ์การเลือกเนื้อหาของหลักสูตร

ในการเลือกเนื้อหาเพื่อจัดหลักสูตรนั้น มีเกณฑ์การเลือกหลายแนวทาง ซึ่งครอบคลุมประเด็นเหล่านี้ (Doll, 1992, pp. 147-148)

1. ความเที่ยงตรงและความมีนัยสำคัญของเนื้อหาที่เป็นความรู้ เนื้อหาที่มีค่าสำหรับผู้เรียน

2. ความสมดุลระหว่างเนื้อหาที่เรียนในลักษณะสำรวจอย่างกว้างขวางกับเนื้อหาที่ต้องเรียนอย่างลึกซึ้ง ผู้เรียนจะเริ่มเรียนจากขอบเขตเนื้อหากว้างๆก่อน เมื่อถึงระยะหนึ่งต้องเรียนให้ลึกซึ้ง

3. ความสอดคล้องของเนื้อหากับความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน ซึ่งต้องศึกษาให้ลึกถึงความสนใจและความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน

4. การเน้นคุณภาพที่ยั่งยืนและสาระสำคัญของเนื้อหา ต้องพิจารณาว่าเนื้อหานั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วแค่ไหน ต้องบรรจุเนื้อหาที่ทันสมัยอยู่เสมอในหลักสูตร

5. ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาหลักและเนื้อหาย่อย กับความคิดและแนวคิดหลักที่เชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาความรู้ก็คือความคิดและแนวคิดที่สำคัญ เนื้อหาทุกเนื้อหาต้องสัมพันธ์กับความคิดหลัก

6. ความสามารถในการเรียนรู้เนื้อหาได้ ต้องสอนในสิ่งที่ผู้เรียนรู้สามารถเรียนรู้ได้ และนำไปใช้ได้ในสังคมของผู้เรียน

7. ความเป็นไปได้ในการทำให้เนื้อหากระจ่างโดยการใช้ข้อมูลจากความรู้ในสาขาอื่น คือ การสัมพันธ์เนื้อหาระหว่างวิชา เช่น การศึกษาเนื้อหานิเวศวิทยาสัมพันธ์กับวิชาสังคมศึกษา และอาศัยพื้นฐานทางจิตวิทยา ศีลธรรมและจรรยา เนื้อหาที่สัมพันธ์กันเช่นนี้จะกระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงประสบการณ์เดิมและสัมพันธ์กับประสบการณ์ใหม่

2.1.6 แนวคิดการออกแบบหลักสูตรเพื่อเลือกและจัดเนื้อหาของหลักสูตร

Longstreet and Shane (1993, pp. 63-68) ได้เสนอแนวคิดของการออกแบบหลักสูตรที่เป็นพื้นฐานของการเลือกและจัดเนื้อหาหลักสูตรได้ 4 แนวคิด คือ

1. หลักสูตรที่นำโดยสังคม ตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดที่ว่าจุดมุ่งหมายของโรงเรียนจะต้องสนองความต้องการของสังคม ดังนั้นการเลือกเนื้อหาหลักสูตรต้องคำนึงถึงความต้องการของสังคม หลักสูตรและโรงเรียนต้องเตรียมเด็กให้เข้าใจปัญหาที่จะต้องเผชิญในสังคม เตรียมให้เด็กมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ในการเลือกเนื้อหาผู้จัดทำหลักสูตรจะต้องถามคำถามว่า อะไรคือสิ่งสำคัญในสังคมที่เด็กควรจะรู้เพื่อเตรียมตัวสำหรับอนาคต

2. หลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สะท้อนความเชื่อที่ว่าเด็กเป็นแหล่งข้อมูลที่จำเป็นสำหรับหลักสูตร หลักสูตรจะคำนึงถึงคุณสมบัติของผู้เรียนเป็นสำคัญ คำนึงถึงความสามารถและความถนัด คำนึงถึงเอกัตภาพของแต่ละบุคคล

3. หลักสูตรที่เน้นความรู้เป็นศูนย์กลาง คำนึงถึงประเภทของความรู้ที่จะเป็นพื้นฐานสำหรับเด็กในการนำไปใช้เมื่อเป็นผู้ใหญ่ เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ความรู้จะประกอบด้วย ความรู้ด้านเนื้อหาวิชา เช่น วิทยาศาสตร์และภาษา ความรู้ที่ครอบคลุมปัญหา แนวทางแก้ไขปัญหา ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ และการแสดงออกด้านความสวยงาม

4. หลักสูตรที่ผสมผสานความคิด ครอบคลุมถึงการเลือกเนื้อหาจากหลาย ๆ หลักการหลาย ๆ ความเชื่อ และหลายๆ แนวคิด เข้าไว้ด้วยกัน พิจารณาทั้งด้านสังคม ผู้เรียน และความรู้ จัดเนื้อหาวิชาและกิจกรรมในลักษณะแกนรวมทั้ง 3 ด้าน

2.1.7 การประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรหมายถึงการพิจารณาตัดสินความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและนำมาเป็นข้อมูลในการเปลี่ยนแปลงการสอน ดังเช่น รุจิร์ ภู่สาระ (2545, น. 103-104) ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตร ไว้ดังนี้

1. การวัดผลการปฏิบัติของผู้เรียนตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้เชิงปริมาณ
2. การเปรียบเทียบพฤติกรรมการปฏิบัติของผู้เรียนกับมาตรฐาน
3. การอธิบายและการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตร
4. การอธิบายการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตร และการเลือกการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเรื่องหลักสูตร

ดังกล่าวข้างต้นย่อมแสดงให้เห็นว่าการประเมินผลจะดำเนินการไปในรูปแบบใดย่อมขึ้นอยู่กับการให้นิยามของการประเมินหลักสูตรผู้ประเมินจึงต้องเลือกตามนิยามศัพท์ที่ตนต้องการประเมินผล อาจจะใช้วิธีแบบประเมินเดียว หรือมากกว่านั้นก็ได้ แต่ถ้าจะให้มีการประเมินผลมีความเที่ยงตรง ผู้ประเมินควรใช้วิธีการหลากหลาย และถ้ามีผู้ประเมินหลายคน โดยแต่และคนประเมินในประเด็นที่แตกต่างออกไป เมื่อนำผลมารวมกันก็จะทำให้มีผลดียิ่งขึ้น ผลจากการประเมินของผู้ประเมินหลาย ๆ คนเมื่อนำมาสรุปก็จะทำให้ การตัดสินใจมีความรอบคอบมากขึ้น

2.3 แนวคิดการฝึกอบรม

2.3.1 ความหมายของการฝึกอบรม

การฝึกอบรมหมายถึง กิจกรรมเพื่อที่ให้บุคคลเรียนรู้จนกระทั่งเกิดความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนรู้สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนในองค์การ ได้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลมากขึ้นไปกว่าเดิม (Mondy, Noe and Premeaux, 2002, pp. 215-217) และการฝึกอบรมยังเป็นกระบวนการฝึกหัดงานขององค์การจัดให้แก่บุคลากรใหม่เพื่อให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และเกิดความชำนาญในเทคนิคต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสบการณ์ มีการปรับปรุงพัฒนา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร

การฝึกอบรมตามแนวคิดสมัยใหม่ในปัจจุบัน จะมีจุดมุ่งหมายกว้างกว่าในอดีต ดังนั้นการฝึกอบรมย่อมเป็นความรับผิดชอบของหน่วยงานและบุคคล 3 ฝ่ายด้วยกัน (Schermerhorn, 2020, pp. 318-319)

คือ องค์การผู้รับการฝึกอบรม หน่วยงานฝึกอบรม การฝึกอบรมสามารถใช้เป็นโอกาส ในการสร้างความผูกพันระหว่างบุคลากรขององค์การ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพการแข่งขันของธุรกิจภาคเอกชน ที่มีการแข่งขันอย่างรุนแรง เป็นผลทำให้บริษัทเอกชนต้องทำการตอบสนองลูกค้าอย่างรวดเร็ว การที่องค์การหรือบริษัทเอกชนมีการฝึกอบรมบุคลกรหรือพนักงาน เพื่อเป็นการบริการแก่ผู้มาขอรับบริการหรือลูกค้า เพื่อให้การปฏิบัติงานมีคุณภาพ ตรงต่อเวลา และสร้างความประทับใจก็เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม ดังนั้นการฝึกอบรมจึงมีการขยายบทบาทมากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมาการฝึกอบรม เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้บุคคลมีความก้าวทันต่อสภาวการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาศักยภาพในการทำงานเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์กรต่อไป ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของการฝึกอบรมไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

ทองฟู ชินะโชติ (2540, น. 2) ได้กล่าวว่าการฝึกอบรมเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาพนักงานให้เกิดประสิทธิภาพต่อการทำงานโดยมุ่งพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ การฝึกอบรมจึงเป็นกรรมวิธีอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารใช้พัฒนาพนักงาน

บุญคง หันจางสิทธิ์ (2541, น. 229) ได้ให้ความหมายว่าการฝึกอบรมคือกรรมวิธีที่จะเพิ่มพูนสมรรถภาพในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานให้พัฒนา ในด้านความคิด การกระทำ ความสามารถ ความรู้ความชำนาญ และทัศนคติต่าง ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะยกระดับประสิทธิภาพในการทำงานในการผลิตในปัจจุบันและอนาคต หรือจะพูดเป็นภาษาเศรษฐศาสตร์ก็คือ เป็นกรรมวิธีที่จะเพิ่มพูนผลผลิตส่วนเพิ่มของแรงงานทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

ประวัติ สมเป็น (2542, น. 3) อธิบายว่าการฝึกอบรมหมายถึง กระบวนการที่จะจัดขึ้นเพื่อพัฒนาบุคคลให้เพิ่มพูนความถนัด ความรู้ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่องานหรือกิจกรรม จนกระทั่งเกิดเป็นนิสัย เพื่อให้เกิดการกระทำที่มีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น เป็นการตอบสนองต่อเป้าประสงค์ของบุคคลและองค์การ

ชูชัย สมิทธิไกร (2547, น. 4) ได้ให้ความหมายของการฝึกอบรมคือ กระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างหรือเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถ เจตคติ ของบุคลากรอันจะช่วยปรับปรุงให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2547, น. 2-8) ได้กล่าวถึงการฝึกอบรมว่า มีความหมายแตกต่างไปจากการเรียนรู้ในองค์กรธุรกิจหรือหน่วยงานทั้งหลาย อาจจะจัดการฝึกอบรม อยู่เสมอ แต่ก็มิได้หมายความว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะเกิดการเรียนรู้ได้เต็มที่ ดังนั้น ผู้ดำเนินการฝึกอบรมหรือวิทยากรจะต้องมีภารกิจที่สำคัญประการแรกคือ ช่วยผู้รับเข้าการอบรมเกิดการเรียนรู้ และการพัฒนาตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เข้ารับการอบรมที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. แรงจูงใจในการเรียน (Motivation to Learn) นั่นคือ บุคคลจะเรียนรู้ได้ดี ถ้าหากมีความต้องการในการเรียนสิ่งนั้น ๆ

2. สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ (Learning Environment) ต้องมี ความสะดวกสบายเหมาะสม ตลอดจนได้รับความไว้วางใจและการให้เกียรติผู้เรียน

3. ความต้องการเรียนของแต่ละบุคคลและรูปแบบของการเรียนรู้ (Learning Styles) ที่มีความหลากหลาย

4. ความรู้เดิมและประสบการณ์ (Experience) อันมีคุณค่า

5. เนื้อหาและกิจกรรมในการเรียนรู้ (Learning Content and Activities)

6. ปัญหาที่สอดคล้องกับความจริง (Realistic Problem) และนำการเรียนรู้ ไปใช้ในการแก้ปัญหา

7. การมีส่วนร่วม (Attention and Participation) ทั้งทางด้านสติปัญญา และทางด้านร่างกายในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

8. เวลาพอเพียงในการเรียนรู้ (Time to Learn) โดยเฉพาะการเรียนรู้ ข้อมูลใหม่การฝึกทักษะใหม่ ๆ และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Attitude Change)

9. การฝึกภาคปฏิบัติ (Opportunities in Practice) จนเกิดผลดีหรือการนำความรู้ไปประยุกต์ได้

10. ศักยภาพหรือสมรรถภาพในการเรียนรู้ (Potential in Learning) จนกระทั่งได้และเห็นถึงความก้าวหน้าว่าสามารถบรรลุเป้าหมายได้ (Achievement)

สรุปได้ว่า การฝึกอบรม คือ กระบวนการ ในการพัฒนาบุคคลในหน่วยงานให้ ข้อมูล ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และการเปลี่ยนแปลง ทัศนคติ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการเตรียมความพร้อม เพื่อรับตำแหน่งที่มีความรับผิดชอบที่สูงขึ้นได้ 2 วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม สมคิด บางโม การฝึกอบรมเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการทำงานเฉพาะอย่าง อาจจำแนกวัตถุประสงค์ ในการฝึกอบรมได้กี่ประการเรียกง่าย ๆ ว่าครูช่า ดังนี้ 1) เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ให้มีความรู้หลักการ ทฤษฎีแนวคิดในเรื่องที่อบรมเพื่อนำไปใช้ในการทำงาน 2) เพื่อให้เพิ่มภูมิความเข้าใจเป็นลักษณะที่ต่อเนื่องจากความรู้เรา คือ เมื่อรู้ในหลักการและทฤษฎีแล้วสามารถตีความแปลความขยายความ และอธิบายให้คนอื่นทราบได้รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ได้ เพิ่มพูนทักษะศาสตร์ คือ ความชำนาญ หรือความคล่องแคล่วในการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งโดยอัตโนมัติ เช่น การใช้เครื่องมือต่าง ๆ การขับรถการขี่จักรยานเป็นต้น 3) เพื่อเปลี่ยนแปลงเจตคติเจตคติหรือทัศนคติคือความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีต่อสิ่งต่าง ๆ การฝึกอบรมให้เกิดหรือเพิ่มพูนความรู้สึกที่ดีต่อองค์การต่อผู้บังคับบัญชา ต่อเพื่อนร่วมงานและต่องานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ เช่น ความจงรักภักดีต่อบริษัทความภาคภูมิใจต่อ สถาบัน

ความสามัคคีในหมู่คณะ ความรับผิดชอบต่องานเรา เอาใจใส่ต่องานพนักงานไม่เบื่องาน ไม่เซ็งความกระตือรือร้นเป็นต้น

2.3.2 วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

วัตถุประสงค์สำคัญในการฝึกอบรม เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของบุคลากรในการปฏิบัติงาน และเป็นการพัฒนาบุคลากรให้ก้าวหน้าและมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน มีความรับผิดชอบ ตลอดจนมีความพร้อม เพื่อที่จะได้มีความก้าวหน้า Tanke (1990, อ้างถึงใน ทองฟู ชินะโชติ, 2540) ได้แบ่งวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมไว้ ดังต่อไปนี้

1. มุ่งเพิ่มทักษะและความรู้ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
2. มุ่งให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดทัศนคติที่ดี และเกิดความพึงพอใจในงานที่ปฏิบัติ
3. มุ่งสร้างความพร้อม ปลอดภัยในการปฏิบัติงาน

วิจิตร อาวะกุล (2547, น. 69) ยังกล่าวถึงการฝึกอบรมในองค์กรแต่ละหน่วยงานนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อความมุ่งหมายเพิ่มพูนความรู้พัฒนาและปรับปรุงในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การปรับปรุงให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เช่น เทคนิคในการปฏิบัติงานและสังคม

2. ความสามารถในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้มีความรอบรู้ เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เฉพาะเรื่องที่ทำงานรับผิดชอบ หรือด้านใดด้านหนึ่ง

3. ปรับปรุง เพิ่มพูน ความรู้ความเข้าใจ ความคิดในเรื่องต่าง ๆ สามารถวิเคราะห์ กลั่นกรองสัมพันธ์ปัจจัยต่าง ๆ ให้สอดคล้องกันในสภาวะที่แปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา

4. ส่งเสริมให้บุคลากรเกิดแรงจูงใจในการทำงานด้วยตนเอง

5. ส่งเสริมให้บุคลากรใช้ความคิดอ่านอย่างรอบคอบของตนเอง ทำงานด้วยฝีมือและมีความเต็มใจในการปฏิบัติงาน โดยมิต้องรอคำสั่งให้ทำงาน

6. สามารถทำงานด้วยตนเอง และพึ่งพาอาศัยผู้อื่น พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะพัฒนาตนเองและงานที่ดีขึ้นและเจริญงอกงาม

ดังนั้นการฝึกอบรมควรมีวัตถุประสงค์โดยรวมเพื่อ การปรับปรุงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ความเข้าใจ และเชี่ยวชาญในเรื่องที่รับผิดชอบ และสามารถพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา รวมทั้งจูงใจให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมใช้ความคิดอ่านอย่างรอบคอบ เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน

ณัฏฐพันธ์ เขจรนันท์ (2542, น 142) กล่าวว่า นอกจากวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมดังที่กล่าวมา การจัดกิจกรรมหรือการให้ความรู้การฝึกอบรมขององค์การก็เป็นการเพิ่มพูน ปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ดังนั้น การฝึกอบรมในแต่ละ

ครั้งจะต้องมีการระบุเป้าหมายอย่างชัดเจนซึ่งเป้าหมายของการฝึกอบรมในแต่ละครั้ง อาจแตกต่างกันดังต่อไปนี้

1. เพื่อลดต้นทุนจริงในการปฏิบัติงาน อาจจะมีสาเหตุมาจากการเกิดการปฏิบัติงานที่ผิดพลาดบ่อยครั้งแล้วทำให้เกิดความเสียหาย หรือค่าซ่อมแซมที่เกิดจากความผิดพลาดนั้น เนื่องจากบุคลากรขาดความรู้ ขาดทักษะ และขาดความเข้าใจในการปฏิบัติงานของคน หน่วยงาน ฝึกอบรมจึงต้องจัดโปรแกรมการฝึกอบรมให้เกิดความเข้าใจในงานมากขึ้น เพื่อความผิดพลาดในการ ทำงานจะได้ลดลง เป็นการลดต้นทุนของการปฏิบัติงาน

2. เพื่อลดอัตราการเกิดอุบัติเหตุ การปฏิบัติงานในสถานประกอบที่ผลิตสินค้า มีโอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุ อันจะส่งผลถึงการสูญเสีย ความเสียหาย ซึ่งเป็นทุนในการดำเนินงานที่ สำคัญ ทั้งยังเป็นการส่งผลถึงสวัสดิภาพ สุขภาพของพนักงาน

3. เพื่อที่จะเพิ่มปริมาณผลผลิตในการปฏิบัติงาน บุคคลที่ผ่านการฝึกอบรมย่อมเกิดทักษะความชำนาญในการทำงานมากขึ้น อันจะส่งผลให้ศักยภาพในการทำงานของเขามีสูงขึ้น จึงทำให้ปริมาณผลผลิตในการทำงานมีมากขึ้นยิ่งไปกว่าเดิม

4. เพื่อเพิ่มคุณภาพของผลผลิตของการปฏิบัติงาน เมื่อบุคคลได้รับการฝึกอบรม และได้เข้าใจขั้นตอนในการดำเนินงานที่ถูกต้องย่อมส่งผลให้คุณภาพการผลิตผลงานสูงขึ้นตามไปด้วย

5. เพื่อให้บุคลากรขององค์การมีความเข้าใจในปรัชญา นโยบาย วิสัยทัศน์ การดำเนินงานขององค์การและจะเป็นการส่งผลให้การปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรเป็นไปใน รูปแบบมาตรฐานเดียวกัน

6. เพื่อลดอัตราการหมุนเวียนของบุคลากร เมื่อบุคลากรได้รับการฝึกอบรม

กล่าวโดยสรุปได้ว่า เป้าหมายในการฝึกอบรมจะต้องมีเป้าหมายเพื่อลดต้นทุนและ ลดอัตราการเกิดอุบัติเหตุในการปฏิบัติงาน ขณะเดียวกันเป้าหมายในการฝึกอบรมต้องเน้นการเพิ่ม ผลผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน รวมทั้งสร้างความเข้าใจต่อวัตถุประสงค์ในภาพรวมของ องค์กร

2.3.3 ความจำเป็นในการฝึกอบรม (Training Need)

องค์การต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐบาล รัฐวิสาหกิจ หรือภาคเอกชน รวมถึงสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการฝึกอบรมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากภาวการณ์ของโลกในปัจจุบัน ซึ่งมีการสื่อสารที่ก้าวหน้าและรวดเร็ว การที่บุคลากรจำเป็นจะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับความเป็นไปของโลก ความจำเป็นในการฝึกอบรม หมายถึง สภาพสถานการณ์หรือปัญหาต่าง ๆ ที่สามารถแก้ไขด้วยการฝึกอบรม ความจำเป็นในการฝึกอบรมเกิดจากความแตกต่างของสถานภาพของการปฏิบัติงานที่ต้องการ หรือคาดหวังกับสภาพการทำงานที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยแก้ไขได้ด้วยการให้ความรู้ความชำนาญทัศนคติใหม่ต่อบุคลากรในองค์กร เพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ ทักษะ ดังนั้น นับวันความจำเป็นในการฝึก

อบรมจึงเพิ่มมากขึ้น โดยองค์การจะจัดในรูปของการจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบขึ้นโดยตรง หรืออาจจะเป็นการส่งเสริมให้บุคลากรได้มีโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมทั้งภายในประเทศหรือต่างประเทศ บางองค์การกำหนดงบประมาณเพื่อการฝึกอบรมไว้ถึงร้อยละ15ของงบประมาณทั้งหมด นิรันดร์ จุลทรัพย์ (2542, น. 8-9) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการอบรมมีดังนี้

1. สภาพแวดล้อมในการงานทำงานของแต่ละองค์การมักมีความแตกต่างกัน เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับบุคลากรที่จะพึ่งเริ่มทำงานใหม่ ทางองค์การจึงมีความจำเป็นที่จะต้องฝึกอบรมก่อนเริ่มปฏิบัติงาน เพื่อให้บุคลากรใหม่ได้ทราบถึงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน รวมทั้งให้เกิดความคุ้นเคยกับผู้ร่วมงาน และยังเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ ทัศนคติที่ดีให้แก่บุคลากรใหม่ด้วย

2. ความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทั้งภายในและภายนอกประเทศ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของนโยบายภายในประเทศ หรือการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดการแข่งขัน บุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่จึงมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการอบรม สำหรับนำมาปฏิบัติ เพื่อให้ก้าวหน้าทันเหตุการณ์โลก

3. การฝึกอบรมเป็นการช่วยเสริมสร้างและพัฒนาความรู้ให้แก่บุคลากร โดยสามารถที่จะนำความรู้ที่ได้รับการศึกษาจากสถาบัน มาผสมผสานกับความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาในสถาบันมาผสมผสานกับความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมในระหว่างการทำงาน และนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. จากการที่บุคลากรปฏิบัติงานในตำแหน่งเดิมไปได้ระยะหนึ่ง จะเริ่มเกิดความเคยชินกับการปฏิบัติงาน ความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ อาจไม่เกิดขึ้น หรือเมื่อเกิดการสับเปลี่ยนโยกย้ายตำแหน่งทั้งสองกรณี จึงมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการกระตุ้นขวัญและกำลังใจโดยวิธีการฝึกอบรมเพื่อให้ได้รับรู้เทคนิคแนวทางใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน

5. การฝึกอบรมจะสามารถช่วยแก้ไขและลดปัญหา ในกรณีที่บุคลากรไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ ตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งอาจเกิดจากอุบัติเหตุ การเจ็บป่วยหรือการขาดงานบ่อย ๆ ทำให้ผลของงานต่ำกว่ามาตรฐาน กรณีการฝึกอบรมจะแก้ไขให้เรื่องดังกล่าวได้

วิจิตร อาวะกุล (2547, น. 63-64) ความจำเป็นในการฝึกอบรม จึงหมายถึง ปัญหา อุปสรรค ข้อขัดข้องใด ๆ เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ในการปฏิบัติงาน เช่น ความรู้ไม่พอ และความเข้าใจ ความชำนาญ และสามารถที่แก้ไขได้ด้วยการฝึกอบรม โดยทั่วไปผู้ปฏิบัติงานได้ไม่ดี เพราะขาดสิ่งเหล่านี้

K=Knowledge ความรู้ ขาดความรู้ ความรู้ไม่พอสำหรับการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย

A=Attitude ทัศนคติ ขาดท่าทีความรู้สึกที่ดีต่องาน ขาดความรักงาน ขาดความทุ่มเท

P=Practice การฝึกปฏิบัติ การปฏิบัติที่ไม่ถูกวิธี ขาดหลักวิธีทำงานที่ถูกต้อง ไม่ตั้งใจ มักง่าย ไม่เอาใจใส่

S=Skill ทักษะไม่พอ เนื่องจากฝึกฝนมาน้อย ต้องฝึกอบรมเพิ่มเติม ใช้ความสามารถไม่เต็มที่

I=Interest ความสนใจ เนื่องจากขาดการจูงใจที่ดีและเหมาะสม

U=Understanding ความเข้าใจในวิธีการทำงานต่าง ๆ เรียนน้อย อบรมมาน้อย ทำงานได้ไม่สมบูรณ์

การฝึกอบรมจึงต้องทำการเปลี่ยนแปลงเพิ่มพูนสิ่งดังกล่าวในตัวบุคคล อาจแยกอบรมเฉพาะด้านความรู้ ทัศนคติ หรือด้านทักษะ ด้านความเข้าใจตามความจำเป็น ความจำเป็นในลักษณะนี้ต้องทำการศึกษาสำรวจและวิเคราะห์ต่อไป เพื่อค้นหาความจำเป็นในการฝึกอบรม

2.3.4 ประเภทของการฝึกอบรม

การฝึกอบรมมีหลายชนิด นอกจากการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะเฉพาะเรื่องให้กับบุคลากรแล้ว ก็ยังมีการอบรมในลักษณะอื่น ๆ เช่น การฝึกอบรมเพื่อฟื้นความรู้ใหม่ (Refresher Training) หรือการฝึกอบรมในลักษณะที่เป็นการศึกษาต่อเนื่อง (Continuing Education) ซึ่งรูปแบบของการอบรมจะแตกต่างกันไปตามความจำเป็น และลักษณะของงาน ซึ่งหากจะกล่าวอย่างกว้าง ๆ การฝึกอบรมก็แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ การฝึกอบรมที่เป็นทางการ (Formal Training) และการฝึกอบรมที่ไม่เป็นทางการ (Informal Training) แต่หากจะแบ่งประเภทของการฝึกอบรมให้เป็นไปตามขั้นตอน

จงกลนี ชุติมาเทวินทร์ (2542, น. 10-11) ได้แบ่งเป็น ประเภทของการฝึกอบรม เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. การฝึกอบรมก่อนประจำการ (Pre-Entry Training) เป็นการฝึกอบรมให้กับผู้เข้างานใหม่ หรือพึ่งจะเริ่มโครงการใหม่ โดยทั่วไปผู้เข้าอบรมมักจะอยู่ในระยะทดลองงาน ซึ่งเนื้อหาของการอบรมจะเน้นในเรื่องของภารกิจแรกเริ่ม และภารกิจทั่วไปขององค์กร เนื้อหาโดยทั่วไป จะมีลักษณะผสมผสาน คือมีทั้งการฝึกอบรมในห้อง และการฝึกอบรมภาคสนาม ปกติจะมีช่วงเวลาที่ไม่นานนัก ตั้งแต่ 2-3 วัน หรือบางกรณีอาจจะใช้เวลาเป็นเดือน

2. การฝึกอบรมระหว่างประจำการ (In-Service Training) เป็นการอบรมในช่วงที่เข้าไปทำงานแล้ว หรือผ่านระยะการทดลองงานแล้ว การฝึกอบรมจะจัดให้เป็นระยะ ๆ ให้กับระดับของบุคลากรที่แตกต่างกัน มีทั้งในเรื่องของการบริหารทั่วไป การอบรม การจัดการการอบรมเฉพาะหน้าที่ หรือการอบรมเฉพาะเรื่องคล้ายกับ on the Job ซึ่งระยะเวลายืดหยุ่นได้ตามความต้องการ ส่วนใหญ่ใช้เวลาไม่นานนัก ประมาณ 1-3 สัปดาห์

3. การฝึกอบรมในโครงการ (Project Related Training) เป็นการอบรมที่จัดให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในโครงการ อาทิเช่น โครงการที่ได้รับทุนอุดหนุนจากต่างประเทศ ซึ่งมีระยะเวลาไม่นานนัก

เป็นการอบรมเฉพาะเรื่อง หรือเฉพาะประเภทของบุคลากร มีทั้งการอบรมทางด้านเทคนิคและการอบรมในเชิงการจัดการ จัดอบรมโดยผู้ให้ทุน ปกติระยะสั้น คือ 1-3 เดือน หรือขึ้นอยู่กับความจำเป็นของโครงการ

4. การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาตนเอง (Self-Development Training) กินความหมายกว้างและครอบคลุม อาทิ กรณีบุคคลที่ทำงานมานานและความรู้มีเท่าที่เป็นอยู่ ไม่เท่าทันข้อมูลหรือเทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้น จึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเอง ซึ่งอาจจะเป็นการอบรมเพื่อฟื้นความรู้ใหม่ ซึ่งส่วนจะเป็นการอบรมเต็มเวลาหรือบางส่วนของเวลา โดยหน่วยงานต้นสังกัดจะให้การอนุมัติและสนับสนุนด้านการเงิน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการออกไปอบรมนอกสถานที่ ระยะเวลาจะขึ้นอยู่กับคุณสมบัติที่หน่วยงานต้องการจะพัฒนามีทั้งระยะสั้นและระยะยาว หรือบางคนอาจจะลาไปศึกษาต่อ ซึ่งการศึกษาต่อก็คือการฝึกอบรมอย่างเป็นทางการเช่นกัน

นงลักษณ์ สินสืบผล (2542, น. 34-36) ได้แบ่งประเภทของการฝึกอบรมดังนี้ คือ

1. การอบรมปฐมนิเทศ (Orientation) สำหรับผู้ปฏิบัติงานใหม่มีจุดมุ่งหมายสำคัญ เช่น แนะนำให้รู้จักสถานที่ทำงานใหม่ แนะนำให้รู้จักระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ แนะนำให้รู้จักการจัด องค์กรโดยทั่วไปเกี่ยวกับหน่วยงานต่าง ๆ สร้างเสริมขวัญในการปฏิบัติงานให้มีความมั่นใจในการ ปฏิบัติงาน ส่งเสริมปริมาณผลิตผลของงานให้สูงขึ้น สร้างความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมขององค์กร นั้น ๆ ให้รู้จักคุ้นเคยกับผู้ร่วมงาน

2. การให้ทดลองทำงาน (On-the-Job Training) หรือการสอนงาน เป็นวิธีที่นิยม กันมาก เพราะได้มีการทำงานจริง ๆ ในสถานทำงานจริง ๆ ซึ่งหัวหน้าหน่วยงานโดยตรงจะเป็น ผู้ทำการฝึกโดยจะอธิบายให้ทราบถึงหลักและวิธีการทำงานโดยทั่วไป และสาธิตให้ดูพร้อมทั้งอธิบาย แนะนำและให้ผู้รับการฝึกอบรมทดลองปฏิบัติ หากมีข้อบกพร่องก็จะทำการแก้ไขและทดลองทำใหม่ ซ้ำ ๆ หลาย ๆ ครั้งจนแน่ใจว่าสามารถทำได้

3. การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะในการปฏิบัติงาน (Sk Training) คือ การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ก่อให้เกิดทฤษฎีการจัดการใหม่ ๆ มีเครื่องจักร เครื่องมือ และวิธีการทางานใหม่ ๆ ซึ่งพนักงาน จำเป็นต้องพัฒนาทักษะเพื่อสนองความต้องการขององค์กร

4. การฝึกอบรมระดับหัวหน้างาน (Supervisory Training) การฝึกอบรมประเภทนี้เนื่องจากธุรกิจองค์การเติบโตขึ้น งานก็ขยายขึ้นและเจ้าหน้าที่ที่ต้องเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว ความจำเป็นที่ต้องมีหัวหน้างานมีมากขึ้นด้วย

5. การฝึกอบรมระดับการจัดการ (Managerial Training) การฝึกอบรมระดับ การจัดการนี้หมายถึง ผู้จัดการระดับรองหรือหัวหน้างานที่มีภาระความรับผิดชอบสูงกว่าหัวหน้างาน ทั่ว ๆ ไป หลักสูตร

ที่ใช้ในการฝึกอบรมระดับนี้เป็นวิชาเฉพาะเป็นส่วนใหญ่ซึ่งเกี่ยวกับการบริหาร เช่น วิชาจิตวิทยาการบริหาร ภาวะผู้นำ การวินิจฉัยสั่งการ เป็นต้น

6. การฝึกฝนตนเอง (Self-Training) การฝึกฝนตนเองเป็นปัจจัยสำคัญในยุคปัจจุบัน เพราะมีสื่อมีแหล่งความรู้มากมายที่จะศึกษาฝึกฝนตนเองได้ วิธีการฝึกฝนอบรมด้วยตนเอง เช่น การตั้งใจฝึกตนเองให้ทันกับเหตุการณ์ แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นแบบกันเอง ศึกษาหาความรู้ จากเอกสารวิชาการอื่น ๆ ติดตามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับนโยบายและโครงการของงานที่เกี่ยวข้อง ติดตามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับเหตุการณ์ภายในและภายนอกประเทศ ศึกษานอกระบบวิชาที่ เกี่ยวข้องกับงานและความรู้อื่น ๆ เข้าร่วมประชุมสัมมนาเมื่อมีโอกาสเป็นสมาชิกของสมาคมทาง วิชาการ ศึกษาดูงานทั้งในและต่างประเทศ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นควรว่าการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพ ควรจะนำข้อดีของ การฝึกอบรมในแต่ละประเภทมาประยุกต์ โดยคำนึงถึงตัวแปร ปัจจัยที่เกี่ยวข้องรวมทั้งวัตถุประสงค์ ของการฝึกอบรมด้วย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม

2.3.5 ประสิทธิภาพการฝึกอบรม

คำว่า ประสิทธิภาพ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ.2542 ได้ให้ความหมายว่า ความสามารถที่ทำให้เกิดผลในงาน และประสิทธิผล มีความหมายว่า ผลสำเร็จ, ผลที่เกิดขึ้น (ราชบัณฑิตสถาน, 2546, น. 511)

Oxford Dictionary (1993, อ้างถึงใน พระมหาพินิจ จันทน์เสนะ, 2540, น. 5) ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพไว้ว่า หมายถึงความพร้อมและความสามารถในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และเพื่อให้การฝึกอบรมมีประสิทธิภาพตามความหมายดังกล่าวข้างต้น

สมชาติ กิจยรรยง (2551, น. 78-79) ได้กล่าวถึงเทคนิคการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพและลักษณะของโครงการที่ดีจะต้องคำนึงดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้ฟัง ผู้ที่จะเข้ารับการฝึกอบรมจะมีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ เช่น อายุ เพศ ระดับการศึกษา ทัศนคติ ค่านิยม ขนาดของกลุ่ม ตลอดจนความคาดหวังที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งซึ่งผู้จัดทำโครงการฝึกอบรมจะต้องนำไปวิเคราะห์ เป็นข้อมูลในการกำหนดสิ่งต่าง ๆ ในหลักสูตรฝึกอบรม

2. สถานที่ สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการจัดฝึกอบรม จะมีอิทธิพลต่อผลของการฝึกอบรมมาก เช่น สถานที่ฝึกอบรม ควรจะเป็นห้องที่ปราศจากเสียงรบกวน มีขนาดแสงสว่าง อุณหภูมิ การจัดที่นั่งที่เหมาะสม ตลอดจนมีอุปกรณ์ที่เอื้ออำนวยการให้เกิดการเรียนรู้สูง ห้องฝึกอบรมที่ดีไม่ควรมีเสาภายในห้อง เพื่อให้สื่อสารกับผู้ฟังให้อย่างชัดเจนและทั่วถึง

3. บรรยากาศและแรงจูงใจ การฝึกอบรมที่ดีจะต้องมีบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ การร่วมมือในกิจกรรมการอบรม การจูงใจให้ผู้เข้ารับการอบรมมีส่วนร่วม มีความตื่นตัวให้ผู้เข้ารับการอบรมอยากที่จะเรียนรู้

4. จิตวิทยาการเรียนรู้ การฝึกอบรมจะต้องคำนึงถึงจิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ซึ่งแตกต่างจากการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งต้องคำนึงถึงการรับรู้ ความจำ ตลอดจนเรื่องที่ฝึกอบรมจะต้องสอดคล้องกับประสบการณ์เดิม มีประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานโดยตรง

5. ปัจจัยอื่น ๆ เช่น เวลา ทรัพยากร และงบประมาณ ก็เป็นสิ่งที่ผู้จัดทำโครงการต้องพิจารณาเพื่อให้จัดทำโครงการได้เหมาะสม

นอกจากนี้ ลักษณะของโครงอบรมที่ดี ได้แก่

1. สามารถตอบสนองความจำเป็นขององค์การได้ สามารถแก้ไขปัญหาอุปสรรค ข้อขัดข้องตลอดจนรองรับการขยายตัวของธุรกิจและความก้าวหน้าขององค์การได้

2. สามารถสนองความจำเป็นของภารกิจที่เป็นปัญหาและของบุคลากรได้

3. ต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูล ปัจจัยที่ต้องคำนึงอย่างถี่ถ้วนและถูกต้อง เพื่อการจัดเตรียมและกำหนดโครงการได้อย่างเหมาะสม

4. ต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและสอดคล้องกับความจำเป็นในการฝึกอบรม

5. มีการกำหนดวิธีการดำเนินการฝึกอบรม และวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับหลักสูตรและเหตุผล

6. ได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากรและการบริหารจากองค์การ

7. ต้องมีระยะเวลาดำเนินการที่ระบุวันเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดโครงการที่ชัดเจน

2.3.6 หลักการจัดการฝึกอบรมให้กับผู้ใหญ่

ดังที่ทราบมาแล้ววัยผู้ใหญ่กับวัยเด็กจะมีพัฒนาการที่แตกต่างกัน ดังนั้นการจัดการอบรมเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้กับผู้ใหญ่หรือผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน จึงจำเป็นที่จะต้องเอื้อให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้มากที่สุด ถึงแม้ว่าการจัดการฝึกอบรมนี้ เราอาจจะใช้หลักการเดียวกับการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนหรือนักศึกษาก็ตาม แต่ก็ยังมีบางสิ่งบางอย่างที่วิทยากร หรือผู้จัดการฝึกอบรมควรจะคำนึงถึงหรือพิจารณาในการจัดทำด้วย จงกลนี ชุติมาเทวินทร์ (2542, น. 4) กล่าวถึงลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ของการฝึกอบรมไว้ดังนี้

ผู้ใหญ่ไม่ต้องการถูกปฏิบัติเหมือนกับตนเองเป็นเด็ก เพราะผู้ใหญ่สามารถรับผิดชอบได้เคารพตนเอง และกำหนดวิถีของตนเอง

ผู้ใหญ่มีประสบการณ์มากมายหลายอย่างที่สามารถจะนำมาใช้ได้ในการอบรม ซึ่งควรจะต้องเอามาพิจารณาด้วย

ผู้ใหญ่มักจะไม่สนใจเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องที่มีเนื้อหามาก ๆหรือการที่จะต้องจดจำข้อเท็จจริงหรือตัวเลขที่มากมาย หรือการพูดถึงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว แต่ผู้ใหญ่จะแสวงหาสิ่งแท้จริง และคุณค่าในด้านอื่น ๆ ด้วย

ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีที่สุดในสภาวการณ์ที่น่ารื่นรมย์

ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้เร็วกว่า หากได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมในการอบรมโดยเฉพาะหากมีการทำจริงปฏิบัติจริง แทนที่จะเป็นการนั่งฟังการบรรยายเพียงอย่างเดียว

ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดี เมื่ออยู่ในสภาพที่พร้อมและพอใจที่จะเรียน ฉะนั้นการจูงใจและการเตรียมความพร้อม จึงจำเป็นจะต้องให้ความสำคัญด้วยเช่นกัน ในกระบวนฝึกอบรมให้กับผู้ใหญ่

ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้เร็วที่สุดโดยหลัก “ความเกี่ยวสัมพันธ์กัน” ซึ่งหมายถึงทุกข้อเท็จจริงทุกแนวคิดและความคิดรวบยอดทั้งหลายนั้น จะสามารถเรียนรู้ได้ดีที่สุด เมื่อสิ่งเหล่านี้เกี่ยวโยงกับสิ่งที่เคยเรียนรู้หรือเคยมีประสบการณ์มาแล้ว

การเปิดโอกาสให้ผู้ใหญ่ได้ค้นพบตัวเอง เรียนรู้ด้วยตนเอง จะเป็นกิจที่แต่ละคนสามารถรับผิดชอบด้วยตนเอง ในสัดส่วนเวลาของตนเอง โดยมีผู้เชี่ยวชาญหรือผู้รู้คอยแนะนำ ซึ่งการเรียนโดยวิธีนี้ผู้ใหญ่จะเรียนได้ดี เพราะแต่ละคนล้วนมีความลุ่มลึกของตัวเองด้วยกันทั้งนั้น

ผู้ใหญ่แต่ละคนเรียนรู้ได้เร็วหรือช้า ในอัตราที่ก้าวกระโดดที่แตกต่างกัน และในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งจะมีปัจจัยทางด้านจิตวิทยาและทางด้านร่างกายเป็นตัวกำหนดขีดความสามารถทางด้านการเรียนรู้ ถึงแม้แต่ละคนจะเริ่มต้นเหมือนกัน หรือการเริ่มต้นด้วยความกระตือรือร้นสูงสุดเหมือนกันก็ตาม

สำหรับผู้ใหญ่แล้ว การเรียนรู้คือกระบวนการตลอดชีวิต คือสามารถเรียนรู้ได้ไม่สิ้นสุด ผู้ใหญ่จึงมีความรู้มาก ซึ่งจะมีความหมายว่าบางคน อาจจะมีประสบการณ์มากกว่าวิทยากรหรือผู้สอน หรืออาจจะมีความรู้ในบางเรื่องมากกว่าผู้สอนก็ได้ รวมทั้งอาจจะมีความรู้มากกว่าผู้เข้าร่วมอบรมในกลุ่มเดียวกันด้วย

ผู้ใหญ่ชอบเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ขณะที่การใช้ภาษาท่าทาง และสื่อทัศนูปกรณ์ที่หลากหลายจะมีผลต่อการเรียนรู้มากกว่าสื่อที่เป็นภาษาเขียน

ถึงแม้ผู้ใหญ่จะมีความรู้สึกทางด้านเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีค่อนข้างมาก แต่ผู้ใหญ่ก็ยังมีความพอใจและความอบอุ่นใจที่ได้รับการยกย่องเช่นเดียวกับเด็ก ๆ ฉะนั้น การเสริมแรงในทางบวก อาทิ คำชมเชย การให้รางวัล ก็จะช่วยกระตุ้นและจูงใจในการเรียนรู้ได้อย่างมากเช่นเดียวกัน

กระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะได้ผลดีมากที่สุด เมื่อการเรียนรู้นั้น ๆสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานปัจจุบันได้

กระบวนการที่อบรมให้กับผู้ใหญ่ ควรเริ่มต้นจากภาพรวมก่อน จากนั้นระบุทีละส่วนขั้นตอน จากนั้นจึงตามด้วยการแสดงให้เห็นภาพรวมอีกครั้ง

นอกจากความสามารถของผู้ใหญ่แต่ละคนจะแตกต่างกันแล้ว ความต้องการที่แท้จริง ของแต่ละคนก็แตกต่างกันด้วย ทั้งในเรื่องของทักษะเฉพาะ ความรู้ เทคนิค ทัศนคติ และประสบการณ์ อัตราการหลงลืมของผู้ใหญ่ อาจจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและในทันทีหลังการอบรมได้ ฉะนั้นวิทยากรควรจะหาวิธีให้การเรียนรู้นั้น ๆ สามารถจำได้ง่ายและเพิ่มพูนขึ้นได้ โดยการกระทำซ้ำ แสดงซ้ำ พูดซ้ำในเรื่องเดียวกัน แต่เปลี่ยนวิธีการนำเสนอ ซึ่งจะช่วยได้อย่างมากเพื่อให้จำได้ไม่ลืมทุกสิ่งทุกอย่างอาจจะง่ายต่อการเรียนรู้และการยอมรับของผู้ใหญ่ ถ้าหากการกระทำนั้นหรือสิ่งนั้น ไม่ขัดกับสิ่งที่ได้เคยเรียนรู้หรือเคยมีประสบการณ์มาก่อน

ดังนั้น การฝึกอบรมจึงมีความสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ความชำนาญ แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้เกิดทัศนคติที่ถูกต้อง และสามารถนำความรู้เกี่ยวกับการฝึกอบรมมาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้เพิ่มมากขึ้น

2.2.7 การประเมินปลักสูตรฝึกอบรม

2.2.7.1 ความหมายของการประเมินหลักสูตรฝึกอบรม

การประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ และ ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อนำมาตัดสินค่าหรือคุณภาพของหลักสูตรนั้น นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ต่างๆ กัน ดังนี้ คือ

Cronbach (1970, p. 231) ให้ความหมายว่า การประเมิน หลักสูตรคือ การรวบรวมข้อมูลและการใช้ข้อมูลเพื่อตัดสินใจในเรื่องโปรแกรมหรือหลักสูตร การศึกษา

Saylor, Alexander and Lewis (1981, p. 317) สรุปว่า การประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการในการตัดสินคุณค่าของหลักสูตรเพื่อพิจารณา ดูว่าหลักสูตรนั้นบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ จุดมุ่งหมายมีความเชื่อถือได้มาก น้อยเพียงไร หลักสูตรมีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนหรือไม่ สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้เหมาะสมดี หรือไม่ นอกจากนั้นการประเมินหลักสูตรยังไม่รวมถึงการประเมินการบริหารหลักสูตรและการ บริหารวิชาการของสถาบันการศึกษาด้วย

สุมิตร คุณานุกร (2523, น. 198) กล่าวถึงการประเมินหลักสูตรไว้ว่า การ ประเมินหลักสูตรคือ การหาคำตอบว่าหลักสูตรสัมฤทธิผลตามที่กำหนดไว้ในความมุ่งหมาย หรือไม่ มากน้อยเพียงใด และอะไรเป็นสาเหตุ การประเมินหลักสูตรเพื่อตัดสินสัมฤทธิผลของ หลักสูตรนั้นมีขอบเขตรวมถึง (1) การวิเคราะห์ตัวหลักสูตร (2) การวิเคราะห์กระบวนการของ การนำหลักสูตรไปใช้ (3) การวิเคราะห์สัมฤทธิผลในการเรียนของนักเรียน (4) การวิเคราะห์ โครงการประเมินหลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, น. 192) ได้สรุปความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ว่าเป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินหาข้อบกพร่อง หรือปัญหาเพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขส่วนประกอบทุกส่วนของหลักสูตรให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้นหรือ ตัดสินหาคุณค่าของหลักสูตรนั้น ๆ

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตรคือ กระบวนการค้นหาคำตอบว่าหลักสูตรนั้นๆ มีสัมฤทธิผลตามจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้หรือไม่ มีความสัมพันธ์กันระหว่างขั้นตอนต่างๆ เพียงใด และเมื่อนำไปใช้ส่วนใดที่ต้องแก้ไขปรับปรุง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อไป

2.2.7.2 จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรฝึกอบรม

สุนีย์ ภู่พันธ์ (2546, น. 250) ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินหลักสูตร กระทำขึ้นเพื่อศึกษากระบวนการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงใดบ้างที่สอดคล้องหรือ ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา การประเมินดังกล่าวจะครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดของ หลักสูตรและกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้แก่ จุดประสงค์ ขอบเขตของเนื้อหาสาระ คุณภาพของผู้บริหารและผู้ใช้หลักสูตร สมรรถภาพของผู้เรียน ความสัมพันธ์ของวิชาต่างๆ การ ใช้สื่อและวัสดุการสอน ฯลฯ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2546, น. 149) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร โดยทั่ว ๆ ไปจะมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตร โดยตรวจสอบดูว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น มานั้นสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่

2. เพื่อวัดผลดูว่าการวางเค้าโครงและรูปแบบระบบของหลักสูตร รวมทั้งวัสดุประกอบหลักสูตร การบริหารและบริการหลักสูตร เป็นไปในทางที่ถูกต้องแล้วหรือไม่

3. การประเมินผลจากผู้เรียนเอง หรือการประเมินผลผลิตเพื่อ ตรวจสอบว่ามีลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่เพียงใด

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, น. 192-193) กล่าวว่า โดยทั่วไปการประเมินหลักสูตรใด ๆ ก็ตามจะมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่คล้ายคลึงกันดังนี้คือ

1. เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขสิ่งบกพร่องที่พบในองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร

2. เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขระบบการบริหารหลักสูตร การนิเทศ กำกับดูแลการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารว่าควรใช้หลักสูตรต่อไปอีกหรือ ควรยกเลิกการใช้หลักสูตรเพียงบางส่วน หรือยกเลิกทั้งหมด

4. เพื่อต้องการทราบคุณภาพของผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตของหลักสูตรว่า มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามความมุ่งหวังของหลักสูตรหลังจากผ่านกระบวนการทาง การศึกษามาแล้วหรือไม่ อย่างไร

จากจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรข้างต้น สรุปได้ว่าจุดมุ่งหมายของการ ประเมินผลหลักสูตรมีดังนี้ เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตร เพื่อศึกษากระบวนการต่างๆ ของ หลักสูตร ที่กำหนดไว้ว่าสอดคล้องหรือขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไขสิ่งบกพร่องที่พบในองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขระบบการบริหาร หลักสูตร การนิเทศกำกับดูแล การจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อช่วย ในการตัดสินใจของผู้บริหารว่าควรใช้หลักสูตรต่อไปอีกหรือควรยกเลิกการใช้หลักสูตรเพียง บางส่วน หรือยกเลิกทั้งหมด เพื่อตรวจสอบว่าคุณภาพของผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตมีลักษณะที่ พึงประสงค์เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่

2.2.7.3 ระยะของการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรควรมีการดำเนินเป็นระยะ ๆ ทั้งนี้เนื่องจาก ข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดของหลักสูตรอาจมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย และในระยะต่างกัน เช่น อาจมีสาเหตุมาจากตอนจัดทำ หรือยกร่างหลักสูตร ซึ่งทำให้ตัวหลักสูตรไม่มีคุณภาพที่ดี หรือไม่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียนและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป หรืออาจมี สาเหตุมาจากตอนนำหลักสูตรไปใช้ เป็นต้น การประเมินหลักสูตรที่ดีจึงต้องตรวจสอบเป็นระยะ เพื่อลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้น โดยทั่วไปจะแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ 2539, น. 193-194)

ระยะที่ 1 การประเมินหลักสูตรก่อนนำหลักสูตรไปใช้ ในช่วงระหว่างที่มี การสร้างหรือพัฒนาหลักสูตร อาจมีการดำเนินการตรวจสอบทุกขั้นตอนของการจัดทำตั้งแต่การ กำหนดจุดมุ่งหมายไปจนถึงการกำหนดการวัดและประเมินผลการเรียน เมื่อสร้างหลักสูตรฉบับ ร่างเสร็จแล้ว ก่อนจะนำหลักสูตรไปใช้จริง จึงควรมีการประเมินตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร ในระยะนี้ต้องอาศัยความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านพัฒนาหลักสูตร ทางด้านเนื้อหาวิชา ทางด้านวิชาชีพครู ทางด้านการวัดผล เป็นต้น

ระยะที่ 2 การประเมินหลักสูตรระหว่างการดำเนินการใช้หลักสูตร ในขณะที่มีการดำเนินการใช้หลักสูตรที่จัดทำขึ้น ควรมีการประเมินเพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตร สามารถนำไปใช้ได้ดีเพียงใด จะได้แก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม เช่น ประเมินกระบวนการใช้ หลักสูตรในด้านการบริหารการจัดการหลักสูตร การนิเทศกำกับดูแล และการจัดกระบวนการการสอน

ระยะที่ 3 การประเมินหลักสูตรหลังการใช้หลักสูตร หลังจากที่มีการใช้ หลักสูตรมาแล้วระยะหนึ่งหรือครบกระบวนการเรียบร้อยแล้ว ควรจะประเมินหลักสูตรทั้งระบบ ซึ่งได้แก่ การประเมินองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ของหลักสูตรทั้งหมดคือ เอกสารหลักสูตร วัสดุ หลักสูตร บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร การบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับติดตามการจัดกระบวนการเรียนการสอน ฯลฯ เพื่อสรุปผลตัดสินว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้นควรจะ ดำเนินการใช้ต่อไป หรือควรปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น หรือควรจะยกเลิก

2.2.7.4 รูปแบบของการประเมินหลักสูตร

ในเรื่องรูปแบบของการประเมินหลักสูตร มีนักวิชาการซึ่งเชี่ยวชาญ ทางด้านหลักสูตร และการประเมินผลเสนอและหลายรูปแบบด้วยกัน ซึ่งสามารถนำมาศึกษาเพื่อ เลือกใช้เหมาะสมกับความต้องการ ในปัจจุบันรูปแบบของการประเมินหลักสูตรสามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท ใหญ่ ๆ คือ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ 2539, น. 207-242)

1. รูปแบบของการประเมินหลักสูตรที่สร้างเสร็จใหม่ๆ เป็นการประเมินผล ก่อนนำหลักสูตรไปใช้ กลุ่มนี้จะเสนอรูปแบบที่เด่นๆ คือ รูปแบบการประเมินหลักสูตรด้วย เทคนิคการวิเคราะห์แบบปุยแซงค์ (Puissance Analysis Technique)

2. รูปแบบของการประเมินหลักสูตรในระหว่างหรือหลังการใช้หลักสูตร สามารถแบ่งเป็นกลุ่มย่อยๆ ได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

2.1 รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal Atianment Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่จะประเมินว่าหลักสูตรมีคุณค่ามากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากจุดมุ่งหมายเป็นหลัก กล่าวคือ พิจารณาว่าผลที่ได้รับเป็นไปตามจุดมุ่งหมาย หรือไม่ เช่น รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ (Ralph W. Tyler) และรูปแบบการ ประเมินหลักสูตรของแฮมมอนด์ (Robert L. Hammon)

2.2 รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ไม่ยึดเป้าหมาย (Goal Free Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่ไม่นำความคิดของผู้ประเมินเป็นตัวกำหนด ความคิดในโครงการประเมินจะประเมินเหตุการณ์ที่เกิดตามสภาพความเป็นจริง มีความเป็น อิสระในการประเมินและต้องไม่มีความลำเอียง เช่น รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสคริฟเวน (Michael Scriven)

2.3 รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ยึดเกณฑ์เป็นหลัก (Criterion Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญในการตัดสินคุณค่าของหลักสูตรโดยใช้ เกณฑ์เป็นหลัก เช่น รูปแบบของการประเมินหลักสูตรของสเตค (Robert E. Stake)

2.4 รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ช่วยในการตัดสินใจ (Decision-Making Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นการทำงานอย่างมีระบบเกี่ยวกับการรวบรวม ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการเสนอผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ๆ เพื่อช่วยในการ ตัดสินใจของผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น รูปแบบการประเมินหลักสูตรของโพรวัส (Malcolm Provus) รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสตัฟเฟิลบีม (Daniel L. Stufflebeam) และรูปแบบ การประเมินหลักสูตรของดอริส โกว์ (Doris L. Gow) เป็นต้น

2.5 รูปแบบการประเมินหลักสูตรการสเตค (Stake's Countenance Model) แนวความคิดในการวิเคราะห์กระบวนการประเมินของสเตค (Worthen Evaluation) ส่งผลกระทบ

อย่างมากต่อความคิดเกี่ยวกับการประเมินผลและถึงจะเป็นรูปแบบง่ายๆ แต่มี อิทธิพลต่อความคิดพื้นฐานของการพัฒนาทฤษฎีทางการประเมินผลในยุคต่อมาเขาเสนอว่า กิจกรรม พื้นฐานของการประเมินมีลักษณะเป็นการบรรยาย (Description) และการตัดสินคุณค่า (Judgment) ข้อมูลที่สเตคใช้ในการประเมินหลักสูตรมี 3 ด้านคือ

1. ด้านสิ่งที่มีมาก่อน (Antecedents) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เอื้อให้ เกิดผลจากหลักสูตรและเป็นสิ่งที่มีอยู่ก่อนการใช้หลักสูตรอยู่แล้ว ประกอบด้วย 7 หัวข้อ คือ บุคลิกและนิสัยของนักเรียน บุคลิกและนิสัยของครู เนื้อหาในหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์การเรียนการ สอน อาคารสถานที่ การจัดโรงเรียน ลักษณะของชุมชน

2. ด้านกระบวนการเรียนการสอน (Transactions) หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน ครูกับผู้ปกครอง ฯลฯ เป็น ขั้นของการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย 5 หัวข้อ คือ การสื่อสาร การจัดแบ่งเวลา การลำดับเหตุการณ์ การให้กำลังใจ บรรยากาศของสิ่งแวดล้อม

3. ด้านผลผลิต (Outcomes) หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นจากการใช้ หลักสูตรประกอบด้วย 5 หัวข้อ คือ ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ทัศนคติของนักเรียน ทักษะของ นักเรียน ผลที่เกิดขึ้นกับครู ผลที่เกิดขึ้นกับสถาบัน

2.6 รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม

สตัฟเฟิลบีม ได้เสนอแนวคิดในการประเมินที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบ ของการประเมินแบบที่ยึดเป็นหลักในการตัดสินใจ (Decision–Oriented Evaluation Approach) เป็นรูปแบบที่ช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหาร สตัฟเฟิลบีมมองว่าการศึกษาเป็น กระบวนการของการวางโครงร่าง (Delineating) การบรรลุถึงเป้าหมาย (Obtaining) และการ จัดเตรียมข้อมูลต่าง ๆ (Providing) ที่เป็นประโยชน์สำหรับทางเลือกในการตัดสินใจ และเขาได้ พัฒนากรอบในการประเมิน เพื่อช่วยในการจัดการและผู้บริหารที่จะต้องพบกับการตัดสินใจทาง การศึกษา 4 ประการ คือ

1. การประเมินบริบท (Context Evaluation) เป็นการตัดสินใจใน การวางแผน (Planning Decisions) เพื่อกำหนดว่าอะไรเป็นความต้องการหรือเป็นผลลัพธ์ที่ได้ จากโครงการจัดการศึกษาเป็นการระบุถึงวัตถุประสงค์ของโครงการ

2. การประเมินปัจจัยหรือทรัพยากร (Input Evaluation) เป็น การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้าง (Structuring Decisions) เพื่อกำหนดว่าอะไรเป็นทรัพยากรที่มี คุณค่า อะไรเป็นทางเลือกหรือวิธีการสำหรับการดำเนินโครงการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และ อะไรเป็นแผนการในการดำเนินการที่ดีที่สุดในการดำเนินโครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการ ตัดสินใจเกี่ยวกับการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติ (Implementing Decisions) โดยการประเมินว่า วิธีการใดเป็นวิธีการที่ดีสุดที่จะนำโครงการไปสู่การปฏิบัติได้ อะไรเป็นปัญหาหรืออุปสรรคต่อการ ดำเนินการ อะไรเป็นสิ่งที่ต้องมีการนำมาพิจารณากันอีกครั้งในการดำเนินการ คำตอบของ คำถามเหล่านี้ ถือว่าเป็นกระบวนการในการกำกับติดตาม (Monitor) การควบคุม (Control) และการปรับปรุง (Refine) การดำเนินการของโครงการ

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการตัดสินใจ ที่ช่วยในการทบทวนหรือตรวจสอบการดำเนินโครงการ (Recycling Decisions) อะไรเป็นผลลัพธ์ ที่ได้จากการดำเนินโครงการ วิธีการดำเนินการช่วยลดความต้องการลงหรือไม่ อะไรควร ดำเนินการหรือควรทำหลังจากได้ดำเนินโครงการไปแล้ว คำถามเหล่านี้มีความสำคัญในการ ตัดสินใจที่ดำเนินโครงการต่อไปหรือไม่

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการประเมินแบบซิป เป็นรูปแบบการประเมินที่ให้ สารสนเทศเพื่อการวางแผนโครงการ เพื่อการนำโครงการไปปฏิบัติ เพื่อปรับปรุงโครงการอย่าง ทันท่วงที และเป็นรูปแบบการประเมินที่ช่วยให้การพัฒนาโครงการ ช่วยบริหารโครงการตลอดจน การกำหนดอนาคตของโครงการ จึงกล่าวได้ว่ารูปแบบการประเมินแบบซิปเป็นรูปแบบการ ประเมินเพื่อพัฒนาโครงการและประกันประสิทธิผลของโครงการเป็นอย่างดี

2.7 รูปแบบการประเมินหลักสูตรของโพรวัส (Provus's discrepancy Evaluation Model) รูปแบบการประเมินผลทางการศึกษาในแนวทางของไทเลอร์เป็นรูปแบบ ดั้งเดิมและได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้นำแนวคิดพื้นฐานมาพัฒนาเป็นแนวคิดใหม่ๆ ขึ้น โพรวัส (Provus) ก็เป็นบุคคลหนึ่งที่นำแนวคิดของไทเลอร์มาพัฒนา เป็นรูปแบบการประเมินที่ เรียกว่า รูปแบบการประเมินความไม่สอดคล้อง (The Discrepancy Evaluation Model) ซึ่ง โพรวัสมีแนวคิดทางการประเมินที่สืบทอดมาจากไทเลอร์ว่า การประเมินเป็นกระบวนการของ (1) การเห็นชอบร่วมกันถึงมาตรฐานหรือคนอื่น ๆ ให้ความหมายว่าเป็น “วัตถุประสงค์” (2) การระบุความไม่สอดคล้องที่ปรากฏอยู่ระหว่างผลการปฏิบัติบางด้านของโครงการกับ มาตรฐานที่ถูกกำหนดไว้ และ (3) การใช้สารสนเทศเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องระหว่างผลการ ปฏิบัติกับมาตรฐานเพื่อตัดสินใจปรับปรุง (Improve) การคงไว้ (Maintain) หรือการยุติล้มเลิก (Terminate) โครงการทั้งหมดหรือบางส่วนของโครงการ โพรวัสจึงเรียกรูปแบบการประเมิน ของเขาว่า รูปแบบการประเมินความไม่สอดคล้องแนวคิดของโพรวัสที่ได้ดำเนินการพัฒนากิจกรรมหรือโครงการทาง การศึกษาซึ่งเขาได้เสนอไว้มี 5 ขั้นตอน คือ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2541, น. 122-124)

1. การกำหนดนิยามและออกแบบโปรแกรม (Program Definition) ในขั้นตอนนี้จุดเน้นคือการนิยามวัตถุประสงค์ปลายทาง (goals) กระบวนการหรือกิจกรรมต่าง ๆ และกำหนดทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ เพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ปลายทาง โพรวัลเห็นว่าโปรแกรมทางการศึกษาเป็นระบบที่เป็นพลวัต ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลลัพธ์ ตลอดจนผลกระทบต่าง ๆ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกำหนดมาตรฐานหรือ เกณฑ์ที่คาดหวังในแต่ละด้าน มาตรฐานที่กำหนดขึ้นเป็นวัตถุประสงค์ที่ที่มประเมินต้องใช้ในการ เปรียบเทียบต่อไป งานของนักประเมินในขั้นตอนการออกแบบโปรแกรม คือ การพัฒนาว่า โปรแกรมที่กำหนด เป็นไปตามเกณฑ์ของความสมเหตุสมผลในเชิงทฤษฎีและเชิงโครงสร้างของ โปรแกรมหรือไม่เพียงใด

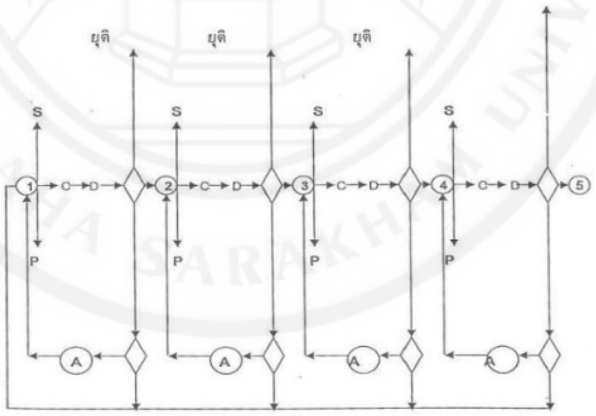
2. การดำเนินงานโปรแกรม (Program Installation) ในขั้นตอนนี้จะ ใช้แบบของโปรแกรมหรือนิยามที่กำหนดในขั้นที่ 1 เป็นเกณฑ์มาตรฐานในการตัดสินเกี่ยวกับการ ดำเนินโปรแกรมที่กำหนดขึ้น นักประเมินจะทำการตรวจสอบความสอดคล้อง พร้อมระบุความไม่ สอดคล้องต่าง ๆ ระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่ดำเนินงานจริง ความมุ่งหวังในขันนี้ คือ อยากเห็น ว่ามีการดำเนินโปรแกรมตามที่ได้

วางแผนไว้ ถ้าพบว่ามีความไม่สอดคล้องเกิดขึ้น โพรวัสเสนอว่า ให้ปรับแบบของโปรแกรมหรือปรับการดำเนินงาน หรือว่ายุติกิจกรรมที่มีหลักฐานปรากฏว่าจะไม่ เกิดผล ถ้าดำเนินการต่อไป

3. กระบวนการในโปรแกรม (process) ในขั้นนี้ นักประเมินมีหน้าที่ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้าในการศึกษาของผู้เรียน เพื่อตัดสินว่าผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลง พฤติกรรมไปตามที่คาดหวังหรือตามมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ โพรวัสได้เรียกวัตถุประสงค์นำ ทาง (Enabling Objective) ซึ่งหมายถึง ผลที่ผู้เรียน ได้เรียนรู้เพิ่มขึ้น ถ้าโปรแกรมบรรลุ วัตถุประสงค์ปลายทาง วัตถุประสงค์นำทาง บางวัตถุประสงค์ไม่บรรลุ ก็ต้องมีการปรับปรุงกิจกรรมหรือกระบวนการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นำทางนั้น ๆ ประเด็นสำคัญ ในการประเมินตอนนี้คือ ความตรงของข้อมูลที่ใช้ในการประเมิน ถ้านักประเมินพบว่ามีความไม่ สอดคล้องเกิดขึ้น คือไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์นำทางได้ และไม่สามารถปรับปรุงกิจกรรมได้ ก็จำเป็นต้องเสนอให้ยุติหรือล้มเลิกโปรแกรมได้

4. ผลลัพธ์ของโปรแกรม (Product) การประเมินในขั้นนี้คือ การ ตัดสินว่าการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ปลายทาง (Terminal Objectives) ของโปรแกรม หรือไม่ ในกรณีนี้โพรวัสได้จำแนกวัตถุประสงค์ปลายทางจากวัตถุประสงค์สุดท้าย (Ultimate Objectives) เขาสนับสนุนให้นักประเมินสนใจการประเมินผลลัพธ์ ไม่เพียงแต่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น เมื่อสิ้นสุดโปรแกรม แต่ควรสนใจศึกษาผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์สุดท้าย หรือผลกระทบต่างๆ โดยการประเมินด้วยการติดตามผลด้วย

5. การวิเคราะห์ผลประโยชน์และค่าใช้จ่าย (Cost-Benefit Analysis) ในขั้นตอนนี้โพรวัสเสนอให้เป็นทางเลือกแก่นักประเมิน การวิเคราะห์ผลประโยชน์และ ค่าใช้จ่ายโปรแกรมทางการศึกษาดำเนินการโดยเปรียบเทียบผลที่ได้รับและค่าใช้จ่ายจาก โปรแกรมการศึกษาที่คล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่มีการลงทุนทางการศึกษาจำกัด การวิเคราะห์ผลประโยชน์และค่าใช้จ่ายของโปรแกรมจึงเป็นเรื่องที่ทวีความสำคัญยิ่งขึ้นเป็น อย่างมากและมักเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรมทางการศึกษา สำหรับกระบวนการเปรียบเทียบเพื่อระบุความไม่สอดคล้องระหว่าง มาตรฐานกับการดำเนินงานใน 5 ขั้นตอน

ภาพที่ 2.4 กระบวนการเปรียบเทียบในรูปแบบประเมินความไม่สอดคล้องจากภาพประกอบ

S หมายถึง มาตรฐาน

P หมายถึง การดำเนินงาน

C หมายถึง เปรียบเทียบ

D หมายถึง สารสนเทศแสดงความไม่สอดคล้อง

A หมายถึง การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับ P หรือ s

เป็นที่น่าสังเกตว่า สารสนเทศแสดงความไม่สอดคล้องระหว่างมาตรฐาน กับการดำเนินงานนำไปสู่การตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง กล่าวคือ 1) ดำเนินการในขั้นต่อไป 2) ย้อนกลับไปขั้นตอนหลังจากมีการเปลี่ยนแปลงมาตรฐานหรือการดำเนินงานในโปรแกรม และ 3) ย้อนกลับไปเริ่มต้นที่ชั้น 1 ใหม่หรือยุติหรือยกเลิกโปรแกรม

สรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการสำคัญขั้นตอนหนึ่งในการพัฒนา หลักสูตร ทั้งนี้เพราะเป็นการประเมินหรือทดสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรว่า มีประสิทธิภาพ หรือคุณภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และต้องมีการปรับปรุงในส่วนใดบ้าง ของหลักสูตร สำหรับขั้นตอนในการประเมินหลักสูตรนั้น อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ระยะ คือ การประเมินหลักสูตรก่อนการนำไปใช้ การประเมินขณะทดลองใช้ และการประเมินหลังการใช้ หลักสูตร ผลการประเมินหลักสูตรนอกจากจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงคุณภาพของหลักสูตรแล้วยังเป็น สารสนเทศสำคัญที่จะนำไปใช้ปรับปรุงหลักสูตรในการดำเนินการจัดการศึกษาครั้งต่อ ๆ ไปด้วย

2.4 ประวัติอักษรธรรมอีสาน

ในภาคอีสาน มีการสืบทอดวัฒนธรรมหลายรูปแบบ โดยเฉพาะตัวอักษรที่พบในศิลาจารึกนั้นเริ่มตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12 เป็นต้นมา แต่กระนั้นก็ตามตัวอักษรหลายรูปแบบของภาคอีสานนั้นยังแสดงให้เห็นว่ามีการสืบทอดวัฒนธรรมการเขียนหนังสือตัว (อักษร) ไม่ต่อเนื่องนั่นคือมีตัวอักษรหลายสกุลและภาษาที่ใช้ในการบันทึกศิลาจารึกก็มีหลายภาษาซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้

อักษรปัลลวะ หรือ อักษรคฤนถ์ พบในศิลาจารึกอีสานระหว่างพุทธศตวรรษที่ 12-14 เช่น จารึกเจ้าชายจิตรัตรเสน ที่ถ้ำหมาใน หรือปากน้ำมูล ปัจจุบันอยู่ที่หอศิลป์วัฒนธรรม วัดสุบรรณธนาราม อำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี จารึกเมืองฟ้าแดดสงยาง อำเภอกมลาไสยจังหวัดกาฬสินธุ์ รวมทั้งจารึกหลังพระพิมพ์นาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เป็นต้น ศิลาจารึกเหล่านี้จะบันทึกด้วยอักษรปัลลวะหรืออักษรคฤนถ์ ภาษาสันสกฤต และภาษามอญ ส่วนใหญ่เป็นเนื้อความสั้นๆ

อักษรขอม พบศิลาจารึกอีสานสมัยสร้างปราสาทหินจำนวนมากระหว่างพุทธศตวรรษที่ 15-18 กล่าวถึงพระมหากษัตริย์ขอมมาสร้างและบูรณะปราสาทหิน เช่น ปราสาทหินพนมรุ้ง ปราสาทหินพิมายปราสาทหินพนมวัน ปราสาทหินสระกำใหญ่ และปราสาทหินขนาดย่อมที่กระจัดกระจายทั่วภาคอีสาน ตัวอักษรขอมนี้ ได้พัฒนามาจากอักษรปัลลวะที่ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกอีสานสมัยพุทธศตวรรษ

ที่ 12-14 แต่ภาษาที่ใช้บันทึกใช้ภาษาสันสกฤตปะปนกับภาษาขอมจนถึงบางหลักใช้ภาษาขอมล้วนในศิลาจารึกสมัยพุทธศตวรรษที่ 18

อักษรภาคอีสานสมัยไทย-ลาว อักษรในศิลาจารึกสมัยวัฒนธรรมไทย-ลาวนี้เป็นอักษรที่เปลี่ยนรูปแบบจากอักษรที่เคยใช้ในภาคอีสานโดยสิ้นเชิง อักษรขอมและภาษาปัลลวะ ทั้งภาษานั้นใช้ภาษาถิ่นไทย (ภาษาอีสาน หรือที่เรียกว่า ภาษาลาว) อักษรภาคอีสานสมัยไทย-ลาวมีปรากฏในศิลาจารึกพุทธศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

หลังจากสิ้นอิทธิพลวัฒนธรรมขอมสมัยพระนครแล้ว ในภาคอีสานไม่พบศิลาจารึกอยู่กว่า 200 ปี กล่าวคือ เมื่อสิ้นรัชกาลพระเจ้าชัยวรมันที่เจ็ดพ.ศ. 2724-1762 อาณาจักรขอมสมัยพระนครก็เริ่มเสื่อมลงอย่างรวดเร็วเนื่องจากในรัชสมัยของพระองค์ได้ระดมพลจำนวนมากเพื่อทำสงครามขยายอาณาเขต และในขณะเดียวกัน ในรัชสมัยของพระองค์มีการสร้างปราสาทหินจำนวนมากจนไม่น่าเชื่อว่าจะก่อสร้างได้แล้วเสร็จในระยะเวลาอันสั้น เช่น ปราสาทพระนครหลวง (นครธม) ซึ่งมีกำแพงและคูล้อมรอบปราสาทบันทายกุฎี ตาพรหม พระขรรค์ นาคพัน และยังมีปราสาทที่ไม่สำคัญอีกเป็นจำนวนมาก การเกณฑ์แรงงานเพื่อสร้างปราสาทหินและการทำสงครามกับอาณาจักรจามปาเพื่อขยายอาณาเขตนี้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ให้ขอมเสื่อมอำนาจในสมัยต่อมาเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอาหารไม่พอบริโภคและเสียกำลังพลไปมากจากการทำสงครามและเกณฑ์แรงงานเพื่อสร้างปราสาทหิน ฉะนั้นหัวเมืองภาคอีสานซึ่งมีเมืองพิมายเป็นศูนย์กลางการปกครองของขอมน่าจะมีผลกระทบจากเกณฑ์กำลังเข้ากองทัพและการแก้แรงงานในสมัยนี้อยู่ด้วย ซึ่งเป็นผลให้ชุมชนภาคอีสานเสื่อมโทรมลงไปหลังจากอำนาจขอมเสื่อมลงค่ะ และนอกจากนี้น่าจะเชื่อได้ว่ามีโรคระบาดเกิดขึ้นอยู่หนึ่งเนือง ๆในสมัยรัชสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ที่พบจารึกจำนวนมากในภาคอีสานที่กล่าวถึงการสร้างอโรคยาศาลา มีพราหมณ์ คุรุไภษัชประจำเทวลัยเหล่านั้น พร้อมกับอุทิศทาสประจำอโรคยาศาลา มีหน้าที่บดเภสัช หาฟื้นต้มเภสัชจำนวนมาก

ถึงแม้ว่ายังไม่อาจสรุปได้ว่าศิลาจารึกอักษรขอมในภาคอีสานล่าสุดนั้นลงศักราชเท่าไหร่จากการสำรวจดูรูปแบบของอักษรแล้วเชื่อได้ว่าหลังจากศตวรรษที่ 18 แล้วไม่พบศิลาจารึกที่เป็นอักษรขอมแสดงให้เห็นว่าไม่มีการก่อสร้างศาสนสถาน หรือศิลาจารึกแบบขอมอีกเลยในลักษณะดังกล่าวพอจะสันนิษฐานได้ 2 ประการ คือ เมื่อสิ้นอำนาจของหัวหน้าชุมชนในท้องถิ่น (เจ้าเมือง) ไม่สร้างศาสนสถานแบบขอมอีก อีกประการหนึ่งในภูมิภาคอีสานได้รับผลกระทบจากการเกณฑ์กำลังพลและการเกณฑ์แรงงานในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ไม่สร้างศาสนสถานแบบขอมอีกจนไม่สามารถรวมกันเป็นบ้านเมืองได้อีก หรือผู้คนล้มตายจากโรคระบาดจำนวนมากจนเกือบไม่มีสภาพเป็นชุมชนขนาดใหญ่คงมีลักษณะเป็นชุมชนอิสระเล็ก ๆ ไม่มีผู้นำที่เข้มแข็งรวบรวมเป็นรัฐที่มั่งคั่งซึ่งไม่ได้สืบทอดวัฒนธรรมขอมต่อมา ในความเห็นของผู้เรียบเรียงแล้วน่าเชื่อประเด็นหลังมากกว่า เนื่องจากศิลาจารึกที่พบรุ่นใหม่หลักแรกที่มีอายุเก่าที่สุดคือจารึกวัดแดนเมืองจังหวัดหนองคาย พ.ศ. 2073 เป็นอักษรไทยน้อย และ

ถ้านำหลักฐานทางสถานมาประกอบแล้วไม่พบสถานใด ๆ ที่ได้สร้างขึ้นในระยะสมัยดังกล่าว จึงเชื่อได้ว่าในช่วง 200-300 ปีดังกล่าว สภาพประชาคมในภูมิภาคอีสานจะอยู่ในลักษณะกระจัดกระจายเป็นชุมชนเล็ก ๆ และมีสภาพความเป็นอยู่แบบสังคมบรรพกาลอีกครั้งหนึ่ง เมื่อนำหลักฐานทางประวัติศาสตร์มาประกอบการพิจารณาจะเห็นร่องรอยของกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมอีกรูปแบบหนึ่งเข้ามาแทนที่กลุ่มไทย-ลาว ซึ่งรวมตัวเป็นบ้านเป็นเมืองสมัยพระเจ้าฟ้างุ้มเป็นต้นมา (พ.ศ. 1896) วัฒนธรรมไทย-ลาวเริ่มก่อตัวมั่นคงอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขงตอนบนคือ หลวงพระบาง กลุ่มคนไทย-ลาวคงกระจัดกระจายอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขงมากกว่าหัวเมืองตอนในของที่ราบสูง ฉะนั้นทั้งพงศาวดารลาวและพงศาวดารไทยจึงกล่าวถึงเฉพาะหัวเมืองริมแม่น้ำโขง เช่น เมืองปากห้วยหลวง (อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย) เมืองโคตรบูรณ์ (จังหวัดนครพนม) รวมทั้งเมืองหนองหาน (จังหวัดสกลนคร) และค่อยแพร่กระจายมาสู่ที่ราบสูงตอนกลาง กลุ่มคนไทย-ลาวเข้ามาตั้งภูมิลำเนาร่วมกับชุมชนเดิมและได้นำเอาวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขงมาด้วย ฉะนั้นชาวพื้นเมืองเดิมในภาคอีสานซึ่งเป็นชุมชนอิสระเล็ก ๆ จึงยอมรับวัฒนธรรมใหม่แบบค่อยผสมกลมกลืนกัน ในขณะเดียวกันพงศาวดารไทยก็ไม่ค่อยจะได้กล่าวถึงหัวเมืองภาคอีสาน จนถึงสมัยสมเด็จพระนารายณ์ อยุธยาเริ่มแพร่อำนาจการเมืองการปกครองเข้าสู่ที่ราบสูงโคราช ได้จัดสร้างเมืองนครราชสีมาเป็นหัวเมืองฉันนอกมีอำนาจปกครองหัวเมืองบริวารและหัวเมืองเขมรป่าดง (สุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ)

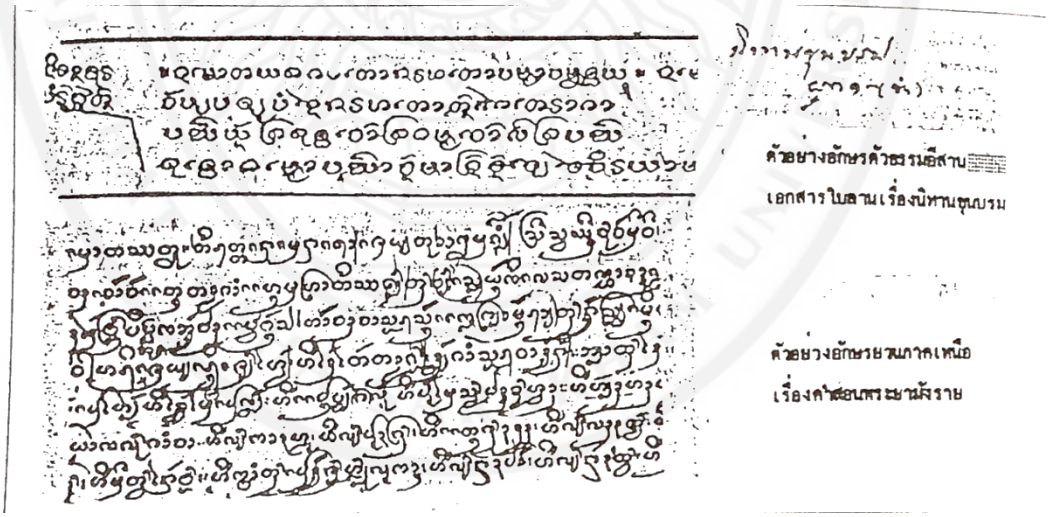
2.4.1 การพัฒนารูปแบบอักษรธรรมอีสาน

จากการศึกษาตัวอักษรที่ปรากฏอยู่ในสิราจารึกในภาคอีสาน และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่ใช้เขียนภาษาอีสานหรือภาษาไทย-ลาวนั้นเริ่มมีปรากฏในสมัยพุทธศตวรรษที่ 21 แต่ก่อนหน้านั้นมีอักษรปัลลวะ (พุทธศตวรรษที่ 12-15) และอักษรขอมสมัยพระนครบริเวณลุ่มแม่น้ำมูลจนถึงนครราชสีมา (พุทธศตวรรษที่ 15-18) และพบว่าศิลาจารึกได้ค่ะช่วงอยู่ระยะหนึ่งประมาณ 200-300 ปีแสดงให้เห็นว่ากลุ่มชนที่ใช้ภาษาไทย-ลาวนั้นไม่ได้สืบเนื่องทางวัฒนธรรมต่อจากแหล่งวัฒนธรรมเดิมที่ปรากฏอย่างเด่นชัดในสมัยก่อนขอมพระนคร จากหลักฐานนี้น่าจะสันนิษฐานได้ว่ามีการเปลี่ยนกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมต่างกันในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงตอนบนช่วงพุทธศตวรรษที่ 19-20 ขึ้น กลุ่มชนไทย-ลาวที่อพยพมาอยู่นั้นได้รับวัฒนธรรมทางด้านเหนือมาแล้วโดยเฉพาะตัวอักษรและพุทธศาสนาแบบเถรวาทผสมภูตผีวิญญาณ ส่วนวัฒนธรรมดั้งเดิมในภูมิภาคอีสานซึ่งเป็นของพระนครคือลัทธิเทวราช (ฮินดู) และตัวอักษรขอมได้เสื่อมโทรมลงในดินแดนลุ่มแม่น้ำโขง (รวมทั้งพระอีสาน) ก่อนหน้าที่ชุมชนไทย-ลาวซึ่งเป็นกลุ่มใหม่ที่เข้ามาตั้งรกรากแทนที่

จากการศึกษาอักษรตัวธรรมที่ปรากฏอยู่ในพระอีสานและล้านช้าง (ลาว) พบว่าอักษรตัวธรรมนั้นเริ่มมีบทบาทในการเขียนจารึกในสมัยไล่เลี่ยกับอักษรยวนล้านนา ครั้นเมื่อพิจารณาด้านสัณฐานของตัวอักษรแล้วทำให้เชื่อว่าอักษรตัวธรรมและอักษรยวนล้านนาเป็นอักษรแบบเดียวกันในสมัยแรก

แรก ๆ คือสมัยราชวงศ์มังรายของภาคเหนือและคงเป็นอักษรที่ใช้ร่วมกันทั้งคนไทยในล้านนาและล้านช้าง จากหลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์เป็นปัจจัยช่วยในการยืนกรานในความคิดเห็นดังกล่าว นั่นคือ อาณาจักรล้านช้างและล้านนาสมัยราชวงศ์มังราย (พุทธศตวรรษที่ 19-21) มีความใกล้ชิดในการสืบทอดวัฒนธรรมและมีความสัมพันธ์กันทางสายเลือดระหว่างเจ้าผู้ครองนครทั้งสอง เช่น พระโพธิสาลราช (พ.ศ. 2059 ถึง 2093) แห่งล้านช้างสมรสกับเจ้าหญิงแห่งเชียงใหม่ และพระโอรสพระเจ้าโพธิสาลราคือ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้มาครองเชียงใหม่ระยะหนึ่งแล้วเสด็จกลับไปครองอาณาจักรล้านช้างเมื่อ พ.ศ. 2093 นอกจากนี้ยังปรากฏหลักฐานทางด้านการสืบศาสนาพุทธเถรวาท อาณาจักรล้านนาอยู่หนึ่งเมืองเช่นในสมัยพระเจ้าวิชุลราช (พระบิดาของพระเจ้าโพธิสาลราช) ได้ทำนุบำรุงศาสนาพุทธโดยสืบทอดจากเชียงใหม่ และในสมัยพระเจ้าโพธิสาลราชยังได้ขอพระเทพมงคลเถระและบริวารพร้อมทั้งพระไตรปิฎก 60 คัมภีร์จากเชียงใหม่สมัยพระเมืองแก้วมาสู่ล้านช้างเมื่อพ.ศ. 2066 อีกด้วย

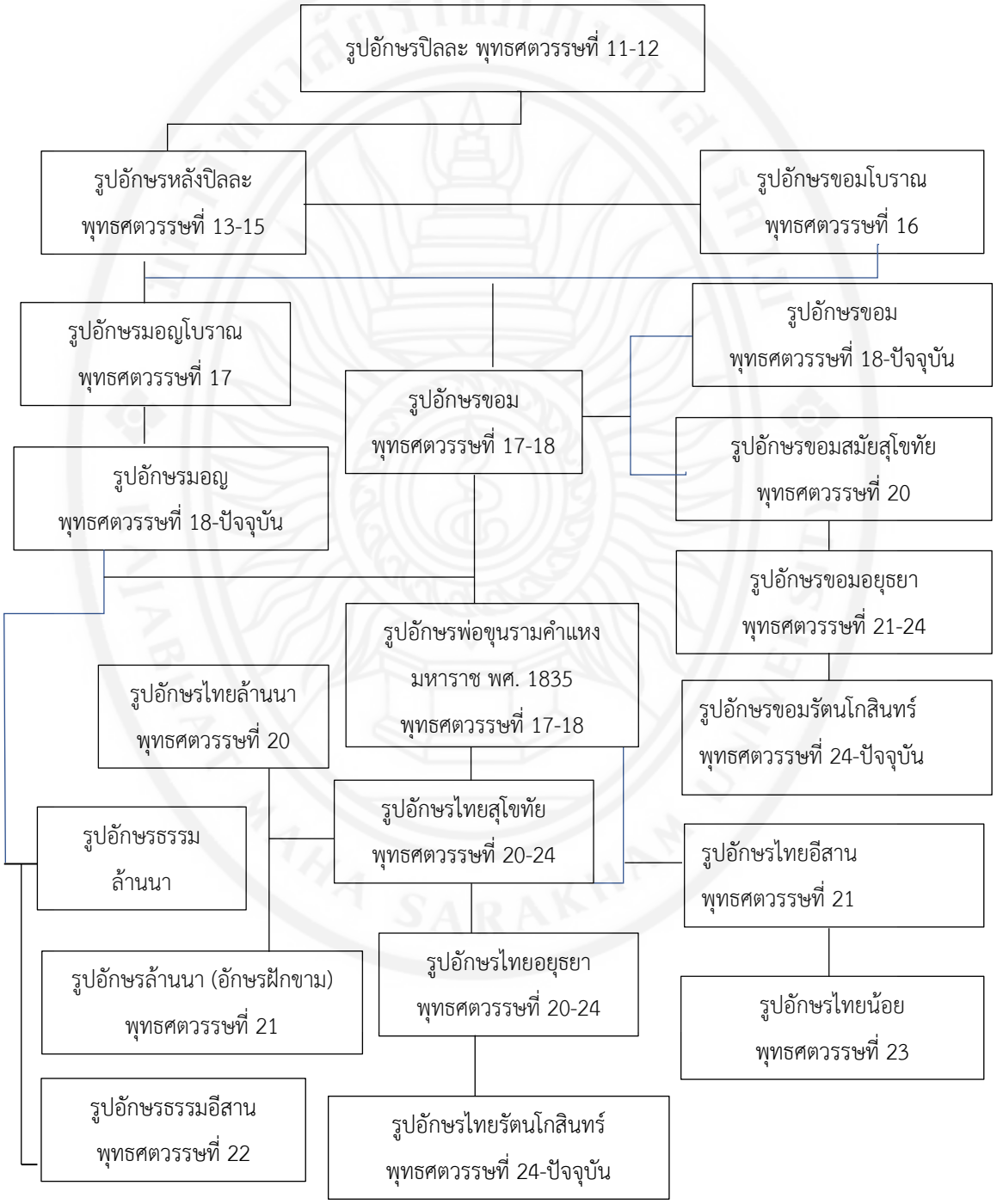
จากเหตุการณ์ให้ด้านประวัติศาสตร์ดังกล่าวเป็นปัจจัยหนึ่งให้ตัวอักษรยวนล้านนาเข้าไปมีบทบาทในอาณาจักรล้านช้างเป็นทวีคูณ และชาวไทย-ลาวได้ใช้อักษรยวนล้านนาสืบต่อมา และแพร่กระจายสู่ดินแดนภาคอีสานด้วย และมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “อักษรตัวธรรม” ต่อมารูปแบบของตัวอักษรยวนล้านนาและอักษรตัวธรรมได้พัฒนาแตกต่างกันออกไป จนในปัจจุบันนี้พบว่ามีรูปแบบต่างกันหลายประการ เช่น อักษรยวนล้านนาได้เพิ่มไม้กำกับเสียงวรรณยุกต์ ไม้ห้าม (ระห้าม) หรือ เครื่องหมายกำกับเสียงพยัญชนะ (เช่น เสียง /ซ/ และ /ช/ ให้แตกต่างกัน) ฯลฯ

ภาพที่ 2.5 เปรียบเทียบอักษรธรรมอีสานกับอักษรยวนภาคเหนือ

2.3.2 ความเป็นมาของอักษรธรรมอีสาน

ตัวอักษรธรรมอีสานเป็นตัวอักษรที่มีลักษณะคลขตัวอักษรล้านนาทางภาคเหนือ จะแตกต่างกันเป็นบางตัวเท่านั้น ซึ่งมีพัฒนาการมาจากอักษรมอญ โดยศาสตราจารย์ธวัช ปุณโณทก กล่าวไว้ว่า อักษรธรรมอีสานและอักษรล้านนาหรืออักษรญวนนั้นได้สืบทอดมาจากอักษรมอญที่หริภุญญไชยราว พุทธศตวรรษที่ 18

ภาพที่ 2.6 การกำเนิดตัวอักษรตามแนวของก่องแก้ว วีระประจักษ์

จากภาพที่ 2.5 จะเห็นการกำเนิดตัวอักษรอีกแนวหนึ่ง เห็นที่มาของอักษรธรรมและอักษรไทยน้อยได้อย่างชัดเจนมีการพบหลักฐานการใช้อักษรธรรมอีสานที่เก่าแก่ที่สุดในพุทธศตวรรษที่ 22 เป็นอักษรร่วมสมัยอยุธยา คือ จารึกวัดศรีคุณเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เป็นศิลาทรายแดงสลักเป็นรูปใบเสมาสร้างเมื่อ พ.ศ. 2103 ส่วนหลักฐานที่เป็นใบลานนั้น เชื่อว่า คัมภีร์วิสุทธิมรรค ซึ่งจารเป็นภาษาบาลีล้วนเมื่อ พ.ศ. 2143 ตรงกับสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช จัดเป็นเอกสารที่เก่าแก่ที่สุดพบที่จังหวัดหนองคายปัจจุบันเก็บไว้ที่หอสมุดแห่งชาติ (เพ็ญพักตร์ ลิ้มสัมพันธ์, 2527, น. 1) ส่วนหลักฐานที่พบที่ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่เก่าแก่ที่สุด ได้แก่จารึกบนฐานพระพุทธรูปวัดสีสะเกด ในนครเวียงจันทร์ (พ.ศ. 2033) ตรงกับสมัยพระราชแสนไทย รองลงมาได้แก่จารึกบนฐานพระพุทธรูปวัดพันหลวง ที่หลวงพระบาง (พ.ศ. 2067) ตรงกับสมัยพระเจ้าโพธิสารราช และสาเหตุที่ชื่อว่าตัวอักษรธรรมนั้นก็เพราะว่าตัวอักษรนี้ใช้เขียนบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเช่น พระไตรปิฎก พระธรรมคัมภีร์ต่าง ๆ เป็นต้น เพราะถือว่าเป็นอักษรชั้นสูงและมีความศักดิ์สิทธิ์

2.3.3 รูปแบบของตัวอักษรธรรมอีสาน

อักษรธรรมอีสานมีลักษณะทั่วไปคล้ายกับอักษรล้านนา แต่อักขรวิธีอักษรธรรมอีสานเป็นแบบผสมระหว่างอักขรวิธีล้านนาผสมกับอักขรวิธีอักษรไทน้อย ซึ่งรูปลักษณะของอักษรธรรมอีสานเท่าที่พบมีดังนี้

2.3.3.1 รูปพยัญชนะ ประกอบด้วย

1) รูปพยัญชนะเต็ม คือ พยัญชนะที่เขียนเต็มตามรูปแบบปกติ มี 37 ตัวทำหน้าที่เป็นพยัญชนะต้น โดยจะแบ่งตามวรรคแบบภาษาบาลี ดังนี้

พยัญชนะวรรค ก

อักษรไทย	ก	ข	ค	ฆ	ง
อักษรธรรม					

พยัญชนะวรรค จ

อักษรไทย	จ	ฉ	ช,ซ	ฌ	ญ
อักษรธรรม					

พยัญชนะวรรค ฏ

อักษรไทย	ฏ	ฐ	ฑ	ฒ	ณ
อักษรธรรม					

พยัญชนะวรรค ต

อักษรไทย	ต	ค	ถ	ท	ธ	น
อักษรธรรม	ᨲ	ᨡ	ᨦ	ᨴ	ᨵ	ᨶ

พยัญชนะวรรค ป

อักษรไทย	บ,ป	ผ	ฝ	พ	ฟ	ภ	ม
อักษรธรรม	ᨻ	ᨽ	ᨾ	ᨷ	ᨿ	ᩀ	ᨾ

พยัญชนะเศษวรรค

อักษรไทย	ย	ร	ล	ว	ส,ศ,ษ
อักษรธรรม	ᨿ	ᩁ	ᩃ	ᩅ	ᩈ

อักษรไทย	ห	ฬ	อ	ฮ
อักษรธรรม	ᩉ	ᩋ	ᩋ	ᩁ

ภาพที่ 2.7 รูปแบบของตัวอักษรธรรมอีสาน

2) รูปพยัญชนะตัวเฟื้อง หรือ ตัวสะกด คือพยัญชนะที่เขียนเพียงครึ่งตัวหรือครึ่งรูป โดยส่วนใหญ่จะเขียนไว้ใต้บรรทัด ยกเว้นบางตัวเขียนข้างหน้าและข้างบนของพยัญชนะตัวเต็ม ทำหน้าที่เป็นตัวสะกดหรือควบกล้ำ ดังตัวอย่างรูปแบบและการใช้ต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 เปรียบเทียบ พยัญชนะอักษรไทยกับพยัญชนะอักษรธรรมอีสานและการใช้ตัวเฟื้อง

อักษรไทย	อักษรธรรม	ตัวเฟื้อง	ตัวอย่างการผสมคำ
ก	d	ก	dkD (กาก), gdbD (เกิก)
ข	-	ข	m6dขk (ทุกขา)
ค	8	ค	v8คu (อคคี)
ฆ	S	¦	rpg8ฆk (พยคฆโฆ)
ง	'	"	rH" (พง), fH" (ดง)
		&	เรียกว่า “ไม้อังแล่น” r6& (พุง) p^& (ยูง) lP& (เสียง) mV& (ทอง)

(ต่อ)

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

อักษรไทย	อักษรธรรม	ตัวเฟื้อง	ตัวอย่างการผสมคำ
จ	0	R, จ	l0จY (สจฺจ์)
ฉ	c	,0ฉk (มจฺฉา)
ช	=	R, ช	,=ช (มชฺช)
ฌ	!	ฌ	,=ฌb, (มชฺฌิม)
ญ	\	ญ	ส่วนมากไม่นิยมใช้ แต่ที่เห็นจะเป็น ญ ลดรูป | ..... เป็นการลดรูปการเขียน \ (ญ) ซ้อนกัน ๒ ตัว เช่น x|k (ปัญญา)
ฏ	Z	ฏ	;Zฏ (วฏฺฏ)
ฐ	[, ฐ	{	gIgZ{k (เสฏฺโฐ)
ฑ (ด)	f	ด	d6gfdk (กุฑฺโฑ) , s}6f(หลุด) , xVf(บอด) , 06f(จุด)
ฒ	.	ฒ	;6fฒb (วุฑฺฒิ)
ณ	I	³	vIณg;k (อณฺณโว)
ต	9	ต	l69ต (สุตฺต)
ถ	5	{	;9{6 (วตฺถุ)
ท	m	M	lmM (สทฺท)
ธ	T	R	r6mRY (พุทธัง) , lgmRk (สทฺโธ)
น	o	O	dbO (กิน) , ;yO (วัน) , gxyO (เป็น)
ป (บ)	x	X	lgxบา (สปฺโป) , dHX (กบ) , skX (หาบ)
ผ	z	ผ	x6xผk (ปุปฺผา)
พ	r	{	lr{ (สพฺพ)
ภ	4	ภ	8grภk (คพฺโภ)
ม	,	<	dk< (กาม) , ggd< (แกม)
ย	p	P,ย	dkP (กาย) , edP (โกย)
ร	i	E-	E - ไม้ระวง ใช้เขียนไว้หน้าพยัญชนะต้น เป็นเสียงควบกล้ำ ร กับพยัญชนะต้นผสมกับสระ อะ เช่น Er (พระ) ExgmyF (ประเทศ)
ล	]	} , q	dJk: (กล่าว) , s}P: (เหลียว)

(ต่อ)

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

อักษรไทย	อักษรธรรม	ตัวเฟื้อง	ตัวอย่างการผสมคำ
ว	;	:	d:, (กวม) , d:P (กวย)
ส	l	L	ส่วนมากไม่นิยมใช้ แต่ที่เห็นจะเป็น ส ซ้อนกัน เรียกว่า ~ สอสองห้อง เป็นการลดรูปการเขียน l (ส) ซ้อนกัน ๒ ตัว (สอสองห้องเป็น ด ถ่อง (ครึ่ง)หนึ่ง) เช่น 9~56 (ตัสสถุ) vy~0yO (อัศจรรย์)
ห	s	ห	x\หk (ปญหา) , 96g,ห (ตุมเห)
ฬ	>	ฬ	เป็นอักษรที่ไม่ค่อยนำมาผสมคำ ส่วนมากใช้ ล แทน
อ	v	V	dV, (กอม) , gdnVx (เกือบ)

2.3.3.2 รูปสระ ประกอบด้วย

1) สระลอย คือ สระที่สามารถเขียนและออกเสียงเองได้ โดยไม่ต้องอาศัยพยัญชนะอื่นใดมาประกอบ ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัว อ และสระ มีอยู่ 8 ตัวดังนี้

ภาพที่ 2.8 สระลอย

2) สระจม คือ สระที่ใช้ผสมกับตัวพยัญชนะนั้นถึงจะออกเสียงและใช้ได้ โดยสามารถเขียนได้รอบตัวพยัญชนะตัวเต็ม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- t อะ	- k อา	- b อิ	- u อี	- 7 อึ	- n อื	-6 อุ
-^ อู	g - t เอะ	g - เอ	gg - t แอะ	gg - แอ	e - t โอะ	e - โอ
g - kt เอาะ	- Y ออ	- H:t อัวะ	- H: อัว	g -y Pt เอียะ	g -y P เอีย	g - nVt เอือะ
g - nV เอือ	g - bt เออะ	g - b เออ	- Yk อำ	w - ไอ	g - H k เอา	- N ออย

ตัวอย่างการใช้สระจม

lu # lbmRbmbr{rVi wdlVisV,s:&gsHk	ศรี ศรี สิทธิทิพพะพร ไกสอนหอมห่วงเห้า
-6igg-yg0Hk jHkgs}Hk,k9k"	ขุนแขกเจ้า เอาเหล้ามาต่าง
-6ih&g0Hk jHkgs}Hk,k9y";K" ,k9y"w;mu'k<	ขุนนางเจ้า เอาเหล้ามาตั้งวาง มาตั้งไว้ที่งาม

ภาพที่ 2.9 ตัวอย่างการใช้สระจม

-K ไม้อาสูง หรือ ไม้อาหลวง ใช้เขียนประกอบพยัญชนะต้น เพื่อไม่ให้รูปลักษณ์ไปพ้องกับพยัญชนะตัวอื่น ทำให้อ่านผิดพลาดได้ ไม้อาหลวงใช้กับพยัญชนะต้น 3 ตัว ดังนี้

- ใช้กับรูปลักษณ์พยัญชนะ 8(ค) เขียนเป็น 8K เพื่อไม่ให้พ้องกับตัว d(ก)
- ใช้กับรูปลักษณ์พยัญชนะ x(บ) เขียนเป็น xK เพื่อไม่ให้พ้องกับตัว s(ห)
- ใช้กับรูปลักษณ์พยัญชนะ ;(ว) เขียนเป็น ;K เพื่อไม่ให้พ้องกับตัว 9(ต)

-P ตัวห้อย ย ใช้เขียนแทนสระเอีย เมื่อคำนั้นมีตัวสะกด เช่น xPf(เบียด)

- N สระออย ใช้เป็นเสียงสระออสะกดด้วยแม่เกอย เช่น]N(ลอย) oN(น้อย)

A ตัว ฤๅ ใช้เขียนคำที่มาจากภาษาบาลี-สันสกฤต และคำพื้นเมืองบางคำ ใช้แทนได้ทั้ง ฤ ฤๅ ฦ ฦๅ เช่น A=k(ฦๅชา) AdL(ฤกษ์) Ayfu(ฤกษ์ดี)

g-k เรียกว่า ไม้เกหน้ากาหลัง ใช้เป็นสระโอในคำภาษาบาลี-สันสกฤต เช่น og,k(นะโม) r6gmRk(พุทโธ) gpkg]kdhg5k(โยโลกะนาโถ) เป็นต้น

- C สระแอลดรูป ใช้แทนสระแอ เช่น]C(แล)]C:(แล้ว) sC"(แห่ง)

2.3.3.3 เลขอักษรธรรม ตัวเลขของอักษรอีสานมี 10 รูปเหมือนเลขไทย ดังนี้

เลขอักษรตัวธรรม	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๐
เลขไทย	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๐

ภาพที่ 2.10 เลขอักษรธรรม

เมื่อนำพยัญชนะและสระมาเขียนรวมกันเป็นคำหรือข้อความ จะมีลักษณะการเขียนเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับสระบน (Upper Vowel Level)
2. ระดับพยัญชนะ (Consonant Line Level)
3. ระดับสระล่าง (Lower Vowel Line Level)

2.5 แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้

การเรียนรู้เกิดจากการที่บุคคลรับรู้ข้อมูลความรู้และประสบการณ์ แล้วนำไปใช้หรือปฏิบัติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทั้งพฤติกรรมภายนอกที่สังเกตเห็นได้และพฤติกรรมภายในที่เปลี่ยนแปลง สติปัญญา ความคิด ความรู้สึก จิตใจ อารมณ์ และลักษณะนิสัย ซึ่งพฤติกรรมภายนอกที่สังเกตเห็นได้นั้นสามารถวัดและประเมินการเรียนรู้ได้โดยกำหนดวัตถุประสงค์ แต่พฤติกรรมภายในไม่สามารถวัดและประเมินได้โดยการกำหนดจุดประสงค์ ต้องใช้การติดตามผลระยะยาว ในการพัฒนาหลักสูตรซึ่งเป็นการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนจะต้องเรียนรู้กับวิธีการที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ ดังนั้นในการพัฒนาหลักสูตรควรมีจุดประสงค์ไม่เพียงมีแต่ให้รู้ เนื้อหาสาระของวิชาการต่าง ๆ อย่างเดียว (สนอง โลหิตวิเศษ, 2548, น. 56) แต่ควรครอบคลุมวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. ให้เข้าใจความจำเป็นของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตระหนักว่าการศึกษาที่โรงเรียน ยังไม่จบสิ้น แต่เป็นเพียงขั้นต้นที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต บุคคลมีภารกิจที่จะต้องแสวงหาความรู้ เพื่อพัฒนาตนเองอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

2. พัฒนาความสามารถที่จะเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆเช่น การเรียนรู้จากครู การเรียนรู้โดยไม่มีครู การเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม การเรียนรู้โดยลำพัง ฯลฯ พัฒนาทักษะในการเรียนรู้เช่น การสังเกต การอ่านอย่างมีความมุ่งหมาย การฟังอย่างมีความเข้าใจ การสื่อสารเป็นคำพูดและไม่เป็นคำพูด พัฒนาทักษะทางปัญญา เช่น การหาเหตุผล การคิดแบบวิพากษ์วิจารณ์ การแปลความหมาย การนำไปใช้ พัฒนาความสามารถในการใช้สื่อ เช่น แบบเรียน สื่อหนังสืออื่น ๆ สื่อความรู้ต่าง ๆ พัฒนาความสามารถในการระบุความต้องการในการเรียนรู้ การวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผลการเรียนรู้

3. จัดให้เรียนรู้วิชาการแบบกว้าง เพื่อเป็นพื้นฐานที่จะศึกษาต่อเนื่อง และเชื่อมโยงในระหว่างความรู้สาขาต่าง ๆ

4. บูรณาการณ์การเรียนรู้ในโรงเรียนเข้ากับประสบการณ์นอกโรงเรียน ฝึกอบรมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

นอกจากนี้ บุษรา สังวาลย์เพ็ชร (2548, น. 39) ได้นำทฤษฎีทางจิตวิทยามาเป็นแนวคิดในการฝึกอบรมดังต่อไปนี้

แนวคิดที่ 1 ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล ได้นำหลักจิตวิทยามาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความต้องการ ความถนัด และความสนใจของผู้รับการฝึกอบรมเป็นสำคัญ ความแตกต่างระหว่างบุคคลมีหลายด้าน คือความสามารถทางสติปัญญา ความต้องการ ความสนใจ ร่างกาย อารมณ์ สังคม เป็นต้น ในการจัดการฝึกอบรมตามเอกัตภาพ การศึกษาโดยเสรี การศึกษาด้วยตนเอง ล้วนเป็นวิธีการเปิด

โอกาสให้ผู้ฝึกอบรม มีอิสระในการเรียนตามสติปัญญา ความสามารถ และความสนใจ โดยมีวิทยากรคอยแนะนำช่วยเหลือตามความเหมาะสม

แนวคิดที่ 2 การฝึกอบรมเกิดจากการเปลี่ยนแปลง โดยเปลี่ยนจากการยึดวิทยากรเป็นศูนย์กลาง เปลี่ยนเป็นการยึดผู้รับการฝึกอบรมเป็นศูนย์กลางแทน โดยมีการจัดแหล่งความรู้และประสบการณ์ให้ผู้รับการอบรมศึกษา โดยวิธีการใช้แหล่งความรู้จากสื่อแบบต่าง ๆ การฝึกอบรมด้วยวิธีนี้ วิทยากรจะถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพียงหนึ่งในสามของเนื้อหาทั้งหมดอีกสองส่วนผู้รับการฝึกอบรมจะศึกษาด้วยตนเองจากสิ่งที่วิทยากรได้เตรียมไว้ในรูปแบบของชุดฝึกอบรม

แนวคิดที่ 3 ปฏิกิริยาสัมพันธ์ระหว่างวิทยากรกับผู้รับการฝึกอบรม และผู้รับการฝึกอบรมกับสภาพแวดล้อม เดิมผู้รับการฝึกอบรมเป็นเพียงฝ่ายรับความรู้จากวิทยากรเท่านั้น ผู้รับการฝึกอบรมจึงขาดทักษะในการแสดงออก และทำงานกลุ่ม จึงได้มีการนำเอากระบวนการกลุ่มสัมพันธ์โดยมีจุดหมายเดียวกัน ช่วยเหลือกันและกันภายในกลุ่ม ผู้เรียนเก่งจะช่วยผู้เรียนอ่อนกว่าและต้องยอมรับซึ่งกันและกัน ความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับสมาชิกภายในกลุ่ม

แนวคิดที่ 4 การจัดสภาพแวดล้อมการฝึกอบรม โดยยึดหลักจิตวิทยาการเรียนรู้มาใช้ โดยการจัดสภาพการออกมาเป็นการฝึกอบรมแบบโปรแกรม ซึ่งหมายถึงระบบการฝึกอบรมที่เปิดโอกาสให้ผู้รับการฝึกอบรมแสดงกิจกรรมดังนี้

1. ได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนด้วยตนเอง
2. ได้รับทราบว่าการตัดสินใจหรือการปฏิบัติงานของตนถูกหรือผิด
3. ได้รับการเสริมแรง
4. ได้เรียนรู้ทีละขั้นตามความสามารถ และความสบายใจของผู้เรียน

การพัฒนาหลักสูตรเพื่อการฝึกอบรมจึงจำเป็นที่จะต้องใช้แนวคิดด้านทฤษฎีการเรียนรู้และทฤษฎีทางจิตวิทยามาประกอบการ ในการจัดทำหลักสูตรโดยมีการพัฒนาจากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นให้เหมาะสมกับหัวข้อและเนื้อหาที่จะใช้ในการอบรม ซึ่งทำให้หลักสูตรในการฝึกอบรมนั้น ๆ ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้

2.6 ความสามารถด้านการอ่านและการเขียน

2.6.1 ความสามารถด้านการอ่าน

2.6.1.1 ความหมายของการอ่าน

มีผู้ให้ความหมายของการอ่าน ดังต่อไปนี้

Goodman (1979, pp. 5-6) ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่าน เป็นเกม การเดาทางภาษาศาสตร์เชิงจิตวิทยา เป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างความคิดและภาษา การอ่านที่มีประสิทธิภาพไม่ใช่เป็นผลมาจากความสามารถในการอ่านทุกตัวอักษรหรือเข้าใจองค์ประกอบทั้งหมดของภาษา แต่เป็นผลมาจากทักษะในการใช้ตัวชี้แนะในบริบทนั้น ๆ ให้เกิดประโยชน์ในการคาดเดาความหมายโดยรวมมากที่สุด

Morris and Stewart (1984, p. 4) ให้ความหมายของการอ่านว่าเป็นกระบวนการที่ผู้อ่านรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งผู้เขียนเป็นผู้ส่งข่าว ผู้อ่านจึงเป็นผู้รับข้อมูลแล้วแปลข้อมูลเหล่านั้นตามความรู้ และประสบการณ์เดิมของตน อันจะก่อให้เกิด การนำไปสู่เป้าหมายหลักของการอ่านที่ว่า ผู้อ่านต้องคิดเป็นและเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่าน

Cooper (1988, p. 3) ให้ความหมายของการอ่านคือ กระบวนการสร้างความหมายจากตัวอักษรที่ปรากฏการเกิดกระบวนการเช่นนี้ ผู้อ่านจะต้องเชื่อมโยงความรู้หรือประสบการณ์ของตนเข้ากับเนื้อหาที่อ่าน โดยใช้ตัวชี้แนะทางภาษาเข้ามาช่วยเท่าที่จำเป็น

Leu and Kinzer (1995, pp. 8-13) ให้ความสำคัญกับการอ่านที่เริ่มจากการทำความเข้าใจตัวอักษร และองค์ประกอบย่อย ๆ ของภาษาก่อนที่จะทำความเข้าใจความหมายโดยรวมจึงเปรียบเทียบการอ่านว่า การอ่านเหมือนกับการขับรถ คือ ผู้ขับรถจะต้องใช้กลไกต่าง ๆ เช่น พวงมาลัย คันเร่ง เพื่อช่วยให้รถขับเคลื่อนไปได้ การอ่านก็เช่นเดียวกัน ผู้อ่านจะต้องออกเสียงและเข้าใจตัวอักษรแต่ละตัวเพื่อใช้เป็นกลไกในการอ่าน จึงสามารถอ่านได้ และสรุปว่าการอ่านเป็นกระบวนการที่พัฒนา โดยใช้กระบวนการปฏิสัมพันธ์ อีกทั้งกระบวนการโดยรวม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ นอกจากนั้น การอ่านเป็นกระบวนการเอกัคตาบุคคล โดยเฉพาะในเรื่องของความรู้ทางภาษาศาสตร์ของแต่ละบุคคลซึ่งเป็นผลทั้งในแง่บวกและลบ มาจากตัวแปรในและตัวแปรภายนอกหรือจากองค์ประกอบอื่น ๆ ของผู้อ่านเอง ซึ่งได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ดังนี้

1. กระบวนการพัฒนา หมายถึง ความสามารถในการอ่าน สามารถพัฒนาได้เป็นลำดับขั้นและผู้เรียนก็จะต้องเรียนเนื้อหาจากง่ายไปยากตามลำดับเช่นเดียวกัน เช่น นักเรียนในระดับเริ่มต้นจะเรียนเกี่ยวกับตัวอักษรแล้วพัฒนาขึ้นมาเป็นคำ เป็นประโยคแล้วจึงเป็นความหมายโดยรวม

2. กระบวนการปฏิสัมพันธ์ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่าน ผู้เขียนและเนื้อหาที่อ่าน ความหมายไม่ใช่เพียงแค่สิ่งที่อยู่ในใจของผู้อ่าน และเนื้อหาที่อ่านเท่านั้น แต่เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาที่อ่าน ประสบการณ์เดิม และการตีความหมายของผู้อ่าน เพราะประสบการณ์และการตีความที่แตกต่างกันของผู้อ่าน ทำให้ความหมายที่ได้นั้นแตกต่างกันไป

3. กระบวนการโดยรวม หมายถึง ความเข้าใจในการอ่านเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน ผู้อ่านอาจจะเกิดความเข้าใจได้ในทุกระดับของการอ่าน นับตั้งแต่ความเข้าใจในตัวอักษร คำศัพท์ วลี ประโยค หรือข้อความต่าง ๆ และความเข้าใจในเรื่องเหล่านี้จะถูกนำมาใช้อย่างผสมผสานกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจความหมายโดยรวมของเรื่องที่อ่านได้

4. การเรียนรู้ หมายถึง การพัฒนาและการพัฒนานี้เป็นเครื่องสะท้อนถึงการสอนของครูว่าช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่าน และอ่านได้ดีเพียงใด นักเรียนได้เรียนเพื่อเรียนรู้คือรู้ว่าจะใช้กลวิธีการอ่านแบบใด เมื่อไร และอย่างไรในการอ่านแต่ละครั้ง

5. กระบวนการเอกัคตาบุคคล หมายถึง การที่ผู้อ่านมีประสบการณ์ และความรู้ต่างกันย่อมมีความรู้สึก ค่านิยม และปฏิกิริยาทางจิตใจ ต่อเรื่องที่อ่านแตกต่างกันไป

6. ความรู้ทางภาษาศาสตร์ หมายถึง ความรู้ทางภาษาศาสตร์ที่จะส่งผลต่อความสามารถในการอ่าน เช่นความรู้ทางสัทศาสตร์ ความรู้ทางด้านความหมายของคำศัพท์ ความรู้ทางด้านโครงสร้างของภาษา ความรู้ทางด้านข้อความต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังหมายถึง ความรู้เรื่องกระบวนการควบคุมการเรียนรู้ (Metacognitive Knowledge) ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านรู้จักเลือกกลวิธีที่จะใช้ในการอ่าน กระบวนการในการอ่าน และตรวจสอบความเข้าใจในการอ่านของตนเองได้

7. ตัวแปรภายใน หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกิดจากตัวของผู้อ่านเองที่จะส่งผลต่อความสามารถในการอ่าน ได้แก่ องค์ประกอบทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ทัศนคติและแรงจูงใจในการอ่าน รวมทั้งความรู้ในเชิงปฏิบัติ (Pragmatic)

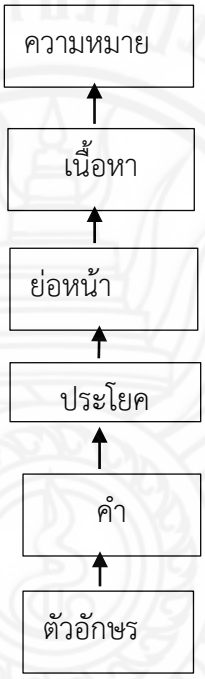
8. ตัวแปรภายนอก หมายถึง กระบวนการสอน และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการอ่าน เช่น สภาพแวดล้อมของผู้อ่านทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน หลักสูตรการสอน สื่อต่าง ๆ ที่ครูใช้สอนปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน เป็นต้น

สมุทร เซ็นเชาวนิช (2535, น. 1) ได้สรุปถึงการอ่านว่าคือการสื่อความหมายเป็นการสื่อความหมาย ระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน ผู้เขียนพูด ผู้อ่านแสดงปฏิกิริยาตอบโต้และอาจจะตอบโต้กับผู้อื่นด้วย

จากความหมายของการอ่าน ที่ผู้วิจัยศึกษาจากนักการศึกษาที่กล่าวมามีนักทฤษฎีสรุปเป็นแผนผังของการอ่านไว้ 3 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 รูปแบบจำลองการอ่านที่เน้นกระบวนการอ่านในระดับพื้นฐานไปสู่ระดับสูง (Bottom - up Mode) หรือรูปแบบการอ่านแบบล่างขึ้นบน (Reutzel and Cooter, 1992, p. 38)

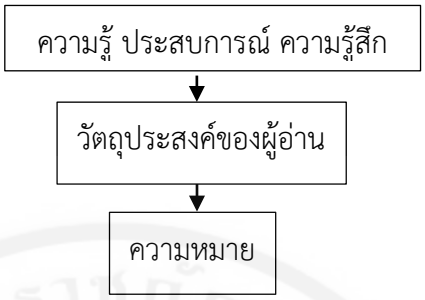
เป็นรูปแบบการอ่านที่ผู้อ่านทำความเข้าใจตัวอักษรแต่ละตัว ให้ความสำคัญกับตัวอักษรในบทอ่าน (Text-driven) ผู้อ่านจะพยายามถอดความตัวอักษร คำศัพท์แต่ละตัวไปตามลำดับจนถึงการทำความเข้าใจความหมาย แล้วจึงตีความหมายโดยรวม นักทฤษฎีตามแนวคิดรูปแบบนี้เชื่อว่ากระบวนการอ่านถูกกำหนดโดยตัวอักษรที่ปรากฏ สรุปไว้ ดังภาพที่ 2.12

ภาพที่ 2.11 รูปแบบจำลองการอ่านที่เน้นกระบวนการอ่านในระดับพื้นฐานไปสู่ระดับสูง

รูปแบบที่ 2 รูปแบบจำลองการอ่านที่เน้นกระบวนการอ่านในระดับสูงไปสู่ระดับพื้นฐาน (Top-down Model หรือรูปแบบการอ่านแบบบนลงล่าง (Reutzel and Cooter, 1992, p. 36)

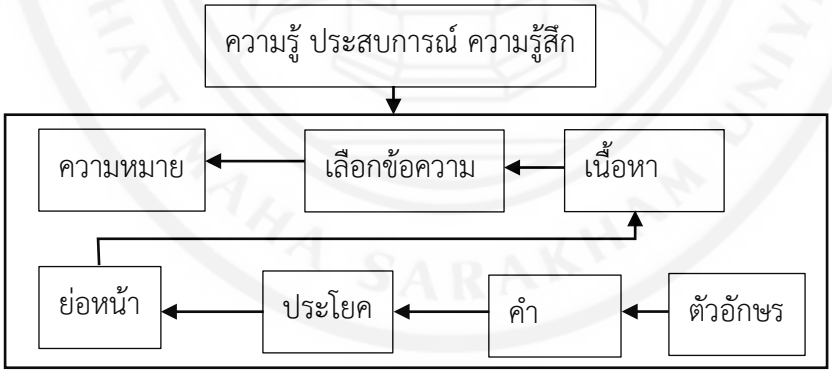
เป็นรูปแบบการอ่านที่ให้ความสำคัญกับเนื้อหาโดยรวม (Meaning-Driven)โดยใช้ความรู้ประสบการณ์ ความรู้สึกของผู้อ่านเป็นองค์ประกอบสำคัญของการทำความเข้าใจเนื้อหา นักทฤษฎีตามแนวคิดนี้ เชื่อว่าผู้อ่านที่มีทักษะในการอ่านจะถอดความหมายของคำศัพท์แต่ละตัวไปสู่ความหมายโดยรวมได้ โดยผู้อ่านจะใช้ประสบการณ์เดิมของตนเป็นพื้นฐานในการตั้งสมมติฐานหรือคาดเดาเนื้อหาโดยรวม จากนั้นจึงอ่านเพื่อตรวจสอบ และแก้ไขการเดาความหมายภายหลังซึ่งในขณะอ่านก็จะใช้ตัวชี้แนะทางภาษาศาสตร์ เข้ามาช่วยในการตีความหมายที่จำเป็น สรุปไว้ดังภาพที่ 2.13

ภาพที่ 2.12 รูปแบบจำลองการสอนที่เน้นกระบวนการอ่านในระดับสูงไปสู่ระดับพื้นฐาน

รูปแบบที่ 2.12 รูปแบบจำลองการอ่านแบบปฏิสัมพันธ์ (Interactive Model) (Reutzel and Cooter, 1992, น. 39)

เป็นรูปแบบการอ่านที่ผสมผสานรูปแบบการอ่าน แบบจำลองการอ่านที่เน้นกระบวนการอ่านในระดับพื้นฐานไปสู่ระดับสูง และแบบจำลองการอ่านที่เน้นกระบวนการอ่านในระดับสูงไปสู่ระดับพื้นฐานเข้าไว้ด้วยกัน โดยผู้อ่านจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ในการอ่านจากประสบการณ์และพื้นความรู้เดิม จากนั้นจึงอ่านเพื่อหาความหมายตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ขณะเดียวกันก็ใช้กระบวนการอ่านเพื่อตีความหมายคำที่ปรากฏ การอ่านตามแนวคิดนี้ เป็นกระบวนการของการคาดเดาความหมายจากประสบการณ์และพื้นความรู้เดิม จากนั้นจึงอ่านเพื่อตรวจสอบและแก้ไขการคาดเดา การอ่านตามรูปแบบนี้จะใช้ทั้งตัวอักษรที่ปรากฏ และประสบการณ์ที่จำเป็นเข้ามาใช้ใน การตีความ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการอ่าน สรุปไว้ดังภาพที่ 2.13

ภาพที่ 2.13 รูปแบบจำลองการอ่านที่เน้นกระบวนการอ่านแบบปฏิสัมพันธ์

จากความหมายของการอ่านและรูปแบบจำลองการอ่านทั้ง 3 รูปแบบ ผู้วิจัยสรุปความหมายการอ่านว่าการอ่านเป็นการสื่อสารจากผู้เขียน ถึงผู้อ่าน ด้วยการใช้ตัวอักษร สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ประกอบเป็นคำวลี

ประโยค บทอ่าน เนื้อเรื่อง องค์ประกอบภายในของผู้อ่าน เช่นความรู้ สติปัญญา ประสบการณ์ แรงจูงใจ เป็นต้น และองค์ประกอบภายนอกของผู้อ่าน เช่นหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิสัมพันธ์ขณะอ่าน จะส่งผลต่อความสามารถในการอ่านทั้งการอ่านออกเสียง การอ่านในใจเพื่อจับใจความ และการอ่านเพื่อการคิดวิเคราะห์

2.6.1.2 ระดับการอ่าน มีผู้อธิบายถึงระดับการอ่านไว้ ดังนี้

บัญชา อึ๋งสกุล (2545, น. 67) ได้สรุปถึงการอ่านไว้ว่า มี 4 ระดับ ดังนี้

1. การออกเสียง (Decoding Printed Word)

2. การเข้าใจความหมาย (Comprehending Meaning) ผู้อ่านมีความเข้าใจข้อความ ทั้งระดับตัวอักษร ระดับตีความ หรือระดับแปลความหมาย

3. การมีปฏิกิริยาต่อสิ่งที่อ่าน (Reading to Meaning) ผู้อ่านใช้วิจารณญาณตัดสินว่าเรื่องที่อ่านเชื่อถือได้เพียงใด ซึ่งเป็นการอ่านระดับวิจารณ์

4. การนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้ (Applying Meaning) ผู้อ่านนำประสบการณ์เดิมที่มีอยู่มาผสมผสานกับความรู้ที่อ่านมาได้ใหม่

เสาวลักษณ์ ตรองจิตร์ (2547, น. 34) แบ่งระดับการอ่านไว้เป็น 3 ระดับโดยพิจารณาจากความสามารถในเชิงการอ่านดังนี้

1. อ่านออก หมายถึง อ่านได้ถูกต้องตามอักขระวิธี หลักการประสมอักษรและอ่านตามเนื้อเรื่องติดต่อกัน ตั้งแต่ต้นจนจบ แต่ไม่สามารถถ่ายทอดรายละเอียดของเนื้อหาที่อ่านได้

2. อ่านได้ หมายถึง การอ่านที่มีพฤติกรรมการอ่านออก และเมื่ออ่านจบแล้วก็รู้เรื่อง ว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร แต่ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้มากกว่านี้

3. อ่านเป็น หมายถึง การอ่านที่ผู้อ่านสามารถพิจารณาได้อย่างละเอียดลึกซึ้งและแตกฉานในเนื้อหาที่อ่าน เกิดความคิดสร้างสรรค์ และสามารถถ่ายทอดความคิดนั้น ออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันของตน และผู้อื่นอีกด้วย การอ่านในระดับนี้เป็นการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

Dallman, et al. (1974, อ้างถึงใน ชลธิชา จันทร์แก้ว, 2549, น. 45) ได้จำแนกการอ่านออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับความเข้าใจข้อเท็จจริง หมายถึง ความเข้าใจเรื่องที่อ่านตามตัวหนังสือที่เขียนไว้

2. ระดับความเข้าใจขั้นตีความ หมายถึง ความเข้าใจโดยอาศัยการสรุปความตีความแปลความจากเรื่องที่อ่าน

3. ระดับความเข้าใจขั้นประเมินค่า หมายถึง ความสามารถในการประเมินค่าสิ่งที่อ่าน โดยอาศัยความรู้ และประสบการณ์ ของการอ่านพิจารณาตัดสินว่า ข้อสรุปของผู้เขียนถูกต้องหรือไม่ อย่างไร

2.6.1.3 ทักษะการอ่าน มีผู้ให้นิยาม ทักษะการอ่านไว้ดังนี้

เสริมศรี ลักษณศิริ (2541, น. 307-309) ได้เสนอถึงทักษะการอ่านโดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

1. ทักษะในการอ่านในขั้นต้น (Prereading Skill) เป็นทักษะที่จูงใจผู้เรียนให้เกิดความต้องการที่จะเรียนรู้การอ่าน ซึ่งก่อนผู้เรียนจะอ่านได้นั้น จำเป็นต้องรู้ในสิ่งต่อไปนี้ คือ

1.1 เห็นความแตกต่างของอักษรแต่ละตัว

1.2 ฟังความแตกต่างของเสียงในภาษาได้

1.3 จำลำดับพยัญชนะและสระได้

1.4 เข้าใจเครื่องหมายสัญลักษณ์ต่าง ๆ

1.5 สามารถพูดและฟังคำศัพท์ได้ตามสมควร

1.6 มีความคิดรวบยอดและจินตนาการต่อประสบการณ์ที่ผ่านมา

1.7 สนใจในคำศัพท์และการอ่านหนังสือ

1.8 สามารถเรียกชื่อตัวอักษรต่าง ๆ ได้แล้ว

2. ทักษะการสังเกตคำ (Word Recognition) ผู้สอนควรช่วยเหลือผู้เรียนให้รู้จักสังเกตคำต่อไปนี้

2.1 เรียนคำโดยการดูบ่อย ๆ

2.2 เรียนเสียงพยัญชนะและเสียงที่เกี่ยวข้อง

2.3 เรียนโครงสร้างของเสียงที่พบบ่อย ๆ

2.4 รู้จักแบ่งคำออกเป็นพยางค์และออกเสียงแต่ละพยางค์อย่างถูกต้อง

2.5 รู้จักใช้ Context Clues เพื่อเดาความหมายของคำศัพท์และการออกเสียงอย่างถูกต้อง

2.6 รู้จักสังเกตโครงสร้างของประโยคเพื่อความหมายของคำและการออกเสียง

2.7 ใช้พจนานุกรมเพื่อหาความหมายและการออกเสียงคำ

3. ทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ (Comprehension) เป็นการอ่านเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจในสิ่งที่อ่าน ผู้สอนจะช่วยให้ผู้สอนเข้าใจได้โดยการสอน ดังนี้

3.1 รู้วิธีหาใจความสำคัญของเรื่อง

3.2 เขียนย่อเนื้อหาของเรื่องได้

3.3 เรียงลำดับเหตุการณ์ของเรื่องได้

3.4 สรุปใจความสำคัญของเรื่องได้

3.5 ประเมินผลเรื่องที่อ่านได้

3.6 เพิ่มพูนคำศัพท์ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจเรื่องได้ดีขึ้น

3.7 พัฒนาอัตราความเร็วของการอ่านให้เหมาะสม

3.8 พัฒนาทักษะการอ่านออกเสียง เพื่อให้ผู้อื่นได้ฟังและเข้าใจ

4. ทักษะการอ่านเพื่อการเรียนรู้ (Functional Reading) เป็นการอ่านเพื่อแสวงหาความรู้ และเพื่อให้สนุกสนานเพลิดเพลินกับการอ่าน ผู้สอนจะช่วยผู้เรียน ได้โดยการฝึกให้อ่านสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

4.1 อ่านสัญลักษณ์

4.2 อ่านแผนที่

4.3 อ่านตารางและป้ายโฆษณา

4.4 รู้วิธีใช้ส่วนต่าง ๆ ของหนังสือ ได้แก่ สารบัญ คำนำ เนื้อเรื่อง บรรณานุกรม ดัชนีคำ เป็นต้น

4.5 ใช้หนังสือเป็นสื่ออ้างอิง

4.6 พัฒนาทักษะการใช้ห้องสมุด

4.7 พัฒนาทักษะการเรียน

4.8 เพลิดเพลินกับการอ่านเปรียบดังกิจกรรมเพื่อการพักผ่อน

นอกจากทักษะการอ่านทั้งสี่ขั้นดังกล่าวข้างต้น การอ่านโดยทั่วไปแบ่งออกเป็นการอ่านออกเสียงและการอ่านในใจ ซึ่งการอ่านในใจมีระดับความยากง่ายของการอ่านดังนี้

ระดับที่ 1 การอ่านขั้นพื้นฐาน (Literal Reading) เป็นการอ่านเนื้อเรื่องง่าย ๆ และเป็นการอ่านเพื่อจับใจความที่ปรากฏอย่างชัดเจนในเนื้อเรื่อง การอ่านในระดับประถมต้นอยู่ในระดับนี้

ระดับที่ 2 การตีความ (Interpretation) เป็นการอ่านที่ผู้อ่านสามารถเดาเหตุการณ์ที่เป็นใจความของเรื่องได้ แม้ว่าในเรื่องนี้จะไม่ได้เล่าไว้อย่างชัดเจน โดยอาศัยการตีความจากเหตุผลในเนื้อเรื่องที่อ่าน

ระดับที่ 3 การอ่านขั้นวิจารณ์ (Critical Reading) เป็นการอ่านที่ผู้อ่านสามารถประเมินจากการอ่านได้ว่าตัวละครมีลักษณะอย่างไร ใครเป็นคนดี ใครเป็นคนไม่ดีได้และเนื้อหาของเรื่องมีข้อเตือนใจอย่างไร การอ่านระดับประถมปลายอยู่ในระดับที่ 2: 3 ได้

ระดับที่ 4 การอ่านขั้นสร้างสรรค์ (Creative Reading) เป็นการอ่านที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความคิดใหม่ ๆ สามารถสร้างจินตนาการได้กว้างไกล สามารถแสดงความคิดเห็นและแนวทางการแก้ปัญหาจากเรื่องที่อ่านนอกเหนือไปจากที่มีเล่าอยู่แล้วในเนื้อเรื่อง

2.5.1.4 การอ่านออกเสียง

นพดล จันทร์เพ็ญ (2543, น. 75-81) ได้สรุปถึงการอ่านออกเสียง สรุปได้ดังนี้

การอ่านออกเสียงคือ การเปล่งเสียงตามตัวอักษร ถ้อยคำ และเครื่องหมายต่าง ๆ ที่เขียนไว้ออกมาให้ถูกต้อง และเป็นที่เข้าใจแก่ผู้ฟังซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ ในการอ่านออกเสียงผู้อ่านต้องคำนึงว่า กำลังสอนให้ผู้อื่นฟัง การอ่านของตนสามารถสื่อสารแก่ผู้ฟังได้ตรงตามที่ผู้เขียนข้อความต้องการหรือไม่ การอ่านออกเสียงจึงไม่ใช่การถ่ายทอดถ้อยคำหรือว่าตามตัวหนังสือเท่านั้นแต่ต้องคำนึงถึงสารเดิมทั้งหมด ซึ่งสารเดิมหรือข้อความที่สอนจะประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วนคือ

1. ถ้อยคำ
2. เรื่องราว
3. บรรยากาศ

ดังนั้นผู้อ่านจะต้องพยายามรักษาสารเดิมไว้ให้สมบูรณ์ที่สุดหลักการทั่วไปในการอ่านออกเสียง

1. ความชัดเจน
2. ความถูกต้อง
3. ความคล่องแคล่ว
4. การเว้นจังหวะวรรคตอน

2.6.1.5 การประเมินความสามารถด้านการอ่าน

เนื่องจากยังไม่มีนักการศึกษาท่านใดได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินการอ่านอักษรธรรมอีสานไว้ ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดในการประเมินการอ่านภาษาต่างประเทศของ อัจฉรา วงศ์โสธร (2538, น. 154-155) มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งได้เสนอถึงเกณฑ์ประเมินทักษะการอ่านพิจารณาได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ เกณฑ์ที่กำหนด ตามส่วนประกอบของภาษาแบบแยกย่อยและเกณฑ์ที่กำหนดตามความสามารถแบบรวม มีรายละเอียดดังนี้

1. การประเมินความสามารถด้านการอ่านที่เป็นเกณฑ์แบบย่อย ได้แก่

1.1 ความรู้ในด้านคำศัพท์ หมายถึงความสามารถในการเข้าใจคำศัพท์และสำนวนต่าง ๆ

1.2 ความรู้ในด้านไวยากรณ์ หมายถึงความสามารถในการใช้ความรู้ด้านไวยากรณ์ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับคำสรรพนาม ความเชื่อมโยงของเนื้อความ เช่น การใช้คำสันธาน คำบุพบท การกำหนดหน้าที่ของภาษาว่าเป็นการขอร้อง เชื้อเชิญ หรือขออนุญาต เป็นต้น

2. การประเมินความสามารถด้านการอ่านที่เป็นเกณฑ์แบบรวม ได้แก่

2.1 ความสามารถด้านการเรียบเรียงความ หมายถึงความสามารถในการทำความเข้าใจบทอ่าน และสามารถตอบคำถามโดยเรียบเรียงถ้อยคำใหม่ ให้ได้ใจความเดิม หรือสามารถตอบคำถามแบบเลือกตอบ และแบบเรียงลำดับข้อความได้ โดยใช้ความรู้ในด้านคำศัพท์ และความรู้ในด้าน ไวยกรณ์

2.2 ความสมารถด้านการอ่านข้อมูลที่เป็นรายละเอียด หมายถึงความสามารถในการโยงรายละเอียดที่เกี่ยวข้องเข้ากับใจความสำคัญ ของเรื่องได้ว่าเป็นรายละเอียดต่าง ๆ

2.3 ความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ หมายถึงความสามารถในการระบุแก่นเรื่อง หัวเรื่องและใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านได้

2.4 ความสามารถด้านการวิเคราะห์และประเมินความสัมพันธ์ของเนื้อความและสุนทรียศาสตร์ของการใช้ภาษา หมายถึง ความสามารถในการทำความเข้าใจ วิเคราะห์ ประเมินและสรุปบทอ่าน ได้ว่าเป็นสารประเภทใด ใช้ลีลาภาษาเป็นทางการหรือไม่ เข้าใจเจตนา ทัศนคติของผู้เขียนที่แฝงอยู่ วิพากษ์วิจารณ์ถึงเหตุและผลที่เกิดขึ้นได้ ตลอดจนสามารถประเมินบทอ่านได้ว่ามีความชัดเจนเข้าสู่ประเด็นอย่างไม่อ้อมค้อม และใช้ภาษาได้กระชับหรือไม่

การประเมินความสามารถด้านการอ่านนั้น จะต้องคำนึงถึงความสามารถทางภาษาของผู้อ่าน และประสบการณ์เดิมทางภาษาของผู้อ่าน ผู้อ่านสามารถเข้าใจ เรื่องที่อ่าน วิเคราะห์ประเมินและสรุปบทอ่านได้

2.6.1.6 ประโยชน์ของการอ่าน

มีผู้เสนอถึงประโยชน์ของการอ่านไว้ ดังนี้

วิภาวี แป้นเรือง (2546, น. 13) ได้เสนอไว้ว่า การอ่านมีความสำคัญอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบันที่เป็นสังคมแห่งข้อมูลข่าวสารในการติดตามความเคลื่อนไหว ความรู้เท่าทันเหตุการณ์ การแสวงหาความรู้ทั้งจากในห้องเรียนและนอกห้องเรียนซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพให้เจริญก้าวหน้าการแสวงหาความสนุกสนานเพลิดเพลิน ความผ่อนคลาย สามารถจะดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

Clifford (1966, อ้างถึงใน วิภาวี แป้นเรือง, 2546, น. 14) ได้สรุปถึงประโยชน์ของการอ่านไว้ ดังนี้

1. ช่วยสร้างความพึงพอใจให้แก่ชีวิต
2. ช่วยในการพบปะสังสรรค์
3. พาผู้อ่านท่องเที่ยวไปในสถานที่ต่าง ๆ ที่ไม่สามารถไปได้ด้วยตัวเอง
4. ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
5. ทำให้เกิดความสนใจใหม่ๆ ขึ้นมา

6. ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

7. ได้รู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่ผู้เขียนได้บันทึกไว้

8. ช่วยในการแก้ปัญหาสังคม การเมือง เศรษฐกิจและส่วนตัว

9. ให้ความรู้และทักษะเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพการงาน

10. พัฒนาคุณค่าทางจริยธรรม และช่วยให้ผู้อ่านเกิดความมั่นใจในตัวเอง

สรุปการศึกษาความหมายของการอ่าน รูปแบบจำลองการอ่าน ระดับการอ่าน ทักษะการอ่าน ความหมายของการอ่านออกเสียง ความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษ การประเมินความสามารถด้านการอ่าน ประโยชน์ของการอ่าน ผู้วิจัยยึดทักษะการอ่านของเสริมศรี ลักษณศิริ และหลักทั่วไป ในการอ่านออกเสียงของนพดล จันทร์เพ็ญ เป็นแนวทางในการสร้างแบบประเมินความสามารถด้านการอ่านออกเสียง โดยผู้วิจัยนิยามศัพท์เฉพาะไว้ว่า ความสามารถด้านการอ่านออกเสียง (Reading Aloud Ability) หมายถึง กระบวนการรับรู้ข้อมูล รับรู้ความหมายในการอ่านออกเสียงคำศัพท์ และความรู้ความสามารถด้านการอ่านออกเสียงคำศัพท์ ประโยค และบทอ่านภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยผู้วิจัยประมินความสามารถด้านการอ่านออกเสียงของผู้เรียนด้วยแบบประมินความสามารถด้านการอ่านออกเสียงอักษรธรรมอีสานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

2.6.2 ความสามารถด้านการเขียน

2.6.2.1 ความหมายของการเขียน

มีผู้ให้ความหมายของการเขียนไว้ดังนี้

White (1981, p. 16) ให้ความหมายการเขียนไว้ว่า คือ การลำดับประโยคที่เชื่อมโยงกันอย่างถูกต้องตามหลักไวยากรณ์และสมเหตุสมผล และเขียนได้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์โดยที่ผู้เขียนสามารถสื่อสารตามที่ต้องการได้ การเขียนต้องไม่คลุมเครือ กล่าวคือ จะต้องประกอบด้วยความถูกต้องของภาษา (Correctness of Form) ความเหมาะสมของรูปแบบงานเขียน (Appropriateness of Style) และเอกภาพของเรื่อง (Unity of Theme and Topic)

Taylor (1984, pp. 1-15) ให้ความหมายการเขียนในทำนองเดียวกันว่า การเขียนเป็นการสำรวจความคิดและการเรียนรู้งานด้านความคิด เป็นกระบวนการแสวงหาเชิงสร้างสรรค์ (Discovery Creative Procedure) โดยมีลักษณะผสมผสานระหว่างเนื้อหาและภาษา เป็นการใช้ภาษาเพื่อการค้นหาสิ่งที่นอกเหนือความรู้เดิมที่มีอยู่ การเขียนจึงเป็นเครื่องมือในการค้นหาความหมายจากประสบการณ์ของผู้เขียน เพื่อจะได้นำสิ่งเหล่านั้นมาเสนอผู้อ่าน Taylor คิดว่า การเขียนมิใช่เป็นเพียง เครื่องมือสะท้อนความคิดของผู้เขียน หากแต่ยังเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความคิดได้อีกด้วยการเขียนจึงเป็นกระบวนการทั้งการให้และการรับ

Shinn (1986, pp. 121) ได้สรุปถึงการเขียนว่าเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ความคิด สำหรับการศึกษาในระดับสูง เช่น การเขียนข้อสอบแบบบรรยายความสั้น ๆ (Short Essay Test) การเขียนย่อความ (Summaries) การวิจารณ์ (Citicism) และการเขียนรายงานวิจัย (Research Reports) เพื่อแสดงความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ได้เรียนและได้ศึกษาค้นคว้ามานอกจากนี้ทักษะการเขียนยังเป็นทักษะที่สำคัญที่ใช้ควบคู่กับทักษะอื่น ๆ ได้แก่ ทักษะการอ่าน การฟังและการพูด

มนวิภา เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2545, น. 48) และอรอุมา ตั้งพัฒนาสมบูรณ์ (2546, น. 27) ให้ความหมายการเขียนในทำนองเดียวกันว่า การเขียน คือการถ่ายทอดความรู้ความคิด ความต้องการและประสบการณ์ต่าง ๆ โดยการรวบรวมและเรียบเรียงเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อสื่อสารให้ผู้อ่านได้ตรงตามจุดประสงค์

กระทรวงศึกษาธิการ (2548, น. 24) ให้ความหมายการเขียนไว้ว่า การเขียน หมายถึง การแสดงความรู้ความคิด และความรู้สึกที่มีอยู่ในใจออกมา ให้ผู้อื่นได้รับรู้ โดยวิธีใช้สัญลักษณ์ที่เรียกว่าตัวอักษร เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจในเจตนาของผู้เขียน

สรุปการเขียนคือ การถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความสามารถในการเขียนคำศัพท์ด้วยแผนผังความคิด (Mind Mapping) เขียนประโยคตามเหตุการณ์ (Tense) ที่พบในบทอ่าน ผู้วิจัยประเมินความสามารถในการเขียนของผู้เข้ารับการอบรม โดยใช้แบบประเมินความสามารถในการเขียน

2.6.2.2 ความหมายของทักษะการเขียน

มีผู้ให้ความหมายของทักษะการเขียนไว้ ดังนี้

อัจฉรา วงศ์โสธร (2539, น. 89) ได้สรุปถึงทักษะการเขียนว่า เป็นระบบของการสื่อความหมายทางสายตา (Visual Communication) ภาษาเขียนไม่ได้เป็นการถ่ายทอดภาษาพูดออกมาเป็นตัวอักษรบนหน้ากระดาษ ทักษะเขียน ประกอบด้วย ทักษะกลไก คือการสะกดตัวการใช้เครื่องหมายวรรคตอน ทักษะในการใช้วงศัพท์ ทักษะใช้ไวยากรณ์ และการคิดอย่างมีเหตุผลได้แก่ การเรียบเรียงความคิดตลอดจนความชัดเจนของการสื่อความหมาย

สุมิตรา อังวัฒนกุล (2540, น. 185) ได้สรุปถึงทักษะการเขียน เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนภาษา การฝึกทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร จะเป็นการเขียนในระดับสูงกว่าการเขียนประโยค แต่เป็นการเขียนถ้อยคำ และสำนวนในรูปแบบของประโยคที่เป็นที่ยอมรับและเรียบเรียงประโยคให้เหมาะสม และสามารถสื่อความหมายได้

พิมพันธุ์ เวสสะโกศล (2544, น. 162) ได้เสนอว่า การเขียนเป็นทักษะที่ใช้ภาษาออกมาเห็นได้อย่างชัดเจน เพื่อสื่อสารความหมายที่ผู้เขียนต้องการ (Productive Skill) มนุษย์ใช้การเขียนเพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนเพื่อแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนเอง

บัญชา อิ๋งสกุล (2545, น. 68) ได้เสนอว่าทักษะการเขียนคือ การเรียบเรียงความคิดอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อการติดต่อสื่อสาร ระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน การเขียนไม่ใช่การนำประโยคมาเขียนเรียงต่อ ๆ กันเท่านั้น ผู้เขียนจะต้องรู้จักเรียบเรียงประโยค ให้เกิดข้อความที่สามารถสื่อความและทำให้ผู้อ่านเข้าใจในแนวคิดของข้อความนั้น ทักษะการเขียน จึงเป็นกระบวนการของผู้เขียนที่ต้องการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกของตนออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจ ซึ่งต้องอาศัยความรู้ ความสามารถในด้านคำศัพท์ ไวยากรณ์ การใช้ถ้อยคำ สำนวนที่สละสลวย ตลอดจนพื้นฐานทางด้านวิจารณญาณ และจินตนาการด้วย

สรุปทักษะการเขียนเป็นการเรียบเรียงความคิดอย่างมีจุดมุ่งหมาย มีความชัดเจนเพื่อการติดต่อสื่อสารความหมายที่ผู้เขียนต้องการ ระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน เป็นการเขียนในระดับสูงกว่าการเขียนประโยค แต่เป็นการเขียนถ้อยคำ และสำนวนในรูปแบบของประโยคที่เป็นที่ยอมรับและเรียบเรียงประโยคให้เหมาะสม และสามารถสื่อความหมายได้ ทักษะการเขียน จึงเป็นกระบวนการของผู้เขียนที่ต้องการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกของตนออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจ ซึ่งต้องอาศัยความรู้ความสามารถในด้านคำศัพท์ ไวยากรณ์ การใช้ถ้อยคำ สำนวนที่สละสลวย ตลอดจนพื้นฐานทางด้าน วิจารณญาณ และจินตนากา

2.6.2.3 ความสำคัญของทักษะการเขียน

มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนไว้ ดังนี้

ศรีวัย วรรณประเสริฐ (ม.ป.ป., น. 167) ได้เสนอถึงทักษะการเขียนเป็นทักษะที่มีความสำคัญทักษะหนึ่ง เพราะผู้เรียนภาษามีความจำเป็นที่จะต้องใช้ทักษะนี้เพื่อ

1. ติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นโดยทางตัวอักษร
2. จดบันทึกสิ่งต่าง ๆ ที่ได้เรียนหรือรับทราบมา
3. ถ่ายทอดความรู้ของตนให้ผู้อื่นได้ทราบโดยการเขียนต่าง ๆ เช่น เขียนคำตอบเป็นประโยค เป็นคำ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการทดสอบความรู้ของผู้เขียน

อวยพร พานิช และคณะ (2543, น. 95) ได้เสนอถึงทักษะการเขียนเป็นทักษะการส่งสารที่สำคัญทักษะหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการสื่อสาร ในการสื่อสารผู้ส่งสาร จะตั้งวัตถุประสงค์ในการสื่อสารว่าจะส่งข้อมูลข่าวสารนั้น ๆ เพื่ออะไร ไม่ว่าจะเป็นการเขียนหรือพูด วัตถุประสงค์ของการสื่อสารสรุปได้ 3 ประการ คือ

1. วัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลข่าวสาร คือ การส่งสารด้วยการถ่ายทอดเรื่องราวเหตุการณ์ไปให้ผู้รับสารได้ทราบในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ข่าว ตำรา บันทึกประวัติศาสตร์ เป็นต้นผู้ส่งสารมุ่งหวังให้ผู้รับสารมีความรู้เพิ่มขึ้น มีความเข้าใจกระจ่างขึ้น

2. วัตถุประสงค์เพื่อโน้มน้าวใจ คือการส่งสารที่มุ่งชักจูงใจผู้รับสารให้คล้อยตามเปลี่ยนแปลงทัศนคติและความเชื่อ รวมทั้งปฏิบัติตามที่ผู้ส่งสารเสนอ เช่น การเขียนบทความชักจูงใจ การเขียนโฆษณาประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ

3. วัตถุประสงค์เพื่อให้ความบันเทิง คือ การส่งสารที่มุ่งให้ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ให้ความผ่อนคลาย มุ่งสร้างจินตนาการให้แก่ผู้รับสาร ได้แก่ การเขียนเรื่องสั้น บทกวี นวนิยาย ละคร เพลง เป็นต้น

สรุปทักษะการเขียนมีความสำคัญคือ เพื่อให้ข้อมูลข่าวสาร คือ การส่งสารด้วยการถ่ายทอดเรื่องราวเหตุการณ์ไปให้ผู้รับสารได้ทราบในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ข่าว ตำรา บันทึกประวัติศาสตร์ รวมถึงเพื่อโน้มน้าวใจ ให้ผู้รับข่าวสารคล้อยตามเปลี่ยนแปลงทัศนคติและความเชื่อรวมทั้งปฏิบัติตามที่ผู้ส่งสารเสนอ เช่น การเขียนโฆษณาประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงเพื่อให้ความบันเทิง เช่น การเขียนเรื่องสั้น บทกวี นวนิยาย ละคร เพลง

2.6.2.4 ความสามารถด้านการเขียน

มีผู้กล่าวถึงความหมายของความสามารถด้านการเขียนไว้ดังนี้

รสริน วรรธนะภัฏ (2531, น. 18) ได้แสดงความคิดเห็นว่า ผู้เรียนจะมีความสามารถในการเขียนได้นั้น จะต้องมีความสามารถหลัก 2 ด้าน คือ ความสามารถด้านเนื้อหา ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง โครงสร้างไวยากรณ์ คำศัพท์ สำนวน การสะกดคำ เครื่องหมายต่าง ๆ และรูปแบบทางภาษาด้านที่สอง คือ ต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการติดต่อสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและตรงตามวัตถุประสงค์

Lado (1977, p. 248, อ้างถึงใน ทิพาพร สุจารี, 2537, น. 27) ได้เสนอถึงความสามารถในการเขียนภาษาต่างประเทศว่า ผู้เรียนต้องมีความรู้ในเรื่องลักษณะและองค์ประกอบของภาษานั้น ๆ รวมทั้งสัญลักษณ์ที่นำมาใช้ องค์ประกอบดังกล่าวคือ โครงสร้างทางไวยากรณ์ คำศัพท์ การสะกดคำ และเครื่องหมายวรรคตอน เป็นต้น

Krashen (1984, p. 2, อ้างถึงใน นิริดา อติภัทรนันท์, 2544, น. 6) ได้เสนอไว้ว่าความสามารถในการเขียน คือ ความรู้ ความสามารถเฉพาะตัวของผู้เขียนในด้านการเขียน หรือคนที่เขียนเก่ง ควรเป็นผู้ที่เขียนสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ประจักษ์จากการศึกษาการเขียนภาษาอังกฤษของผู้เรียนเป็นภาษาที่หนึ่ง ภาษาที่สอง และภาษาต่างประเทศ นักวิจัยและนักการศึกษาต่างพบว่า ผู้เรียนที่เขียนดีจะใช้กลยุทธ์ในการเขียนที่มีประสิทธิภาพและการดำเนินการเขียนสรุปเป็นขั้นตอนได้ว่า มีการวางแผนการเขียนและการปรับแก้ไขผู้เรียนที่เขียนดีนอกจากจะดำเนินการเขียนเป็นระบบ มีขั้นตอนแล้วยังเข้าใจถึงธรรมชาติของการเขียนที่ต้องย้อนกลับไปอ่าน แก้ไข และปรับเขียนใหม่ เพื่อให้งานเขียนนั้น มีคุณภาพดีโดยรวม ส่วนผู้เรียนที่เขียนได้ไม่ดีนั้น จะมองการเขียนว่าเป็นการเขียนเท่านั้น ไม่มีขั้นตอนใด ๆ กล่าวโดยสรุป ผู้เรียนที่เขียนดีจะพิจารณาการเขียนว่าเป็นกลยุทธ์ ที่มีขั้นตอนเป็นอิสระ ยืดหยุ่นได้ และย้อนกลับ

ไปเขียนในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งได้ ผู้เรียนที่เขียนได้ดี จะมีกระบวนการเขียนเป็นขั้นตอน คือ ก่อนเขียน ขณะเขียนและหลังเขียน ในขณะเดียวกัน กระบวนการเขียนนี้ เป็นตัวกำหนดคุณภาพของงานเขียนเช่นกัน การกำหนดนิยามในการเขียนเป็นสิ่งที่ยาก ละเอียด ซับซ้อน เนื่องจากการเขียนเกี่ยวพันกับปัจจัยต่าง ๆ มากมาย เช่น หัวเรื่องที่เขียน การแสดงความคิดของผู้เขียน ภาษาที่ใช้ ลักษณะการเขียนรวมถึงความคาดหวัง และการวินิจฉัยของผู้อ่าน

บัญชา อึ๋งสกุล (2545, น. 69) ได้ศึกษาถึงกลวิธีการเขียน และสรุปสิ่งที่มีความสำคัญต่อการเขียนได้แก่ ความรู้เรื่องไวยากรณ์ ความรู้เรื่องการใช้เครื่องหมายวรรคตอน การใช้อักษรตัวใหญ่ และความรู้เรื่องการเรียบเรียงข้อความให้เป็นความเรียงที่ดี สิ่งเหล่านี้เป็นความรู้ที่จะเสริมสร้างทักษะการเขียน รวมทั้งการเน้นเรื่อง (Discourse Markers) เพื่อให้สิ่งที่เรียนนั้นมีลักษณะต่อเนื่อง และสื่อความหมายที่ต้องการด้วย นอกจากนี้ยังได้สรุปถึงทักษะการเขียนว่า ผู้เรียนจะสามารถเขียนภาษาอังกฤษได้ดีนั้น จะต้องมีความรู้ความสามารถในการเขียนตัวอักษร การสะกดคำการใช้โครงสร้างทางภาษา การเลือกคำศัพท์หรือกลุ่มคำ แล้วนำความสามารถเหล่านี้มารวมกันเพื่อที่จะเขียนออกมาให้ได้ตามที่ผู้เขียนต้องการ และกล่าวว่า ผู้เรียนควรจะได้รับการฝึกทักษะการเขียนและฝึกอย่างเป็นระบบจาก 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. Copying การเขียนแบบทบทวนความจำจากสิ่งที่ได้เรียนไปแล้ว

2. Reproduction การเขียนแบบที่ผู้เรียนจะต้องเขียนจากสิ่งที่เขาจำได้อาจเป็นจากการอ่าน การเขียนตามคำบอก หรือการเขียนบรรยายภาพ

3. Recombination การเขียนแบบที่นักเรียนฝึกจากสิ่งที่ได้เรียนไปแล้วเกิดจากการฟังและอ่าน แต่จะยุ่งยากขึ้นไปในการใช้รูปแบบต่าง ๆ ของโครงสร้างและตารางเทียบแทน

4. Guided Writing การเขียนโดยให้นักเรียนมีอิสระที่จะเลือกใช้คำและโครงสร้างไวยากรณ์ในการเขียนเพื่อให้ได้ใจความสมบูรณ์

5. Composition ขั้นสุดท้ายของการเขียนที่นักเรียนสามารถเลือกคำและโครงสร้างไวยากรณ์ในการแสดงความหมายที่ตนต้องการ

ประนอม สุขนาคะ (2545, น. 21) ได้เสนอว่า ความสามารถในการเขียน คือความสามารถในการนำความรู้ทางด้านภาษาที่มีอยู่ รวมทั้งประสบการณ์และความคิดของผู้เขียนมารวมกัน เพื่อนำเสนอเป็นงานเขียนที่สามารถสื่อสารกับผู้อ่าน ได้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของผู้เขียนหรือสื่อความหมายให้ผู้อ่านเข้าใจได้

2.6.2.5 ลักษณะงานเขียนที่ดี

Murray (1983, p.54, อ้างถึงใน นิธิดา อติภัทรนันท์. 2544, น. 7) ได้กำหนดเกณฑ์การพิจารณางานเขียนที่ดีว่ามีลักษณะ ดังนี้

1. มีความหมาย (Meaning) จะต้องมีเนื้อหาสาระ
2. มีอำนาจ (Authority) ผู้อ่านจะต้องคล้อยตามผู้เขียนได้
3. มีลักษณะเฉพาะตัว (Voice) งานเขียนที่ดี จะต้องมีลักษณะเด่นในตัว
4. มีพัฒนาการ (Development) งานเขียนที่ดีจะต้องทำให้ผู้อ่านพอใจในสิ่งที่อ่าน
5. มีแบบฉบับ (Design) งานเขียนที่ดีจะต้องมีแบบ โครงร่าง ลำดับมีเอกภาพ มีความต่อเนื่อง และมีความสมบูรณ์ในตัวเอง
6. มีความชัดเจน (Clarity) เรียบง่าย เหมาะสมกับเนื้อหา

Richard (1990, p. 37, อ้างถึงใน นิริดา อติภัทรนันท์, 2544, น. 7) เห็นว่างานเขียนที่ดีมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ ประการที่หนึ่ง คือ ความเป็นหนึ่งเดียวของเนื้อหาการนำเสนอลำดับของความคิด ความต่อเนื่อง ความสมดุล และความสมบูรณ์ของงานประการที่สอง คือวามสัมพันธ์ ของประโยคและคำ ซึ่งรวมถึงการอ้างถึง การแทนที่ การลดส่วนของประโยค คำสันธาน และการใช้คำ

2.6.2.6 การประเมินความสามารถด้านการเขียน

วิธีการวัดและประเมินความสามารถในการเขียนของผู้เรียนที่ดีที่สุด คือการให้ผู้เรียนได้เขียนจริง ปริมาณและระดับความยากง่ายในการเขียนนั้นขึ้นอยู่กับระดับของผู้เรียน อาจจะเริ่มจากระดับคำ ประโยคและข้อความสั้น ๆ อาจให้ผู้เรียนเขียนเรื่องราวจากภาพ จากชีวิตจริงหรือจากประสบการณ์ที่พบเห็น โดยให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสิ่งที่เรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้แผนการจัดการเรียนรู้หรือจุดประสงค์การเรียนรู้ ในหน่วยการเรียนรู้นั้น ๆ (พวงเพชร พฤติกุล, 2548, น. 14)

การประเมินการเขียนมีประเด็นการประเมินดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2545, น. 77)

1. การใช้ภาษา
2. เนื้อหาสาระ
3. การเรียบเรียงเนื้อหา

รูปแบบของเกณฑ์การประเมิน

รูปแบบของเกณฑ์การประเมิน จำแนกเป็น 2 ประเภท สรุปได้ดังนี้

Jasmine, and et al. (1993, p. 25, อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2546, น. 37)

1. เกณฑ์การประเมินในภาพรวม (Holistic Rubric) คือ แนวทางการให้คะแนนโดยพิจารณาจากภาพรวมของชิ้นงานโดยจะมีคำอธิบายลักษณะของงานในแต่ละระดับไว้อย่างชัดเจน เกณฑ์การประเมินในภาพรวมนี้เหมาะที่จะใช้ในการประเมินทักษะการเขียนสามารถที่จะตรวจสอบความต่อเนื่อง ความคิดสร้างสรรค์ และความสละสลวยของภาษาที่เขียนได้

ตารางที่ 2.2 ตัวอย่างของเกณฑ์การประเมินในภาพรวมของทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ

ระดับคะแนน	ลักษณะของงาน
3 (ดี)	1. เขียนได้ตรงประเด็นตามที่กำหนดไว้
	1.1 มีการจัดระบบการเขียน เช่น มีคำนำ เนื้อหา และบทสรุปอย่างชัดเจน
	1.2 ภาษาที่ใช้ เช่น ตัวสะกดและไวยากรณ์มีความถูกต้องสมบูรณ์ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย
	2. มีแนวคิดที่น่าสนใจ ใช้ภาษาสละสลวย
2 (ผ่าน/พอใช้)	2.1 เขียนได้ตรงประเด็นตามที่กำหนดไว้ 2.2 มีการจัดระบบการเขียน เช่น มีคำนำ เนื้อหา และบทสรุป 2.3 ภาษาที่ใช้ทำให้ผู้อ่านเกิดความสับสน 2.4 ใช้ศัพท์ที่เหมาะสม
1 (ต้องปรับปรุง)	- เขียนไม่ตรงประเด็น - ไม่มีการจัดระดับการเขียน - ภาษาที่ใช้ทำให้ผู้อ่านเกิดความสับสน - ใช้ศัพท์ที่ไม่เหมาะสม
	- ไม่มีผลงาน

ตารางที่ 2.3 ตัวอย่างเกณฑ์การประเมินการเขียนซึ่งเหมาะสำหรับผู้เรียนระดับกลาง

คะแนน	ระดับ	ความหมาย
18-20	ดีเยี่ยม	ใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างเป็นธรรมชาติ มีที่ผิดเพียง เล็กน้อย และเข้าใจกิจกรรมที่ให้เขียนอย่างถ่องแท้
16-17	ดีมาก	สามารถใช้ประโยครูปแบบต่าง ๆ ได้ ไม่ใช่เป็นเพียงประโยคธรรมดา ใช้ศัพท์และโครงสร้างได้ดีไม่มีผิดแบบพื้นฐาน
12-15	ดี	เข้าใจกิจกรรมการเขียนที่กำหนดให้อย่างธรรมดา แต่ถูกต้อง มีการเขียนภาษาอังกฤษอย่างเป็นธรรมชาติพอเพียง และไม่มีผิดหลายแห่ง
8-11	ผ่าน	ใช้ภาษาได้ถูกต้องแต่ไม่สละสลวย ไม่สื่อความหมายหรือเขียนตามที่กำหนด ได้ดีพอใช้และเป็นธรรมชาติ แต่มีที่ผิดสำคัญ ๆ อยู่บ้าง
5-7	อ่อน	การใช้ศัพท์และไวยากรณ์ในการแสดงความคิดของตนไม่เหมาะสม ถูกต้องตามกิจกรรม
0-4	อ่อนมาก	เขียนอย่างไม่ปะติดปะต่อกัน มีที่ผิดมากบ่งถึง การขาดพื้นฐานที่จำเป็นและสำคัญทางภาษาอังกฤษ

เกณฑ์การประเมินในภาพรวมส่วนใหญ่จะประกอบด้วย 3-6 ระดับเกณฑ์การประเมิน 3 ระดับจะเป็นที่นิยมใช้กันมาก เนื่องจากการใช้เกณฑ์ 3 ระดับนั้น จะง่ายต่อการกำหนดรายละเอียด ซึ่งจะยึดเกณฑ์ค่าเฉลี่ย และต่ำกว่าค่าเฉลี่ย นอกจากง่ายต่อการกำหนดค่าแล้ว ยังง่ายต่อการตรวจให้คะแนนอีกด้วย เนื่องจากความแตกต่างระหว่างระดับของเกณฑ์ทั้ง 3 ระดับนั้น จะแตกต่างกันอย่างชัดเจน แต่ถ้าใช้ 5 หรือ 6 ระดับ ความแตกต่างระหว่างระดับวิธีการที่จะช่วยในการกำหนดเกณฑ์ให้ง่ายขึ้น ผู้สอนอาจจะสุ่มตัวอย่างงานของนักเรียนมาตรวจแล้วแยกเป็น 3 กลุ่ม เป็นงานที่มีคุณภาพดี ปานกลาง และไม่ดี แล้วตรวจสอบลักษณะที่เป็นตัวแยก ระหว่างงานที่มีคุณภาพไม่ดี ลักษณะเหล่านี้จะมาเป็นรายละเอียดของแต่ละระดับ (กรมวิชาการ, 2546, น. 20)

2. เกณฑ์การประเมินแบบแยกส่วน (Analytical Scoring) คือ แนวทางการให้คะแนนโดยพิจารณาจากแต่ละส่วนของงาน ซึ่งแต่ละส่วนจะต้องกำหนดแนวทางการให้คะแนนโดยมีคำนิยามหรือคำอธิบายลักษณะของงานในส่วนนั้น ๆ ในแต่ละระดับไว้อย่างชัดเจนการเขียนรายละเอียดการให้คะแนนมีเทคนิควิธี ดังต่อไปนี้ (ส. วาสนา ประวาลพฤกษ์, 2544, น. 25)

2.1 กำหนดรายละเอียดขั้นต่ำไว้ที่ระดับ 1 แล้วจึงเพิ่มลักษณะที่สำคัญ ๆ สูงขึ้นมาทีละระดับ เช่น งานเขียนมีประเด็นการประเมิน คือ เนื้อหาและการใช้ภาษา สมมติว่าแบ่งรายละเอียดไว้เป็น 4 ระดับ ก็ควรกำหนดลักษณะย่อย หรือตัวแปรย่อยที่สำคัญให้ได้ 4 ระดับ เช่นกัน ดังตัวอย่าง

2.2.1 เนื้อหา

ระดับ 1. สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง

2. ลำดับเนื้อเรื่องชัดเจน

3. เรื่องน่าสนใจ

4. มีจินตนาการ

2.2.2 การใช้ภาษา

ระดับ 1. ผิดพลาดมากสื่อความหมายได้

2. ถูกต้องส่วนมาก และสื่อความหมายได้

3. ผิดพลาดน้อย เชื่อมโยงภาษาได้ดี

4. ถูกต้องเกือบทั้งหมด สละสลวย งดงาม

จากนั้นเขียนรายละเอียดแต่ละระดับโดยการนำลักษณะย่อยหรือตัวแปรย่อยมาจัดลำดับความสำคัญ ดังได้เขียนตัวเลขกำกับไว้ แล้วนำตัวแปรต่าง ๆ มาเขียนบรรยาย (Description) ให้ชัดเจนจากความสำคัญต่ำที่สุด และเพิ่มตัวแปรถัดไปแต่ละระดับ ดังตัวอย่างการ เขียนประเด็นเนื้อหา

เนื้อหา

ระดับ 1. เนื้อหาที่เขียนสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง

2. เนื้อหาที่เขียนสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง แต่ยังลำดับเรื่องวกวน

3. เนื้อหาที่เขียนสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ลำดับเรื่องได้ชัดเจนไม่วกวน

4. สอดแทรกสาระบางอย่างทำให้เรื่องน่าสนใจ อ่านแล้วทำให้เกิดจินตนาการ

2.2 กำหนดจุดอ่อนระดับต่ำสุดไว้ที่ระดับ 1 แล้วเพิ่มความถูกต้องมากขึ้นทีละระดับ ดังตัวอย่างการเขียนประเด็นการใช้ภาษา โดยการกำหนดลักษณะย่อยหรือตัวแปรย่อยที่มีลักษณะต่ำสุดที่ระดับ 1 แล้วเพิ่มความถูกต้องของลักษณะย่อยขึ้นไปทีละระดับ ดังต่อไปนี้

การใช้ภาษา

ระดับ 1. ภาษาผิดพลาดมากแต่ยังสื่อความหมายได้

2. ภาษาถูกต้องส่วนมาก และสื่อความหมายได้

3. ผิดพลาดน้อยเชื่อมโยงภาษาได้ดี

4. ภาษาถูกต้องเกือบทั้งหมด มีภาษาที่สละสลวยงดงาม

ในการเขียนรายละเอียดดังกล่าวข้างต้น แสดงเป็นเชิงคุณภาพ ซึ่งมีการเขียน อีกอย่างหนึ่งอาจเขียนในลักษณะเชิงปริมาณก็ได้

ผู้ที่มีความสามารถในการเขียนควรจะเป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องไวยากรณ์การใช้เครื่องหมาย วรรคตอน รู้จักเลือกใช้คำศัพท์ สามารถเรียบเรียงข้อความเป็นความเรียงที่ดี ซึ่งเป็นผลจากการฝึกทักษะการเขียนและฝึกอย่างเป็นระบบรวมทั้งการเป็นผู้สนใจในการอ่านอย่างสม่ำเสมอและการประเมินความสามารถในการเขียนควรมีเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubrics) ซึ่งอาจจะเป็นเกณฑ์การประเมินในภาพรวมหรือเกณฑ์การประเมินแบบแยกส่วน เลือกให้เหมาะสมกับคุณลักษณะที่ต้องการวัด (พวงเพชร พฤติกุล, 2548, น. 20)

สรุปความหมายของการเขียน ทักษะการเขียน ความสำคัญของทักษะการเขียนความสามารถในการเขียน กลวิธีการเขียน และการประเมินความสามารถในการเขียน ผู้วิจัยจะนำการเขียนแบบ Reproduction ที่ผู้เรียนจะต้องเขียนจากสิ่งที่เขาจำได้จากการอ่าน การเขียนตามคำบอก หรือการเขียนบรรยายภาพ มาเป็นกิจกรรมในการเขียนขั้น Plus ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ KWL Plus โดยจะให้เขียนคำศัพท์เป็นลักษณะแผนผังความคิด (Mind Mapping) และเขียนประโยคตามเหตุการณ์ (Tunse) ที่พบในบทอ่าน ผู้วิจัยจึงนิยามศัพท์เฉพาะไว้ว่า ความสามารถในการเขียน (Writing Ability) หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความสามารถในการเขียนคำศัพท์ด้วยแผนผังความคิด (Mind Mapping) เขียนประโยคตามเหตุการณ์ (Tense) ที่พบในบทอ่าน ผู้วิจัยประเมินความสามารถในการเขียนของผู้เรียน โดยใช้แบบประเมินความสามารถในการเขียนตามเกณฑ์การประเมินในภาพรวม (Holistic Rubric) เชิงปริมาณที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

2.7 ความพึงพอใจ

2.7.1 ความหมายความพึงพอใจ

Moese (1968) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถคลายความเครียดของผู้ที่ทำงานให้ลดน้อยลง ถ้าเกิดความเครียดมากจะทำให้เกิดความไม่พอใจในการทำงาน และความเครียดนี้มีผลมาจากความต้องการของมนุษย์ เมื่อมนุษย์มีความต้องการมากจะเกิดปฏิกิริยาเรียกร้องหาวิธีตอบสนอง ความเครียดก็จะลดน้อยลงหรือหมดไปความพึงพอใจเป็นความรู้สึกพอใจในงานที่ทำ เต็มใจที่จะปฏิบัติงานนั้นให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์จากความหมายของคำว่าความพึงพอใจในการเรียนที่บุคคลต่างๆ ได้เสนอไว้

Good (1973) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง สภาพหรือระดับความพึงพอใจที่เป็นผลมาจากความสนใจและทัศนคติที่ดีของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ

ขนิษฐา นาคน้อย (2550) ให้ความหมายของความพึงพอใจว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึก และทัศนคติของบุคคลอันเนื่องมาจากสิ่งเร้าและแรงจูงใจ ซึ่งปรากฏออกมาทางพฤติกรรม

และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคลากรที่บุคคลจะเกิดความพึงพอใจจะต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างมากระตุ้นให้เกิดความรักหรือมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้น ๆ บุคคลจะเกิดความพึงพอใจนั้นจะต้องมีการจูงใจให้เกิดขึ้น

วีณารัตน์ ราศิริ (2552) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดและตอบสนองให้เกิดความรู้สึกในทางบวกและความรู้สึกในทางลบซึ่งขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลว่าจะคาดหมายกับสิ่งนั้น ๆ ถ้าคาดหวังหรือมีความตั้งใจมากและได้รับตอบสนองด้วยดี จะมีความพึงพอใจมาก แต่ในทางตรงกันข้ามอาจผิดหวังหรือไม่พึงพอใจ เมื่อไม่ได้รับการตอบสนองตามที่คาดหวังไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ตั้งใจไว้ว่าจะมีมากหรือน้อย ดังนั้นในการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบเอริกา จึงสามารถบอกไว้ว่าผู้เรียนมีความรู้สึกเช่นไรกับการจัดการเรียนรู้นี้ซึ่งจะทำให้ทราบถึงข้อดีหรือข้อเสียของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

ความพึงพอใจหมายถึงทัศนคติของบุคคลอันเนื่องมาจากสิ่งเร้าและแรงจูงใจจะแสดงออกทางพฤติกรรม รวมถึงความคาดหมายกับสิ่งต่าง ๆหากมีความคาดหวังมากและได้รับการตอบสนองโดยดีจะมีความพึงพอใจมากในทางตรงกันข้ามอ่านผิดหวังหรือไม่พอใจเมื่อได้รับการตอบสนองไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ในวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามความพึงพอใจแบบ Rating Scale จำนวน 20 ข้อ เพื่อเป็นการบ่งชี้และสามารถบอกได้ว่าผู้เรียนมีความรู้สึกเช่นไรกับการจัดการเรียนรู้

2.7.2 องค์ประกอบของความพึงพอใจ

Herznerg, et al. (1959, อ้างถึงใน กรรณิกา โสมชัย, 2553) ได้กล่าวถึงทฤษฎีสองปัจจัยว่าปัจจัยหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานและที่จะป้องกันไม่ให้เกิดความไม่พึงพอใจในการทำงาน นั้นต้องประกอบด้วย ปัจจัยที่มีผลทำให้บุคคลปฏิบัติงานอย่างเต็มความรู้ความสามารถและใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ ซึ่งมี 2 ปัจจัย ได้แก่

1. ปัจจัยอนามัยค้ำจุน (Hygiene Factor) ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นในการที่ทุกคนจะต้องได้รับการตอบสนอง ปัจจัยเหล่านี้ไม่ใช่สิ่งจูงใจที่จะทำให้คนทำงานมากขึ้นแต่เป็นปัจจัยเบื้องต้นถ้าไม่ได้รับเพียงพอจะเกิดความไม่พึงพอใจในงาน ปัจจัยเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมของงาน ซึ่งมีอยู่ 11 ประการ คือ

1.1 เงินเดือน

1.2 โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต

1.3 ความสัมพันธ์กับผู้ได้บังคับบัญชา

1.4 ฐานะอาชีพ

1.5 ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา

1.6 ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน

1.7 การปกครองบังคับบัญชา

1.8 นโยบายและการบริหารงาน

1.9 สภาพการทำงาน

1.10 สภาพความเป็นอยู่ส่วนตัว

1.11 ความมั่นคงในการทำงาน

2. ปัจจัยเป็นตัวจูง (Motivator Factor) กล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยที่เป็นตัวกระตุ้นปัจจัยเหล่านี้ส่วนใหญ่เกี่ยวกับการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ 5 ประการคือ

2.1 ความสำเร็จของงาน (Achievement)

2.2 การได้รับการยอมรับนับถือ (Recognition)

2.3 ลักษณะของงาน (Work Itself)

2.4 ความรับผิดชอบ (Responsibility)

2.5 ทฤษฎีความคาดหมาย (Expectancy theory)

Gilmer, et al. (1911, อ้างถึงใน กรรณิกา โสมชัย, 2553) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อความพึงพอใจจะต้องประกอบด้วย

1. ความมั่นคงปลอดภัยในการทำงาน

2. ความสามารถในการทำงาน

3. บริษัทและฝ่ายจัดการ ได้แก่ความพอใจในชื่อเสียงของที่ทำงานและพอใจในการจัดการของฝ่ายจัดการ

4. ค่าจ้าง

5. ลักษณะของงานทำ

6. การบังคับบัญชา

7. ลักษณะทางสังคม

8. การคมนาคมและการติดต่อสื่อสาร

9. สภาพการทำงาน

10. สิ่งตอบแทน

Barnard (1972, อ้างถึงใน กรรณิกา โสมชัย, 2553) ได้กล่าวถึงสิ่งจูงใจซึ้งหน่วยงานหรือผู้บริหารหน่วยงานสามาถนำไปใช้เป็นเครื่องมือกระตุ้นบุคล เพื่อให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไว้หลายประการคือ

1. สิ่งสูงใจซึ่งเป็นวัตถุ ได้แก่ เงิน สิ่งของหรือสภาวะทางกายที่ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานเป็นการตอบแทน ชมเชย หรือเป็นรางวัล

2. สิ่งจูงใจที่เป็นโอกาสของบุคคลได้แก่ เกียรติภูมิ ตำแหน่ง อำนาจ

3. ผลประโยชน์ทางอุดมคติ ได้แก่สามารถภาพของหน่วยงานที่จะสนองความต้องการของบุคคลที่ได้แสดงฝีมือ

4. ความรู้สึกเท่าเทียมกัน

5. ความดึงดูดใจในสังคม

6. การปรับสภาพการทำงานให้เหมาะสมกับวิธีการและสภาพบุคคล

7. โอกาสที่จะมีส่วนร่วมในงานอย่างกว้างขวาง

8. สภาพการอยู่ร่วมกันในสังคมหรือความมั่นคงในสังคม

Milton (1981, อ้างถึงใน กรรณิกา โสมชัย, 2553) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานคือ

1. ลักษณะงาน

2. เงินเดือน

3. การเลื่อนตำแหน่งในการทำงาน

4. การได้รับการยอมรับนับถือ

5. ผลประโยชน์ที่ได้

6. สภาพการทำงาน

7. การนิเทศงาน

8. ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน

9. การบริหารงาน

องค์ประกอบของความพึงพอใจมีด้วยกันหลายปัจจัย ซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมของตัวบุคคลไม่ว่าจะเป็นปัจจัยพื้นฐานหรือปัจจัยที่เป็นตัวกระตุ้น ให้ตัวบุคคลประกอบกิจกรรมต่าง ๆ เช่นเรื่องเกี่ยวกับเงินเดือน ฐานะอาชีพหรือความสำเร็จของงานลักษณะของงานความรับผิดชอบ รวมถึงความคาดหมายต่าง ๆ โดยปัจจัยเหล่านี้จะเป็นตัวสะท้อนและตัวกระตุ้นให้ตัวบุคคลเกิดความพึงพอใจในงานนั้น ๆ ถ้าหากตัวบุคคลไม่มีความพึงพอใจในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งจะทำให้ประสิทธิภาพของงานลดน้อยลงกลับกันถ้าหากตัวบุคคลมีความพึงพอใจอย่างมากต่อสภาพแวดล้อมหรืองานที่กำลังทำอยู่ก็จะช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพของการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

2.7.3 ทฤษฎีความพึงพอใจ

การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพได้รับประโยชน์สูงสุดนั้น ผู้เกี่ยวข้องต้องมีความรู้สึกหรือ ทัศนคติที่ดีต่องานนั้น ๆ จากแนวคิดที่ว่าความรู้สึกหรือทัศนคติเป็นส่วนหนึ่งที่เพิ่มประสิทธิภาพ ในการจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องสร้างความพึงพอใจแก่ผู้เรียน มีความรู้ในทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การสร้างความพึงพอใจหลายทฤษฎีที่สำคัญ ดังนี้

1. ทฤษฎีแรงจูงใจของ Herzberg Theory (n.d., อ้างถึงใน กิติมา ปรีดีดิลก (2539, น. 65-70) ได้สรุปถึงความพึงพอใจตามแนวคิดของ Herzberg ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้ ปัจจัยที่ทำให้เกิด ความพึงพอใจและความไม่พึงพอใจของคนว่า ระบบการทำงานมีปัจจัยอยู่สองจำพวก ปัจจัยแรก เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจเรียกว่า “ปัจจัยจูงใจ” และปัจจัยชนิดที่สองเป็นปัจจัยที่ ไม่ก่อให้เกิดความพึงพอใจเรียกว่า “ปัจจัยค้ำจุน” พอสรุปได้ดังนี้

ปัจจัยจูงใจ หมายถึง ปัจจัยที่หากพนักงานได้รับการตอบสนองแล้วจะสร้าง ความพึงพอใจให้กับพนักงานและเป็นผลให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความสำเร็จในการทำงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ลักษณะของงานที่ปฏิบัติความรับผิดชอบ

ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจัยค้ำจุน หมายถึง ปัจจัยที่คนทำงาน จะเกิดความไม่พึงพอใจในการทำงานหากไม่ได้รับการตอบสนอง แต่เมื่อได้รับการตอบสนองแล้ว ก็ก่อให้เกิดความพึงพอใจ เช่น นโยบายและการบริหารงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สภาพแวดล้อม เป็นต้น

2. ทฤษฎีแรงจูงใจของ Maslow's Theory ทฤษฎีแรงจูงมนุษย์ที่มีชื่อเสียงมาก ทฤษฎีหนึ่งมีข้อสมมติฐานดังต่อไปนี้

2.1 ความต้องการของบุคคล สามารถเรียงลำดับความสำคัญได้จากความต้องการ ระดับต่ำสุดไปหาสูงสุด คือ ความต้องการทางร่างกาย ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการ ทางสังคม ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง ความต้องการความสมหวังของชีวิต ตามลำดับ

2.2 ความต้องการได้รับการตอบสนองแล้ว ไม่เป็นสิ่งจูงใจพฤติกรรมของบุคคลต่อไป อีกบุคคลจะถูกจูงใจด้วยความต้องการที่อยู่สูงขึ้นไปที่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง

2.3 ความต้องการของบุคคลจะซ้ำซ้อนกัน ความต้องการอย่างหนึ่งอาจจะยังไม่ทันหมดไป ความต้องการอย่างอื่นจะเกิดขึ้นมา มาสโลว์ แบ่งความต้องการของคนออกเป็น 5 ขั้น เรียงลำดับตามความสำคัญของความต้องการเหล่านี้ คือ

2.3.1 ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs) เป็น ความต้องการเบื้องต้นเพื่อความอยู่รอด เช่น ความต้องการอาหาร น้ำ และความต้องการทางเพศ ความต้องการทางร่างกายจะมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลต่อเมื่อความต้องการทุกอย่างของบุคคล ยังไม่ได้รับการตอบสนอง

มาสโลว์ชี้ให้เห็นว่าบุคคลใดก็ตามที่ยังอยู่ในสภาวะที่ร่างกายและจิตใจ การขาดอาหาร ความปลอดภัย การเข้าสังคม และความมีชื่อเสียงแล้ว บุคคลจะมีความต้องการ อาหารมากกว่าสิ่งใด ๆ

2.3.2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) ความต้องการที่อยู่ระดับสูงขึ้นไปจะมีความสำคัญต่อเมื่อความต้องการทางร่างกายได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการความปลอดภัยเป็นการป้องกันเพื่อให้เกิดความปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับร่างกาย

ความเจ็บป่วยและความสูญเสียทางเศรษฐกิจ เมื่อพิจารณาจากทัศนะของฝ่ายบริหารความต้องการ ความปลอดภัย หมายถึง การให้ความแน่นอนหรือการรับประกันต่อความมั่นคงมากขึ้น

2.3.3 ความต้องการทางสังคม (Social Needs) เมื่อความต้องการทางร่างกายและความปลอดภัยได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการทางสังคมจะเริ่มเป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญต่อพฤติกรรมการอยู่ร่วมกัน การได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นและการมีความรู้สึกว่าพวกเขา เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทางสังคมอยู่เสมอ บุคคลต้องการเพิ่มไม่ว่าจะเป็นเพื่อนบ้านหรือเพื่อนร่วมงาน บุคคลอาจจะมีความสมัครใจเป็นสมาชิกขององค์กรหนึ่งได้

2.3.4 ความต้องการที่จะได้รับเกียรติยศ ชื่อเสียง หรือศักดิ์ศรี (Esteen Needs) ให้เป็นที่ยอมรับของคนอื่น การมีอำนาจหรืออิทธิพลเหนือคนอื่น เช่น ต้องการตำแหน่งสูง การมีอำนาจเหนือคนอื่นนั้นก็เป็นเครื่องแสดงอย่างหนึ่งว่าสามารถทำอะไรได้ตามที่ใจต้องการ ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งทางบวกหรือลบ

2.3.5 ความต้องการความสมหวังของชีวิต (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการระดับสูงสุด ความต้องการความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิดของเขาเอง บุคคลจะผลักดันชีวิตของเขาเองให้เป็นไปในทางที่ดีที่สุดที่เขาคาดหวังเอาไว้ และสิ่งเหล่านี้ขึ้นอยู่กับขีดความสามารถของเขาเอง เมื่อเขาต้องการที่จะเป็นอะไรเขาจะพยายามเป็นไปให้ได้ เช่น ความฝันที่จะเป็นนักธุรกิจ

3. ทฤษฎีการจูงใจของ Porter and Lawler s Theory (n.d., อ้างถึงใน จุมพล หนิมพานิช, 2525, น. 71-81) ได้สรุปการตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ตามแนวคิดของ Porter and Lawler ซึ่งสรุปได้ดังนี้ การปฏิบัติงานย่อมก่อให้เกิดรางวัลหรือผลตอบแทน ในขณะเดียวกัน รางวัลหรือผลตอบแทนก่อให้เกิดความพึงพอใจ จึงได้ตั้งสมมติฐานขึ้นว่าความสัมพันธ์ระหว่าง การปฏิบัติงานและความพึงพอใจจะเชื่อมโยงกันด้วยรางวัลหรือผลตอบแทน ซึ่งเกิดจากแนวคิดต่าง ๆ

3.1 คุณค่าของรางวัลหรือคุณค่าของผลตอบแทน (Value of Reward) เพราะคุณค่าของรางวัลสะท้อนถึงความพึงพอใจของบุคคลแต่ละคน

3.2 การรับรู้ว่าความพยายามอาจนำมาซึ่งรางวัลหรือผลตอบแทน (Perceived Effect Reward} คือปริมาณของผลตอบแทนย่อมขึ้นอยู่กับปริมาณของความพยายาม

3.3 ความพยายามทำงานของบุคลากร (Effort) หมายถึง พลังที่บุคคลใช้ใน สถานการณ์ใด สถานการณ์หนึ่ง

3.4 คุณลักษณะและความสามารถเฉพาะของแต่ละบุคคล (Traits and Abilities) เช่น สติปัญญา ทักษะ ความชำนาญต่าง ๆ เป็นต้น

3.5 การรับรู้ในบทบาท (Role Perception) หมายถึง ชนิดหรือประเภท ของกิจกรรม ที่บุคคลเชื่อว่าพวกเขาควรปฏิบัติถ้าต้องการให้ประสบความสำเร็จ

3.6 การปฏิบัติงาน (Performance) ซึ่งขึ้นอยู่กับความพยายามที่แต่ละ บุคคล ให้ความสามารถและวิธีการที่ใช้ในการทำกิจกรรมที่เขาต้องการกระทำ

3.7 รางวัลและผลตอบแทน (Reward) เช่น เงินเดือน สภาพการทำงาน ความมั่นคง ปลอดภัย ความรับผิดชอบ และการยอมรับตนเอง เป็นต้น

3.8 การรับรู้ว่ารางวัลหรือผลตอบแทนมีความยุติธรรม (Perceived Equitable Rewards) โดยมักจะดูว่าเท่าเทียมผู้อื่นหรือไม่ ถ้าเห็นว่าตนไม่ได้รับความยุติธรรม ไม่เท่าเทียมผู้อื่น จะเป็นตัวอุปสรรคของความพึงพอใจได้

3.9 ความพึงพอใจ (Satisfaction) คือ เจตคติ ภาวะภายในของแต่ละบุคคล ความพึงพอใจไม่ใช่สิ่งเดียวกับแรงจูงใจ

จากแนวความคิดทั้ง 9 ประการที่กล่าวมานั้นจะพบว่า การปฏิบัติงาน ย่อมให้ผลตอบแทน หรือรางวัลที่มีความรู้สึกว่ามีความเป็นธรรม ซึ่งก่อให้เกิดความพึงพอใจ

สรุปได้ว่า การที่บุคคลจะมีความรู้สึกพึงพอใจได้นั้นต้องมีความเข้าใจ รับรู้บทบาท เห็นถึง ประโยชน์หรือโทษของสิ่งที่จะเข้ามามีผลกระทบกับตนเองและต้องมีแจงจูงใจ หรือปัจจัยที่มา เกื้อหนุน ให้เกิดความต้องการ เกิดความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ จากนั้นจึงจะพยายามแสดงพฤติกรรม เพื่อให้ได้มา ซึ่งสิ่งที่ต้องการหรือรางวัล เมื่อบรรลุวัตถุประสงค์แล้วและเห็นว่าสิ่งที่ได้รับตอบแทน มีความเหมาะสม กับพฤติกรรมที่แสดงออกไป จึงจะมีความพึงพอใจ โดยครูสามารถนำหลักการ ตามทฤษฎีนี้ไปปรับเปลี่ยน กิจกรรมการเรียนรู้ สร้างแรงจูงใจ ให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้อย่างมีความสุข มีผู้คอยช่วยเหลือสนับสนุน และจะได้รับผลที่ดีกว่าสิ้นสุดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเกี่ยวกับ ความพึงพอใจ

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.8.1 งานวิจัยในประเทศ

นงค์นุช ไพบูลย์และพุธษดี (2552, น 283) พจนานุกรมอักษรธรรมอีสาน งานวิจัยนี้ได้นำเสนอการแปลงอักษรธรรมอีสานเป็นคำอ่านภาษาไทย และสัทอักษรโดยใช้พจนานุกรมร่วมกับกฎและการตัดคำโดยใช้วิธีการตัดคำแบบเลือกคำยาวที่สุดในการตัดคำและแบ่งพยางค์จากข้อความ ในกรณีที่ไม่ปรากฏในพจนานุกรมจะใช้กฎตามโครงสร้างคำของอักษรธรรมอีสานร่วมกับกฎตามหลักภาษาศาสตร์ในการแปลงเป็นสัทอักษร ในการศึกษานี้ผู้วิจัยได้สร้างพจนานุกรมอักษรธรรมอีสาน จำนวน 10,012 คำ ซึ่งประกอบไปด้วยคำที่เขียนด้วยอักษรธรรมอีสาน คำภาษาไทย ความหมาย และสัทอักษร โดยจัดเก็บในรูปแบบโครงสร้างข้อมูลแบบทรัยในไฟล์ข้อความ เพื่อทดสอบความถูกต้องของระบบ ผู้วิจัยได้ทดสอบประสิทธิภาพของระบบโดยการแปลงเอกสารภาษาอีสาน วรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน นิทานชาดก พุทธทำนาย ผลการทดสอบความถูกต้องในการแปลงคิดเป็นร้อยละ 81.92%

นิกร ยาพรม และพุธษดี ศิริแสงตระกูล (2551) การแปลภาษาล้านนาเป็นภาษาไทยงานวิจัยนี้ได้นาเสนอวิธีการแปลภาษาล้านนาเป็นภาษาไทยโดยใช้พจนานุกรมภาษาล้านนา-ไทย ที่สร้างขึ้น ซึ่งจัดเก็บในโครงสร้างแบบทรัย การตัดคำและแบ่งพยางค์ใช้อัลกอริทึมการเทียบคำแบบยาวที่สุด (Longest Matching) การแปลงคำล้านนาที่ไม่พบในพจนานุกรมให้เป็นภาษาไทยใช้ออโตมาตาจำกัดเชิงไม่กำหนด (Nondeterministic Finite Automata : NFA) สร้างกฎการปริวรรตตัวอักษร การเลือกคำแปลที่เหมาะสมในกรณีที่คำแปลที่ค้นพบมีหลายความหมาย และเป็นคำหมวดเดียวกันใช้วิธีการพิจารณาจากบริบท (Context Words) และการเกิดร่วมของคำซึ่งได้เก็บไว้เป็นส่วนหนึ่งของพจนานุกรม สุดท้ายจะประยุกต์ข่ายงานการเปลี่ยนเพิ่มขยาย (Augmented Transition Network: ATNs) สำหรับสร้างกฎโครงสร้างประโยค และกฎโครงสร้างวลีภาษาไทยเพื่อการแปลและแจงประโยคในการวัดประสิทธิภาพของระบบ ผู้วิจัยได้ทาการทดสอบแปลประโยคซึ่งพิมพ์จากอักษรธรรมล้านนาจำนวน 558 ประโยค ผลการทดลองพบว่าระบบมีประสิทธิภาพความถูกต้องในการแปลเท่ากับ 83.69%

กัมปนาท บริบูรณ์ (2550) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการเห็น คุณค่าในตนเองและวิธีคิดตามแนวคิดเป็น โดยวิธีกระบวนการกลุ่มของนักเรียนโรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองและวิธีคิด ตามแนวการคิดเป็นโดยวิธีกระบวนการกลุ่มของนักเรียนโรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองเพื่อประเมิน ประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองและวิธีคิดตามแนวการคิดเป็น โดยวิธีกระบวนการกลุ่มของนักเรียนโรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง และเพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร ฝึกอบรมการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองและวิธีคิดตามแนวการคิดเป็นโดยวิธีกระบวนการกลุ่ม ของนักเรียนโรงเรียนวิวัฒน์

พลเมือง ขั้นตอนในการวิจัยมี 4 ขั้นตอน 1) การศึกษาการเห็นคุณค่า ในตนเองการคิดเป็นและข้อมูลของโรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การสร้าง หลักสูตรฝึกอบรม 3) การทดสอบประสิทธิผลของหลักสูตร 4) การปรับปรุงแกไขหลักสูตร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนโรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง กองทัพเรือ 1 ปี 2549 รุน 2 จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง แบบวัด การคิดเป็น แบบสอบถามความพึงพอใจในหลักสูตรฝึกอบรม คู่มือฝึกอบรม สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย คาเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองและวิธีคิดตามแนวคิด เป็นโดยวิธีกระบวนการกลุ่มของนักเรียนโรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง ประกอบด้วย เนื้อหาสาระในการ ฝึกอบรม ประกอบด้วย แผนกิจกรรมฝึกอบรม 6 ด้าน คือ 1) รู้จักตนเองและคุณค่าของตนเอง 2) การสื่อสาร 3) การจัดการกับปัญหา 4) การทำงานร่วมกัน 5) การสร้างเป้าหมายในชีวิต 6) คุณธรรมจริยธรรม ผลการประเมินคุณภาพหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมมีคุณภาพดีและมีความเหมาะสมเพียงพอต่อการนำไปใช้สวนการหาประสิทธิผลของหลักสูตร สรุปได้ว่าผลการเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนโรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง หลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ผลการเปรียบเทียบการคิดเป็นของนักเรียนโรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองหลังการทดลองใช้ หลักสูตรฝึกอบรมสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการประเมินความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมจากนักเรียนโรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองที่เข้ารับ การฝึกอบรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด นอกจากนี้การอภิปรายกลุ่มย่อยเกี่ยวกับการ ดำเนินงานของโรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ พบปัญหาในเรื่องของงบประมาณ บุคลากร การประสานงาน ซึ่งจะต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น ในกลุ่มมีการเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับคู่มือวิทยากร จำนวนกิจกรรมและ จำนวนครั้งในการฝึกอบรม ตลอดจนรูปแบบของสื่อการฝึกอบรม

ศักรินทร์ ชนประชา (2550) ได้ทำการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการศึกษา นอกระบบสำหรับครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 2 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน และประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน สำหรับครูผู้สอน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ไดแก ครูผู้สอนที่ทำหน้าที่งานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจ ความต้องการฝึกอบรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน 225 คน 2) กลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับ การฝึกอบรมเพื่อหาประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมการศึกษา

นอกระบบโรงเรียน จำนวน 27 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ไดแก หลักสูตรฝึกอบรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนประกอบด้วย 5 หน่วยการเรียนรู้ และใบบันทึกผลการเรียนรู โดยใช้แผนการทดลองแบบ One Group Pretest Posttest Design การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประเมิน ความสอดคลองของหลักสูตรใช้การหาค่าดัชนีความสอดคลอง การสร้างแบบทดสอบใช้การหาค่าอำนาจจำแนกและหาค่าความยากง่ายของแบบทดสอบรายข้อ การหาประสิทธิภาพของหลักสูตรการศึกษานอกระบบโรงเรียน ใช้การตรวจสอบหาประสิทธิภาพแบบรายบุคคลและแบบกลุ่มทดสอบความแตกต่างใช้ t-test ผลการวิจัยพบว่า ผลการตรวจสอบหาประสิทธิภาพชุดการฝึกอบรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนแบบรายบุคคลและผลการตรวจสอบหาประสิทธิภาพของชุดการฝึกอบรม การศึกษานอกโรงเรียนแบบกลุ่ม พบว่า ประสิทธิภาพชุดฝึกอบรมแต่ละหน่วยการเรียนรู้ผ่านเกณฑ์ ที่ตั้งไว้ ผลการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ผลการทดลองสรุปได้ว่าคะแนนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าคะแนนก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมชาย สังข์สี (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนา มาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนามาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร ฝึกอบรมและเพื่อติดตามผลการนำความสามารถไปสู่การปฏิบัติ การพัฒนามาตรฐานการศึกษาด้าน ผู้เรียนที่สถานศึกษา การวิจัยมี 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) เป็นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม โดยใช้วิธีสำรวจเนื้อหาสาระความต้องการในการฝึกอบรมจาก กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน 2) นำข้อมูลจากการศึกษามาวิเคราะห์โครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรม มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กิจกรรม สื่อ และ เครื่องมือวัดและประเมินผลประเมินโครงร่างหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 คน ประเมินความ เหมาะสมและความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน ประเมินเครื่องมือ วัดผลตามหลักสูตร 3) นำหลักสูตรฝึกอบรมที่ได้รับการพัฒนาแล้วไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 36 คน 4) การประเมินประสิทธิผลและปรับปรุงหลักสูตร พบว่า หลักสูตรมีประสิทธิผล สามารถ เพิ่มหรือพัฒนาความเข้าใจ เจตคติ และความสามารถในการพัฒนามาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม พบว่า มีความเหมาะสมในระดับดีทุกรายการประเมินเข้ารับการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการเข้ารับการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้และประเมินผลการจัดการเรียนรู้ โดยใช้บทปฏิบัติการที่สอดแทรกภูมิปัญญาท้องถิ่นของครูผู้รับการฝึกอบรมหลังการฝึกอบรมสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 5) เจตคติของครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อการออกแบบปฏิบัติการที่ สอดแทรกภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับดีมาก 6) ความคิดเห็นของครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อหลักสูตร ฝึกอบรมครูวิทยาศาสตร์เพื่อออกแบบบทปฏิบัติการที่สอดแทรกภูมิปัญญาท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมมากที่สุด 7) นักเรียน

ที่เรียนโดยใช้บทปฏิบัติการที่สอดแทรกภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความสามารถในการใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์อธิบายภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 8) นักเรียนมีเจตคติมีเจตคติต่อการเรียนโดย ใช้บทปฏิบัติการที่สอดแทรกภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับดี

สันต์ ศูนย์กลาง (2551) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างทักษะการปฏิบัติวิชาชีพเพื่อพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม สำหรับครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระบวนการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ผลการวิจัยเป็นดังนี้ 1) การกำหนดข้อมูลพื้นฐานมาจาก 2 แหล่ง คือ ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน ส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาตนในด้านนี้ โดยการพัฒนาต้องเน้นการลงมือปฏิบัติเพื่อการนำไปใช้ในสถานการณ์จริง มีกระบวนการพัฒนาที่ต่อเนื่อง ไม่ทิ้งห้องเรียน 2) การออกแบบหลักสูตร แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ การเขียนโครงร่างหลักสูตรและการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับดี และมีค่าดัชนีสอดคล้องสูงกว่าเกณฑ์ 3) การทดลองใช้และการหาประสิทธิภาพดำเนินการ 2 ระยะ คือ การศึกษานำร่อง และนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 9 คน นำหลักสูตรไปใช้ 13 สัปดาห์ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) จำนวน 2 วงรอบ ผลการทดลองใช้พบว่า ครูผู้สอนมีความรู้ เกี่ยวกับทักษะการปฏิบัติวิชาชีพหลังการฝึกอบรมในวงรอบที่ 2 สูงกว่าก่อนการฝึกอบรม ครูผู้สอน มีความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยรวมสูงกว่าร้อยละ 80 มีความสามารถในการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมอยู่ในระดับสูง และมีความคิดเห็นต่อหลักสูตร ฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก 4) การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร พบว่าหลักสูตรมีประสิทธิภาพตาม เกณฑ์

อนุวัต ชัยเกียรติธรรม (2552) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมครูสอนภาษาอังกฤษแบบค่ายกิจกรรม ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการฝึกอบรมครูสอนภาษาอังกฤษแบบค่ายกิจกรรม โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือครูผู้สอนกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ช่วงชั้นที่ 1-2 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาอื่นที่ไม่ใช่ วิชาเอกภาษาอังกฤษหรือสำเร็จการศึกษาวิชาโทภาษาอังกฤษ จำนวน 21 คน ใช้วิธีการดำเนินการ วิจัยในลักษณะการวิจัยและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยคือรูปแบบการฝึกอบรมครูสอนภาษาอังกฤษ แบบค่ายกิจกรรมที่สร้างขึ้นโดยดำเนินการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้สอนกลุ่มสาระ ภาษาต่างประเทศ (ภาษาต่างประเทศ) ช่วงชั้นที่ 1-2 ประชุมกลุ่มย่อยกับกลุ่มครูผู้สอนช่วงชั้น ดังกล่าวแล้วกลุ่มผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากนั้นจึงทำการสังเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ สร้างเป็นรูปแบบการฝึกอบรมและนำไปทำการวิจัยเชิงทดลองแบบ Posttest-Only Control Group Design ซึ่งการประเมินผลและยึดรูปแบบการประเมินตามแบบ CIPP Model ของแคลเนียล แอล สตัฟเฟิลบีม ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) การประเมินสภาวะแวดล้อมโดยการสอบถามปัญหาและความต้องการของกลุ่มผู้สอนภาษาอังกฤษช่วงชั้นที่ 1-2 ประชุมกลุ่มย่อยผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มครูผู้สอน กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ช่วงชั้นที่ 1-2 สรุปได้ว่า

วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม คือ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความรู้ทักษะและเจตคติที่ดีในการสอนภาษาอังกฤษช่วงชั้นที่ 1-2 โดยมีระยะเวลาการฝึกอบรม 3 วัน จำนวนผู้เข้าอบรม จำนวน 25 คน โดยมีวิทยากรอบรม ให้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ จำนวน 3 หัวข้อเรื่อง คือ กิจกรรมการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ กิจกรรมการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม และกิจกรรมวอล์คแรลลี่ นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญ 7 คน การประเมินความสอดคล้องทั้ง 9 หัวข้อ ได้แก่ 1) ความสอดคล้องในภาพรวมของหลักสูตรฝึกอบรม 2) หัวข้ออบรมและวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม 3) วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมและข้อทดสอบ 4) ใบเนื้อหา 5) ใบงาน 6) กิจกรรมการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์กิจกรรมการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม และกิจกรรมวอล์คแรลลี่ 7) การนำเสนอผลงาน 8) ใบนิเทศการสอนและการปฏิบัติและ 9) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมฝึกอบรม ผลปรากฏว่าทั้ง 9 หัวข้อ มีความสอดคล้อง ในระดับสูง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุดฝึกอบรมนี้สามารถนำไปใช้ฝึกอบรมได้ 2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น โดยทดลองใช้รูปแบบฝึกอบรมครูสอนภาษาอังกฤษแบบค่ายกิจกรรมผลปรากฏว่า คะแนนภาพรวมของ ผลสัมฤทธิ์การทำใบงานและใบทดสอบมีค่าเฉลี่ย 83.95 และ 81.81 ซึ่งถือว่าสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ ผลการนิเทศการสอนด้านการสอนทฤษฎีและปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการประเมินความคิดเห็นของการฝึกอบรมจากผู้เข้าร่วมฝึกอบรมปรากฏว่าทุกด้านผู้เข้าร่วมอบรม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 3) การประเมินกระบวนการหลังจากนำชุดฝึกอบรมมาปรับปรุงและ แก้ไขเรียบร้อยแล้วจึงนำไปเก็บข้อมูล (Implement) ปรากฏว่าชุดฝึกอบรมครูสอนภาษาอังกฤษ แบบค่ายกิจกรรมที่ได้ปรับปรุงหลังจากการวิจัยในขั้นตอนการวิจัยแล้วปรากฏว่ามีประสิทธิภาพค่าเฉลี่ย 87.32/83.83 ซึ่งถือว่าสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ ผลการนิเทศการสอนด้านการสอนทฤษฎี และปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ส่วนการประเมินความคิดเห็นของการฝึกอบรมจากผู้เข้าร่วม ฝึกอบรมปรากฏว่าทุกด้านผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 4) การประเมินผลผลิต โดยการประเมินผลคะแนนจากใบทดสอบความรู้ทั้ง 3 รูปแบบของผู้เรียนพบว่าผู้เรียนทำคะแนนใน ระดับสูงทุกรายการส่วนคะแนนจากการปฏิบัติทั้ง 3 รูปแบบของผู้เรียน พบว่าผู้เรียนทำคะแนนใน ระดับสูงทุกรายการส่วนการนิเทศการสอนทฤษฎี และปฏิบัติของครูผู้สอนผมว่าอยู่ในระดับดีทั้ง 3 รูปแบบ ในส่วนความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมทั้ง 3 รูปแบบ พบว่า ผู้เรียนมี ความพึงพอใจในกิจกรรมระดับมากทุกรายการเช่นเดียวกัน สรุปได้ว่ารูปแบบการฝึกอบรมครูสอน ภาษาอังกฤษแบบค่ายกิจกรรมมีประสิทธิภาพตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ดังนั้นรูปแบบนี้จึงสามารถนำไปใช้ฝึกอบรมครูสอนกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศช่วงชั้นที่ 1-2 ได้อีกทั้งครูผู้สอนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษด้วยกิจกรรมทั้ง 3 รูปแบบ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงจากกระบวนการกลุ่มที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางซึ่งเป็นการสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษอีกด้วย

วารุณี อัศวโภคิน (2554) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการใช้ภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสารของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 5 ประการ คือ เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการใช้ภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสารของ บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตร นั้น เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม เพื่อศึกษาลักษณะมุ่งอนาคตของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อหลักสูตร และเพื่อศึกษาแรงจูงใจภายในของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจความต้องการในการฝึกอบรมของบุคลากรสาย สนับสนุนวิชาการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 285 คน และสอง กลุ่มตัวอย่างที่ เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อศึกษาการทดลองใช้หลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หลักสูตรฝึกอบรมการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร แบบประเมิน ความสอดคล้อง และแบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร แบบทดสอบความรู้และทักษะก่อน และหลังการฝึกอบรม แบบทดสอบความพึงพอใจ แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต และ แบบสอบถามแรงจูงใจภายในของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการที่มีต่อการฝึกอบรมใช้ภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสาร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test ผลการวิจัยพบว่า ประการที่ 1 หลักสูตรฝึกอบรมผ่านเกณฑ์ค่าเฉลี่ยที่กำหนดไว้ สามารถนำไปใช้ได้ประกันที่ 2 ผลการทดสอบความรู้และทักษะก่อนและหลังการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมสรุปได้ว่า คะแนนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าคะแนนก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านความพึงพอใจผู้เข้ารับการฝึกอบรมการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ในด้านลักษณะมุ่งอนาคตผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีลักษณะมุ่งอนาคต ด้านทั่วไปและด้านการฝึกอบรมอยู่ในระดับสูง และผู้เข้าฝึกอบรมมีแรงจูงใจภายในด้านลักษณะงาน และพลังจงใจในการทำงานอยู่ในระดับสูง และแรงจูงใจภายในด้านสภาพแวดล้อมการทำงานอยู่ใน ระดับปานกลาง

สุริยา สัมจันทร์ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์ ในพื้นที่ตามกรอบมาตรฐานมัคคุเทศก์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ในชุมชน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการสำรวจความต้องการของกลุ่มตัวอย่างพบว่า มีความต้องการ หลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์ในพื้นที่เฉพาะอยู่ในระดับมากที่สุด 2) หลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์ ในพื้นที่มีองค์ประกอบ 14 เรื่อง ดังนี้ ชื่อหลักสูตร ผู้รับผิดชอบ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ของหลักสูตรฝึกอบรม กำหนดการฝึกอบรม คุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม การคัดเลือกผู้เข้ารับ การฝึกอบรม ระบบการฝึกอบรม การประกันคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรม โครงสร้างหลักสูตร ฝึกอบรม กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อประกอบการฝึกอบรม ได้ผ่านการประเมินความเหมาะสมของ หลักสูตรฝึกอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ผลการนำหลักสูตร ฝึกอบรมมัคคุเทศก์ในพื้นที่ไปใช้ พบว่าแผน การฝึกอบรม

มัคคุเทศก์ในพื้นที่มีประสิทธิภาพเท่ากับ 90.63/89.75 ดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.8136 ผู้เข้าฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจเรื่องมัคคุเทศก์ ในพื้นที่เฉพาะหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจรรยาบรรณของมัคคุเทศก์และทักษะการปฏิบัติการเป็นมัคคุเทศก์ โดยรวมเป็นรายด้านทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านบุคลิกภาพและมารยาท และด้านความสามารถในการบรรยายอยู่ในระดับมาก และผู้เข้า อบรมที่มีเพศและอายุต่างกันมีความรู้ความเข้าใจ ทักษะการปฏิบัติงาน และจรรยาบรรณหลัง การฝึกอบรมไม่แตกต่างกัน 4) ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของมัคคุเทศก์ที่ผ่านการอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์ในพื้นที่เฉพาะ โดยรวมเป็นรายด้านคือ ทักษะการปฏิบัติงาน ความรู้ความสามารถ และจรรยาบรรณอยู่ในระดับมาก และไม่แตกต่างกัน ($p > .05$)

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยสรุปได้ว่า หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น สอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นหลักสูตรที่เน้นผู้เข้ารับการอบรมเป็นสำคัญ เหมาะสมในการพัมนาบุคลากร

2.8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Wither (2000) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการศึกษาเฉพาะที่ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “การริเริ่มการศึกษาที่สืบทอดกัน บริเวณหุบเขาแยมป้า” ครอบคลุม 5 อำเภอ ในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นและการศึกษาเฉพาะ ที่เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สร้างความรู้สึกด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ในเรื่องสภาพแวดล้อมและการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำประโยชน์เพื่อชุมชนของตน ใช้วิธีการศึกษา เชิงคุณภาพและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์การสังเกตและการวิเคราะห์เอกสาร ผลการศึกษาพบว่า โครงการพัฒนาหลักสูตรได้ทำให้ครูสมาชิกชุมชนและนักเรียนในเขตข้างต้น สร้างโอกาสการเรียนรวมกันที่สำคัญหลักสูตรได้รับการพัฒนาโดยใช้ความรู้ความสามารถของคน ในท้องถิ่นและตอบสนองความคิดของคนในท้องถิ่นทั้งนี้สมาชิกในชุมชนได้นำมาตรฐานของเนื้อหาสาระ ของหลักสูตรไปใช้ในการสร้างกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน จึงช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนให้มั่นคงยิ่งขึ้น

Mendoza (2004, pp. 5793-B) ได้ศึกษาพัฒนาหลักสูตรเชิงปฏิบัติการเพื่อช่วยเหลือครูประถมศึกษาในการดูแลเด็กและป้องกันความก้าวร้าวและความรุนแรงในชั้นเรียนการศึกษาในส่วนนี้มี 2 ส่วน ส่วนแรกนักวิจัยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่ 2 ได้พัฒนาการสอนเชิงปฏิบัติการ และทดลองหลักสูตรในเบื้องต้นในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตเบย์แอเรียในรัฐซานฟรานซิสโก ในการวิจัยครั้งนี้มีครู 8 คน จากโรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่ง ที่แตกต่างกันเข้าร่วมวิจัย การมีส่วนร่วมของโครงการประกอบด้วยการร่วมปฏิบัติการ 5 ชั่วโมง ในการทดลองหลักสูตร การควบคุมตามแฟ้ม (IRP-15) ส่วนที่ 2 เพื่อหาข้อสรุปของการสอน แฟ้ม (IRP-15) มีคำตอบ 15 ข้อ เป็นคำถามแบบมาตราส่วนของลิเคิร์ท 5 ระดับ

หมายถึง อัตราความพึงพอใจมากที่สุด มีคะแนนรวบ 90 คะแนน ผู้เข้าร่วมวิจัยตอบแบบประเมินมีคะแนนเฉลี่ย 70.55 แสดงว่า หลักสูตร ได้รับการยอมรับอย่างดีจากครูผู้เข้าร่วมวิจัย ครูผู้เข้าร่วมวิจัยมีความพอใจในหลักสูตรและเสนอให้นำหลักสูตรไปใช้กับนักเรียนที่สร้างปัญหาอีกทั้งหลักสูตรที่สร้างสังคมในทางบวกแก่ผู้เรียนต่อไป

Russell (2005) ได้ศึกษาข้อมูลและนโยบายการศึกษาการศึกษา รายกรณีของหลักสูตรโรงเรียนรัฐออนตาริโอ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสำรวจเกี่ยวกับข้อมูลการเรียนรู้ และนโยบายเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสำหรับนักเรียนโรงเรียนอนุบาลจนถึงเกรด 12 ประเด็นหลัก ที่ศึกษาคือ การพัฒนานโยบายข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ตามที่อธิบายโดยคณะบริหารให้นำรายละเอียด ที่จะนำไปใช้ได้กับนโยบายนี้ ระเบียบวิธีการวิจัยใช้การวิเคราะห์พรรณนาวิเคราะห์ของเอกสาร ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและการสัมภาษณ์ผู้ดำเนินการจัดทำนโยบาย 12 คนงานวิจัยนี้พบว่า ครูบรรณารักษ์มีส่วนร่วมสำคัญและการจัดหาทุนภาครัฐนั้นก็สำคัญมาก และนั้นเรื่องของการสร้าง ทดสอบความรู้มาตรฐานซึ่งมีนัยคัญต่อการพัฒนานโยบาย ข้อมูลการเรียนรู้หนังสือของนักเรียน เช่นเดียวกับบรรณารักษ์ที่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนจะมีวิธีการฝึกฝนครูบรรณารักษ์อย่างไร จะวิธีการใดที่ครูบรรณารักษ์จะสามารถไปให้ถึงเป้าหมายของตนเองไปพร้อม ๆ กับแนวนโยบายของบริหารงานวิธีนี้เผยให้เห็นว่า นโยบายเกี่ยวกับข้อมูลการเรียนรู้ในรัฐออนตาริโอนั้น เป็นตัวสนับสนุนว่า สิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้อยู่กับความไม่เสมอภาคของการประเมินทักษะการให้ ความรู้

Shao (2004, p. 2461) ได้ทำการศึกษาการปฏิรูปหลักสูตรการเรียนการสอนและการฝึกอบรมครูของโรงเรียนเกษตรกรรมของจีน เป้าหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพการจัดฝึกอบรมและความต้องการพัฒนาตนทางด้านความรู้ทางวิชาการของครู ตลอดจนปัจจัยที่จะส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรใหม่ ประชากรในการศึกษาได้แก่ ครูในโรงเรียนเกษตรกรรม 12 แห่งในจีน ซึ่งอยู่ในโครงการทดลองการปฏิรูปการศึกษาด้านเกษตรกรรมขององค์การสหประชาชาติ การเก็บข้อมูลทำเป็นแบบสอบถามสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการความรู้และ ทักษะใหม่ ๆ จากหลักสูตรและการสอนในด้านการวางแผนและการจัดการ ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการสอนแบบฝึกสมรรถนะของผู้เรียนเป็นหลัก ด้านกิจกรรมการสอน ด้านการประเมินผล และเทคโนโลยีทางการศึกษา แบบสอบถามยังมีประเด็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูป หลักสูตรใหม่และทัศนคติและความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับนโยบายและยุทธ์ศาสตร์ของการฝึกอบรม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้มาจากข้อมูล 350 ชุด พบว่า ครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอน และการทำงานเฉลี่ย 13-14 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่า ต้องการฝึกอบรมทางวิชาการอย่างน้อยปีละครั้งมีความเห็นด้วยและสนับสนุนการปฏิรูปหลักสูตร การเรียนการสอนของโรงเรียนที่ปฏิบัติงานอยู่ และเห็นว่าการฝึกอบรมจะมีประโยชน์ต่อการช่วยพัฒนา นวัตกรรมใหม่ ๆ ทางการเรียนการสอน อย่างไรก็ตามครูมีความเห็น

ว่าการปฏิรูปการเรียนการสอน มีความเป็นไปได้ยาก เนื่องจากครูมีภาระงานสอนมากได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายบริหารน้อย และยังมีปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณและการสอนและการสอนแบบยึดสมรรถนะของผู้เรียนเป็นหลัก กลุ่มตัวอย่างให้ข้อเสนอแนะว่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดการพัฒนาครูเชิงวิชาการ ด้วยการฝึกอบรมให้แก่ครู เพื่อให้ครูได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง มีความรู้และทักษะพอที่จะดำเนินการ ปฏิรูปการเรียนการสอนได้และเนื้อหาที่จำเป็นต้องมีอยู่ในการฝึกอบรมได้แก่ เทคโนโลยีทางการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรและนวัตกรรมใหม่ ๆ ซึ่งเป็นเนื้อหาความรู้ที่ครูอยากได้มากที่สุด

White (2004, p. 2050) ได้ทำการศึกษารูปแบบและวิธีการในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสอนของครู เนื่องจากเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นมากในสังคมปัจจุบันและครูควรที่จะใช้ให้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ การฝึกอบรมที่จัดขึ้นให้ครูส่วนใหญ่มักจะใช้การฝึกอบรมระยะยาวซึ่งมักไม่ทันการ ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงนำรูปแบบการฝึกอบรมระยะสั้นที่เรียกว่า ETP หรือ The Exemplary Teacher Program ซึ่งเป็นรูปแบบของการฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีโดยตรงมาใช้ โดยผู้วิจัยได้ทำการทดลองโดยการสอนในหลากหลายรูปแบบและในกรณีต่าง ๆ โดยนำเอาเทคโนโลยี มาช่วยในการสอน พบว่า ครูที่เข้าร่วมโครงการคุณภาพการสอนดีขึ้นและมีการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียน มากขึ้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการศึกษาต่อเนื่องในเรื่องเดียวกันนี้ต่อไปอีกเพื่อให้ได้ผลที่ชัดเจน ขึ้น ครูควรได้รับการฝึกอบรมปฏิบัติการอย่างต่อเนื่องในเรื่องการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้และควรจัดให้ ทำโครงการฝึกอบรมให้แก่ครูอย่างทั่วถึงโดยเฉพาะอย่างยิ่งครูในระดับท้องถิ่น

Wilson (2004, p. 2052) ได้ศึกษาผลกระทบของการจัดการฝึกอบรมเฉพาะกิจให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการสังเกตพฤติกรรมและการนิเทศการสอน วัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อหาทางพัฒนาความสามารถและทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการฝึกอบรมเฉพาะกิจที่ชื่อว่า Saphier Training Model ซึ่งมีลักษณะของการนิเทศการสอนโดยใช้การสอบถามหรือการซักถามตอบ (Collegial Inquiry) แทนการบรรยายล้วน ๆ รวมทั้งการใช้การสังเกตการณ์และการอภิปราย กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนอย่างละ 11 คน ซึ่งถูกสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์จากผู้วัยจากระยะแรกของการวิจัย ต่อจากนั้นมีการขยายกลุ่มตัวอย่างออกไปเป็นกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มครูในโรงเรียนเขตเมือง และปริมณฑลของเมืองบอสตัน สหรัฐอเมริกา สรุปผลการวิจัยได้ว่า รูปแบบการฝึกอบรมเฉพาะกิจ ที่เลือกใช้มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป ผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะว่าการฝึกอบรมควรมีการเปลี่ยนรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นจริง ให้มากขึ้น

Yi-Ning (2008) ได้ศึกษาผลของการฝึกอบรมครูผู้สอนเรื่องการ พัฒนาการอ่านโดยใช้วิธีการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงตัวอักษรไปยังเสียงของตัวอักษรซึ่งเป็น องค์ประกอบที่สำคัญในการทำนายการออกเสียงของคำศัพท์ได้อย่างถูกต้องโดยไม่มีความ เกี่ยวข้องกับความคุ้นเคยของการอ่าน

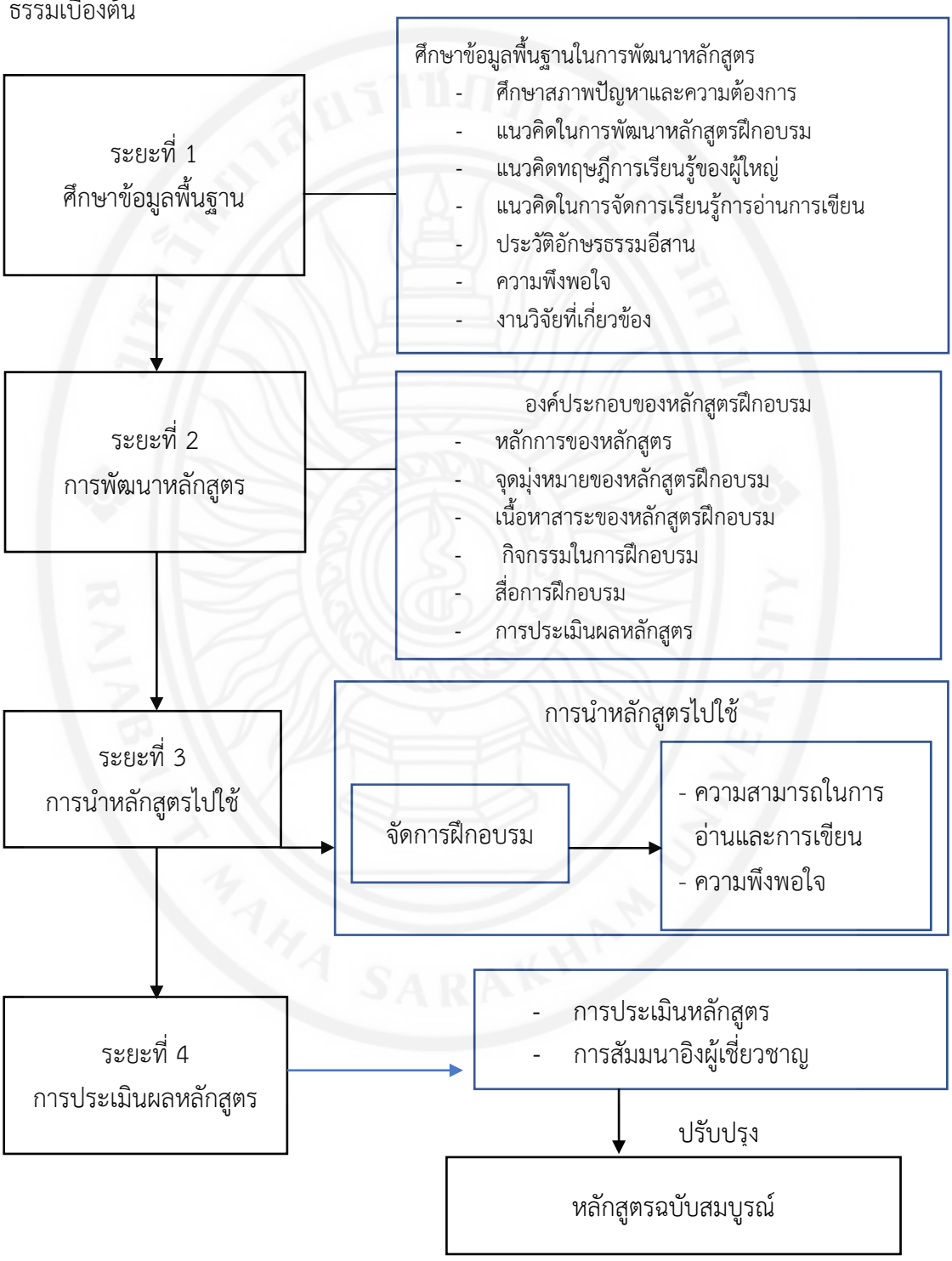
คำศัพท์มาก่อน ผลการศึกษาพบว่าเมื่อครูได้นำไปใช้สอน แล้วนักเรียนสามารถอ่านคำใหม่ที่นักเรียนไม่เคยอ่านมาก่อนได้ สามารถช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ ทางด้านการอ่านของนักเรียนสูงขึ้น

จากผลการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และการอ่านออกเสียงทั้งในและต่างประเทศ สามารถสรุปได้ว่าว่าหลักสูตรฝึกอบรมมีการ ดำเนินการใน 2 ลักษณะ คือการฝึกอบรมครูผู้สอน และการฝึกอบรมนักเรียน

ในส่วนที่เกี่ยวกับการอ่านและการเขียน นั้น พบว่ามีการฝึกอบรมการอ่านโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียง เพื่อพัฒนาทักษะ การอ่านสระ และพยัญชนะ และการจัดกิจกรรมการสอนอ่านออกเสียงโดยใช้ กิจกรรมชี้แนะให้ผู้เรียนมีความสนใจเสียงในคำก่อน แล้วจึงสอนให้ผู้เรียนฝึกแยกและผสมเสี่ยงตัวอักษรในคำจนนักเรียนมีความคล่องแคล่วและสามารถแยกเสียงอักษรในคำอย่างเป็นระบบ ซึ่งในภาพรวมพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมดังกล่าวสามารถช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนของผู้เรียนได้สูงขึ้น

2.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบในการวิจัย (Research Framework) หลักสูตรการฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมเบื้องต้น

ภาพที่ 2.14 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นได้ดำเนินการวิจัยในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนเป็น 4 ระยะ

ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นโดยดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม
2. สำรวจปัญหาและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของพระสงฆ์ จำนวน 120 รูป
3. สนทนากลุ่ม เกี่ยวกับจุดประสงค์ปัญหา และเนื้อหาในการอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นจำนวน 10 รูป

ระยะที่ 2 เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นโดยใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร โดยดำเนินการ ดังนี้

1. การยกร่างหลักสูตรฝึกอบรมฉบับร่าง

ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร บทความ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหา และความต้องการในการฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นมากำหนดจุดประสงค์และขอบเขตเนื้อหา ของหลักสูตรฝึกอบรม และความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น โดยมีรายละเอียดขององค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม ดังนี้

1.1 หลักการของหลักสูตร

1.2 จุดประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม

1.3 เนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรม

1.4 กิจกรรมการเรียนการสอนและการฝึกอบรม

1.5 สื่อและแหล่งเรียนรู้

1.6 การวัดและประเมินผล

2. การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายและขอบเขตเนื้อหาตลอดจนความเหมาะสมของระยะเวลาในการอบรม ประกอบไปด้วย ผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา 1 คน

2.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน 2 คน

2.3 ปราชญ์ชาวบ้าน 1 คน

2.4 ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล 1 คน

2.5 พระสงฆ์ 2 รูป

รวม 7 คน

ระยะที่ 3 การนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการวิจัยระยะที่ 2 มาวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นพระสงฆ์ ฝ่ายมหานิกายและพระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต เขตปกครองพระสงฆ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 30 รูป

ระยะที่ 4 เพื่อประเมินประสิทธิผลหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

ผู้วิจัยได้นำเอกสารหลักสูตรและแบบประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสม เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินยืนยันประสิทธิผลของหลักสูตร การดำเนินการวิจัยทั้ง 4 ระยะ ประกอบด้วยขั้นตอนการวิจัย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ พระสงฆ์ ฝ่ายมหานิกายและพระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต เขตปกครองพระสงฆ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 172 รูป

1.1.1 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยระยะที่ 1 แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1.1.1.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการในการฝึกอบรม การอ่าน และการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ประชากรเบื้องต้นที่กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 120 รูป จากนั้นผู้วิจัยได้ทำแบบสำรวจความต้องการในการฝึกอบรมจำนวน 120 ฉบับให้แก่กลุ่มตัวอย่าง และได้กลับคืนมา 120 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

1.1.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ พระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต เขตปกครองพระสงฆ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้เชี่ยวชาญ และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 10 รูป ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

1.1.2 กลุ่มเป้าหมาย ในการวิจัยระยะที่ 2 คือผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน เพื่อใช้ในการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ดังรายละเอียดในภาคผนวก ก

1.1.3 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยระยะที่ 3 คือ พระสงฆ์ฝ่ายมหานิกายและพระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต เขตปกครองพระสงฆ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีความต้องการเข้ารับการฝึกอบรม และสามารถปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนดไว้ คือ ต้องมีเวลาเข้ารับการฝึกอบรมจนจบหลักสูตรอย่างน้อย 80% ของระยะเวลาการฝึกอบรม และผ่านเกณฑ์การประเมิน 80% จำนวน 30 รูป

1.2 ตัวแปรที่ศึกษา

1.2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ หลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

1.2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

1.2.2.1 ความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสาน

1.2.2.2 ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมต่อหลักสูตร

1.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมเบื้องต้น ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เน้นหัวข้อต่อไปนี้

1.3.1 ประวัติอักษรตัวธรรม

1.3.1.1 กำเนิดอักษรตัวธรรม

1.3.1.2 การสิ้นสุดความนิยมในการใช้อักษรตัวธรรม

1.3.2 อักขรอักษรตัวธรรม

1.3.2.1 รูปลักษณ์พยัญชนะอักษรตัวธรรม

1.3.2.2 รูปลักษณ์สระตัวธรรม

1.3.2.3 รูปลักษณ์ตัวเลขอักษรตัวธรรม

1.3.2.4 รูปลักษณ์เครื่องหมาย

1.3.3 อักขรวิธีอักษรตัวธรรม

1.3.3.1 การวางอักขระอักษรตัวธรรม

1.3.3.2 การแจกแม่ตัวสะกดในอักขรวิธีอักษรตัวธรรม

1.3.3.3 หลักการเฉพาะในอักขรวิธีอักษรตัวธรรม

1.3.3.4 อักขรวิธีพิเศษ

1.3.4 การสะกดคำอักษรตัวธรรม

1.3.4.1 การสะกดคำตามหลักอักขรวิธีภาษาอีสาน

1.3.4.2 การซ้อนตัวตามหลักพยัญชนะสังโยคในคำภาษาบาลี

1.3.5 การเขียนอักษรตัวธรรม

1.3.5.1 การเขียนอักขระอักษรตัวธรรม

1.3.5.2 การเขียนคำภาษาบาลีด้วยอักษรตัวธรรม

1.3.5.3 การเขียนคำภาษาอีสานด้วยอักษรตัวธรรม

1.4 พื้นที่ในการวิจัย พื้นที่ในการวิจัย ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์

1.5 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย เวลาที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ภาคเรียนที่ 1-2 ปีการศึกษา 2564

3.1 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นประกอบด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ชุด คือ

1. หลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านและการเขียนหลังฝึกอบรม

3. แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

เครื่องมือชุดที่ 1 หลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นในด้านแนวคิดและการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ทฤษฎีการเรียนรู้ ประวัติอักษรธรรมอีสาน การอ่าน

และการเขียน การพัฒนาบุคลากร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร

2. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ ส่วนต่าง ๆ ดังนี้

2.1 หลักการของหลักสูตร

2.2 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2.3 เนื้อหาสาระของหลักสูตร

2.4 กิจกรรมการเรียนการสอน และการฝึกอบรม

2.5 สื่อและแหล่งเรียนรู้

2.6 การวัดและการประเมินผล

3. การหาคุณภาพของหลักสูตร เรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

3.1 นำหลักสูตรเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นที่สร้างขึ้น ไปขอคำแนะนำจากประธานและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมและนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

3.2 นำหลักสูตรเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นที่สร้างขึ้นพร้อมแบบประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงและเชิงเนื้อหาตลอดจนภาษาที่ใช้ ประกอบด้วย

3.2.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมาน เอกพิมพ์ ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน

3.2.2 ดร.เตือนใจ แสงไกร ด้านเนื้อหา

3.2.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเลี้ยง ทุมทอง ด้านการวัดผลประเมินผล

3.2.4 รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิรัตน์ พิมพ์พงษ์ ด้านการวัดและประเมินผล

3.2.5 ดร.ยุทธพงศ์ มาตย์วิเศษ ด้านเนื้อหา

3.2.6 ดร.พระครูสีลสาราภรณ์ ด้านเนื้อหา

3.2.7 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนชาติ หล่อนกลาง ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน

การประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1. การประเมินความสอดคล้องของหลักสูตร เรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นด้วยการให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็น ได้แก่ สอดคล้อง ไม่แน่ใจ ไม่สอดคล้อง การพิจารณาแบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective: IOC) นั้น โดยการนำคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมาแปลงคะแนนดังนี้

มีความเห็น สอดคล้อง กำหนดคะแนนเป็น +1
มีความเห็น ไม่แน่ใจ กำหนดคะแนนเป็น 0
มีความเห็น ไม่สอดคล้อง กำหนดคะแนนเป็น -1

จากนั้นจึงนำคะแนนที่ได้มาแทนค่าในสูตรและหาค่าดัชนีความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นทั้งนี้ ดัชนีความสอดคล้องที่ได้ต้องเท่ากับหรือมากกว่า 0.5 ขึ้นไป จึงถือว่าหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 สามารถนำไปใช้ได้

ส่วนที่ 2 แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นจัดทำเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และในแต่ละระดับคะแนนมีความหมาย ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด
คะแนน 4 หมายถึง เหมาะสมมาก
คะแนน 3 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง
คะแนน 2 หมายถึง เหมาะสมน้อย
คะแนน 1 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูลจากเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมาย แบ่งเป็นช่วงได้ 5 ระดับ โดยเทียบกับเกณฑ์คะแนนค่าเฉลี่ย ของบุญชม ศรีสะอาด (2553, น. 101) และแปลความหมายได้ดังนี้

คะแนน 4.51-5.00 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด
คะแนน 3.51–4.50 หมายถึง เหมาะสมมาก
คะแนน 2.51–3.50 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง
คะแนน 1.51–2.50 หมายถึง เหมาะสมน้อย
คะแนน 1.00–1.50 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

ในการกำหนดค่าเฉลี่ยของความเหมาะสม คือ ถ้าค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ถือว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมมาก สามารถนำไปใช้ได้ แต่ถ้าหากมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่า 3.50 ผู้วิจัยต้องปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

เครื่องมือชุดที่ 2 แบบทดสอบหลังการฝึกอบรม ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาวัตถุประสงค์และเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นในแต่ละหัวข้อการฝึกอบรม ทั้งด้านความรู้และความสามารถ ของผู้เข้าร่วมอบรม

2. สร้างแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ (Multi Choice) ชนิด 4 ตัวเลือก การตอบคำถามจากเนื้อหา และเกณฑ์การประเมินการอ่านและการเขียนความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

3. การหาคุณภาพแบบทดสอบหลังการฝึกอบรม

3.1 นำแบบทดสอบหลังการฝึกอบรม ไปขอคำแนะนำจากประธานและกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ เพื่อตรวจทานและนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

3.2 นำแบบทดสอบหลังการฝึกอบรม พร้อมแบบประเมินความสอดคล้องไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยการให้แสดงความเห็นได้แก่ สอดคล้อง ไม่แน่ใจ ไม่สอดคล้อง การพิจารณาแบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective: IOC) ดังนั้น

มีความเห็น สอดคล้อง กำหนดคะแนนเป็น +1
มีความเห็น ไม่แน่ใจ กำหนดคะแนนเป็น 0
มีความเห็น ไม่สอดคล้อง กำหนดคะแนนเป็น -1

จากนั้นจึงนำคะแนนที่ได้มาแทนค่าในสูตรและประมาณหาค่าดัชนีความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ทั้งนี้ ดัชนีความสอดคล้องที่ได้ต้องเท่ากับหรือมากกว่า 0.5 ขึ้นไป จึงถือว่าหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องและสามารถนำไปใช้ได้

เครื่องมือชุดที่ 3 แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นในแต่ละหัวข้อการฝึกอบรม ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบสอบถามความพึงพอใจ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดข้อหลักและรายละเอียดของแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ได้แก่ เหมาะสมมากที่สุด เหมาะสมมาก เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อย และเหมาะสมน้อยที่สุด

3. การหาคุณภาพแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

3.1 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นที่สร้างขึ้นไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

3.2 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นที่สร้างขึ้นพร้อมแบบประเมินความเหมาะสมไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและภาษาที่ใช้ โดยจัดทำเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งในแต่ละระดับคะแนนมีความหมายดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด
คะแนน 4 หมายถึง เหมาะสมมาก
คะแนน 3 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง
คะแนน 2 หมายถึง เหมาะสมน้อย
คะแนน 1 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

คะแนนที่ได้รับจากการจากประเมินความเหมาะสมของแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นสามารถแปลความหมาย โดยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.41–4.00 หมายถึง เหมาะสมมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.61–3.40 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.81–2.60 หมายถึง เหมาะสมน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00–1.80 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

ทั้งนี้ กำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยความเหมาะสม โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป จึงถือว่า แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นที่สร้างขึ้นมามีคุณภาพเหมาะสม ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินตามขั้นตอน ดังนี้

3.2.1 ศึกษารวบรวมแนวคิดและการพัฒนาหลักสูตร การฝึกอบรม ทฤษฎีการเรียนรู้ ประวัติอักษรธรรมอีสาน การอ่านและการเขียน การพัฒนาบุคลากร ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

3.2.2 รวบรวมข้อมูลจากการประเมินความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขและนำไป ทดลองฝึกอบรมกับพระสงฆ์ต่อไป

3.2.3 รวบรวมข้อมูลจากการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขและนำไป ทดลองฝึกอบรมกับพระสงฆ์ต่อไป

3.2.4 รวบรวมข้อมูลจากการประเมินแบบสอบถามความพึงพอใจ

3.2.5 รวบรวมข้อมูลจากการทดสอบย่อยระหว่างอบรม และทดสอบหลังการฝึกออกแบบ (Post-test) นำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ร้อยละ 80

รวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามความพึงพอใจของพระสงฆ์ที่เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

ผู้วิจัยได้จัดทำการฝึกอบรมโดยพิจารณาผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยมีเงื่อนไขคือสามารถเข้ารับการฝึกอบรมได้ 80% ของเวลาฝึกอบรม ซึ่งการฝึกอบรมได้ใช้สถานที่ ณ ห้องประชุมวัดป่าสามัคคีธรรม อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์ โดยทำการฝึกอบรมวันเสาร์ ตั้งแต่เวลา 09.00–16.00 น. รวมเป็นระยะเวลา 5 ครั้ง (30 ชั่วโมง) รวมเวลาที่ใช้ในการทดสอบหลังการอบรมรายละเอียดในตาราง 3.1 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 การฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

ที่	วัน/เวลา/	หัวข้อฝึกอบรม	หมายเหตุ
ครั้งที่ 1	(09.00 – 16.00 น.)	พิธีเปิดหลักสูตรการฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น - ทดสอบก่อนอบรม - ประวัติอักษรธรรมอีสาน - พยัญชนะ	
ครั้งที่ 2	(09.00 – 16.00 น.)	- พยัญชนะ - ตัวเลข - พยัญชนะ ตัวเฟื้อง หรือตัวห้อย	
ครั้งที่ 3	(09.00 – 16.00 น.)	- สระ - สระลอย - สระจม	
ครั้งที่ 4	(09.00 – 16.00 น.)	- ตัวสะกด - วรรณยุกต์ - ตัวเลข	
ครั้งที่ 5	(09.00 – 16.00 น.)	-อ่านใบลาน -ทดสอบหลังเรียน	
รวม 5 ครั้ง 30 ชั่วโมง			

3.3 การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 การประเมินความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ คือ

3.4.1.1 การประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นและแบบวัดแรงจูงใจภายในของพระสงฆ์ในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3.4.1.2 การประเมินค่าความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นพร้อมด้วยแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม โดยการใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง

3.4.1.3 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบย่อยระหว่างการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม จากแบบทดสอบด้านความรู้และด้านความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น กับเกณฑ์ร้อยละ 80 โดยการใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที (One-Simple t-test)

3.4.1.4 การวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรการฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น โดยนำคะแนนที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถามมาแปลความหมายตามเกณฑ์ค่าเฉลี่ยที่กำหนดไว้

3.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัยมี ดังนี้

3.4.1 สถิติพื้นฐาน

3.4.1.1 ค่าร้อยละ

3.4.1.2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)

3.4.1.3 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

3.4.2 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective: IOC)

สูตร $$IOC = \frac{\sum R}{N} \quad (3.1)$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

3.4.3 เปรียบเทียบผลที่ได้จากการทดสอบระหว่างการฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม (Post-test) โดยใช้ ค่า ที (One-simple t-test)

ตารางที่ 3.2 วิธีการดำเนินการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	ขั้นตอนการวิจัย	วิธีดำเนินการ	เครื่องมือ	สถิติการ /วิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน	ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สำรวจปัญหาและความต้องการ ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม	1. ศึกษาแนวคิด เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่ในการพัฒนาหลักสูตร 2. สำรวจปัญหาและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร ของพระสงฆ์ 120 รูป 3. สนทนากลุ่ม พระสงฆ์ผู้เชี่ยวชาญ และปราชญ์ชาวบ้าน 10 คน	1. แบบสอบถาม 2. ประเด็นสนทนากลุ่ม	1. วิเคราะห์ข้อมูลได้ ใช้การวิเคราะห์สถิติพื้นฐานค่าเฉลี่ยและเส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2. การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา	1. ได้ทราบสภาพปัญหาและความต้องการฝึกอบรม
1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม	ระยะที่ 2 การยกร่างหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย 1. หลักการของหลักสูตร 2. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 3. เนื้อหาสาระของหลักสูตร 4. กิจกรรมการฝึกอบรม 5. สื่อการฝึกอบรม	1. กำหนดและยกร่างหลักสูตรฝึกอบรมตามกระบวนพัฒนาหลักสูตร 2. การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญเพื่อกำหนดจุดประสงค์และเนื้อหา	1. แบบประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของหลักสูตร	1. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน 2. วิเคราะห์เชิงเนื้อหา	ได้หลักสูตรฝึกอบรมฉบับร่าง

(ต่อ)

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	ขั้นตอนการวิจัย	วิธีดำเนินการ	เครื่องมือ	สถิติการ /วิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
	6. การประเมินผล 7. การสนทนากลุ่ม				
3. เพื่อนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้	ระยะที่ 3 การนำหลักสูตรไปใช้	1.ประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ 2.นำหลักสูตรไปใช้กลับกลุ่มตัวอย่างที่วัดป่าสามัคคีธรรม อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์	1. เอกสารประกอบการประเมิน 1.1 หลักสูตรฝึกอบรม. 1.2 แบบทดสอบ 1.3 แบบวัดความพึงพอใจ	1. ค่าเฉลี่ย 2. ส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐาน 3. ค่าร้อยละ	1. หลักสูตรฝึกอบรม 2. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข
4. เพื่อประเมินหลักสูตรฝึกอบรม	ระยะที่ 4 เป็นการประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม	1.ความสามารถในการอ่านการเขียน 2.ความพึงพอใจ	1. คู่มือการใช้และคู่มือฝึกอบรม 2. แบบทดสอบ 3. แบบวัดความพึงพอใจ	1. ค่าร้อยละ 2. ค่าเฉลี่ย 3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4. สถิติที่ใช้การทดสอบ	ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 4
ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น การวิจัยได้แบ่งออกเป็นระยะตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ระยะที่ 2 เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียน ระยะที่ 3 เพื่อนำหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ไปใช้และระยะที่ 4 เพื่อประเมินการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี ที่มีลักษณะเป็นแบบแผนเชิงผสมผสานด้วยการศึกษาวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอเป็นระยะตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแนวคิด ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การประเมินหลักสูตร แนวคิดในการพัฒนาบุคลากร แนวคิดในการจัดการเรียนรู้ผู้ใหญ่ ประวัติอักษรธรรมอีสาน การจัดการเรียนรู้การอ่านและการเขียน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

2. สำรวจความต้องการในการฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นของพระสงฆ์ฝ่ายมหานิกายและพระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต เขตปกครองพระสงฆ์จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 120 ฉบับ ได้รับกลับคืนมา 120 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ดังปรากฏในตาราง

ตารางที่ 4.1 ความต้องการในการฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

รายการ	ระดับความต้องการ		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ท่านต้องการให้จัดฝึกอบรม เรื่อง ประวัติอักษรตัวธรรม	4.52	0.54	มากที่สุด
2. ท่านต้องการให้จัดฝึกอบรม เรื่อง อักขระอักษรตัวธรรม	4.52	0.56	มากที่สุด
3. ท่านต้องการให้จัดฝึกอบรม เรื่อง อักขระวิธีอักษรตัวธรรม	4.56	0.56	มากที่สุด
4. ท่านต้องการให้จัดฝึกอบรม เรื่อง สะกดคำอักษรตัวธรรม	4.53	0.54	มากที่สุด
5. ท่านต้องการให้จัดฝึกอบรม เรื่อง การเขียนอักษรตัวธรรม	4.52	0.56	มากที่สุด
6. ท่านต้องการให้จัดฝึกอบรม เรื่อง การอ่านอักษรตัวธรรม	4.56	0.56	มากที่สุด
รวม	4.53	0.28	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.7 พบว่า พระสงฆ์โดยรวมมีความต้องการฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.53, S.D.=0.28) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความต้องการฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ต้องการให้จัดฝึกอบรมอักขระวิธีอักษรธรรม ($\bar{X}$ =4.56, S.D.=0.56) ต้องการให้จัดฝึกอบรมสะกดคำอักษรตัวรรม ($\bar{X}$ =4.53, S.D.=0.54) ต้องการให้จัดฝึกอบรมประวัติอักษรตัวธรรม ($\bar{X}$ =4.52, S.D.=0.54) และต้องการให้จัดฝึกอบรมอักขระอักษรตัวธรรม ($\bar{X}$ =4.52, S.D.=0.56)

3. ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นจากการสนทนากลุ่ม พระสงฆ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาและปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 10 คน ในประเด็น 1) สภาพปัญหาและความต้องการในการฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น 2) แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น และ 3) เนื้อหาที่ควรจะบรรจุไว้ในหลักสูตรฝึกอบรมได้ข้อมูลดังนี้

3.1 การสนทนากลุ่มพระสงฆ์ และปราชญ์ชาวบ้าน ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น มีรายละเอียดดังนี้

ประเด็นแรก พระสงฆ์และปราชญ์ชาวบ้าน ได้มองเห็นถึงความสำคัญของปัญหาการสืบทอดวัฒนธรรมทางภาษา เนื่องจากยังไม่มีการจัดการเรียนการสอนการอ่านและการเขียนอักษรธรรมมากนัก จึงทำให้พระสงฆ์ส่วนใหญ่อ่านหนังสือ พระธรรมคัมภีร์ ที่จารึกเรื่องราวต่าง ๆ ทางพุทธศาสน์ด้วยอักษรธรรมอีสานไม่ได้ และท้ายสุดทุกคนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า มีความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอ่านและการเขียนเบื้องต้น

ประเด็นที่สอง แนวทางในการพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนของพระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้ใหญ่ กระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะได้ผลดีมากที่สุด เมื่อการเรียนรู้นั่น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในภาพรวมก่อน จากนั้นค่อยระบุส่วนย่อย ๆ ทีละส่วน สำหรับผู้ใหญ่ อัตราการหลงลืม อาจเกิดขึ้นได้ง่าย ฉะนั้นวิทยากรควรหาวิธีการหรือเทคนิคช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม จำได้ง่าย เช่น เนื้อหาเกี่ยวข้องและสำคัญสำหรับผู้เรียน การกระทำซ้ำ ๆ พูดซ้ำ ๆ ในเรื่องเดียวกัน

ประเด็นที่สาม เนื้อหาที่ควรจะบรรจุไว้ในหลักสูตรควรเริ่มตั้งแต่ประวัติ ความเป็นมาและความสำคัญของอักษรธรรมอีสานและรายละเอียดของตัวภาษา ซึ่งเป็นพื้นฐานในการอ่านและการเขียนเบื้องต้น เช่น ตัวอักษร สระ พยัญชนะ การผสมคำ รวมทั้งเนื้อหาเกี่ยวกับการฝึกอ่านและเขียนที่น่าสนใจและมีประโยชน์

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

ผู้วิจัยได้พัฒนาร่างหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น รวมถึงการตรวจสอบคุณภาพเพื่อยืนยันความเหมาะสมแล้วนำหลักสูตรไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผลสรุปได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารมากำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) โครงสร้างเนื้อหา 4) กระบวนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 6) การวัดและการประเมินผล หลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น (ฉบับร่าง) องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น มีรายละเอียด ดังนี้

1.2 หลักการของหลักสูตร

1.2.1 เป็นหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

1.2.2 เป็นหลักสูตรที่เน้นการฝึกปฏิบัติในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

1.2.3 เป็นหลักสูตรที่เน้นผู้เข้าอบรมเป็นศูนย์กลาง และเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เข้าอบรม

1.2.4 เป็นหลักสูตรที่ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมทางด้านภาษาให้เกิดคุณค่าและยั่งยืน

1.3 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1.3.1 เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

1.3.2 เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม บอกประวัติของอักษรธรรมอีสานได้

1.3.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม

1.4 เนื้อหาสาระ

เนื้อหาในการจัดอบรมประกอบด้วย

1.4.1 ประวัติอักษรตัวธรรม

1.4.1.1 กำเนิดอักษรตัวธรรม

1.4.1.2 การสิ้นสุดความนิยมในการใช้อักษรตัวธรรม

1.4.2 อักขรอักษรตัวธรรม

1.4.2.1 รูปลักษณ์พยัญชนะอักษรตัวธรรม

1.4.2.2 รูปลักษณ์สระตัวธรรม

1.4.2.3 รูปลักษณ์ตัวเลขอักษรตัวธรรม

1.4.2.4 รูปลักษณ์เครื่องหมาย

1.4.3 อักขรวิธีอักษรตัวธรรม

1.4.3.1 การวางอักขระอักษรตัวธรรม

1.4.3.2 การแจกแม่ตัวสะกดในอักขรวิธีอักษรตัวธรรม

1.4.3.3 หลักการเฉพาะในอักขรวิธีอักษรตัวธรรม

1.4.3.4 อักขรวิธีพิเศษ

1.4.4 การสะกดคำอักษรตัวธรรม

1.4.4.1 การสะกดคำตามหลักอักขรวิธีภาษาอีสาน

1.4.4.2 การซ้อนตัวตามหลักพยัญชนะสังโยคในคำภาษาบาลี

1.4.5 การเขียนอักษรตัวธรรม

1.4.5.1 การเขียนอักขระอักษรตัวธรรม

1.4.5.2 การเขียนคำภาษาบาลีด้วยอักษรตัวธรรม

1.4.5.3 การเขียนคำภาษาอีสานด้วยอักษรตัวธรรม

1.5 การจัดกิจกรรมการฝึกอบรม

การฝึกอบรมครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมแบบผสมผสาน เช่น บรรยายประกอบ ppt และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) มุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์เชิงประจักษ์ เป็นการเรียนรู้ในสิ่งที่ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้โดยผ่านกิจกรรมหรือการปฏิบัติ ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม เพื่อนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจเชิงนามธรรม โดยผ่านการสะท้อนประสบการณ์ การคิดวิเคราะห์ การสรุปเป็นหลักการความคิดรวบยอด และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง โดยมีลักษณะที่สำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ คือ 1) เป็นการเรียนรู้ที่ผ่านประสบการณ์เชิงประจักษ์จากกิจกรรมหรือการปฏิบัติของผู้เรียน ทำให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ท้าทาย

และต่อเนื่อง 2) มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง และระหว่างผู้เรียนกับวิทยากร 3. การปฏิสัมพันธ์ที่มีทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้ที่ทุกคนมีอยู่ออกไปอย่างกว้างขวางและ 4) อาศัยกิจกรรมการสื่อสารทุกรูปแบบ เช่น การพูด การเขียน และการนำเสนอ ด้วยสื่อต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ข้อมูล

1.6 สื่อ และแหล่งเรียนรู้

1.6.1 เอกสารการฝึกอบรม ประกอบด้วย

1.6.1.1 เอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรม

1.6.1.2 แบบฝึกกิจกรรมการฝึกอบรม

1.6.1.3 เอกสารความรู้ประกอบการฝึกอบรม (ใบลาน พระคัมภีร์)

1.6.2 สื่อการนำเสนอของวิทยากร ประกอบด้วย โปรแกรมการนำเสนอ (Power Point) และเอกสารประกอบการบรรยาย

1.7 การวัดและการประเมินผล

หลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น มีการวัดและประเมินผล คือ ครูต้องดำเนินการไปควบคู่กับการฝึกอบรม โดยมีการประเมิน 2 ระยะ ดังนี้

1.7.1 ประเมินผลระหว่างเรียน เป็นการประเมินระหว่างการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม เพื่อตรวจสอบพัฒนาการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ด้วยการประเมินผลงานตามสภาพจริง และการสังเกตพฤติกรรม

1.7.2 ประเมินผลหลังเรียน เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความสำเร็จของผู้เข้ารับการฝึกอบรมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

1.8 เครื่องมือวัด

1.8.1 แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จานวน 30 ข้อ ใช้หลังการฝึกอบรม

1.8.2 แบบสอบถามวัดความพึงพอใจผู้เข้าอบรมเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม ด้วยแบบวัดความพึงพอใจ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ

1.9 วิธีการวัด

1.9.1 ทดสอบวัดความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จานวน 30 ข้อ ใช้หลังการฝึกอบรม

1.9.2 สอบถามวัดความพึงพอใจผู้เข้าอบรม ใช้เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม ด้วยแบบวัดความพึงพอใจ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ

1.2 การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น (ฉบับร่าง) โดยได้ตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ด้วยแบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ 1) ด้านหลักสูตรและการสอน 2) ด้านการวัดและประเมินผล 3) ด้านเนื้อหาหลักสูตร ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรม ความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ระดับความสอดคล้อง		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
1. ความเป็นมาและความสำคัญ			
1.1 ความชัดเจนในการเขียนลำดับความสำคัญ ความเป็นมาของการพัฒนาหลักสูตร	4.57	0.53	มากที่สุด
1.2 ความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร	4.71	0.49	มากที่สุด
1.3 การใช้ภาษาและการเรียบเรียงมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน	4.57	0.53	มากที่สุด
รวมด้านความเป็นมาและความสำคัญ	4.62	0.52	มากที่สุด
2. องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม			
2.1 การกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรมีความสมบูรณ์ครอบคลุมความจำเป็นของการจัดกิจกรรมฝึกอบรม	4.71	0.49	มากที่สุด
2.2 แต่ละองค์ประกอบของหลักสูตรมีความสัมพันธ์ สอดคล้องเชื่อมโยงกัน	4.57	0.53	มากที่สุด
2.3 การเรียงลำดับองค์ประกอบของหลักสูตรมีความ เหมาะสม เข้าใจง่าย	4.57	0.53	มากที่สุด
รวมด้านองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม	4.62	0.52	มากที่สุด
3. หลักการ			
3.1 หลักการของหลักสูตรมีแนวคิดและทฤษฎีรองรับในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม	4.86	0.38	มากที่สุด

(ต่อ)

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

รายการประเมิน	ระดับความสอดคล้อง		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
3.2 หลักการของหลักสูตรสอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานที่นำมาพัฒนาหลักสูตร	4.71	0.49	มากที่สุด
3.3 หลักการของหลักสูตรมีความครอบคลุมจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมการอ่านและการเขียน	4.71	0.49	มากที่สุด
รวมด้านหลักการ	4.76	0.45	มากที่สุด
4. วัตถุประสงค์			
4.1 วัตถุประสงค์สอดคล้องกับหลักการ	4.86	0.38	มากที่สุด
4.2 วัตถุประสงค์มีความชัดเจน และสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาการอ่านและการเขียน	4.71	0.49	มากที่สุด
4.3 วัตถุประสงค์มีความชัดเจน แสดงถึงสิ่งที่ต้องการให้เกิด ขึ้นกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม	4.71	0.49	มากที่สุด
รวมด้านวัตถุประสงค์	4.76	0.45	มากที่สุด
5. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมฝึกอบรม			
5.1 การจัดกิจกรรมแบบผสมผสาน	4.71	0.49	มากที่สุด
5.2 ผู้เข้ารับการอบรมมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม	4.57	0.53	มากที่สุด
5.3 การฝึกปฏิบัติ	4.57	0.53	มากที่สุด
รวมด้านขั้นตอนการจัดกิจกรรมภายใต้หลักสูตร	4.62	0.52	มากที่สุด
6. การวัดและประเมินผล			
6.1 การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับแนวคิด หลักการประเมินผลตามสภาพจริง	4.71	0.49	มากที่สุด
6.2 การวัดและประเมินผลมีความชัดเจนสามารถนำไปสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลได้	4.71	0.49	มากที่สุด
6.3 การวัดและประเมินผลสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง	4.57	0.53	มากที่สุด
โดยรวมทุกด้าน	4.64	0.55	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น โดยรวมหลักสูตรฝึกอบรมฯมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.64, S.D.=0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านหลักการ ($\overline{X}$ = 4.76, S.D.=0.45) ด้านวัตถุประสงค์ ($\overline{X}$ = 4.76, S.D.=0.45) ด้านการวัดและประเมินผล ($\overline{X}$ = 4.67, S.D.=0.50) ด้านความเป็นมาและความสำคัญ ($\overline{X}$ = 4.62, S.D.=0.52) ด้านองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม ($\overline{X}$=4.62, S.D.=0.52) ด้านขั้นตอนการจัดกิจกรรมฝึกอบรม ($\overline{X}$ = 4.62, S.D.=0.52) ด้านขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ($\overline{X}$ =4.61, S.D.=0.50) และด้านแนวคิดพื้นฐาน ($\overline{X}$ = 4.52, S.D.=0.53)

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลความหมาย
1. ด้านเนื้อหา			
1.1 เนื้อหาของหลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้จริง	4.00	0.82	มาก
1.2 ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนอักษรธรรมอีสานได้ง่าย	3.90	0.57	มาก
1.3 มีการลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายาก	3.90	0.57	มาก
1.4 เนื้อหาวิชาภาคทฤษฎีและ ปฏิบัติมีความสอดคล้องกัน	4.10	0.57	มาก
รวมด้านเนื้อหา	3.98	0.63	มาก
2. ด้านวิทยากร			
2.1 วิทยากรสอนตรงเนื้อหา	3.70	0.82	มาก
2.2 วิทยากรกระตุ้นให้ผู้เข้าอบรม ร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง	4.10	0.57	มาก
2.3 วิทยากรมีการเตรียมการ ฝึกอบรมมาล่วงหน้าอย่างเหมาะสม	4.20	0.79	มาก
2.4 วิทยากรจัดการฝึกอบรมให้ผู้ เข้าอบรมได้รับการฝึกอบรมเป็น ศูนย์กลางการฝึกอบรมโดยผู้เข้าอบรม มีบทบาทแสดงออก และวิทยากรคอย ให้คำแนะนำ	4.30	0.48	มาก

(ต่อ)

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
2.5 วิทยากรพยายามเสริมความรู้ ด้านอักษรธรรมอีสานให้กับผู้เข้าอบรม อย่างมีคุณภาพ	3.90	0.57	มาก
รวมด้านวิทยากร	4.04	0.65	มาก
3. ด้านสื่อและสถานที่ในการอบรม			
3.1 สื่อและอุปกรณ์ในการอบรมมี ความเหมาะสม	3.70	0.82	มาก
3.2 ระยะเวลาในการฝึกอบรม เหมาะสมและเพียงพอกับการฝึกอบรม	3.90	0.57	มาก
3.3 สถานที่ในการฝึกอบรมเหมาะสม	4.20	0.79	มาก
3.4 บรรยากาศในการฝึกอบรมมี ความเหมาะสมต่อการเรียนรู้	4.30	0.48	มาก
รวมด้านสื่อและสถานที่ในการอบรม	4.03	0.67	มาก
4. ด้านการวัดและประเมินผล			
4.1 แบบทดสอบที่ใช้ตรงตามเนื้อหา ที่ฝึกอบรม	4.10	0.57	มาก
4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและ ประเมินผลมีความเหมาะสม	4.40	0.70	มาก
4.3 วิธีการฝึกอบรมมีหลักการและ มาตรฐานที่ชัดเจนตรงตามความมุ่ง หมายของหลักสูตร	4.40	0.70	มาก
4.4 มีการวัดผลเพื่อพัฒนาผู้เข้า อบรมระหว่างการฝึกอบรม	4.30	0.48	มาก
4.5 มีการประเมินความสามารถของ ผู้เข้าอบรมในด้านอักษรธรรมอีสานที่เหมาะสม	4.20	0.79	มาก
รวมด้านการวัดและประเมินผล	4.28	0.65	มาก
โดยรวมทุกด้าน	4.01	0.65	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.01, S.D.=0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X}$ =4.28, S.D.=0.65) ด้านวิทยากร ($\bar{X}$ =4.04, S.D.=0.65) ด้านสื่อและสถานที่ในการอบรม ($\bar{X}$ =4.03, S.D.=0.67) และด้านเนื้อหา ($\bar{X}$ =3.98, S.D.=0.63)

ระยะที่ 3 การนำหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นไปใช้

การนำหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 รูป โดยการอบรม ระหว่างเดือนมิถุนายน-เดือน สิงหาคม 2564 ระยะเวลาในการฝึกอบรม 5 ครั้ง รวม 30 ชั่วโมง ณ ห้องห้องประชุมวัดป่าสามัคคีธรรม อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์ โดยทำการฝึกอบรม วันเสาร์ ตั้งแต่เวลา 09.00–16.00 ผลการนำหลักสูตรไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายเป็นดังนี้

ตารางที่ 4.3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่างอบรมและคะแนนหลังการฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น กับเกณฑ์ร้อยละ 80

รวม	1969
ค่าเฉลี่ย	65.63
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	2.29
Test Value = 56, t=22.97, df=29, Sig. = .00	

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ค่า t ที่ได้จากการคำนวณเท่ากับ 22.97 สรุปได้ว่า คะแนนทดสอบระหว่างอบรมและหลังการฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น มีค่าประสิทธิภาพกระบวนการและประสิทธิภาพผลลัพธ์ของผู้เข้าฝึกอบรม สูงกว่าร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจต่อการฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านเนื้อหา			
1.1 เนื้อหาของหลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้จริง	4.20	0.77	มาก
1.2 เนื้อหาในหลักสูตรเหมาะสมในการจัดกิจกรรม	3.90	0.55	มาก
1.3 มีการลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายาก	3.80	0.52	มาก
1.4 เนื้อหาวิชาภาคทฤษฎีและ ปฏิบัติมีความสอดคล้องกัน	3.90	0.64	มาก
รวมด้านเนื้อหา	3.95	0.62	มาก

(ต่อ)

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
2. ด้านวิทยากร			
2.1 วิทยากรสอนตรงเนื้อหา	3.80	0.83	มาก
2.2 วิทยากรกระตุ้นให้ผู้เข้าอบรม ร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง	4.30	0.57	มาก
2.3 วิทยากรมีการเตรียมการ ฝึกอบรมมาล่วงหน้าอย่างเหมาะสม	4.00	0.79	มาก
2.4 วิทยากรจัดการฝึกอบรมให้ผู้ เข้าอบรมได้รับการฝึกอบรม เป็น ศูนย์กลางการฝึกอบรมโดยผู้เข้าอบรม มีบทบาท แสดงออก และวิทยากรคอย ให้คำแนะนำ	4.30	0.47	มาก
2.5 วิทยากรพยายามเสริมความรู้ ด้านการอ่านและการเขียน ให้กับผู้เข้าอบรม อย่างมีคุณภาพ	4.10	0.55	มาก
รวมด้านวิทยากร	4.10	0.64	มาก
3. ด้านสื่อและสถานที่ในการอบรม			
3.1 สื่อและอุปกรณ์ในการอบรมมี ความเหมาะสม	3.80	0.83	มาก
3.2 ระยะเวลาในการฝึกอบรม เหมาะสมและเพียงพอกับการ ฝึกอบรม	4.30	0.60	มาก
3.3 สถานที่ในการฝึกอบรมเหมาะสม	4.53	0.77	มากที่สุด
3.4 บรรยากาศในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมต่อการเรียนรู้	4.30	0.47	มาก
รวมด้านสื่อและสถานฝึกอบรม	4.08	0.68	มาก
4. ด้านการวัดและประเมินผล			
4.1 แบบทดสอบที่ใช้ตรงตามเนื้อหา ที่ฝึกอบรม	4.20	0.52	มาก
4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและ ประเมินผลมีความเหมาะสม	4.55	0.60	มากที่สุด
4.3 วิธีการฝึกอบรมมีหลักการและ มาตรฐานที่ชัดเจนตรงตาม ความมุ่ง หมายของหลักสูตร	4.52	0.60	มากที่สุด
4.4 มีการวัดผลเพื่อพัฒนาผู้เข้า อบรมระหว่างการฝึกอบรม	4.30	0.57	มาก
4.5 มีการประเมินความสามารถของ ผู้เข้าอบรมในด้านการจัด กิจกรรมที่เหมาะสม	4.40	0.68	มาก
รวมด้านการวัดและประเมินผล	4.37	0.60	มาก
รวมทุกด้าน	4.06	0.65	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า พระสงฆ์ที่เข้ารับการฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น โดยรวมทุกด้าน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.06, S.D.=0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.37, S.D.= 0.60) ด้านวิทยากร ($\bar{X}$ =4.10, S.D.=0.64) ด้านสื่อและสถานฝึกอบรม ($\bar{X}$ =4.08, S.D.=0.68) และด้านเนื้อหา ($\bar{X}$ =3.95, S.D. = 0.62)

ระยะที่ 4 การยืนยันประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

ตารางที่ 4.6 แบบยืนยันประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

องค์ประกอบของหลักสูตร	ผู้เชี่ยวชาญคนที่							$\bar{X}$
	1	2	3	4	5	6	7	
1. หลักการ								
1.1 เป็นหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น	1	1	1	1	1	1	1	1.00
1.2 เป็นหลักสูตรที่เน้นการฝึกปฏิบัติในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น	1	1	1	1	1	1	1	1.00
1.3 เป็นหลักสูตรที่เน้นผู้เข้าอบรมเป็นสำคัญและเป็นการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม	1	1	1	1	1	1	1	1.00
2. วัตถุประสงค์								
เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถอ่านและเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นได้	1	1	1	1	1	1	1	1.00
3. เนื้อหาสาระ								
3.1 ประวัติอักษรตัวธรรม								
- กำเนิดอักษรตัวธรรม	1	1	1	1	1	1	1	1.00

(ต่อ)

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

องค์ประกอบของหลักสูตร	ผู้เชี่ยวชาญคนที่							$\bar{X}$
	1	2	3	4	5	6	7	
- การสิ้นสุดความนิยมในการใช้อักษรตัวธรรม	1	1	1	1	1	1	1	1.00
3.2 อักขรอักษรตัวธรรม								
- รูปลักษณ์พยัญชนะอักษรตัวธรรม	1	1	1	1	1	1	1	1.00
- รูปลักษณ์สระตัวธรรม	1	1	1	1	1	1	1	1.00
- รูปลักษณ์ตัวเลขอักษรตัวธรรม	1	1	1	1	1	1	1	1.00
- รูปลักษณ์เครื่องหมาย	1	1	1	1	1	1	1	1.00
3.3 อักขรวิธีอักษรตัวธรรม								
- การวางอักขระอักษรตัวธรรม	1	1	1	1	1	1	1	1.00
- การแจกแม่ตัวสะกดในอักขรวิธีอักษรตัวธรรม	1	1	1	1	1	1	1	1.00
-หลักการเฉพาะในอักขรวิธีอักษรตัวธรรม	1	1	1	1	1	1	1	1.00
-อักขรวิธีพิเศษ	1	1	1	1	1	1	1	1.00
3.4 การสะกดคำอักษรตัวธรรม								
-การสะกดคำตามหลักอักขรวิธีภาษาอีสาน	1	1	1	1	1	1	1	1.00
-การซ้อนตัวตามหลักพยัญชนะสังโยคในคำภาษาบาลี	1	1	1	1	1	1	1	1.00
3.5 การเขียนอักษรตัวธรรม								
-การเขียนอักขระอักษรตัวธรรม	1	1	1	1	1	1	1	1.00
-การเขียนคำภาษาบาลีด้วยอักษรตัวธรรม	1	1	1	1	1	1	1	1.00
-การเขียนคำภาษาอีสานด้วยอักษรตัวธรรม	1	1	1	1	1	1	1	1.00

(ต่อ)

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

องค์ประกอบของหลักสูตร	ผู้เชี่ยวชาญคนที่							$\bar{X}$
	1	2	3	4	5	6	7	
4. กิจกรรมการฝึกอบรม								
วิธีการบรรยาย ประกอบ PPT	1	1	1	1	1	1	1	1.00
5. อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้								
5.1 เอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรม	1	1	1	1	1	1	1	1.00
5.2 ppt ประกอบการบรรยาย	1	1	1	1	1	1	1	1.00
6. การวัดผลประเมินผล								
6.1 แบบทดสอบ	1	1	1	1	1	1	1	1.00
6.2 สังเกตพฤติกรรมทำกิจกรรม	1	1	1	1	1	1	1	1.00
6.3 ประเมินการอ่านและการเขียน ตามสภาพจริง	1	1	1	1	1	1	1	1.00

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ผลการประเมินยืนยันประสิทธิผลของหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 คน มีความคิดเห็นตรงกันว่า หลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น มีความสอดคล้องเหมาะสม ทุกรายการ สามารถนำไปใช้และพัฒนาต่อไปได้

บทที่ 5
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น การวิจัยได้แบ่งออกเป็นระยะตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ระยะที่ 2 เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียน ระยะที่ 3 เพื่อนำหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นไปใช้และระยะที่ 4 เพื่อประเมินการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development) และวิธีการวิจัยเชิงปริมาณผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอเป็นระยะตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

5.1 สรุป

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอเป็นระยะตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

5.1.1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น เมื่อนำมาเป็นข้อมูลในการสังเคราะห์และสร้างโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรม ด้วยการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม และการสำรวจความต้องการของพระสงฆ์ ในจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งฝ่ายมหานิกายและฝ่ายธรรมยุติ พบว่า พระสงฆ์มีความต้องการในการฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น อยู่ในระดับมาก และจากการสนทนากลุ่มพระสงฆ์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาและปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 10 คน พบว่าบุคคลทั้งสามกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันคือควรมีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น เพื่อเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางภาษาและอนุรักษ์อักษรธรรมอีสานไม่ให้สูญหาย ส่วนในเรื่องของเนื้อหาที่ใช้ในการฝึกอบรม ควรเริ่มตั้งแต่ประวัติความเป็นมา ความสำคัญของอักษรธรรมอีสาน และรายละเอียดของตัวภาษา เช่นตัวอักษร สระ พยัญชนะ วรรณยุกต์ และการผสมคำ และควรนำเอกสารจริง มาใช้ในการจัดกิจกรรมการอ่านและการเขียน เช่น นำมาจากใบลาน พระคัมภีร์ ต่างๆไม่ว่าจะเป็นตำรายา นิทานสอนใจ สุภาษิต นิทานธรรมะ เป็นต้น

5.1.2 ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมมีองค์ประกอบทั้งหมด 6 องค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการของหลักสูตร 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 3) เนื้อหาสาระ 4) กิจกรรมการฝึกอบรม 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล และผู้วิจัยได้นำหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น (ฉบับร่าง) ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน ประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของหลักสูตร พบว่า ความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.64, S.D.=0.55) และ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.01, S.D.=0.65) ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 3.51 ขึ้นไป จึงถือว่าหลักสูตรฝึกอบรม ฯ ได้ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำเฉลี่ยที่กำหนด และสามารถนำไปใช้ได้

5.1.3 ผลการนำหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ไปใช้

ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ไปทดลองใช้กับพระสงฆ์ ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 30 รูป โดยทำการอบรมเป็นเวลา 5 ครั้ง จำนวน 30 ชั่วโมง โดยจัดอบรมในวันที่ เดือน พ.ศ. ณ วัด ป่าโคกกลาง ตำบลหลุบ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม ผู้วิจัยได้ทดสอบผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลังการฝึกอบรม พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลังการฝึกอบรมมีค่าเท่ากับ 51.95 จากคะแนนเต็ม 60 คะแนน เมื่อเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 พบว่า ค่า t ที่ได้จากการคำนวณเท่ากับ 30.23 สรุปได้ว่า คะแนนทดสอบระหว่างอบรมและหลังการฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น มีค่าประสิทธิภาพกระบวนการและประสิทธิภาพผลลัพธ์ของผู้เข้าฝึกอบรม สูงกว่าร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงสรุปได้ว่า การที่พระสงฆ์ได้รับการฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ทำให้มีความสามารถทางการอ่านและการเขียนเพิ่มขึ้น และผลจากการศึกษาความพึงพอใจของพระสงฆ์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม พบว่า พระสงฆ์ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.06, S.D.=0.65)

5.1.4 ผลจากการศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น และผลของการนำหลักสูตรไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ประเมินหลักสูตรเพื่อเป็นการยืนยันประสิทธิผลของหลักสูตร พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 คน ประเมินยืนยัน ว่าหลักสูตรมีประสิทธิผล สามารถนำไปใช้และพัฒนาต่อได้

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการอ่านและการเขียน การวัดและการประเมินผล การพัฒนาบุคลากร การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ เพื่อนำข้อมูลไปสร้างโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรมนอกจากนั้น ผู้วิจัยยังได้สำรวจความคิดเห็นและความต้องการของพระสงฆ์ในการฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น และดำเนินการสนทนากลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน และพระสงฆ์ รวมถึงผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหา ถึงความจำเป็นและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งพบว่า ทุกกลุ่มบุคคลมองเห็นความสำคัญ และประโยชน์ของการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น เนื่องจากสมัยก่อนการบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เช่น พระไตรปิฎก พระธรรมคัมภีร์ต่าง ๆ ตำรายา นิทานสอนใจ ใช้อักษรธรรมอีสาน และมีความต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสาน ซึ่งปัจจุบันมีพระสงฆ์จำนวนมากไม่สามารถอ่านและเขียนอักษรธรรมอีสาน เพื่อเป็นการสืบทอดและอนุรักษ์ วัฒนธรรมทางภาษา

5.2.2 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้บุคคลเปลี่ยนแปลงความรู้ทักษะและเจตคติที่จำเป็น ผู้วิจัยได้บูรณาการกระบวนการ การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ (Tyler, 1969, Taba, 1962, วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554 และสงัด อุทรานันท์, 2532) ที่ได้กำหนดกระบวนการ การพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้เรียนในการกำหนดจุดมุ่งหมายหรือจุดประสงค์โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการมาเป็นหลักในการพิจารณาการคัดเลือกเนื้อหาวิชาที่จะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เป็นสำคัญ การลำดับเนื้อหาวิชาที่คัดเลือกมา โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมที่จะให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ก่อนหลัง และการประเมินผล ซึ่งจะเป็นเครื่องมือชี้ว่า การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรประสบความสำเร็จมากหรือน้อย เพียงใด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ มากำหนดเนื้อหาลงไปในหลักสูตรซึ่งขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ดังกล่าวเป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องกันและนำทุกขั้นตอนมาวิเคราะห์ประกอบการพิจารณาปรับปรุง แก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพัฒนาเป็นหลักสูตรที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด ซึ่งการจัดเนื้อหาหลักสูตรที่ดี ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาหลักสูตรประเภทใด จะต้องคำนึงถึงขอบเขต ความต่อเนื่อง เป็นลำดับขั้นตอนและการบูรณาการความต่อเนื่องคือเนื้อหาหลักสูตรจากระดับหนึ่งไปอีกระดับหนึ่ง จากเนื้อหาหนึ่งไปอีกเนื้อหาหนึ่ง โดยไม่ขาดตอนทำให้ผู้เรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ไปเรื่อยๆ เน้นความคิดเป็น

ประเด็นหลัก และทักษะที่ฝึกกระทำซ้ำๆ ในหลักสูตร เพื่อให้มั่นใจว่าผู้เรียนได้ประสบการณ์ ซึ่งการที่เนื้อหามีความต่อเนื่องกัน ผู้เข้าอบรมมีการเรียนรู้เป็นลำดับขั้นตอน และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม องค์ประกอบของหลักสูตรมีทั้งหมด 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาสาระ 4) กระบวนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม 5) สื่อและอุปกรณ์ และ 6) การวัดและประเมินผล จากนั้นผู้วิจัยได้นำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้อง ซึ่งองค์ประกอบของหลักสูตรมีความสอดคล้องกันอยู่ในระดับมากที่สุดและหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

5.2.3 ผลการนำหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ไปใช้ พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีคะแนนการทดสอบหลังการฝึกอบรมสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 สรุปได้ว่าหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสาน ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นครั้งนี้ มีผลต่อความรู้ความเข้าใจและทักษะการอ่านและการเขียน ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ความรู้เพิ่มขึ้นจากเดิม ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากองค์ประกอบของหลักสูตรที่สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้ผ่านการประเมินความสอดคล้องและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านอักษรธรรมอีสาน และการฝึกอบรมได้ยึดหลักผู้เข้ารับการฝึกอบรม เป็นสำคัญ และเน้นความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อนำไปใช้ใน การศึกษาการอ่านการเขียนอักษรธรรมที่มีเอกสารปรากฏในวัด จึงทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความกระตือรือร้นและตั้งใจฝึกปฏิบัติในกิจกรรมการฝึกอบรม ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้และทักษะดีขึ้น ดังที่ บุษรา สังวาลย์เพ็ชร (2548, น. 39) ที่ได้สรุปเกี่ยวกับทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล ได้นำหลักจิตวิทยามาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความต้องการ ความถนัด และความสนใจของผู้รับการฝึกอบรมเป็นสำคัญ ความแตกต่างระหว่างบุคคลมีหลายด้าน คือความสามารถทางสติปัญญา ความต้องการ ความสนใจ ร่างกาย อารมณ์ สังคม เป็นต้น ในการจัดการฝึกอบรมตามเอกัตภาพ การศึกษาโดยเสรี การศึกษาด้วยตนเอง ล้วนเป็นวิธีการเปิดโอกาสให้ผู้ฝึกอบรม มีอิสระในการเรียนตามสติปัญญา ความสามารถ และความสนใจ โดยมีวิทยากรคอยแนะนำช่วยเหลือตามความเหมาะสม

ส่วนการศึกษาความพึงพอใจของพระสงฆ์ที่มีต่อกิจกรรมการฝึกอบรม พบว่า พระสงฆ์มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมโดยรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.06, S.D.=0.65) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก เนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น เป็นประโยชน์ต่อพระสงฆ์ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านการเขียน เพื่อให้พระสงฆ์ได้นำไปใช้ในการอ่านการเขียนหนังสือโบราณ ที่ตรงกับความต้องการและความจำเป็นของพระสงฆ์โดยทำการสำรวจความต้องการก่อนแล้วจึงนำมาพัฒนาเป็นหลักสูตรที่ใช้ในการฝึกอบรม ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับคำกล่าวของพัฒนา สุประเสริฐ (2543) ที่ว่า หลักสูตรการฝึกอบรมมีความสำคัญยิ่งต่อ

ความสำเร็จในการฝึกอบรม เพราะเป็นการประมวลกิจกรรมและประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดขึ้น เพื่อช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เกิดการพัฒนาทุกด้าน ซึ่งจากหลักสูตรที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ขอให้เกิดความสำเร็จในวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ พระสงฆ์จึงมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก

5.2.4 ผลการศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ผู้วิจัยได้นำเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรมและแบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตรไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คนประเมินหลักสูตรเพื่อเป็นการยืนยันว่าหลักสูตรมีประสิทธิผลและสามารถนำไปใช้และพัฒนาต่อไปได้

5.3 ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น จากการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ข้อเสนอแนะดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

การนำหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ไปใช้ต้องศึกษาหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร และแนวทางในการจัดกิจกรรมโดยละเอียดให้ครบถ้วนตามกิจกรรมในหลักสูตร จึงจะเกิดประสิทธิผล

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ในระดับชั้นหรือกลุ่มบุคคลอื่น ๆ เช่นสำหรับสามเณร บุคคลที่สนใจทั่วไป

5.3.2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. (2527). *จิตวิทยาสังคม.* กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

กัมปนาท บริบูรณ์. (2550). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองและวิธีคิดตามแนวคิดเป็นของนักเรียนโรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองโดยวิธีกระบวนการกลุ่ม* (ปริญญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยในด้านทักษะการสื่อสาร.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

คำรณ โปรยเงิน. (2550). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องเทคนิคการเพิ่มพูนผลผลิตด้านบุคลากร: กรณีศึกษาพนักงานฝ่ายผลิตแผนกบรรจุผลิตภัณฑ์กลุ่มสื่อสารโทรคมนาคมไร้สายบริษัทดิจิตอลโฟน จำกัด.* (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จงกลนี ชุติมาเทวินทร์. (2542). *การฝึกอบรมเชิงพัฒนา.* กรุงเทพฯ: พี เอ ลิฟวิ่ง.

ชนิตา รักษ์พลเมือง. (2531). *สังคมวิทยาการศึกษา.* ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชุติมา ชวนะเวสสกุล. (2546). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน กรณีศึกษาบริษัท เจ๊บเซ่น แอนด์ เจ๊บเซ่น บิสสิเนส เซอร์วิสเซส (ที) จำกัด.* (สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชูชัย สมิทธิไกร. (2548). *การฝึกอบรมบุคลากรในองค์การ.* กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชลธิชา จันทร์แก้ว. (2549). *การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWLH Plus.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต) นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ณรงค์ เส็งประชา. (2532). *มนุษย์กับสังคม.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

ณัฏฐพันธ์ เขจรนันท์. (2545). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์.* กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ทิพาพร สุจารี. (2541). *การเปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนภาษาอังกฤษและความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนด้วยด้วยวิธีกระบวนการของเฮวินส์และวิธีสอนตามคู่มือครู.* (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ทรงพล ภูมิทัศน์. (2540). *จิตวิทยาทั่วไป.* กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ฝ่ายเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ทองฟู ชินะโชติ. (2540). *การฝึกอบรมกับการพัฒนาบุคลากร.* กรุงเทพฯ: ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ธราวรรณ พลหาญ. (2543). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม.* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต) มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ธวัช ปุณโณทก. (2540). *อักษรอีสาน: อักขรวิทยาอักษรตัวธรรมและไทยน้อย.* กรุงเทพฯ: สยามเพรส แมเนจเม้นท์.

ชอบ ดีสวนโคก และคณะ. (2540). *ของเก่าบ่เล่ามันลืม เฮียนนำคำโบฮานอีสาน.* ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานวิทยา.

นิกร ยาพรม. (2551). *การแปลภาษาล้านนาเป็นภาษาไทย.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต) ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

นิธิดา อดิภัทรนันท์. (2544). *การวิเคราะห์งานเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดเชียงใหม่.* เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นิรันดร์ จุลทรัพย์. (2542). *กลุ่มสัมพันธ์สำหรับการฝึกอบรม.* กรุงเทพฯ: หาดทิพย์.

นิรมล ศตวุฒิ. (2543). *การพัฒนาหลักสูตร.* กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นงลักษณ์ สินสืบผล. (2542). *เทคนิคการฝึกอบรม.* กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นงค์นุช ไพบูลย์ และพุธษดี ศิริแสงตระกูล. (2552). *การแปลงอักษรธรรมอีสานเป็นสัทอักษร* Proceeding of The 13th National on Computer Science and Engineering Conference(NCSEC2009). น. 283.

นพดล จันทร์เพ็ญ. (2542). *การใช้ภาษาไทย.* กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ 1999.

บัญชา อึ๋งสกุล. (2545). การพัฒนากระบวนการเรียนภาษาอังกฤษหลักการทักษะและการปฏิบัติการ. *วารสารวิชาการ.* 5(7), 52-53.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การพัฒนาและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร.* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น

บุญเดิม พันธอบ. (2528). *สังคมมานุษยวิทยา.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อมรการพิมพ์.

ประเสริฐ แย้มกลิ่นฟุ้ง และคณะ. (2534). *การศึกษาสังคมมนุษย์.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พัฒนา สุขประเสริฐ. (2543). *กลยุทธ์ในการฝึกอบรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พิมพันธุ์ เวสสะโกศล. (2544). รายงานการวิจัยเรื่องการวัดความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของบัณฑิตวิชาเอกภาษาอังกฤษ, *วารสารศิลปะศาสตร์*. 1(1), 161-178.

มนวิภา เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา. (2547). *การพัฒนาบทเรียนนิทานเพื่อเพิ่มความสามารมด้านการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รุจิร์ ภู่สาระ และคณะ. (2545). *การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: บุ๊ค พอยท์ พับบลิเคชั่นส์.

รสริน วรรธนะภัฏ. (2531). *ระดับความสามารถการเขียนภาษาอังกฤษ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต) กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วารุณี โอสถารมย์. (2523). *การศึกษาสังคมไทย พ.ศ. 2411-2475.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์.

วิภาวี แป้นเรือง. (2546). *การศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการเขียนและเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษากับการสอนตามคู่มือ.* (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

วีรชัย ศรีสร้อย. (2544). *การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่าน การเขียนและความสนใจในการเรียนภาษาอังกฤษของเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารตามแนวคิดของคีธ จอห์นสัน (Keith Johnson) กับการสอนตามคู่มือครู.* (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทนวิโรฒ ประสานมิตร.

ศรีชัย วรรณประเสริฐ. (ม.ป.ป.). *คู่มือครูภาษาอังกฤษภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สามมิตร.

สนิท สมัครการ. (2525). *การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

สวิง บุญเจิม. (2547). *คู่มือการเรียนและการสอนอักษรธรรมอีสาน.* อุบลราชธานี: สำนักพิมพ์มรดกอีสาน.

สมุทร เซ็นเชาวนิช. (2538). *เทคนิคการอ่านภาษาอังกฤษ (พิมพ์ครั้งที่ 3).* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุพัตรา สุภาพ. (2535). *สังคมและวัฒนธรรม.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์. (2533). *รากฐานแห่งชีวิตวัฒนธรรมชนบทกับการพัฒนา.* กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.

สุมิตรา อังวัฒนกุล. (2540). *แนวคิดและเทคนิควิธีการสอนภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษา.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยา.

สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร. (2562). *แบบอักษร ฉบับนักเรียน นักศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร.

เสริมศรี ลักษณศิริ. (2541). *พฤติกรรมการสอนภาษษอังกฤษระดับประถมศึกษา.* กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏพระนคร.

อัจฉรา วงศ์โสธร. (2539). *การทดสอบและประเมินผลการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อานนท์ อาภาภิรม. (2515). *มนุษย์กับสังคม: สังคมและวัฒนธรรมไทย.* มหาวิทยาเกษตรศาสตร์.

อมรา พงศาพิชญ์. (2534). *วัฒนธรรม ศาสนาและชาติพันธุ์.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อำนวย ทะพิงค์แก และคณะ. (2514). *คุณค่าทางวัฒนธรรม.* เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Cooper, David J. (1988). *The What and How of Reading Instruction. Ball State University (2 ed).* Ohio: Meril Publishing company.

Goodman, R.A. The Effectiveness Index as Comparative Measure in Media Product Evaluation, *Educational Technology.* 20(9), 30-34.

Krijcie, R.V; and Morgan D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 608.

Ringler, LH. and C.K. (1984). *Weber. A Language Thinking Approach to Reading: Diagrosis and Teaching. Sandiego,* California: Harcourt, Brace Jovanovich.

Reutzel and Cooter. D. Ray and B. Robert, Cooter, Jr. (1992). *Teaching Children to Read.* New York: Macmillan Publishing Company.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมาน เอกพิมพ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน
2. ดร.เตือนใจ แสงไกร	ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเลี้ยง ทุมทอง	ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผล
4. รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิรัตน์ พิมพ์พงษ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล
5. ดร.ยุทธพงศ์ มาตย์วิเศษ	ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา
6. ดร.พระครูสีลสาราภรณ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนชาติ หล่อนกลาง	ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการเรียนการ

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

คำชี้แจง

แบบสนทนากลุ่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น และได้ข้อมูลความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้จะนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานของการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมต่อไป

ชื่อ-นามสกุล ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม

วันเดือน ปี ที่สนทนา

สถานที่สนทนากลุ่ม

ชื่อ-นามสกุล ผู้ดำเนินรายการ (Moderator)

ชื่อ-นามสกุล ผู้จดบันทึก (Note Taker)

โดยมีประเด็นในการสนทนากลุ่ม ดังนี้

1. ความสำคัญและปัญหาในการอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมทางภาษา

2. แนวทางในการอนุรักษ์ สืบทอดวัฒนธรรมทางภาษา รวมทั้งวิธีการจัดการเรียนรู้ การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสาน

3. จุดประสงค์ในการฝึกอบรม รวมทั้งเนื้อหาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้การอ่าน และการเขียนอักษรธรรมอีสาน

4. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ (เพิ่มเติม)

แบบประเมินคุณภาพความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

รายการตรวจสอบ	ระดับความสอดคล้อง				
	5	4	3	2	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญ					
1.1 ความชัดเจนในการเขียนลำดับความสำคัญ ความเป็นมาของการพัฒนาหลักสูตร					
1.2 ความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร					
1.3 การใช้ภาษาและการเรียบเรียงมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน					
2. แนวคิดพื้นฐาน					
2.1 แนวคิดพื้นฐานมีความชัดเจน					
2.2 แนวคิดพื้นฐานมีความเหมาะสมกับการพัฒนาหลักสูตร					
2.3 การใช้ภาษาและการเรียบเรียงมีความเหมาะสมชัดเจน					
3. องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม					
3.1 การกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรมีความสมบูรณ์ ครอบคลุมความจำเป็นของการจัดกิจกรรมฝึกอบรม					
3.2 แต่ละองค์ประกอบของหลักสูตรมีความสัมพันธ์ สอดคล้องเชื่อมโยงกัน					
3.3 การเรียงลำดับองค์ประกอบของหลักสูตรมีความ เหมาะสมเข้าใจง่าย					
4. หลักการ					
4.1 หลักการของหลักสูตรมีแนวคิดและทฤษฎีรองรับในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม					
4.2 หลักการของหลักสูตรสอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานที่ นำมาพัฒนาหลักสูตร					
4.3 หลักการของหลักสูตรมีความครอบคลุมจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมการอ่านและการเขียน					
5. วัตถุประสงค์					
5.1 วัตถุประสงค์สอดคล้องกับหลักการ					

รายการตรวจสอบ	ระดับความสอดคล้อง				
	5	4	3	2	1
5.2 วัตถุประสงค์มีความชัดเจน และสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาการอ่านและการเขียน					
5.3 วัตถุประสงค์มีความชัดเจน แสดงถึงสิ่งที่ต้องการให้เกิด ขึ้นกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม					
6. ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร					
6.1 ขั้นวิเคราะห์ความต้องการ					
6.2 ขั้นบูรณาการเนื้อหาสาระ					
6.3 ขั้นการจัดกิจกรรมการอ่านและการเขียน					
6.4 ขั้นวัดและประเมินผล					
7. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมภายใต้หลักสูตร					
7.1 มีการจัดกิจกรรมแบบผสมผสาน					
7.2 ผู้เข้ารับการอบรมมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม					
7.3 มีการฝึกปฏิบัติ					
8. การวัดและประเมินผล					
8.1 การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับแนวคิด หลักการ ประเมินผลตามสภาพจริง					
8.2 การวัดและประเมินผลมีความชัดเจนสามารถนำไป สร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลได้					
8.3 การวัดและประเมินผลสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง					
9. เงื่อนไขการนำหลักสูตรไปใช้					
9.1 มีความสอดคล้องกับหลักการและวัตถุประสงค์					
9.2 มีความสอดคล้องกับขั้นตอนการจัดกิจกรรมภายใต้หลักสูตร					

แบบยืนยันประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

คำชี้แจง

ด้วยผู้วิจัย พระครูโสตถิธรรมโสภณ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ซึ่งมีองค์ประกอบของหลักสูตร 6 อังประกอบดังนี้

1) หลักการ
2) วัตถุประสงค์
3) โครงสร้างเนื้อหา
4) กระบวนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม
5) สื่อและแหล่งเรียนรู้
6) การวัดและการประเมินผล

ผู้วิจัย ได้นำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์ ในเขตจังหวัดกาฬสินธ์ จำนวน 30 รูป พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความสามารถด้านการอ่านและการเขียนเพิ่มขึ้น

ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ให้ท่านประเมินยืนยันประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรม การอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น ตามความคิดเห็นของท่าน โดยทำเครื่องหมาย/ลงในช่อง ( ) +1 ( ) 0 ไม่แน่ใจ ( ) - 0 ไม่ยืนยัน เพื่อนำข้อมูลไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยต่อไป และขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงที่ให้ความอนุเคราะห์ในครั้งนี้

พระครูโสถิธรรมโสภณ
นักศึกษาปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

องค์ประกอบของหลักสูตร	ยืนยันประสิทธิผล		
	+1 ยืนยัน	0 ไม่แน่ใจ	-1 ไม่ยืนยัน
1. หลักการ			
1.1 เป็นหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น			
1.2 เป็นหลักสูตรที่เน้นการฝึกปฏิบัติในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น			
1.3 เป็นหลักสูตรที่เน้นผู้เข้าอบรมเป็นสำคัญและเป็นการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม			
2. วัตถุประสงค์			
เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถอ่านและเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นได้			
3. เนื้อหาสาระ			
1. ประวัติอักษรตัวธรรม			
-กำเนิดอักษรตัวธรรม			
-การสิ้นสุดความนิยมในการใช้อักษรตัวธรรม			
2. อักขรอักษรตัวธรรม			
-รูปลักษณ์พยัญชนะอักษรตัวธรรม			
-รูปลักษณ์สระตัวธรรม			
-รูปลักษณ์ตัวเลขอักษรตัวธรรม			
-รูปลักษณ์เครื่องหมาย			
3. อักขรวิธีอักษรตัวธรรม			
-การวางอักขระอักษรตัวธรรม			
-การแจกแม่ตัวสะกดในอักขรวิธีอักษรตัวธรรม			
-หลักการเฉพาะในอักขรวิธีอักษรตัวธรรม			
-อักขรวิธีพิเศษ			
4. การสะกดคำอักษรตัวธรรม			
-การสะกดคำตามหลักอักขรวิธีภาษาอีสาน			
-การซ้อนตัวตามหลักพยัญชนะสังโยคในคำภาษาบาลี			

องค์ประกอบของหลักสูตร	ยืนยันประสิทธิผล		
	+1 ยืนยัน	0 ไม่แน่ใจ	-1 ไม่ยืนยัน
5. การเขียนอักษรตัวธรรม			
-การเขียนอักขระอักษรตัวธรรม			
-การเขียนคำภาษาบาลีด้วยอักษรตัวธรรม			
-การเขียนคำภาษาอีสานด้วยอักษรตัวธรรม			
4. กิจกรรมการฝึกอบรม			
วิธีการบรรยาย ประกอบ PPT			
5. อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้			
5.1 เอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรม			
5.2 ppt ประกอบการบรรยาย			
6. การวัดผลประเมินผล			
6.1 แบบทดสอบ			
6.2 สังเกตพฤติกรรมทำกิจกรรม			
6.3 ประเมินการอ่านและการเขียนตามสภาพจริง			

ภาคผนวก ค

เอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

เอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

พระครูโสตถิธรรมโสภณ
(อนวัช สิญจวัตร์)

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คำนำ

เอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรมฉบับนี้ ใช้เป็นเอกสารประกอบการฝึกอบรม ในการพัฒนาความสามารถการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น สำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยผู้วิจัยได้รวบรวมเนื้อหาจากเอกสารตำราวิชาการต่าง ๆ ในการเรียนการสอนอักษรธรรมอีสาน ทั้งนี้ ผู้วิจัยหวังว่าหลักสูตรในการฝึกอบรมจะช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เข้าใจในเนื้อหาและสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม ตลอดจนสามารถอ่านอักษรธรรมที่จารึกในตำรา ใบลาน สมุดข่อย ซึ่งเป็นที่รวบรวมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา วรรณคดี นิทาน ตำรายา และสามารถเขียนอักษรธรรมอีสานเพื่อบันทึกคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา วรรณคดี และเพื่ออนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามสืบต่อไป

อย่างไรก็ตาม หากมีข้อบกพร่องใด ๆ ของเอกสารประกอบหลักสูตรฉบับนี้นี้ ผู้วิจัยต้องขออภัยมา ณ ที่นี้ และขอน้อมเพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุงด้วยความขอบพระคุณอย่างสูงยิ่ง ประโยชน์ใดๆ ที่ ผู้เข้ารับการอบรมได้รับตามหลักสูตรในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอถวายคุณความดีดังกล่าว แด่พ่อแม่อุปัชฌาย์ครู บาอาจารย์ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณาจารย์ผู้ควบคุมปริญญานิพนธ์ของผู้วิจัย ซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์งานวิจัยครั้งนี้

พระครูโสตถิธรรมโสภณ
(อนวัช สิญจวัตร์)

สารบัญ

เรื่อง **หน้า**

คำนำ 143
สารบัญ 144
หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรธรรม 145
อีสานเบื้องต้น สำหรับพระสงฆ์ ในจังหวัดกาฬสินธุ์ 145
บทนำ 145
บทที่ 1 ประวัติอักษรตัวธรรม 151
บทที่ 2 อักขระอักษรตัวธรรม 156
บทที่ 3 อักขรวิธีอักษรตัวธรรม 176
บทที่ 4 การสะกดคำอักษรตัวธรรม 188
บทที่ 5 การเขียนอักษรตัวธรรม 199
ภาคผนวก เครื่องมือวัดและประเมินผล 219

หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น สำหรับพระสงฆ์ ในจังหวัดกาฬสินธุ์

บทนำ

อักษรธรรมอีสานเป็นตัวอักษรที่มีรูปลักษณะที่กลมคล้ายกันกับอักษรธรรมล้านนา หรือตัวเมือง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าอักษรยวนเป็นอย่างมาก จะแตกต่างกันบ้างบางตัวเท่านั้น สาเหตุที่คล้ายกันเป็นเพราะอักษรธรรมอีสานนั้นได้รับอิทธิพลและสืบทอดมาจากอักษรธรรมล้านนา ซึ่งมีพัฒนาการมาจากอักษรมอญดังที่ศาสตราจารย์ธวัช ปุณโณทก กล่าวว่า เมื่อศึกษารูปแบบของอักษรตัวธรรมที่ใช้ในภาคอีสานและล้านช้างแล้วพบว่ามีรูปแบบคล้ายกับอักษรยวนหรืออักษรตัวเมืองในภาคเหนือ ซึ่งทั้งอักษรตัวธรรมและอักษรตัวยวนในภาคเหนือนั้นได้สืบทอดมาจากอักษรมอญที่หริภุญไชย นั่นคืออักษรมอญหริภุญไชย พุทธศตวรรษที่ 18 (คริสต์ศตวรรษที่ 12) เป็นต้นแบบของอักษรยวนภาคเหนือและอักษรธรรมอีสาน (ธวัช ปุณโณทก, 2540, น. 54)

สาเหตุที่เชื่อว่าอักษรธรรมอีสานได้รับอิทธิพลและสืบทอดมาจากอักษรธรรมล้านนาเพราะหลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นเครื่องยืนยันที่ชัดเจนโดยกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรล้านช้าง (รวมถึงภาคอีสานบางส่วน) และอาณาจักรล้านนาในสมัยราชวงศ์มังราย ทั้งทางด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางสายเลือดแห่งเจ้าผู้ปกครองอาณาจักรทั้งสอง กล่าวคือในสมัยพระเจ้าวิชุลราชแห่งอาณาจักรล้านช้างได้ฟื้นฟูและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์โดยได้รับการ สืบทอดมาจากเชียงใหม่และมีพระเถระผู้ใหญ่จากล้านช้างมาศึกษาพระธรรมวินัยจากล้านนาด้วย ต่อมาในสมัยพระเจ้าโพธิสาลราช (พ.ศ. 2063-2093) พระโอรสของพระเจ้าวิชุลราช ได้สมรสกับพระธิดาเจ้า เมืองเชียงใหม่ และในสมัยเดียวกันนี้พระเจ้าโพธิสาลราชได้ขอพระเทพมงคลเถระและบริวารพร้อมทั้งพระคัมภีร์พระไตรปิฎกจากเชียงใหม่มาเผยแผ่ที่ล้านช้างเมื่อ พ.ศ.2066 อีกด้วย ต่อมาในสมัยพระเจ้า ไชยเชษฐาธิราชพระโอรสของพระเจ้าโพธิสาลราชและเจ้าหญิงเมืองเชียงใหม่ได้เสด็จไปครองเมืองเชียงใหม่อยู่ระยะหนึ่งเพราะทางเชียงใหม่ขาดผู้สืบเชื้อสาย (พ.ศ.2091-2093) เมื่อพระเจ้าโพธิสาลราช สวรรคตจึงเสด็จกลับไปครองอาณาจักรล้านช้าง และในการกลับมาครั้งนั้นพระองค์คงจะได้นำเอาพระ ธรรมคัมภีร์ วรรณคดี นักปราชญ์ราชบัณฑิตตลอดถึงช่างฝีมือกลับมาล้านช้างด้วย ฉะนั้นตัวอักษร ล้านนาที่ใช้กยแพร่หลายในอาณาจักรล้านนาในขณะนั้นก็น่าจะได้เข้ามามีบทบาทต่ออาณาจักรล้านช้าง มากยิ่งขึ้นตามลำดับในระยะแรก ๆ อักษรทั้งสองอาณาจักรนี้เป็นอักษรแบบเดียวกัน เพราะนำเอาอักษร ล้านนามาใช้ในอาณาจักรล้านช้างช่วงต้น ๆ ดังปรากฏในศิลาจารึกที่พบในภาคอีสานและล้านช้าง เช่น จารึกฐานพระพุทธรูปวัดสีสะเกด เวียงจันทน์ (พ.ศ. 2033) จารึกฐานพระพุทธรูปพระประธานในพระ อุโบสถ

วัดพระธาตุพนม (พ.ศ. 2046) จารึกวัดฏ้าสุวรรณคูหา (พ.ศ. 2106) เป็นต้น จารึกดังกล่าวมีรูปแบบสัณฐานตัวอักษรเหมือนกันกับอักษรธรรมล้านนาในช่วงระยะเวลาใกล้เคียงกัน เช่น จารึกฐาน พระพุทธรูปวัดเชียงมั่น จังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2008) ศิลาจารึกวัดช้างค้ำ จังหวัดน่าน (พ.ศ. 2091) เป็นต้น ต่อมารูปแบบของตัวอักษรล้านนาและตัวอักษรธรรมได้พัฒนาแตกต่างกันออกไปจนในปัจจุบันมี รูปแบบแตกต่างกันบ้างบางประการ เช่น ได้เพิ่มเสียงวรรณยุกต์ เพิ่มเครื่องหมายกำกับเสียงตัวพยัญชนะ เป็นต้น ส่วนตัวอักษรธรรมในล้านช้างไม่ได้เพิ่มเติมอะไรมากและก็นำมาใช้ในภาคอีสานของไทยสืบ ต่อมาสาเหตุที่ชื่อว่าตัวอักษรธรรมนั้น เพราะใช้ตัวอักษรชนิดนี้ในการบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับ พระพุทธศาสนา เช่น พระไตรปิฎก พระธรรมคัมภีร์ต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นอักษรชั้นสูง อักษรศักดิ์สิทธิ์ ตัวอักษรชนิดนี้ใช้ในประเทศลาวก็เรียกว่า ตัวธรรมลาว ใช้ในภาคอีสานก็เรียกว่า ตัวธรรมอีสาน ตามแต่ละท้องถิ่นจะเรียกแต่ก็คือตัวอักษรชนิดเดียวกันนั่นเอง

ด้วยระบบการศึกษาของไทยยึดหลักจากส่วนกลางเป็นบันทัดฐานของการศึกษา จึงส่งผลทำให้ขาดการสืบทอดการเรียนรู้ตัวอักษรธรรมอีสานอย่างเป็นทางการ ขาดการเอาใจใส่ดูแล ขาดการส่งเสริมจากรัฐจากผู้รู้ทำการสอนที่มีการสอนก็เพียงภายในวัด การเรียนการสอนก็เป็นไปตามยถากรรม สถานการณ์ ดังกล่าวนี้เรียกได้ว่าเป็นการสูญเสียทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมทางภาษา การใช้ภาษาเขียนเริ่มมี ความสำคัญน้อยลง ส่งผลกระทบไปถึงการศึกษาของพระสงฆ์ในปัจจุบัน เนื่องจากขาดผู้มีความรู้และ ขาดผู้ให้รู้ในเรื่องการเรียนการสอนการอ่านและเขียนอักษรธรรมอีสานอย่างยิ่ง จึงทำให้พระสงฆ์ในเขตภาคอีสานส่วนใหญ่อ่านตัวอักษรธรรมในคัมภีร์ใบลานหรือพระคัมภีร์ต่าง ๆ ที่จดจารึกพระธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา คติธรรม วรรณกรรม วรรณคดี นิทานพื้นบ้าน ตำรายาต่าง ๆ ไม่ได้ และไม่สามารถเขียนอักษรธรรมอีสานเพื่อบันทึกพระธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาได้เช่นกัน

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาเรียนรู้ในเรื่องการอ่านเขียนอักษรธรรมอีสาน เนื่องจากตัวอักษรธรรมอีสานเกือบจะสูญหายไปจากภาคอีสานของไทย ในปัจจุบันนี้จะหาพระภิกษุ สามเณรที่อ่านเขียนตัวอักษรธรรมอีสานได้ดีนั้น มีไม่ถึงร้อยละ 10 เป็นอย่างมาก น่าเสียดายที่ทั่วทั้งภาค อีสานในปัจจุบันมีคัมภีร์ใบลาน ทั้งที่เก่าแก่มานานตั้งแต่ 500 ปี ลงมาจนถึงปัจจุบันมีมากมายจำนวนนับเป็นล้านผูก หนังสือเหล่านี้มิใช่มีแต่เพียงเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเท่านั้นก็หาไม่ แต่หากมีกวีนิพนธ์ ตำนาน ตำรายา บันทึกจดหมายเหตุต่าง ๆ และเรื่องราวอื่น ๆ ปะปนอยู่เป็นอันมาก หนังสือเหล่านี้ถูกทอดทิ้งไว้ในวัดต่าง ๆ ที่มีพระภิกษุสามเณรให้ความสนใจที่จะหยิบยกขึ้นมาอ่านน้อยมาก ส่วนใหญ่ปล่อยทิ้งขว้างไว้ ถูกทำลายไปโดยธรรมชาติของมันเอง เอกสารอันมีค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชาติเหล่านี้ไม่มีผู้ใดคำนวณได้ว่าได้สูญหายผุพัง ถูกตากแดด ตากฝน ถูกหนู มด แมลงกัดทำลายซ้ำเติมลงไปอีกเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้วิจัยอยากจะศึกษาว่ากระบวนการถ่ายทอด อักษรธรรมอีสานจากอดีตถึงปัจจุบันว่ามีความเป็นมาอย่างไร มูลเหตุที่ยังมีการถ่ายทอด กระบวนการถ่ายทอด และปัจจัย

ที่ทำให้เกิดการถ่ายทอดในอดีตและปัจจุบัน ผลการศึกษาจะช่วยให้ได้ทราบ กระบวนการถ่ายทอดอักษรธรรมอีสาน เพื่อให้พระสงฆ์ในจังหวัดกาฬสินธุ์ได้ศึกษาเรียนรู้การอ่านเขียน อักษรธรรมอีสาน และเพื่อให้พระสงฆ์ในจังหวัดกาฬสินธุ์เกิดการอนุรักษ์และหวงแหนอักษรธรรมอีสาน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นสืบต่อไป

หลักการของหลักสูตร

1. เป็นหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้นสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดกาฬสินธุ์

2. เป็นหลักสูตรที่เน้นการฝึกปฏิบัติในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

3. เป็นหลักสูตรที่เน้นผู้เข้าอบรมเป็นศูนย์กลาง และเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เข้าอบรม

4. เป็นหลักสูตรที่ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมทางด้านภาษาให้เกิดคุณค่าและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

หลังจากดำ

ระยะเวลาในการฝึกอบรม

ใช้ระยะเวลาการฝึกอบรม 5 วัน ระหว่างวันที่ 21-25

สถานที่ฝึกอบรม

วัดป่าโคกกลาง ตำบลหลุบ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

แผนการฝึกอบรม

หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคามสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรตัวธรรมอีสานเบื้องต้นสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดกาฬสินธุ์

ครั้งที่	วัน/เวลา	หัวข้อการฝึกอบรม	หมายเหตุ
1	08.30-09.00 น.	ลงทะเบียนรับเอกสารประกอบการฝึกอบรม	
	09.00–16.00	วิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติอักษรตัวธรรม -การกำเนิดอักษรตัวธรรม -การสิ้นสุดความนิยมในการใช้อักษรตัวธรรม	
2	09.00–16.00	อักขรอักษรตัวธรรม -รูปลักษณ์พยัญชนะอักษรตัวธรรม -รูปลักษณ์สระตัวธรรม -รูปลักษณ์ตัวเลขอักษรตัวธรรม -รูปลักษณ์เครื่องหมาย	
3	09.00–16.00	อักขรวิธีอักษรตัวธรรม -การวางอักขระอักษรตัวธรรม -การแจกแม่ตัวสะกดในอักขรวิธีอักษรตัวธรรม -หลักการเฉพาะในอักขรวิธีอักษรตัวธรรม -อักขรวิธีพิเศษ	
4	09.00–16.00	การสะกดคำอักษรตัวธรรม -การสะกดคำตามหลักอักขรวิธีภาษาอีสาน -การซ้อนตัวตามหลักพยัญชนะสังโยคในคำภาษาบาลี	
5	09.00–16.00	การเขียนอักษรตัวธรรม -การเขียนอักขระอักษรตัวธรรม -การเขียนคำภาษาบาลีด้วยอักษรตัวธรรม -การเขียนคำภาษาอีสานด้วยอักษรตัวธรรม	
		ทดสอบหลังการฝึกอบรมและสำรวจความพึงพอใจ	
		รวม 5 ครั้ง 30 ชั่วโมง	

เนื้อหาสาระ

เนื้อหาในการจัดอบรมประกอบด้วย

หน่วยที่ 1 ประวัติอักษรตัวธรรม

-กำเนิดอักษรตัวธรรม

-การสิ้นสุดความนิยมในการใช้อักษรตัวธรรม

หน่วยที่ 2 อักขรอักษรตัวธรรม

-รูปลักษณ์พยัญชนะอักษรตัวธรรม

-รูปลักษณ์สระตัวธรรม

-รูปลักษณ์ตัวเลขอักษรตัวธรรม

-รูปลักษณ์เครื่องหมาย

หน่วยที่ 3 อักขรวิธีอักษรตัวธรรม

-การวางอักขระอักษรตัวธรรม

-การแจกแม่ตัวสะกดในอักขรวิธีอักษรตัวธรรม

-หลักการเฉพาะในอักขรวิธีอักษรตัวธรรม

-อักขรวิธีพิเศษ

หน่วยที่ 4 การสะกดคำอักษรตัวธรรม

-การสะกดคำตามหลักอักขรวิธีภาษาอีสาน

-การซ้อนตัวตามหลักพยัญชนะสังโยคในคำภาษาบาลี

หน่วยที่ 5. การเขียนอักษรตัวธรรม

-การเขียนอักขระอักษรตัวธรรม

-การเขียนคำภาษาบาลีด้วยอักษรตัวธรรม

-การเขียนคำภาษาอีสานด้วยอักษรตัวธรรม

การจัดกิจกรรมการฝึกอบรม

ใช้วิธีการบรรยาย ประกอบ PPT การฝึกปฏิบัติ โดยมีการกำหนดการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม ดังนี้

ครั้งที่ 1 หน่วยที่ 1 ประวัติอักษรตัวธรรมและอักขรอักษรตัวธรรม

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายพัฒนาการของอักษรตัวธรรมอีสาน
2. บอกความสำคัญของอักษรธรรมอีสานต่อการเผยแพร่พุทธศาสนา
3. บอกลักษณะ พยัญชนะตัวเต็มและพยัญชนะตัวห้อยหรือตื่นได้

กิจกรรมการฝึกอบรม

1. แจกใบความรู้ เรื่องประวัติอักษรธรรมและอักขรอักษรตัวธรรม
2. วิทยากรบรรยาย PPT ประกอบใบความรู้

vyWlVi9HวTy,<

บั้นต้น...อักษรตัวธรรม

฿ xyFou lbibdglb<lวyfgg," wo86ir6mRxkF
g]kdกhFg0Hk 86i]HOpb"Ex,kO
-Yo,y~dkOoV, 86iErTy,<gsOnvgdL
86iErlH"-kXws: =6]uob: ,Vx5: kP
86iEr w9iyFggd: vyOExglbFe]du
86ixbfk,kOfkwsg]nV,'Ykz}k]Yk
lฑvHO9kPikP erPwrg;Osk""
ei1 ErpkFikP sOug;yOs}udwd ggfmVi
lฑxkxy"g;yO g;iY?kxy"xPF ggmgob
,b~kmb{besFikP rk]kwxgg9ydtgfyO
r6mRr^, ggl: &lk" ouirkOf: &pVf
wfgsyOsOk g,g9ตr6mRg0Hk dkOsOkfy"ExlH" ggfmVi
0y-HOlฑlyFyF -: k<pkOhY g5b"/y"ouirkO
g5b"ggfO dglb<l6y fy"ExlH""8Ob'w; ggfmVi

บทที่ 1
ประวัติอักษรตัวธรรม

การศึกษาเกี่ยวกับประวัติอักษรตัวธรรม แบ่งได้ดังนี้

1. กำเนิดอักษรตัวธรรม
2. การสิ้นสุดความนิยมในการใช้อักษรตัวธรรม

กำเนิดอักษรตัวธรรม

ภาษาเป็นทุนทางสังคม (Social capital) และเป็นภูมิปัญญา(Wisdom) ที่สำคัญ เป็นเครื่องมือในการบันทึกโลกทัศน์ (Worldview) วิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ และยังเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้สู่คนอีกรุ่นหนึ่งโดยผ่านประดิษฐกรรมทางภาษา นอกจากนี้ภาษายังเป็นเครื่องมือสำคัญที่แสดงถึงอัตลักษณ์ (Identity) อันหมายถึงสำนึกว่าเราเป็นใคร และเรามีความแตกต่างจากผู้อื่นอย่างไร นอกจากนี้ยังเป็นภาพสะท้อนกลับที่ผู้อื่นมองว่าเราเป็นใครเช่นกัน ภาษาจึงเป็นอัตลักษณ์ที่สะท้อนขอบเขตของบุคคล ที่มีการสืบทอดต่อกันมา และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าตัวอักษรเป็นสิ่งบ่งชี้ความเจริญทางอารยธรรมของกลุ่มชน ในโลกนี้แม้นจะมีภาษาพูดต่าง ๆ มากมายกว่า 6,000 ภาษา แต่มีการประดิษฐ์ตัวอักษรมาใช้ในการสื่อสารไม่มากนัก

อักษรตัวธรรม เป็นอักษรโบราณที่นิยมใช้ในดินแดนอีสาน-ล้านช้าง สำหรับบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เช่น พระไตรปิฎก ฏีกา และชาดกต่าง ๆ เป็นต้น อักษรตัวธรรมจึงเป็นอักษรชั้นสูงและศักดิ์สิทธิ์ ที่ปรากฏใช้ทั้งในประเทศสาธารณะรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานของไทย

จากการศึกษารูปลักษณ์อักษรตัวธรรม และอาณาจักรล้านช้าง (สินชัย กระบวนแสง, 2517, น. 103) พบว่า อักษรตัวธรรมมีรูปแบบที่คล้ายกับอักษรตัวธรรมล้านนา ซึ่งอักษรตัวธรรมล้านนาได้พัฒนามาจากอักษรมอญโบราณจากเมืองหริภุญไชย อักษรตัวธรรมล้านนาจึงนี้น่าจะมีใช้ก่อนรัชสมัยพระเมืองแก้ว (พ.ศ. 2038-2068)

จากการสำรวจจารึกในภาคอีสานและอาณาจักรล้านช้าง (ธวัช ปุณโณทก, 2540, น. 37) พบว่า จารึกตัวธรรมที่เก่าแก่ที่สุดเท่าที่สำรวจพบ คือจารึกที่ฐานพระพุทธรูปวัดสีสะเกด นครเวียงจันทน์ จารึกนี้ระบุศักราช 852 (พ.ศ. 2033) ตรงกับสมัยพระเจ้าราชแสนไทย หรือ พระยาล่าน้ำแสนไทย แห่งอาณาจักรล้านช้าง จารึกนี้เป็นหลักฐานยืนยันว่าอาณาจักรล้านช้างมีการใช้อักษรตัวธรรมตั้งแต่

ก่อนสมัยพระเจ้าโพธิสาลราช และพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช และเป็นสิ่งยืนยันว่าอาณาจักรล้านช้างน่าจะมีการใช้ตัวธรรมก่อน พ.ศ. 2033

จากข้อมูลประวัติศาสตร์พบว่าในสมัยพระเจ้าราชแสนไทย (พ.ศ. 1916-1959) ตรงกรับสมัยราชวงศ์มังรายของอาณาจักรล้านนา ในยุคนี้เป็นยุคที่อาณาจักรล้านช้างมีความเจริญรุ่งเรืองมาก นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์กับอาณาจักรล้านนา โดยทั้งสองอาณาจักรมีความสัมพันธ์ทั้งทางด้าน ศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางสายเลือดของเจ้าผู้ปกครองอาณาจักรทั้งสอง

ในสมัยพระเจ้าวิชุลราช (พ.ศ. 2044-2063) อาณาจักรล้านช้างได้มีการฟื้นฟูทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ โดยได้รับการสืบทอดมาจากนครเชียงใหม่ และในสมัยนี้ได้มีพระเถระผู้ใหญ่จากอาณาจักรล้านช้างเดินทางไปศึกษาพระธรรมวินัยที่อาณาจักรล้านนา

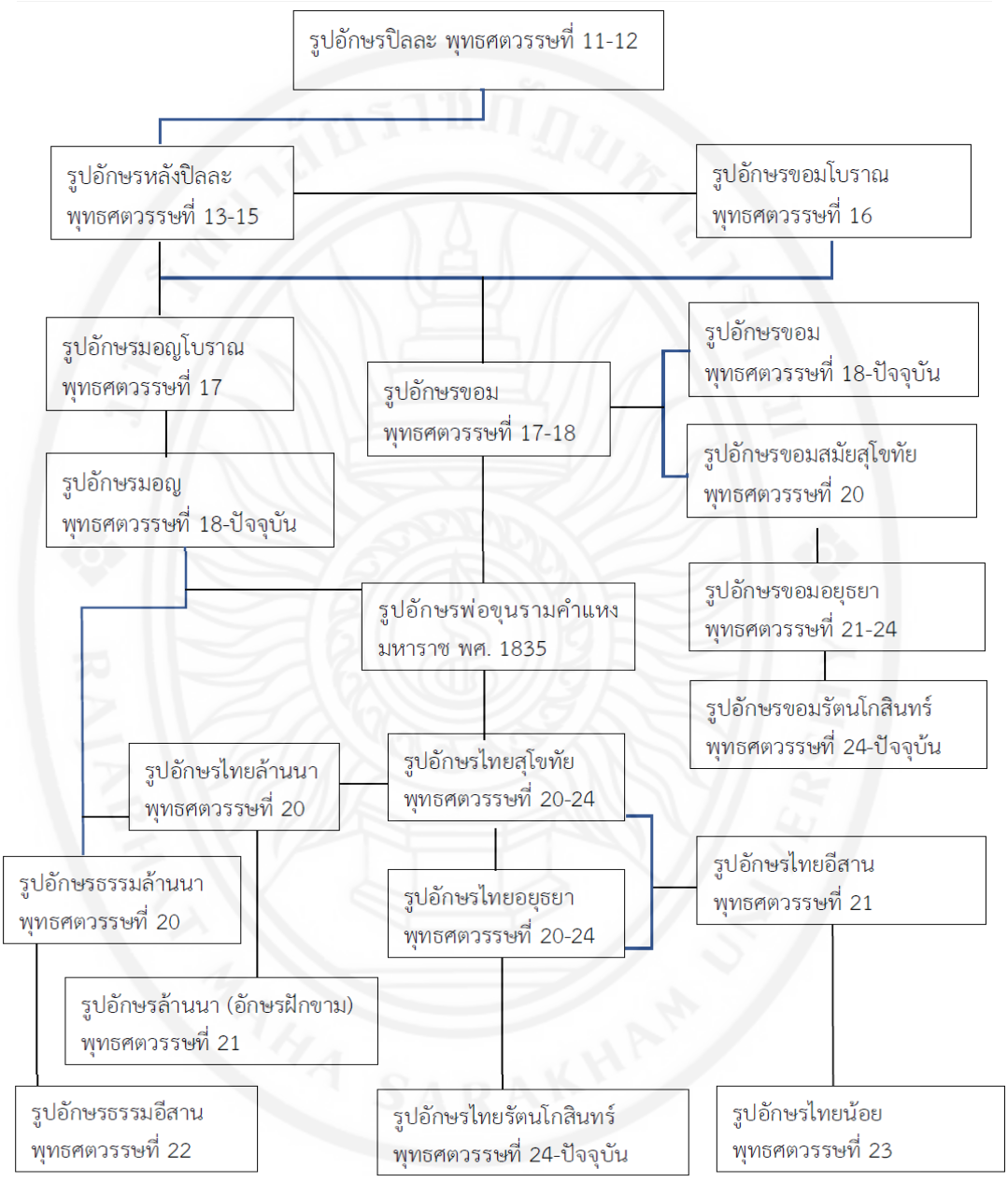
ต่อมาในสมัยพระเจ้าโพธิสาลราช พระโอรสของพระเจ้าวิชุลราช (พ.ศ. 2063–2093) พระเจ้าโพธิสาลราชได้อภิเษกสมรสกับพระธิดาเจ้านครเชียงใหม่ และได้ขอพระเทพมงคลเถระพร้อมคัมภีร์พระไตรปิฎก 60 คำภีร์ จากนครเชียงใหม่มาเผยแผ่ที่อาณาจักรล้านช้างในพ.ศ. 2066 อีกด้วย

ในรัชกาลพระเจ้าโพธิสาลราช เป็นช่วงที่อาณาจักรล้านช้างได้เข้ามามีอำนาจเหนือดินแดนภาคอีสาน จึงน่าจะมีการนำอักษรตัวธรรมเข้ามาใช้ในดินแดนภาคอีสานด้วย (ธวัช ปุณโณทก, 2522, น.134-135)

ต่อมาเนื่องจากนครเชียงใหม่ขาดผู้สืบราชสมบัติ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช พระโอรสของพระเจ้าโพธิสาลราช จึงได้เสด็จไปครองนครเชียงใหม่ระหว่างปี พ.ศ. 2091–2093 ครั้นต่อมาเมื่อพระเจ้าโพธิสาลราชเสด็จสวรรคต พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชจึงเสด็จกลับมาครองอาณาจักรล้านช้าง การเสด็จกลับมาครั้งนั้น พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้นำเอาพระธรรมคัมภีร์ วรรณกรรม นักปราชญ์ราชบัณฑิตตลอดถึงช่างฝีมือ กลับมายังอาณาจักรล้านช้างด้วย ดังนั้นอักษรตัวธรรมที่ใช้กันแพร่หลายในอาณาจักรล้านนาก็น่าจะได้เข้ามามีบทบาทในอาณาจักรล้านช้างมากยิ่งขึ้น

ในระยะแรกของการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม อักษรตัวธรรมของทั้ง 2 อาณาจักร มีรูปลักษณ์และอักขรวิธีแบบเดียวกัน เพราะเป็นการนำอักษรตัวธรรมล้านนามาใช้ในอาณาจักรล้านช้างดังปรากฏในศิลาจารึกที่พบในภาคอีสานและล้านช้าง เช่น จารึกที่ฐานพระพุทธรูปวัดสีสะเกด เวียงจันทน์ (พ.ศ. 2033) จารึกฐานพระพุทธรูปพระประธานในพระอุโบสถวัดพระธาตุพนมราชวรมหาวิหาร (พ.ศ. 2046) จารึกวัดถ้ำสุวรรณคูหา (พ.ศ.2106) เป็นต้น จารึกดังกล่าวมีรูปลักษณ์ของอักขระเหมือนกันกับอักษรตัวธรรมล้านนาซึ่งเทียบเคียงได้จาก จารึกฐานพระพุทธรูปวัดเชียงมั่น จังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2008) ศิลาจารึกวัดช้างค้ำจังหวัดน่าน (พ.ศ. 2091) เป็นต้น (เพ็ญพักตร์ ลิ้มสัมพันธ์. 2526, น. 15) ต่อมารูปแบบของอักษรตัวธรรมล้านนาและอักษรตัวธรรมล้านช้างได้พัฒนาแตกต่างกันออกไป เช่น ตัวอักษรธรรมล้านนามีการเพิ่มรูปวรรณยุกต์ เป็นต้น ส่วนอักษรตัวธรรมล้านช้างไม่ได้เพิ่มเติมปรับปรุง

จากเดิมมากนัก ดังปรากฏรูปลักษณ์และอักขรวิธีในเอกสารและหลักฐานต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในดินแดนล้านช้างและภาคอีสานจนถึงปัจจุบัน

การกำเนิดตัวอักษรตามแนวคิดของ ก่องแก้ว วีระประจักษ์

การสิ้นสุดความนิยมในการใช้อักษรตัวธรรมในดินแดนอีสาน

ในช่วง พ.ศ. 2440 สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นยุคล่าอาณานิคมของประเทศตะวันตก ทำให้มีการปรับปรุงการบริหารการปกครองของหัวเมืองในลุ่มน้ำโขง เป็นแบบมณฑลเทศาภิบาล มีการจัดการปกครองเป็นลักษณะการปกครองท้องถิ่น ในช่วงนี้เองที่กลุ่มวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงที่มีการใช้อักษรตัวธรรมอยู่ทั่วไปได้มีความใกล้ชิดกับวัฒนธรรมกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นราชธานีมากขึ้น จึงมีการรับรู้และรับเอาวัฒนธรรมภาษาและตัวอักษรเข้ามาใช้ในการติดต่อราชการ

ต่อมา ในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.2464 จึงทำให้การจัดการศึกษามีการจัดการที่โรงเรียนแทนที่การเรียนในวัด จนมีการเรียนหนังสือไทยอย่างแพร่หลาย ในที่สุดอิทธิพลของอักษรไทยจึงเขามาแทนที่ อักษรตัวธรรมจึงลดความสำคัญลง

ศิลาจารึกด้วยอักษรตัวธรรม วัดถ้ำสุวรรณคูหา อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู
จ.ศ. 925 (พ.ศ. 2106)

แบบทดสอบท้ายบท (8 คะแนน)

1. อธิบายพัฒนาการของอักษรตัวธรรมอีสานโดยสังเขป

.....

.....

.....

.....

2. อธิบายสาเหตุที่อักษรตัวธรรมอีสานถูกลดความนิยมในอีสาน

.....

.....

.....

.....

3. อธิบายความสำคัญของอักษรตัวธรรมอีสานต่อการเผยแผ่พุทธศาสนา

.....

.....

.....

.....

4. จงบอกอักษรที่ใช้บันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ในใบลาน มีอักษรอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บทที่ 2
อักขระอักษรตัวธรรม

การศึกษา รูปลักษณ์ของอักขระอักษรตัวธรรม แบ่งได้

1. รูปลักษณ์พยัญชนะอักษรตัวธรรม ประกอบด้วย
   1.1พยัญชนะตัวเต็ม
   1.2พยัญชนะตัวห้อย หรือ ตีน
2. รูปลักษณ์สระอักษรตัวธรรม ประกอบด้วย
   2.1 สระลอย
   2.2 สระจม
   2.3 สระพิเศษ
3. รูปลักษณ์ตัวเลขอักษรตัวธรรม
4. รูปลักษณ์เครื่องหมายต่าง ๆ

รูปลักษณ์พยัญชนะอักษรตัวธรรม

พยัญชนะอักษรตัวธรรม ถูกประดิษฐ์ขึ้นเพื่อใช้ในอักขรวิธีที่แตกต่างไปจากอักขรวิธีตัวไทยที่กำหนดให้วางพยัญชนะไว้บนบรรทัดเดียว ส่วนอักขรวิธีอักษรตัวธรรม จะมีวิธีที่แตกต่างออกไป โดยพยัญชนะต้นจะใช้ตัวเต็ม ส่วนตัวสะกด ตัวควบกล้ำ หรือตัวสะกดตัวตามในหลักสังโยคของภาษาบาลี จะใช้ทั้งพยัญชนะตัวเต็ม และพยัญชนะตัวห้อยหรือตีน รูปลักษณ์พยัญชนะอักษรธรรมสามารถจัดแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. พยัญชนะตัวเต็ม

พยัญชนะตัวเต็ม คือ พยัญชนะที่เขียนเต็มรูป ใช้เขียนบนบรรทัด พยัญชนะตัวเต็มทำหน้าที่เป็นพยัญชนะต้น หรือตัวสะกด หรือตัวควบกล้ำ

2. พยัญชนะตัวห้อย หรือ ตีน

พยัญชนะตัวห้อย หรือ ตีน คือ พยัญชนะที่เขียนครึ่งรูป เช่น ๐ (น) เมื่อตัดเป็น 2 ท่อน จะเป็นรูป ๐ ครึ่งตัวท่อนหลังคือ O เรียกว่า ตีน น เป็นต้น พยัญชนะตัวห้อยหรือตีนนี้ ใช้เขียนไว้ใต้บรรทัด ยกเว้นตัวห้อยของพยัญชนะ ร (E -ระวง) จะวางไว้หน้าพยัญชนะตัวเต็ม และตัวห้อยของพยัญชนะ ง (-& อังแล่น) จะวางไว้บนพยัญชนะตัวเต็ม พยัญชนะตัวห้อย หรือ ตีนทำหน้าที่เป็นตัวสะกด หรือตัวควบกล้ำ หรือตัวสะกดตัวตามในหลักสังโยคของภาษาบาลี

รูปลักษณ์พยัญชนะอักษรตัวธรรมที่เป็น "พยัญชนะวรรค" มีปรากฏจำนวน 33 ตัว โดยจัดแบ่งวรรคตามการแบ่งพยัญชนะในภาษาบาลี-สันสกฤตได้ 5 วรรค ดังนี้

วรรค กะ เกิดจากฐานคอ

กะ		ขะ		คะ		ฆะ		งะ	
d	ก	-	ข	8	ค	S	¦	'	", &

วรรค จะ เกิดจากฐานเพดาน

จะ		ฉะ		ชะ		ฌะ		ญะ	
0	R, จ	c	ฉ	=	R, ช	!	ฌ	\	ญ

วรรค ฏะ เกิดจากปุ่มเหงือก

ฏะ		ฐะ		ฑะ		ฒะ		ณะ	
Z	ฏ	[, ฐ	{	f	ด	.	ฒ	I	³

วรรค ตะ เกิดจากฟัน

ตะ		ถะ		ทะ		ธะ		นะ	
9	ต	5	{	m	M	T	R	o	O

วรรค ปะ เกิดจากริมฝีปาก

ปะ		ผะ		พะ		ภะ		มะ	
x	X	z	ผ	r	{	4	ภ	,	<

พยัญชนะเศษวรรค จำนวน 8 ตัว

ย		ร		ล		ว		ส		ห		ฬ		อ	
p	P, ย	i	E-	]	}, q	;	, น.	l	L	s	ห	>	ฬ	v	V

นอกจากพยัญชนะวรรคแล้ว เพื่อให้สามารถเขียนคำภาษาอีสานได้ครบจึงมีการสร้าง "พยัญชนะเติม" อีกจำนวน 3 ตัว ดังนี้

ฝ		ฟ		อย	
/	-	a	-	?	-

ข้อสังเกตในการเขียนพยัญชนะอักษรธรรมพบว่า พยัญชนะที่นิยมใช้เขียนเฉพาะคำภาษาบาลี ได้แก่ ฆ(S) ฉ(c) ฌ(!) ญ(\) ฏ(.) ฐ([) ณ(I) ฬ(>) ซึ่งไม่นิยมที่จะนำมาเขียนคำภาษาอีสาน

เนื่องจากในการเขียนคำภาษาอีสานนิยมใช้พยัญชนะ ค(8) ส(l) ช(=) ย(p) ต(9) ถ(5) น(o) และ ล(]) ซึ่งมีเสียงซ้ำกันแทน

การเขียนคำภาษาอีสานพยัญชนะ ช(=) จะออกเป็นเสียง ซ ส่วนพยัญชนะ ฑ(f) จะใช้แทนเสียง ด พยัญชนะ ป(x) แทนเสียง บ พยัญชนะ ?(หยอหยาดน้ำ) แทนเสียง /อย/ (อ นำ ย) และพยัญชนะ ร(i) แทนเสียง ฮ ดังนั้น การเขียนคำภาษาอีสานจึงใช้รูปลักษณ์พยัญชนะ 27 ตัว ดังนี้

ก		ข		ค		ง		จ		ซ		ด	
d	ก	-	ข	8	ค	'	", &	0	R, จ	=	R, ช	f	ด
ต		ถ		ท		ธ		น		บ/ป		ผ	
9	ต	5	{	m	M	T	R	o	O	x	X	z	-
ฝ		พ		ฟ		ภ		ม		ย		อย	
/	-	r	{	a	-	4	-	,	<	p	P, ย	?	-
ล		ว		ส		ห		อ		ฮ			
]	}, q	;	, น.	l	L	s	ห	v	V	i	E-		

พยัญชนะอักษรตัวธรรมสามารถแบ่งออกเป็น 3 หมู่ คือ อักษรสูง อักษรกลาง และอักษรต่ำ ได้ดังนี้

อักษรสูง	ข	ถ	ผ	ฝ	ส	ห
	-	5	z	/	l	s

อักษรกลาง	ก	จ	ญ	ด	ต	บ/ป	อ
	d	0	V?	f	9	x	v

อักษรต่ำ	ค	ง	ช	ย	ท	น	พ	ฟ	ม	ล	ว	ฮ
	8	'	=	p	m	o	r	a	,	]	;	i

นอกจากนี้ยังมีพยัญชนะประสม คือ พยัญชนะที่ใช้อักษรสูงเป็นตัวตั้งต้น มีอักษรต่ำโดยใช้ตัวตีนห้อย จำนวน 6 ตัว-"(ง)-P(ย) -O (น) < (ม)-} (ล)-, น. (ว) มาประสม เพื่อให้เสียงอักษรต่ำสามารถผันเป็นเสียงอักษรสูง ดังนี้

อักษรไทย	หง	หย	หน	หม	หล	หว
อักษรธรรม	s"	sP	sO	s<	s}	S:
ตัวอย่าง	ws"	wsP	wsOk	ws<	ws}	Ws:
คำอ่าน	ไหง	ไหย	ไหน	ไหม	ไหล	ไหว

รูปลักษณ์สระอักษรตัวธรรม

รูปลักษณ์สระอักษรตัวธรรม แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย

1. สระลอย คือ สระที่ใช้เขียนพยางค์ที่เป็นเสียงสระ รูปลักษณ์สระลอยมี 9 รูป ดังนี้

v	vk	B	U	j	J	G	ev	jHk
อะ	อา	อิ	อี	อุ	อู	เอ	โอ	เอา

ตัวอย่างการใช้สระลอย

v	vsY	(อะหัง)
vk	vkdkO	(อาการ)
B	B9bxbglk	(อิติปิโส)
U	UlkO	(อีสาน)
j	jgxdvk	(อุเบกขา)
J	Ji6	(อูรุ)
G	GdY	(เอกัง)
ev	evdklk	(โอกาสา)
jHk	jHkwx	(เอาไป)

2. สระจม คือสระที่ต้องอาศัยพยัญชนะมาประกอบ สระจมมีทั้งสระเสียงสั้น และสระเสียงยาว โดยเขียนไว้รอบพยัญชนะตัวเต็ม ถ้าอยู่ด้านหน้าเรียกว่าสระหน้า ถ้าอยู่ด้านหลังเรียกว่าสระหลัง ถ้าอยู่ด้านบนเรียกว่าสระบน ถ้าอยู่ด้านล่างเรียกว่าสระล่าง รูปลักษณ์สระจมมี 28 รูป ดังนี้

- t	- k	- b	- u	- 7	- n	-6
อะ	อา	อิ	อี	อึ	อื	อุ
-^	g - t	g -	gg - t	gg -	e - t	e -
อู	เอะ	เอ	แอะ	แอ	โอะ	โอ

g - kt	- Y	- H, น. t	- H, น.	g -y Pt	g -y P	g - nVt
เอาะ	ออ	อัวะ	อัว	เอียะ	เอีย	เอือะ
g - nV	g - bt	g - b	- Yk	w -	g - H k	- N
เอือ	เออะ	เออ	อำ	ไอ	เอา	ออย

ตัวอย่างการใช้สระจม

lu # lbmRbmbr{rVi wdlVisV,s, &gsHk	ศรี ศรี สิทธิทิพพะพร ไกสอนหอมห่วงเห้า
-6igg-yg0Hk jHkgs}Hk,k9k"	ขุนแขกเจ้า เอาเหล้ามาต่าง
-6ih&g0Hk jHkgs}Hk,k9y";K" ,k9y"w;mu'k<	ขุนนางเจ้า เอาเหล้ามาตั้งวาง มาตั้งไว้ที่งาม

3. สระพิเศษ คือ สระที่ใช้ต่างจากสระจมและสระลอย รูปลักษณ์สระพิเศษมี 5 รูป ดังนี้

3.1-K ไม้อาสูง หรือ ไม้อาหลวง ใช้เขียนประกอบพยัญชนะต้น เพื่อไม่ให้รูปลักษณ์ไปพ้องกับพยัญชนะตัวอื่น ทำให้อ่านผิดพลาดได้ ไม้อาหลวงใช้กับพยัญชนะต้น 3 ตัว ดังนี้

- ใช้กับรูปลักษณ์พยัญชนะ 8(ค) เขียนเป็น 8K เพื่อไม่ให้พ้องกับตัว d(ก)
- ใช้กับรูปลักษณ์พยัญชนะ x(บ) เขียนเป็น xK เพื่อไม่ให้พ้องกับตัว s(ห)
- ใช้กับรูปลักษณ์พยัญชนะ ;(ว) เขียนเป็น ;K เพื่อไม่ให้พ้องกับตัว 9(ต)

3.2-P ตัวห้อย ย ใช้เขียนแทนสระเอีย เมื่อคำนั้นมีตัวสะกด เช่น xPf(เบียด)

3.3-N สระออย ใช้เป็นเสียงสระออสะกดด้วยแม่เกอย เช่น]N(ลอย) oN(น้อย)

3.4 A ตัว ฤ ใช้เขียนคำที่มาจากภาษาบาลี-สันสกฤต และคำพื้นเมืองบางคำ ใช้แทนได้ทั้ง ฤ ฤๅ ฦ ฦๅ เช่น A=k(ฤๅชา) AdL(ฤกษ์) Ayfu(ฤกษ์ดี)

3.5g-k เรียกว่า ไม้เกหน้ากาหลัง ใช้เป็นสระโอในคำภาษาบาลี-สันสกฤต เช่น og,k(นะโม) r6gmRk(พุทโธ) gpkg]kdhg5k(โยโลกะนาโถ) เป็นต้น

3.6-C สระแอลดรูป ใช้แทนสระแอ เช่น]C(แล)]C: (แล้ว) sC"(แห่ง)

รูปลักษณ์ตัวเลขอักษรตัวธรรม

รูปลักษณ์ตัวเลขอักษรตัวธรรม มี 10 ตัว สามารถเขียนเทียบกับตัวเลขไทยได้ดังนี้

เลขอักษรตัวธรรม	@	#	$	%	*	(	)	_	]	0
เลขไทย	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

การเขียนตัวเลขในอักขรวิธีอักษรตัวธรรม มีหลักการดังนี้

1. การเขียนเลขหลักหน่วย จะเขียนเลขนั้นไว้โดด ๆ เช่น @(หนึ่ง) _(แปด) เป็นต้น

2. การเขียนเลขหลักสิบ จะเขียนค่าหลักสิบก่อน แล้วคั่นด้วยเลขศูนย์ แล้วตามด้วยหลักหน่วย ยกเว้นจำนวน 20-29 จะใช้คำว่า =k: (ซาว) แล้วตามด้วยหลักหน่วย การเขียนเลขหลักสิบเช่น

@Q@ (11)

=k,: * (25)

3. การเขียนเลขตั้งแต่หลักร้อยขึ้นไป จะใช้ตัวเลขตามด้วยคำบอกค่าหลัก ส่วนหลักหน่วยจะใช้ตัวเลข เช่น

@iN@ (101)

#ryO*iN=k: @ (2,521)

รูปลักษณ์พิเศษและเครื่องหมายต่าง ๆ

รูปลักษณ์พิเศษ และเครื่องหมายต่าง ๆ ที่ใช้ในอักขรวิธีอักษรตัวธรรม มีดังนี้

1. ~ สอสองห้อง เป็นการลดรูปการเขียน l(ส) ซ้อนกัน 2 ตัว (สอสองห้องเป็น ด ถ่อง (ครึ่ง)หนึ่ง) เช่น 9~56 (ตัสสถุ) vy~0yO (อัศจรรย์)

2. | เป็นการลดรูปการเขียน \(ญ) ซ้อนกัน 2 ตัว เช่น x|k (ปัญญา)

3. h เป็นการลดรูป ok (นา) เช่น hg5k(นาโถ) l,XghO (สัมปันเนา) hY (นำ,น้ำ)

4. E - ไม้ระวง ใช้เขียนไว้หน้าพยัญชนะต้น เป็นเสียงควบกล้ำ ร กับพยัญชนะต้นผสมกับสระ อะ เช่น Er (พระ) ExgmyF (ประเทศ) บางครั้งมีผู้จารึกนำไม้ระวงไปใช้กับคำที่ประวิสรรชนีย์ธรรมดา เช่น ErpkF (พยาธิ) หรือใช้เป็นพยัญชนะตัวควบกล้ำเสียง ร เช่น ExkdHF (ปรากฏ) ก็มี

5. -y ไม้ซัด ใช้เขียนบนพยัญชนะ ทำหน้าที่ดังนี้

- ใช้เป็นไม้หันอากาศ เช่น ;yO (วัน) ;yF (วัด) vkIk0yD (อาณาจักร)
- ใช้ประกอบคำที่ประสมด้วยสระ เอะ หรือ เอ ที่มีตัวสะกด เช่น gxyO (เป็น) g-yF (เขต) เป็นต้น
- ใช้ประกอบกับสระเอียที่ไม่มีตัวสะกด เช่น g,yP (เมีย) gpyP (เยีย)
- ใช้เขียนบนพยัญชนะ เป็นตัวสะกดแม่กก ใช้กับ-t (สระอะ) -k (สระอา) -6 (สระอุ) -^ (สระอู) g- (สระเอ) gg- (สระแอ) - V(สระ ออ) g-yP (สระเอีย) e- (สระโอ) และ –H: (สระอัว)

เช่น 9y (ตัก) hy (นาก) m6y (ทุก)]^y (ลูก) gly (เสก) gg]y (แลก) vVy (ออก) xPy (เปียก) e]y (โลก) x: (บวก)

6. - Y นิคหิต ใช้เขียนบนพยัญชนะ เป็นตัวสะกดในาแม่กง ประกอบกับ - t (สระอะ) -b (สระอิ) -6 (สระอุ) ในการเขียนคำภาษาบาลี เช่น r6mRY (พุทธัง) grkTฮ (โพธิง) vkp6Y (อายุง)

7. -& ไม้อังแล่น ใช้เขียนบนพยัญชนะ เป็นตัวสะกดในแม่กง ประกอบกับ -6 (สระอุ) -^ (สระอู) g-yP (สระเอีย) และ-V(สระ ออ) ในการเขียนคำภาษาถิ่นอีสาน เช่น r6& (พุง) p^& (ยูง) lP& (เสียง) mV& (ทอง)

8. - H ไม้ข่ม หรือ ไม้โก่ม ใช้เขียนบนพยัญชนะ ทำหน้าที่ดังนี้

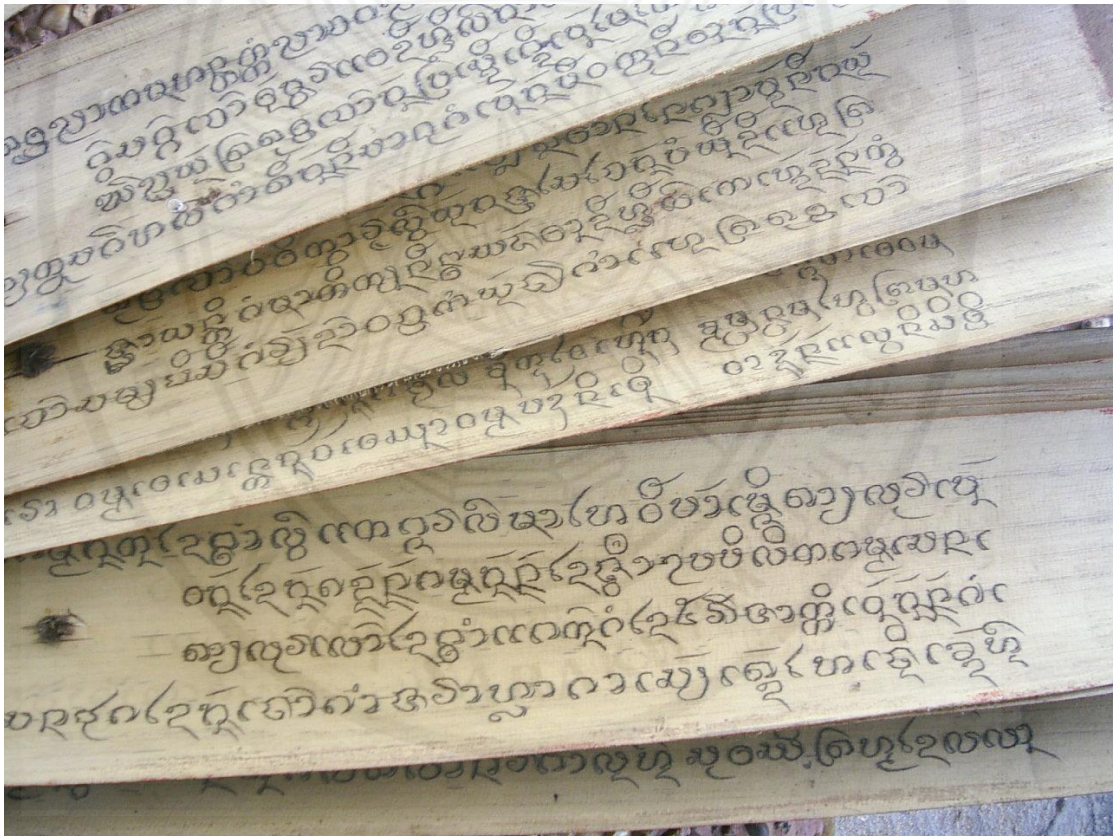
- ใช้เป็นสระ โอะ ลดรูป เมื่อมีตัวสะกด เช่น 8HO (คน) rH" (พง) fH" (ดง)
- ใช้ประกอบกับพยัญชนะ; (ว) ในสระ อัว (-H:) เช่น sH: (หัว) sH}; (หลัว)
- ใช้ประกอบกับสระเอา (g-H k) ในการเขียนภาษาถิ่นอีสาน เช่น gxyOg8Hk (เป็นเค้า)

การเขียนไม้กง ต้องระวังไม่ให้เป็นรูป-C เพราะจะเป็นสระแอลดรูป

9. # ใช้เป็นเครื่องหมายซ้ำคำ เช่น d6#lghR (กุกุสันโธ)

10. ฿ นิยมใช้เป็นเครื่องหมายขึ้นต้น

11. ฯtฟ นิยมใช้เป็นเครื่องหมายจบเรื่อง

อักษรตัวธรรมที่จารบนใบลาน เรื่อง อรุณวดีสูตร

แบบทดสอบท้ายบท (8 คะแนน)

1. รูปลักษณ์พยัญชนะอักษรตัวธรรม มีลักษณะใดบ้าง จงอธิบาย

.....

.....

.....

.....

2. รูปลักษณ์สระอักษรตัวธรรม มีลักษณะใดบ้าง จงอธิบาย

.....

.....

.....

.....

3. รูปลักษณ์ตัวเลขอักษรตัวธรรม มีลักษณะใดบ้าง จงอธิบาย

.....

.....

.....

.....

4. ยกตัวอย่างรูปลักษณ์เครื่องหมายพิเศษ 5 แบบ

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกหัดที่ 2.1

ให้คัดพยัญชนะตัวธรรม

d (ก)

- (ข)

8 (ค)

' (ง)

0 (จ)

= (ช)

f (ฑ)

9 (ต)

5 (ถ)

m (ท)

T (ธ)

o (น)

x (บ)

z (ผ)

/ (ฝ)

r (พ)

a (ฟ)

4 (ภ)

, (ม)

p (ย)

? (อฺย)

] (ล)

; (ว)

ไ (ส)

s (ห)

v (อ)

i (ฮ)

แบบฝึกหัดที่ 2.2

ให้คัดสระตัวธรรม

- t (อะ)

- k (อา)

- b (อิ)

- u (อี)

- 7 (อึ๊อ)

- n (อือ)

-6 (อุ)

-^ (อู)

g–t (เอะ)

g-(เอ)

gg–t (แอะ)

gg-(แอ)

e–t (โอะ)

e-(โอ)

g–kt (เอาะ)

- Y (ออ)

- H: t (อัวะ)

- H: (อัว)

ɡ -y Pt (เอียะ)

ɡ-y P (เอีย)

ɡ–nVt (เอือะ)

ɡ –nV (เอือ)

ɡ–bt (เออะ)

g–b (เออ)

- Yk (อำ)

w–(ไอ)

g-H k (เอา)

-N (ออย)

แบบฝึกหัดที่ 2.3

ให้คัดเลขตัวธรรม

0 (0)

@ (1)

(2)

$ (3)

% (4)

* (5)

((6)

) (7)

_ (8)

] (9)

บทที่ 3
อักขรวิธีอักษรตัวธรรม

การศึกษาอักขรวิธีอักษรตัวธรรม แบ่งได้ดังนี้

1. การวางอักขระอักษรตัวธรรม
2. การแจกแม่ตัวสะกดในอักขรวิธีอักษรตัวธรรม
3. หลักการเฉพาะในอักขรวิธีอักษรตัวธรรม
4. อักขรวิธีพิเศษ

การวางอักขระอักษรตัวธรรม

การวางพยัญชนะของอักขรวิธีอักษรตัวธรรม เป็นภูมิปัญญาของนักอักษรศาสตร์ปราชญ์ชาวอีสานที่กำหนดการวางพยัญชนะเพื่อประหยัดพื้นที่ และแรงในการจารึก ในการศึกษาอักขรวิธีอักษรอักษรตัวธรรม ในเบื้องต้นจะต้องเข้าใจหลักการการวางตัวสะกดในอักขรวิธีอักษรตัวธรรม ซึ่งมีหลักการดังนี้

1. อักขระที่วางบนบรรทัดจะใช้ตัวเต็ม
2. ตัวสะกดจะใช้ตัวห้อยหรือตีน โดยวางไว้ใต้พยัญชนะต้น หรือใต้สระ
3. หากมีอักขระอื่นวางอยู่ใต้พยัญชนะต้น จะวางตัวสะกดในตำแหน่งถัดไป ถ้าเป็นแม่กง ที่ไม่มีอักขระวางบนพยัญชนะต้น จะวาง -& (อังแล่น) ไว้บนพยัญชนะต้น

รูปแบบการวางอักขระอักษรตัวธรรมโดยทั่วไป มีดังนี้

1. พยางค์ที่มีพยัญชนะตัวเดียว จะวางพยัญชนะไว้บนเส้นบรรทัด
   เช่น dk (กา) 8^ (คู)
2. พยางค์ที่มีพยัญชนะ 2 ตัววางติดกัน โดยตัวที่ 2 เป็นตัวห้อย มีตำแหน่งการวางดังนี้

1
2

   เช่น gxyO (เป็น) 9yX (ตับ) ws< (ไหม)

3. พยางค์ที่มีพยัญชนะ 3 ตัววางติดกันโดยตัวที่ 2 เป็นตัวห้อย มีตำแหน่งการวางดังนี้

1	3
2	

   เช่น ,Vx(มอบ) sOyd (หนัก) xYix, น. i(บรบวร) gl, น. bP (เสวย) s}b'(หลิง)

ถ้าผสมกับสระออ หรือ อัว สะกดด้วยแม่กง จะใช้ -& (อังแล่น) จะวางพยัญชนะดังนี้

3
1
2

เช่น -V& (ของ) ,V& (มอง) f, น. & (ดวง)

3. พยางค์ที่มีพยัญชนะ 4 ตัววางติดกัน ตัวที่ 2 เป็นตัวห้อย มีตำแหน่งการวางดังนี้

1	3
2	4

เช่น s<v" (หมอง) หรือ

1	4
2	3

เช่น s<xV(หมอบ)

ในการวางพยัญชนะอักษรตัวธรรมนั้น ถ้ามีสระวางคั่นอยู่ (ตำแหน่งที่ 2) จะวางพยัญชนะในตำแหน่งถัดไป เช่น l^x(สูบ): k< (ความ) d}k" (กลาง): kO (ขวาน) เป็นต้น

การแจกแม่ตัวสะกดในอักขรวิธีอักษรตัวธรรม

การแจกแม่ตัวสะกดเป็นพื้นฐานในการสะกดคำตามอักขรวิธีอักษรธรรมอีสาน การแจกแม่ตัวสะกดในอักขรวิธีอักษรตัวธรรม มีดังนี้

แม่ ก กา

dt	dk	db	du	d7	dn	d6
กะ	กา	กิ	กี	กึ	กื	กุ
d^	gdt	gd	ggdt	ggd	edt	ed
กู	เกะ	เก	แกะ	แก	โกะ	โก
gdkt	dY	gdbt	gdb	dH:t	dH:	gdyPt
เกาะ	กอ	เกอะ	เกอ	กัวะ	กัว	เกียะ
gdyP	gdnVt	gdnV	wd	gdHk	dYk	
เกีย	เกือะ	เกือ	ไก	เกา	กำ	

แม่ กก

dyD	dkD	dbD	duD	d7D	dnD	d6d	d^d	gdyD	gdD
กัก	กาก	กิก	กีก	กึก	กืก	กุก	กูก	เก็ก	เกก
ggdyD	ggdD	dHD	edD	dVd	gdbD	D: d	dPd	gdnVd	
แก็ก	แกก	กก	โกก	กอก	เกิก	กวก	เกียก	เกือก	

หมายเหตุ การสะกดในแม่ กก บางครั้งมีการใช้อักษรกาบ --3 หรือ -y แทน เช่น dyW (กัก) dky (กาก)

แม่กด

dyF	dkF	dbF	duF	d7F	dnF	d6f	d^f	gdyF	gdF
กัด	กาด	กิด	กีด	กึด	กืด	กุด	กูด	เก็ด	เกด
ggdyF	ggdF	dHF	edF	dVf	gdbF	D:f	dPf	gdnVf	
แก็ด	แกด	กด	โกด	กอด	เกิด	กวด	เกียด	เกือด	

แม่กบ

dyX	dkX	dbX	duX	d7X	dnX	d6x	d^x	gdyX	gdX
กับ	กาบ	กิบ	กีบ	กึบ	กืบ	กุบ	กูบ	เก็บ	เกบ
ggdyX	ggdX	dHX	edX	dVx	gdbX	D: x	dPx	gdnVx	
แก็บ	แกบ	กบ	โกบ	กอบ	เกิบ	กวบ	เกียบ	เกือบ	

แม่ กง

dy"	dk"	db"	du"	d7"	dn"	d6&	d^&	gdy"	gd"
กัง	กาง	กิง	กีง	กึง	กืง	กุง	กูง	เก็ง	เกง
ggdy"	ggd"	dH"	ed"	dV&	gdb"	D: &	dP&	gdnV'	
แก็ง	แกง	กง	โกง	กอง	เกิง	กวง	เกียง	เกือง	

เมื่อมีอักขระอื่นอยู่ใต้พยัญชนะต้น จะเขียนตัวสะกดแม่กง ด้วยพยัญชนะ -& (อังแล่น)

แม่ กน

dyO	dkO	dbO	duO	d7O	dnO	d6i	d^i	gdyO	gdO
กัน	กาน	กิน	กีน	กึน	กืน	กุน	กูน	เก็น	เกน
ggdyO	ggdO	dHO	edO	dVi	gdbO	D: i	dPi	gdnVi	
แก็น	แกน	กน	โกน	กอน	เกิน	กวน	เกียน	เกือน	

เมื่อมีอักขระอื่นอยู่ใต้พยัญชนะต้น จะเขียนตัวสะกดแม่กน ด้วยพยัญชนะ i (ร) ตัวเต็ม

แม่กม

dy< /dYk กัม	dk< กาม	db< กิม	du< กีม	d7< กึม	dn< กืม	d6, กุม	d^, กูม	gdy< เกม	gd< เก็ม
ggdy< แก็ม	ggd< แกม	dH< กม	ed< โกม	dV, กอม	gdb< เกิม	D:, กวม	dP, เกียม	gdnV, เกือม	

แม่เกย

dyP,wd	dkP	d7P	dnP	d6p	d^p	edP	dN	gdbP	D: P
กัย,ไก	กาย	กึย	กืย	กุย	กูย	โกย	กอย	เกย	กวย
gdnVP									
เกือย									

แม่เกอว

Dk:	Db:	Du:	Gd:	Ggd:	dP;
กาว	กิว	กีว	เกว	แกว	เกียว

หลักการเฉพาะในอักขรวิธีอักษรตัวธรรม

1. การเขียนอักษรตัวธรรม ไม่มีการเว้นวรรคตอน แต่จะเขียนติดกันไปทั้งหมด

2. การใช้วรรณยุกต์ ตามอักขรวิธีอักษรตัวธรรมนั้น แม้จะมีการผันเสียงได้ครบ แต่ไม่ปรากฏการกำกับรูปวรรณยุกต์ ผู้อ่านจึงต้องผันหาเสียงเพื่อให้ได้ความหมายที่ถูกต้อง โดยอาศัยบริบทของประโยค วิธีนี้คนอีสานเรียกว่า "หนังสือ หนังหา" ซึ่งข้อนี้เป็นเสน่ห์ของอักษรโบราณอีสาน เช่น

z^lk: 5nw,lk: (ผู้สาวถือไมสาว) คำอ่าน ผู้สาวถือไม้ส่าว

3. -& (อังแล่น) ในคำบาลีจะวางไว้บนพยัญชนะต้นของพยางค์ถัดไป เช่น lS&k (สังฆา)

อักขรวิธีพิเศษ

อักขรวิธีพิเศษ เป็นอักขรวิธีที่มีการประสมอักษรแตกต่างจากหลักเกณฑ์ทั่วไป ส่วนมากเป็นการย่อรวมอักษรในบางคำที่มีการใช้บ่อย จนเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป รูปคำจึงแตกต่างจากคำเดิมหรือคำอ่าน ทั้งนี้การกำหนดอักขรวิธีพิเศษนี้ เพื่อประหยัดเวลา แรงงาน และพื้นที่ในการจารึก หรือเพื่อเป็นการแสดงภูมิรู้ของผู้จารึก ดังนั้น ผู้ศึกษาอักษรตัวธรรมจึงจำเป็นที่จะต้องจดจำอักขรวิธีพิเศษเหล่านี้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการอ่าน การคัดลอก หรือการบันทึก เรื่องราวจากเอกสารโบราณ รูปแบบของอักขรวิธีพิเศษ สามารถแบ่งได้ดังนี้

1. สระตัวเดียว ผสมกับพยัญชนะหลายตัว เช่น

อักขรวิธีพิเศษ	คำอ่าน	ส่วนประกอบของคำ		
dบY	ก็บ่	dY	รวมกับ	xY
8ถา	คาถา	8k	รวมกับ	5k
l}k	ศาลา	lk	รวมกับ	]k
ggm}	แท้แล	ggm	รวมกับ	gg]
dFu	ก็ดี	dY	รวมกับ	fu
d<u	ก็มี	dY	รวมกับ	,u
fu}	ดีหลี	fu	รวมกับ	s}u
sOukP	หนีหาย	sOu	รวมกับ	skP
wxส	ไปไส	wx	รวมกับ	wl

2. พยัญชนะตัวเดียวผสมกับสระหลายตัว

อักขรวิธีพิเศษ	คำอ่าน	ส่วนประกอบของคำ		
,kyP	มากมาย	,ky	รวมกับ	,kP
g-&Vk	เข้าของ	g-Hk	รวมกับ	-V&
gdHVkO	เก่าก่อน	gdHk	รวมกับ	dVi
ggmbO	แท้เทอญ	ggm	รวมกับ	gmbO
ws}y'	ไหลหลั่ง	ws}	รวมกับ	s}y'
w9k<	ไต่ตาม	w9	รวมกับ	9k<
dY}k, น.	ก็กล่าว	dY	รวมกับ	d}k, น.
wxVy	ไปบอก	wx	รวมกับ	xVy
]ukP	ลีล่าย	]u	รวมกับ	]kP
]uk	ลีลา	]u	รวมกับ	]k
h&V	นางน้อง,น้องนาง	h&	รวมกับ	oV&
9HOk	ต้นตาล	9HO	รวมกับ	9kO

3. พยัญชนะหลายตัวผสมกับสระหลายตัว

อักขรวิธีพิเศษ	คำอ่าน	ส่วนประกอบของคำ		
dYฆk	ก็ข้า	dY	รวมกับ	-k
,u: k	มีว่า	,u	รวมกับ	;K
dYMk	กะทำ	dt	รวมกับ	mYk
8n: k	คือว่า	8n	รวมกับ	;K
wxY<k	บ่ไปบ่มา, บ่มาบ่ไป	xY รวมกับ wx	รวมกับ	xY รวมกับ ,k
=n: k	ชื่อว่า	=n	รวมกับ	;K
]COk	แลนา	gg]	รวมกับ	h
wx<k	ไปมา	wx	รวมกับ	,k
zb: k	ผิว่า	zb	รวมกับ	;K
Ef^k	ดูรา	f^	รวมกับ	ik
xkd}k: &wr	ป่ากว้างกลางไพร	xk รวมกับ d: k"	รวมกับ	d}k" รวมกับ wr

4. คำย่อหรือลดรูป

อักขรวิธีพิเศษ	คำอ่าน	ส่วนประกอบของคำ
iu	อันว่า	(มาจากภาษาขอม คำว่า รี แปลว่า อันว่า)
mqyk	ทั้งหลาย	my" รวมกับ sqkP
]C, ฤ	แล	gg รวมกับ]
]Cว, ฤว	แล้ว	gg รวมกับ] รวมกับ ;

แบบทดสอบท้ายบท (8 คะแนน)

1. จงอธิบายหลักการวางอักขระอักษรตัวธรรม

.....

.....

.....

.....

.....

2. เขียนชื่อ ที่อยู่ เป็นอักษรตัวธรรม

.....

.....

.....

.....

.....

3. ยกตัวอย่างอักขรวิธีพิเศษ 10 คำ

.....

.....

.....

.....

.....

4. บอกหลักการเฉพาะในอักขรวิธีอักษรตัวธรรม

.....

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกหัดที่ 3.1

ให้คัดคำต่อไปนี้

,kyP (มากมาย)

g-&Vk (เข้าของ)

gdHVkO (เก่าก่อน)

ggmbO (แท้เทอญ)

ws}y' (ไหลหลั่ง)

w9k< (ไต่ตาม)

dY}k: (ก็กล่าว)

]ukP (ลีล่าย)

9HOk (ต้นตาล)

dYขk (ก็ข้า)

,u: (มีว่า)

wxY<k (บ้ไปบ่มา)

=n,: (ชื่อว่า)

iu (อันว่า)

Ef^k (ดูรา)

mqyk (ทั้งหลาย)

]Cว , ฤว (แล้ว)

แบบฝึกหัดที่ 3.2

จงอ่านออกเสียงและเขียนคำต่อไปนี้

ข้อ	อักขรอักษรตัวธรรม	อ่านว่า
1.	m6y	ทุก, ทุกข์
2.	]^y	ลูก
3.	dHก0bก	กกจิก
4.	oHW	นก
5.	xkด	บาด
6.	0HF	จด
7.	s}6f	หลุด
8.	-Pf	เขียด
9.	oyxkL	นักปราชญ์
10.	dHX	กบ
11.	s}yx	หลับ
12.	s<yirPi	หมั่นเพียร
13.	dYk,n	กำมือ
14.	mYkh	ทำนา
15.	lgdก	สุกโก (พระอินทร์)
16.	m6dฃk	ทุกขา (ทุกข์)
17.	,0ฉk	มจฉา (ปลา)
18.	glgZ{k	เสฏโฐ (ประเสริฐสุด)
19.	x6xผk	ปุปผา (ดอกไม้)
20.	rpg8ฃk	พยัคโฆ (เสือโคร่ง)

บทที่ 4
การสะกดคำอักษรตัวธรรม

การสะกดคำตามหลักอักขรวิธีอักษรตัวธรรมแบ่งได้ดังนี้

1. การสะกดคำตามหลักอักขรวิธีภาษาอีสาน
2. การซ้อนตัวตามหลักพยัญชนะสังโยคในคำภาษาบาลี

การสะกดคำตามหลักอักขรวิธีคำภาษาอีสาน

การสะกดคำตามหลักอักขรวิธีคำภาษาอีสานเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้พื้นฐานการเขียนอักษรตัวธรรม สามารถจำแนกหลักเกณฑ์การสะกดคำตามแม่ตัวสะกดได้ดังนี้

การสะกดคำตามหลักอักขรวิธีในภาษาอีสานแม่ กก แบ่งออกได้ 4 ลักษณะ ได้แก่

1. ใช้ --ก (ห้อย ก) เป็นตัวสะกดในแม่ กก เช่น dHก0bก (กกจิก) oHก (นก) แ9ก (แตก)
2. ถ้าติดอักษรผสม จะใช้ d เช่น s}ud (หลัก) ls}yd (เหล็ก)
3. ใช้ --y (ไม้ซัด) เป็นตัวสะกดในแม่ กก กับสระ อะ อา อุ อู เอ แอ ออ เอีย โอ อัว เช่น 9y(ตัก) hy(นาก) m6y(ทุก)]^y(ลูก) gly(เสก) gg]y(แลก) vVy(ออก) xPy(เปียก) e]y(โลก) x:y(บวก)
4. ใช้สัญลักษณ์ --W เป็นตัวสะกดในแม่ กก แทน --ก เช่น dHW0bW (กกจิก) oHW (นก)

การสะกดคำตามหลักอักขรวิธีในภาษาอีสานแม่ กด แบ่งออกได้ 3 ลักษณะ ได้แก่

1. ใช้ --ด (ห้อย ด) เป็นตัวสะกดในแม่ กด เช่น xkด (บาด) 0HF (จด) แfF (แดด) -uF (ขีด)
2. ถ้าติดอักษรผสมหรือสระล่าง จะใช้ f เช่น s}6f(หลุด) xVf(บอด) 06f(จุด) -Pf(เขียด)
3. บางครั้งพบมีการใช้ตัวสะกดแม่ กด ตัวอื่น เช่น oyxkL (นักปราชญ์)

การสะกดคำตามหลักอักขรวิธีในภาษาอีสานแม่ กบ แบ่งออกได้ 3 ลักษณะ ได้แก่

1. ใช้ -X (ห้อย บ) เป็นตัวสะกดในแม่ กบ เช่น dHX (กบ) skX (หาบ)
2. ถ้าติดอักษรผสมหรือสระล่าง จะใช้ x เช่น s}yx(หลับ) 9Vx (ตอบ)
3. สระ อุ และ อู สามารถใช้ได้ทั้ง -X และ x เช่น ตูบ เขียนได้ทั้ง 9^X และ 9^x

การสะกดคำตามหลักอักขรวิธีในภาษาอีสานแม่ กง แบ่งออกได้ 3 ลักษณะ ได้แก่

1. ใช้ตัว --" (ห้อย ง) เป็นตัวสะกดในแม่ กง เช่น fH" (ดง) gg9" (แตง) d: k" (กวาง)
2. ถ้าติดอักษรผสม จะใช้ ' ยกเว้นผสมกับสระ อา ออ อัว เอีย เช่น s}y' (หลัง)
3. ถ้าติดสระล่างจะใช้ --& (อังแล่น) เช่น f:& (ดวง) lP& (เสียง) -V& (ของ) l^& (สูง)

การสะกดคำตามหลักอักขรวิธีในภาษาอีสานแม่ กน แบ่งออกได้ 3 ลักษณะ ได้แก่

1. ใช้ตัว --O (ห้อย น) เป็นตัวสะกดในแม่ กน เช่น xkO(บาน) gxyO(เป็น) dbO(กิน) s:kO(หวาน)

2. ถ้าติดอักษรผสมหรือสระล่าง จะใช้ i ยกเว้นผสมกับสระ อา ออ เช่น oVi (นอน) x^i (ปูน) ginVi (เฮือน) s<yirPi (หมั่นเพียร)

3. มีบางคำที่ใช้สระเอียนิยมใช้ --O เป็นตัวสะกดในแม่ กน เช่น iPO (เรียน) rPO (เพียร)

การสะกดคำตามหลักอักขรวิธีในภาษาอีสานแม่ กม แบ่งออกได้ 4 ลักษณะ ได้แก่

1. ใช้ตัว --< (ห้อย ม) เป็นตัวสะกดในแม่ กม เช่น 9k< (ตาม) 8H< (คม) g9y< (เต็ม)

2. ถ้าติดอักษรผสมหรือสระล่าง จะใช้ , เช่น s}6, (หลุม) 9^, (ตูม)]V, (ลอม)

3. มีบางคำที่ใช้สระเอียนิยมใช้ --< เป็นตัวสะกดในแม่ กน เช่น iP< (เฮียม) 9P< (เสียม)

4. การใช้สระอำ จะใช้ในคำอีสาน เช่น dYk,n (กำมือ) mYkh (ทำนา) ในภาษาบาลีจะใช้ dy,< (กรรม) Ty,< (ธรรม) แต่บางครั้งพบว่ามีการใช้สลับปะปนกัน

การสะกดคำตามหลักอักขรวิธีในภาษาอีสานแม่ เกย แบ่งออกได้ 2 ลักษณะ ได้แก่

1. ใช้ตัว -P เป็นตัวสะกดในแม่ เกย เช่น dkP (กาย) efP (โดย) l: P (สวย)

2. คำที่ใช้สระออ สะกดด้วยแม่เกย จะใช้สระพิเศษ คือ -N (สระ ออย) เช่น oN (น้อย)

การสะกดคำตามหลักอักขรวิธีในภาษาอีสานแม่ เกอว แบ่งออกได้ 5 ลักษณะ ได้แก่

1. ใช้ตัว --:เป็นตัวสะกดในแม่ เกอว ยกเว้นผสมกับสระ เอีย เช่น mk: (ท้าว) gg]: (แล้ว) ggd: (แกว) d}k: (กล่าว)

2. ถ้าติดอักษรผสมจะใช้; เช่น s}H; (หลัว) dP; (เกียว)

3. มีบางคำที่ใช้สระเอียนิยมใช้ --: เป็นตัวสะกดในแม่ กน เช่น s}P: (เหลียว)

การซ้อนตัวตามหลักพยัญชนะสังโยคในคำภาษาบาลี

การเขียนภาษาบาลีด้วยอักษรตัวธรรมจะยึดหลัก พยัญชนะสังโยค หรือ พยัญชนะสังยุกต์ ซึ่งเป็นการนำเอาตัวอักษรที่เป็นพยัญชนะ 2 ตัวเข้ามาประกอบกัน โดยไม่มีการใช้สระคั่นกลางจะใช้ ฺ (นิยม) วางไว้ในตำแหน่งใต้พยัญชนะที่สะกด หลักการประกอบพยัญชนะสังโยคในภาษาบาลีมีดังนี้

พยัญชนะวรรคตัวที่ 1 ซ้อนหน้าพยัญชนะวรรคตัวที่ 1 และ ตัวที่ 2 ได้

พยัญชนะวรรคตัวที่ 1 ได้แก่ d (ก) 0 (จ) Z (ฏ) 9 (ต) x (ป) สามารถซ้อนหน้าพยัญชนะวรรคตัวที่ 1 และ 2 ตามหลักพยัญชนะสังโยคได้ดังนี้

วรรค 1	ก	ซ้อนหน้า	ก	lgdกk	(สกฺโก)แปลว่า	พระอินทร์
	ก	ซ้อนหน้า	ข	m6dขk	(ทุกฺขา)	แปลว่า ทุกข์
วรรค 2	จ	ซ้อนหน้า	จ	l0จY	(สจฺจ์) แปลว่า	ความจริง

	จ ซ้อนหน้า	ฉ	,0ฉk	(มจฺฉา)	แปลว่า	ปลา
วรรค 3	ฏ ซ้อนหน้า	ฏ	;Zฏ	(วฏฺฏ)	แปลว่า	วนเวียน
	ฏ ซ้อนหน้า	ฐ	glgZ{k	(เสฏฺโฐ)	แปลว่า	ประเสริฐสุด
วรรค 4	ต ซ้อนหน้า	ต	l69ต	(สุตฺต)	แปลว่า	ฟัง
	ต ซ้อนหน้า	ถ	;9{6	(วตฺถุ)	แปลว่า	สิ่งของ
วรรค 5	ป ซ้อนหน้า	ป	lgxบา	(สปฺโป)	แปลว่า	งู
	ป ซ้อนหน้า	ผ	x6xผk	(ปุปฺผา)	แปลว่า	ดอกไม้

พยัญชนะวรรคตัวที่ 3 ซ้อนหน้าพยัญชนะวรรคตัวที่ 3 และตัวที่ 4 ได้

พยัญชนะวรรคตัวที่ 3 ได้แก่ 8 (ค) = (ช) f (ฑ) m (ท) r (พ) สามารถซ้อนหน้าพยัญชนะวรรคตัวที่ 3 และ 4 ตามหลักพยัญชนะสังโยคได้ดังนี้

วรรค1ค	ซ้อนหน้า	ค	v8คu	(อคฺคี)	แปลว่า	ไฟ
	ค ซ้อนหน้า	ฆ	rpg8ฆk	(พยคฺโฆ)	แปลว่า	เสือโคร่ง
วรรค2ช	ซ้อนหน้า	ช	,=ช	(มชฺช)	แปลว่า	เมา
	ช ซ้อนหน้า	ฌ	,=ฌb,	(มชฺฌิม)	แปลว่า	ท่ามกลาง
วรรค3ฑ	ซ้อนหน้า	ฑ	d6gfดk	(กุฑโฑ)	แปลว่า	ฝา
	ฑ ซ้อนหน้า	ฒ	;6fฒb	(วุฑฺฒิ)	แปลว่า	วุฒิ
วรรค4ท	ซ้อนหน้า	ท	lmM	(สทฺท)	แปลว่า	เสียง
	ท ซ้อนหน้า	ธ	lgmRk	(สทฺโธ)	แปลว่า	ศรัทธา
วรรค5พ	ซ้อนหน้า	พ	lr{	(สพฺพ)	แปลว่า	ทั้งหมด
	พ ซ้อนหน้า	ภ	8grภk	(คพฺโภ)	แปลว่า	ครรภ์

พยัญชนะวรรคตัวที่ 5 ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคได้ทุกตัว

พยัญชนะวรรคตัวที่ 5 ได้แก่ ' (ง) \ (ญ) I (ณ) o (น), (ม) สามารถซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคตามหลักพยัญชนะสังโยคได้ ยกเว้น '(ง) ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้ ดังนี้

วรรค 1	ง ซ้อนหน้า	ก	lg'กk	(สงฺโก)	แปลว่า	ส่วย,บ้านส่วย
	ง ซ้อนหน้า	ข	lg'ขk	(สงฺโข)	แปลว่า	สังข์
	ง ซ้อนหน้า	ค	4;'คำ	(ภวงฺคำ)	แปลว่า	ภวังค์
	ง ซ้อนหน้า	ฆ	lgS&k	(สงฺเฆา)	แปลว่า	สงฆ์
วรรค 2	ญ ซ้อนหน้า	จ	,\จY	(มญฺจ)	แปลว่า	เตียง

	ญ ซ้อนหน้า	ฉ	l\ฉoOY	(สญฺฉนฺนำ)	แปลว่า	ดารดาษ
	ญ ซ้อนหน้า	ช	d6\ชgik	(กุญฺชโร)	แปลว่า	ช้าง
	ญ ซ้อนหน้า	ฒ	;\ฒk	(วญฺฌา)	แปลว่า	หญิงหมัน
	ญ ซ้อนหน้า	ญ	x|k	(ปญฺญา)	แปลว่า	ปัญญา
วรรค 3	ณ ซ้อนหน้า	ฏ	dlฏgdk	(กณฺฏโก)	แปลว่า	หนามไผ่
	ณ ซ้อนหน้า	ฐ	dgl{k	(กณฺโฐ)	แปลว่า	คอ
	ณ ซ้อนหน้า	ฑ	4lดY	(ภณฺฑำ)	แปลว่า	ข้าวของ
	ณ ซ้อนหน้า	ฒ	l6lฒิ	(สุณฺฒิ)	แปลว่า	ชิง
	ณ ซ้อนหน้า	ณ	vlณg;k	(อณฺณโว)	แปลว่า	ห้วงน้ำ
วรรค 4	น ซ้อนหน้า	ต	,oตY	(มนฺตำ)	แปลว่า	มนต์
	น ซ้อนหน้า	ถ	8oถY	(คนฺถำ)	แปลว่า	คำภีร์
	น ซ้อนหน้า	ท	0ghM	(จนฺโท)	แปลว่า	พระจันทร์
	น ซ้อนหน้า	ธ	8ghธ	(คนฺโธ)	แปลว่า	กลิ่น
	น ซ้อนหน้า	น	voOY	(อนฺนำ)	แปลว่า	ข้าวสุก
วรรค 5	ม ซ้อนหน้า	ป	l,XghO	(สมฺปนฺโน)	แปลว่า	สมบูรณ์
	ม ซ้อนหน้า	ผ	l,ผg~k	(สมฺผสฺโส)	แปลว่า	สัมผัส
	ม ซ้อนหน้า	พ	vg,{k	(อมฺโพ)	แปลว่า	มะม่วง
	ม ซ้อนหน้า	ภ	5g,ภk	(ถมฺโภ)	แปลว่า	เสา
	ม ซ้อนหน้า	ม	d,<	(กมฺม)	แปลว่า	กรรม

พยัญชนะเศษวรรค p (ย)] (ล) l (ส) ซ้อนหน้าตัวเองได้

พยัญชนะเศษวรรค p (ย)] (ล) l (ส) ซ้อนหน้าตัวเองได้ โดยใช้พยัญชนะตัวเต็มซ้อนหน้าพยัญชนะตัวห้อย ส่วนการซ้อนหน้าตัวเองของ l (ส) จะใช้ รูป ~ (ส สองห้อง) ดังนี้

p (ย)	glgpPk	(เสยฺโย)	แปลว่า	ประเสริฐ
] (ล)	l]ลY	(สลฺลำ)	แปลว่า	ลูกศร(กิเลส)
l (ส)	vg~k	(อสฺโส)	แปลว่า	ม้า

พยัญชนะเศษวรรค (ห) สามารถตามพยัญชนะท้ายวรรคได้

พยัญชนะเศษวรรค s (ห) สามารถตามพยัญชนะท้ายวรรค ได้แก่ ' (ง) \ (ญ) l (ณ) o (น) , (ม) ตามหลักพยัญชนะสังโยคได้ดังนี้

วรรค 1	' (ง)	ls&ki	(สงฺหาร)	แปลว่า	สังหาร
วรรค 2	\ (ญ)	x\หk	(ปญฺหา)	แปลว่า	ปัญหา
วรรค 3	l (ณ)	dlหk	(กณฺหา)	แปลว่า	ดำ
วรรค 4	o (น)	xoหb	(ปนฺหิ)	แปลว่า	ส้นเท้า
วรรค 5	, (ม)	96g,ห	(ตุมฺเห)	แปลว่า	ท่านทั้งหลาย

เอกสารโบราณที่ยังมีเหลืออยู่ให้ได้ศึกษานั้น ได้บันทึกไว้ด้วยความเพียรในการจารด้วยพลังศรัทธาของนักปราชญ์โบราณ ดังนั้นเอกสารคัมภีร์ใบลานจึงมีความหลากหลาย เต็มไปด้วยรูปแบบลายมือที่ต่างกัน และการเลือกอักขรวิธีที่ใช้เฉพาะตน ดังคำโบราณว่า “หนังสือก้อมต่างคนต่างมี” ผู้สนใจศึกษาจึงควรให้เวลาในการศึกษาตัวอย่างเอกสารโบราณให้มาก เพื่อที่จะได้เกิดความคุ้นเคยกับลายมือแบบต่าง ๆ และเพื่อความชำนาญในการถ่ายถอดเอกสารชั้นต้นต่อไป

lEd&kLik=kwf # ryO $ iN _@ 9H: xqudyɒgs<Hk
pkvVi,ulmRkgxyOvyOpu"0u"lk"r6mRi^Xg0Hkw;dyXlk
~Okg0Hk=kxV&gxyOz^iu0Rhobr{koxg0RgpPkgsk96 ฟ

คำอ่าน สังกราสราชาได้ 2 พัน 3 ฮ้อย 81 ตัว ปีกัดเหม้า ยาอ่อนมีศรัทธาเป็นอันยิ่งจึงสร้างพุทธรูปเจ้าไว้กับศาสนา เจ้าซาปองเป็ผู้ริจนา นิพพานะปัจจัยโยโหตุ

แบบฝึกหัดที่ 4.1

เขียนคำต่อไปนี้ด้วยอักษรตัวธรรม

1. ชื่อวันใน 1 สัปดาห์

วันอาทิตย์

วันจันทร์

วันอังคาร

วันพุธ

วันพฤหัสบดี

วันศุกร์

วันเสาร์

---

2. ชื่อเดือนในหนึ่งปี

มกราคม

กุมภาพันธ์

มีนาคม

เมษายน

พฤษภาคม

มิถุนายน

กรกฎาคม

สิงหาคม

กันยายน

ตุลาคม

พฤศจิกายน

ธันวาคม

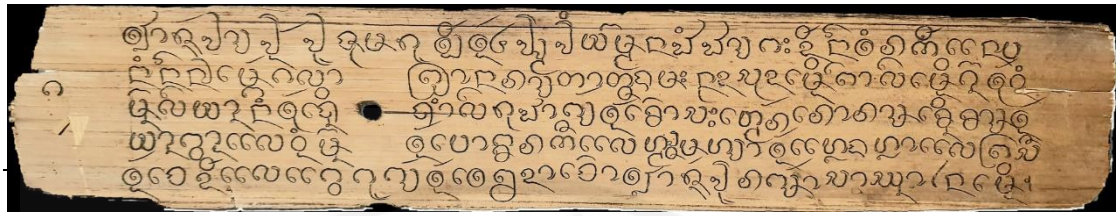
3. เขียนกลอนลำด้วยอักษรตัวธรรมอีสาน

โอ่ย.....ฟ้าเอ้ยฟ้าฮ้องฟ้าฮ้องค่อย	
เสียงโยนๆ ดังไกล	
เป็นหยังเด้จั่งบ่ไปฮ้องใกล้หัวคันได	
พอให้น้องได้นอนฮ่ำ	
เสียงฟ้าฮ้องติ้ม ตั้ม	
สาวหมอลำคิดฮอดซู้	
ได้หลงโอ้....โอ่บ่เซา.....โอ่บ่เซา	
.....โอ้ย....หล่ะน่า.....	
เอออันนี่ ต่อจากนี่สิได้ลำต่อกลอน	
สองสองผัวเมียทำนาซ่อยกันกะจนแล่ว	
พอจากเสร็จดำแล้ว ตาเว็นค่ายค่ำ	
พ่อบักหำขึ้นเถาะเจ้า	
หลกกล้าว่าแหน่เด้อ	
พ่อว่าเอ้อ เมือก่อนสาตี๊	
ข้อยสิหลกคนเดียวแม่อีนางเมือบ้าน	
พอจาแล้วเตรียมเอาถ้วยบ่วง	
หาบกะต่าต่องต้อนทั้งอุ้มว่าลูกนำ	
เสียงฟ้าฮ่องติ้มตั้มฟ่าวหย่างมาเฮือน	
เสียงฝนมามืดมัวเมาฟ้า	
นำคันนาคืนเมือบ้าน	
เขียดจินาฮ่องอ้อบแอ้บ	
เหลียวเบิ่งน้ำว่อบแว่บ	
เป็นคลื่นจั่งทะเล.....	

แบบฝึกหัดที่ 4.2

ปริวรรตอักษรตัวธรรมจากใบลานเป็นอักษรไทยปัจจุบัน

บทที่ 5
การเขียนอักษรตัวธรรม

การเขียนอักษรตัวธรรมแบ่งได้ดังนี้

1. การเขียนอักขระอักษรตัวธรรม
2. การเขียนคำภาษาบาลีด้วยอักษรตัวธรรม
3. การเขียนคำภาษาอีสานด้วยอักษรตัวธรรม

การเขียนอักขระอักษรตัวธรรม

ในการเขียนอักษรไทยในปัจจุบัน จะเริ่มจากส่วนหัวของอักษรต่อเนื่องไปตามรูปลักษณ์จนจบลง แต่การเขียนอักขระอักษรตัวธรรม มีวิธีการที่แตกต่างจากการเขียนอักษรไทยในปัจจุบัน โดยการเขียนอักขระอักษรตัวธรรมจะยึดตามหลักวิธีการลากปลายเหล็กจารที่ขีดตัดเซลล์ของใบลานให้เป็นร่องรอยลึก โดยจะลากเส้นจากบนลงล่าง จากซ้ายไปขวา ซึ่งเป็นหลักการในการจารึกอักขระบนวัสดุต่าง ๆ มีความหลากหลายทั้งที่เป็นหิน โลหะ กระดาษสา สมุดข่อย หรือใบลาน ตามแบบโบราณ ดังนั้น การเขียนอักขระอักษรตัวธรรม มีหลักการเขียน ดังนี้

1. ลากครั้งเดียว เช่น

2. ลากสองครั้ง เช่น

การเขียนพยัญชนะตัวเต็มอักษรตัวธรรมอีสาน

ᨲᩮᩬᨾᩬᨲᨿᨠᩫᨻᨲᩥᨲᩮᩬᨲᩮᩬᨲᩫᩁᩬᨾᩬᨻᨲᩥᨴᨿᩫᨠᩫᩃᩮᩬᨾᩬᨦᩬ

ก	ᨠ	ᨡ	ᨢ	ᨣ	ᨤ	ᨥ	ᨦ
ข	ᨧ	ᨨ	ᨩ	ᨪ	ᨫ		
ค	ᨬ	ᨭ	ᨮ	ᨯ	ᨰ		
ฆ	ᨱ	ᨲ	ᨳ	ᨴ	ᨵ		
ง	ᨶ	ᨷ	ᨸ	ᨹ	ᨺ		
จ	ᨻ	ᨼ	ᨽ	ᨾ	ᨿ		
ฉ	ᩀ	ᩁ	ᩂ	ᩃ	ᩄ		
ช	ᩅ	ᩆ	ᩇ	ᩈ	ᩉ		
ฌ	ᩊ	ᩋ	ᩌ	ᩍ	ᩎ		
ญ	ᩏ	ᩐ	ᩑ	ᩒ	ᩓ		
ฎ	ᩔ	ᩕ	ᩖ	ᩗ	ᩘ		
ฐ	ᩙ	ᩚ	ᩛ	ᩜ	ᩝ		
ฑ	ᩞ	᩟	᩠	ᩡ	ᩢ		
ณ	ᩣ	ᩤ	ᩥ	ᩦ	ᩧ		
ด	ᩨ	ᩩ	ᩪ	ᩫ	ᩬ		
ต	ᩭ	ᩮ	ᩯ	ᩰ	ᩱ		
ถ	ᩲ	ᩳ	ᩴ	᩵	᩶		
ท	᩷	᩸	᩹	᩺	᩻		

ธ	᩼	᩽	᩾	᩿	᪀		
น	᪁	᪂	᪃	᪄	᪅		
ป	᪆	᪇	᪈	᪉	᪊		
ผ	᪋	᪌	᪍	᪎	᪏		
ฝ	᪐	᪑	᪒	᪓	᪔		
พ	᪕	᪖	᪗	᪘	᪙		
ฟ	᪚	᪛	᪜	᪝	᪞		
ภ	᪟	᪠	᪡	᪢	᪣		
ม	᪤	᪥	᪦	ᪧ	᪨		
ย	᪩	᪪	᪫	᪬	᪭		
ร	᪮	᪯	᪰	᪱	᪲		
ล	᪳	᪴	᪵	᪶	᪷		
ว	᪸	᪹	᪺	᪻	᪼		
ส	᪽	᪾	ᪿ	ᫀ	᫁		
ห	᫂	᫃	᫄	᫅	᫆		
ฬ	᫇	᫈	᫉	᫊	᫋		
อ	ᫌ	ᫍ	ᫎ	᫏	᫐		
อย	᫑	᫒	᫓	᫔	᫕		

การเขียนพยัญชนะตัวห้อยอักษรตัวธรรมอีสาน

ᨣᩳᨿᩢᨿᨠᩣᨲᩅᩥᨶᩮᩣᨾᩩᨿᨲᩅᩥᨯᩦᨣᩮᩣᨾᩳ

ง : ᩅ ᩇ ᩈ ᩉ

น : ᩁ ᩃ ᩋ ᩌ

ร : ᩥ ᩦ ᩧ ᩨ

จ ช ฌ : ᩆ ᩇ ᩈ

ม : ᩉ ᩊ ᩋ

ล : ᩌ ᩍ

ฐ ถ ผ : ᩏ ᩐ ᩑ

ย : ᩆ ᩇ ᩈ ᩉ

ส : ᩋ ᩌ ᩍ ᩎ

ป : ᩆ ᩇ ᩈ ᩉ

ย : ᩆ ᩇ ᩈ ᩉ

อ : ᩆ ᩇ ᩈ ᩉ

การเขียนสระตัวธรรมอีสาน

ᨣᩳᨿᩢᨾᩩᨿᨲᩅᩥᨯᩦᨣᩮᩣᨾᩳ

อิ : ᩃ ᩄ ᩅ ᩇ

อะ: ᩉ ᩊ ᩋ ᩌ

อุ : ᩍ ᩎ ᩏ ᩐ

อี : ᩄ ᩅ ᩇ ᩈ

อา: ᩉ ᩊ ᩋ ᩌ

อู : ᩑ ᩒ ᩓ ᩔ

อู : ᩃ ᩄ ᩅ ᩇ

อิ : ᩉ ᩊ ᩋ ᩌ

เอ : ᩆ ᩇ ᩈ ᩉ

เอ : ᩃ ᩄ ᩅ ᩇ

อี : ᩉ ᩊ ᩋ ᩌ

โอ: ᩆ ᩇ ᩈ ᩉ

ไม้ซัด : ᩉ ᩊ ᩋ

อึ : ᩃ ᩄ ᩅ ᩇ

ไอ: ᩆ ᩇ ᩈ ᩉ

ไม้ข่ม : ᩍ ᩎ ᩏ

อึ : ᩃ ᩄ ᩅ ᩇ

นิคหิต : ᩉ ᩊ ᩋ

การเขียนเลขตัวธรรมอีสาน

ᨣᩳᨿᩢᨾᩮᩣᨲᩅᩥᨯᩦᨣᩮᩣᨾᩳ

๑ : ᩆ ᩇ ᩈ ᩉ

๖ : ᩁ ᩃ ᩄ ᩅ

๒ : ᩁ ᩃ ᩄ ᩅ

๗ : ᩆ ᩇ ᩈ ᩉ

๓ : ᩆ ᩇ ᩈ ᩉ

๘ : ᩁ ᩃ ᩄ ᩅ

๔ : ᩁ ᩃ ᩄ ᩅ

๙ : ᩁ ᩃ ᩄ ᩅ

๕ : ᩁ ᩃ ᩄ ᩅ

๐ : ᩁ ᩃ ᩄ ᩅ

การเขียนคำภาษาบาลีด้วยอักษรตัวธรรม

ธรรมเนียมปฏิบัติตามแบบโบราณในการการเขียนประสมคำภาษาบาลี นิยมเริ่มต้นด้วย “ปัญญาปารมี”ซึ่งเป็นบทสวดมนต์ที่มีการใช้อักขระเกือบครบทุกตัว จึงเหมาะสมที่จะใช้ทั้งเป็นแบบฝึกทั้งการอ่าน และเขียน ดังนี้

x|kxki,u

ปญฺญาปารมี

฿ og,k 9~9{ฝ x|kp6gxg9k l68g9k	๑ นโม ตสฺสตฺถุ ปญฺญายุเปโต สุคโต
;b9ikg8k 4klkp glgdk ml|koTgik	วิตราโค ภาสาย เสโก ทสญฺญานธโร
gpk g]kdhg5ksb99{Y;0bgoต o soต;K	โย โลกนาโถ หิตตฺถ์วจินฺเตนหนฺตวา
o xkxY l689Y lbilk o,k,b	น ปาปึ สุคตๆ สิรสา นมามิ
@ mkoxki,u	**1 ทานปารมี**
B9bxb glk 48;K mkoxki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา ทานปารมี สมฺปนฺโน
B9bxb glk 48;K mkojxXxki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา ทานอุปฺปปารมี สมฺปนฺโน
B9bxb glk 48;K mkoxi,9{xki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา ทานปรมตฺถปารมี สมฺปนฺโน
r6gmRk lr{|692\kgh	พุทฺโธ สพฺพญฺญุตฺตญาโน
vooตkmb86Il,hO8g9k glk 48;K	อนนฺตาทิคุณสมนฺนาคโต โส ภควา
B9bxb visY ;9 glk 48;K	อิติปิ อรหๆ วต โส ภควา
visoตY lilY 80ฉk,b	อรหนฺตๆ สรณๆ คจฺฉามิ
visoตY lbilk o,k,b	อรหนฺตๆ สิรสา นมามิ
# lu]xki,u	**2 สีลปารมี**
B9bxb glk 48;K lu]xki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา สีลปารมี สมฺปนฺโน
B9bxb glk 48;K lu]jxXxki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา สีลอุปฺปปารมี สมฺปนฺโน
B9bxb glk 48;K lu]xi,9{xki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา สีลปรมตฺถปารมี สมฺปนฺโน
r6gmRk lr{|692\kgh	พุทฺโธ สพฺพญฺญุตฺตญาโน
voo2kmb86Il,hO8g9k glk 48;K	อนนฺตาทิคุณสมนฺนาคโต โส ภควา
B9bxb l,<kl,{ฝgmRk ;9 glk 48;K	อิติปิ สมฺมาสมฺพุทโธ วต โส ภควา
l,<kl,{ฝmRY lilY 80ฉk,b	สมฺมาสมฺพุทธๆ สรณๆ คจฺสามิ
l,<kl,{ฝmRYY lbilk o,k,b	สมฺมาสมฺพุทธๆ สิรสา นมามิ

$ godข,<xki,u	**3 เนกฺขมฺมปารมี**
B9bxb glk 48;K godข,<xki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา เนกฺขมฺมปารมี สมฺปนฺโน
B9bxb glk 48;K godข,<jxXxki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา เนกฺขมฺมอุปฺปปารมี สมฺปนฺโน
B9bxb glk 48;K godข,<xi,9{xki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา เนกฺขมฺมปรมตฺถปารมี สมฺปนฺโน
r6gmRk lr{|692\kgh	พุทฺโธ สพฺพญฺญุตฺตญาโน
voo2kmb86Il,hO8g9k glk 48;K	อนนฺตาทิคุณสมนฺนาคโต โส ภควา
B9bxb ;b=Rk0iIl,XghOO ;9 glk 48;K	อิติปิ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน วต โส ภควา
;b=Rk0iIl,XoOY liIY 80ฉk,b	วิชฺชาจรณสมฺปนฺนำ สรณำ คจฺฉามิ
;b=Rk0iIl,XoOY lbilk o,k,b	วิชฺชาจรณสมฺปนนำ สิรสา นมามิ
% x|kxki,u	**4 ปญฺญาปารมี**
B9bxb glk 48;K x|kxki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา ปญฺญาปารมี สมฺปนฺโน
B9bxb glk 48;K x|kjxXxki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา ปญฺญาอุปฺปปารมี สมฺปนฺโน
B9bxb glk 48;K x|k xi,9{xki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา ปญฺญาปรมตฺถปารมี สมฺปนฺโน
r6gmRk lr{|692\kgh	พุทฺโธ สพฺพญฺญุตฺตญาโน
voo2kmb86Il,hO8g9k glk 48;K	อนนฺตาทิคุณสมนฺนาคโต โส ภควา
B9bxb l68g9k ;9 glk 48;K	อิติปิ สุคโต วต โส ภควา
l689Y liIY 80ฉk,b	สุคตำ สรณำ คจฺฉามิ
l689Y lbilk o,k,b	สุคตำ สิรสา นมามิ
*** ;bibpxki,u**	**5 วิริยปารมี**
B9bxb glk 48;K;bibpxki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา วิริยปารมี สมฺปนฺโน
B9bxb glk 48;K;bibpjxXxki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา วิริยอุปฺปปารมี สมฺปนฺโน
B9bxb glk 48;K;bibp xi,9{xki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา วิริยปรมตฺถปารมี สมฺปนฺโน
r6gmRk lr{|692\kgh	พุทฺโธ สพฺพญฺญุตฺตญาโน
voo2kmb86Il,hO8g9k glk 48;K	อนนฺตาทิคุณสมนฺนาคโต โส ภควา
B9bxb g]kd;bm^ ;9 glk 48;K	อิติปิ โลกวิทู วต โส ภควา
g]kd;bm6Y liIY 80ฉk,b	โลกวิทุงฺ สรณำ คจฺฉามิ
g]kd;bm6Y lbilk o,k,b	โลกวิทุงฺ สิรสา นมามิ

(-oตbxki,u	**6 ขนฺติปารมี**
B9bxb glk 48;K -o2bxki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา ขนฺติปารมี สมฺปนฺโน
B9bxb glk 48;K -o2bjxXxki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา ขนฺติอุปฺปปารมี สมฺปนฺโน
B9bxb glk 48;K -o2bxi,9{xki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา ขนฺติปรมตฺถปารมี สมฺปนฺโน
r6gmRk lr{|692\kgh	พุทฺโธ สพฺพญฺญุตฺตญาโน
voo2kmb86Il,hO8g9k glk 48;K	อนนฺตาทิคุณสมนฺนาคโต โส ภควา
B9bxb vo692gik ;9 glk 48;K	อิติปิ อนุตฺตโร วต โส ภควา
vo692iY liIY 80ฉk,b	อนุตฺตรำ สรณำ คจฺฉามิ
vo692iY lbilk o,k,b	อนุตฺตรำ สิรสา นมามิ
) l0Rxki,u	**7 สัจฺจปารมี**
B9bxb glk 48;K l0Rxki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา สจฺจปารมี สมฺปนฺโน
B9bxb glk 48;K l0RjxXxki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา สจฺจอุปฺปปารมี สมฺปนฺโน
B9bxb glk 48;K l0Rxi,9{xki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา สจฺจปรมตฺถปารมี สมฺปนฺโน
r6gmRk lr{|692\kgh	พุทฺโธ สพฺพญฺญุตฺตญาโน
voo2kmb86Il,hO8g9k glk 48;K	อนนฺตาทิคุณสมนฺนาคโต โส ภควา
B9bxb x6iblm,<lki5b ;9 glk 48;K	อิติปิ ปุริสทมฺมสารถิ วต โส ภควา
x6iblm,<lki5ฮ liIY 80ฉk,b	ปุริสทมฺมสารถิง สรณำ คจฺฉามิ
x6iblm,<lki5ฮ lbilk o,k,b	ปุริสทมฺมสารถิง สิรสา นมามิ
_ vTb[koxki,u	**8 อธิฏฺฐานปารมี**
B9bxb glk 48;K vTb[koxki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา อธิฏฺฐานปารมี สมฺปนฺโน
B9bxb glk 48;K vTb[kojxXxki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา อธิฏฺฐานอุปฺปปารมี สมฺปนฺโน
B9bxb glk 48;K vTb[koxi,9{xki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา อธิฏฺฐานปรมตฺถปารมี สมฺปนฺโน
r6gmRk lr{|692\kgh	พุทฺโธ สพฺพญฺญุตฺตญาโน
voo2kmb86Il,hO8g9k glk 48;K	อนนฺตาทิคุณสมนฺนาคโต โส ภควา
B9bxb l9{k gm;,o6QkoY ;9 glk 48;K	อิติปิ สตฺถา เทวมนุสฺสานำ วต โส ภควา
l9{k gm;,o6~koY liIY 80ฉk,b	สตฺถา เทวมนุสฺสานำ สรณำ คจฺฉามิ
l9{k gm;,o6~koY lbilk o,k,b	สตฺถา เทวมนุสฺสานำ สิรสา นมามิ

+ g,92kxki,u	9 เมตฺตาปารมี
B9bxb glk 48;K g,92kxki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา เมตฺตาปารมี สมฺปนฺโน
B9bxb glk 48;K g,92kjxXxki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา เมตฺตาอุปฺปารมี สมฺปนฺโน
B9bxb glk 48;K g,92kxi,9{xki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา เมตฺตาปรมตฺถปารมี สมฺปนฺโน
r6gmRk lr{|692\kgh	พุทฺโธ สพฺพญฺญุตฺตญาโน
voo2kmb86Il,hO8g9k glk 48;K	อนนฺตาทิคุณสมนฺนาคโต โส ภควา
B9bxb r6gmRk ;9 glk 48;K	อิติปิ พุทฺโธ วต โส ภควา
r6mRY liIY 80ฉk,b	พุทธํ สรณํ คจฺฉามิ
r6mRYY lbilk o,k,b	พุทธํ สิรสา นมามิ
@Q jgxd3kxki,u	**10 อุเปกฺขาปารมี**
B9bxb glk 48;K jgxd3kxki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา อุเปกฺขาปารมี สมฺปนฺโน
B9bxb glk 48;K jgxd3kjxXxki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา อุเปกฺขาอุปฺปารมี สมฺปนฺโน
B9bxb glk 48;K jgxd3kxi,9{xki,u l,XghO	อิติปิ โส ภควา อุเปกฺขาปรมตฺถปารมี สมฺปนฺโน
r6gmRk lr{|692\kgh	พุทฺโธ สพฺพญฺญุตฺตญาโน
voo2kmb86Il,hO8g9k glk 48;K	อนนฺตาทิคุณสมนฺนาคโต โส ภควา
B9bxb 48;K ;9 glk 48;K	อิติปิ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วต โส ภควา
48;o2YY liIY 80ฉk,b	ภควนฺตํ สรณํ คจฺฉามิ
48;o2YYY lbilk o,k,b	ภควนฺตํ สิรสา นมามิ
r6gmRk lr{|692\kgh	พุทฺโธ สพฺพญฺญุตฺตญาโน
Tg,<k g]kd692gik lYgSk ,81z]g9{k	ธมฺโม โลกุตฺตโร สโฺว มคฺคผลตฺโถ
Bg0R9Y i9o92pY lbilk o,k,b Gg9lY	อิจฺเจตํ รตนตฺตยํ สิรสา นมามิ เอเตสํ
vko64kg;o lr{voตikpk	อานุภาเวน สพฺพอนฺตรายา
;bo~o96 lr{mk9b	วินสฺสนฺตุ สพฺพทาติ

การเขียนคำภาษาอีสานด้วยอักษรตัวธรรม

การเขียนคำภาษาอีสานให้ฝึกเขียนเรื่อง "แทนน้ำนมแม่" ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่แพร่หลายและทรงคุณค่าในท้องถิ่นอีสานและลุ่มน้ำโขง โดยได้คัดลอกอักขรวิธีตามต้นฉบับใบลาน ดังนี้

ggmOhYoH<gg,	แทนน้ำนมแม่
฿ xyFou 0ydk:g5b"g]nV' Ex;yF,kgg9xk"dVi	๏ บัดนี้จักกล่าวเถิงเรื่อง ประวัติมาแต่ปางก่อน
8k:g,nV r6gmRkmYk gm~hlViw;	คราวเมื่อพุทโธธรรม เทศนาสอนไว้
wosHOsV& 8Yk4u=ugg,O	ในหนห้อง คำภีร์ชี้แม่น
ggmOhY oH<gg,]P& xk"oyOlnX,k	แทนน้ำ นมแม่เลี้ยง ปางนั้นสืบมา
0y92kg]k ,skik=k 0y92ฝ]H"my" %	จัตตาโร มหาราชา จัตตุรงค์ทั้ง 4
rV,dyO 5ng9HkhY fk5:il6ErvH"	พร้อมกัน ถือเต้าน้ำ ดาถ้วนสุพระองค์
dyXmy" fVyw,rV, ExmuXlb"-V&sV,	กับทั้ง ดอกไม้พร้อม ประทีปสิ่งของหอม
wxpY 5:Px^=k l6ErvH"5,: i	ไปยอ ถวยบูชา สุพระองค์ถ้วน
pH<rbxkOrV, lkm6dkOggsOggs	ยมพิบาลพร้อม สาธุการแหนแห่
wxrV, sOkErg0Hk ExlH"9YmYk	ไปพร้อม หน้าพระเจ้า ประสงค์ตั้งต่อธรรม
dyXmy" gm;FkrV, lkm6dkO oV,goy"	กับทั้ง เทวดาพร้อม สาธุการน้อมเน่ง
lP&8nOg8Hk i'H<gmHk mH:ggfO	เสียงคื่นเค้า ระงมเท่าทั่วแดน
,umy" sNly"rV, 96ibpk gxHkxu	มีทั้ง หอยสังข์พร้อม ตุริยาเป่าปี่
lP&vN gg8Ow8-6P=Y	เสียงอ้อยอ้อย แคนไค้ขลุ่ยซอ
8k:oyO8HOdY vYiggv]HO lkm6dkOrV,rYk	คราวนั้นคนก็ ออระแอล้น สาธุการพร้อมพร่ำ
S:kOg-Hk9Vy my"fVyw, x^=kggm ggdErvH"	หว่านข้าวตอก ทั้งดอกไม้ บูชาแท้แก่พระองค์
gxyOmu vy~0yOggm lP&i'H<g8Hk8nO	เป็นที่ อัศจรรย์แท้ เสียงระงมเค้าคื่น
akakFhY l<6fd: & fbO=tmkO s, น. Yiws:	ฟ้าฟาดน้ำ สมุทรก้อง ดินสะท้านหวั่นไหว
g,nVoyO/^'s<ฦ gm;fk: rV,rYkmy"ErvbO	เมื่อนั้นฝูงหมู่ เทวดาด้าว พร้อมพร่ำทั้งพระอินทร์
rH<rYkrV, wxf:P mkOErvH"	พรหมพร่ำพร้อม ไปด้วยท่านพระองค์
rYg,nV]H:ExepFlP& -7Ol^g,nV'l:yi	พอเมื่อ แล้วประโยชน์เสี่ยง ขึ้นสู่เมืองสวรรค์
gxyOmu xyOg]"lP& glXi'H<=H<=yO	เป็นที่ บรรเลงเสียง เสพระงมชมชั้น
9k;9b"lkr6i l:yirH<gm;g]Dk	ตาวติงสาพุ้น สวรรค์พรหมเทวโลก
lP&mH: gmHk i'H<dV&mH: ggfO	เสียงทั่วเท่า ระงมก้องทั่วแดน

ggmOhYoH<gg,	แทนน้ำนมแม่
/^&s<ฎ gm;pV& lkm6dkO=H<=nO	ฝูงหมู่ เทวาย้อง สาธุการชมชื่น
jHkg-Hk9Vy my"fVyw, ,k9ViiyXErvH"	เอาข้าวตอก ทั้งดอกไม้ มาต้อนรับพระองค์
rV,dyO oui,HOws:	พร้อมกัน นีระมนไหว้ องค์พุทโธธรรมเทศน์
vH"r6gmRkmYk,gml	
erF=H"g0yF gmF5: i s<HfdP&l6ExdkO	โพฒชงค์เจ็ด เทศน์ถ้วน หมดเกี้ยงสุประการ
xyf06 myO9kmk: dY5njHkm6ylb"	ปัจจุ ทันตาท้าว ก็ถือเอาทุกสิ่ง
gxyO9HO;K g-Hk9VyfVyw, fk5:	เป็นต้นว่า ข้าวตอกดอกไม้ ดาถ้วนคู่สุอัน
i8^l6vyO	
,uumy"-V& s: kOfu]HFvNsN	มีทั้งของ หวานดีรสอ้อยห้อย
5: P,VXggd Err6mRg0Hk s<HfdP&	ถวยมอบแก่ พระพุทธเจ้า หมดเกี้ยงคู่สุแนว
8^l6ggo:	
rYg,nV xYix, น. i]H: 5Nrk]kg]bD	พอเมื่อ บรบวรแล้ว ถอยพาลาเลิก
ikmRhErg0Hk g,nVakl^l: yi	ราถนาพระเจ้า เมือฟ้าสู่สวรรค์
gm;fk: vH"dkO0yFgg0"	เทวดาด้าว องการจัดแจง
vk~hg-HkhY fk5: il6ExdkO	อาสนาข้าวน้ำ ดาถ้วนสุประการ
5yFoyO Err6mRg0Hk	ถัดนั้น พระพุทธเจ้า องค์เอกโพธิญาณ
vH"gvyermbpkO	
zkiHX py",kfk gg,8u" 9HO]P&	ผารบ ยังมารดา แม่คืงตนเลี้ยง
ErdY gm~hws lkm6dkO5: PxkF	พระก็ เทศนาให้ สาธุการถวยบาท
lbib,sk,kpk gg,]P& ErvH"ggmggo0b"	สิริมหามายา แม่เลี้ยง พระองค์แท้แน่จริง
8k: ErdY vHOivHO]Yk hYgg,,kfk	คราวพระก็ อนละหนล้ำ นำแม่มารดา
0bFw0 py"s: igsyO ExepF,ugs}nv]HO	จิตใจ ยังหวนเห็น ประโยชน์มีเหลือล้น
Er07" gm~hws Er,kfk9HOgg,	พระจึงเทศนาให้ พระมารดาตนแม่
8bFgsyO oH<gg,]P& 8k: oyOgg9s}y'	คิดเห็น นมแม่เลี้ยง คราวนั้นแต่หลัง
86ieog0Hk gs}nvs}kP vtoyOgoD	คุณโนเจ้า เหลือหลายอนันต์เนก
8bfgsyO xk"dVir6i x6i8Ykgg9s}y'	คิดเห็น คราวก่อนพุ้น บุญค้ำแต่หลัง
8k: g,nVvH" Ergg,kfk	คราวเมื่อองค์ พระแม่มารดา
my"xb92k rYErvH"mH"]P&	ทั้งปิตตา พ่อพระองค์ทรงเลี้ยง
8bdgsyO x6i86i]HO gs}ns}kP]HOgdyF	คิดเห็น บุญคุณล้นเหลือหลายล้นเกศ

ggmOhYoH<gg,	แทนน้ำนมแม่
my" Exgmdfk:]nV]YkmH: ggfO	ทั้ง ประเทศด้าว ลือล้ำทั่วแดน
s}kPrYk,nV ,kfk]PU rYkHO	หลายพร่ำมื้อ มารดาเลี้ยงพร่ำนาน
9Yg,nV gsb"hkO]Yk ErvH"5nVmH"grF	ต่อเมื่อเหิงนานล้ำ พระองค์ถือทรงเพศ
vVy x:. flnXlk" 86iggd: lk~Ok	ออก บวชสืบสร้าง คุณแก้วศาสนา
xyOEr=k]H: mH"=kO9HOExglbF	บรรพชาแล้ว ทรงฌานตนประเสริฐ
mkO07" 8bFiYki^ 86iggd: Ergg,9HO	ท่านจึง คิดฮ่ำฮู้ คุณแก้วพระแม่ตน
8bFgsyO8k: Ergg,wf woits, น.	คิดเห็นคราว พระแม่ได้ ในระหว่างทรงครรภ
k"mH"8yX	
wojmVimH" xY,u8YkiVi	ในอุทรทรง บ่มีคำฮ้อน
wov6mVimH" Er,kfk xYiVigsy"	ในอุทรทรง พระมารดาบ่ฮ้อนเห็ง
xYwf]YkxkyikP ErdkPgonV?^g?yO	บ่ได้ ลำบากฮ้าย พระกายเนื้ออยู่เย็น
ErmH"gsyOi^ 86ieo-V&Ergg,	พระทรงเห็นฮู้ คุณโณของพระแม่
mkO07" gmgmFws mYkgg0"l6vyO	ท่านจึง เทเทศน์ให้ ธรรมแจ้งสุอัน
xkit,ulP& gm~OkvH<vkO	ปารมีเสี่ยง เทศนาอมอ่าน
$; myfgmFgg0" gglF'9kO Ergg,9HO	30 ทัสเทศน์แจ้ง แสดงต้านพระแม่ตน
8bF;K x6igs}n]HO voyO9Y]kOedF	คิดว่า บุญเหลือล้น อนันตังล้านโกฐ
erF=H" g0yFgmF5: i gg5<=Yk9n<9k<	โพชงค์เจ็ดเทศน์ถ้วน แถมซ้ำตื่มตาม
rV,rYk gm: fk: ErvbOrH< dYmH"ezF	พร้อมพร่ำเทวดาด้าว พระอินทร์พรหมก็ทรงโผด
mkO8bF gsyOExepFgxn" 8k: 8y"	ท่านคิด เห็นประโยชน์เบื้อง คราวครั้งแต่หลัง
gg9s}y'	
gm;fkwf jxXdkigdbF	เทวดาได้ อุปการะเกิด
wfsk hYxYggd: ,k]k"l, น. Plu	ได้หา น้ำบ่อแก้ว มาล้างส่วยสี
,umy" sV,vHXrV, ,klu]k"l, น. P	มีทั้ง หอมอบพร้อม มาสีล้างส่วย
ExmuXrV, x^=kws, น. l6vyO	ประทีปพร้อม บูชาไหว้สุอัน
xYixyFwm vH"r6gmRk 9HOExglbF	บรรบัติไท้ องค์พุทโธตนประเสริฐ
xyFoumkO skywf8bFgsyO	บัดนี้ท่าน หากได้คิดเห็น
ExepFggddk 8k: 8y"9Ywx	ประโยชน์แก่กล้า คราวครั้งต่อไป
07"wf gm~Okws womYkggmO9Vx	จึงได้ เทศนาให้ ในธรรมแทนตอบ
s: y' ExepF8y"sOk g;OikP wssk"gsb"	หวัง ประโยชน์ครั้งหน้า เวรฮ้ายให้ห่างเหิน

ggmOhYoH<gg,	แทนน้ำนมแม่
/^&s<ฎ gm;fk: g,n"l;yO gm;e]D	ฝูงหมู่ เทวดาด้าว เมืองสวรรค์เทวโลก
=H<=nOrV, ErvH"=u =V&mYk	ชมชื่นพร้อม พระองค์ชี้ช่องธรรม
dyXmy" vbOrH<ak g,n"l: yi =N=nO	กับทั้ง อินทร์พรหมฟ้า เมืองสวรรค์ช้อยชื่น
wfay" mYkErg0Hk mH"=u ly"lVi	ได้ฟัง ธรรมพระเจ้า ทรงชี้สั่งสอน
wosHOsV& ;b,kOmV&m: PgmF	ในหนห้อง วิมานทองทวยเทศ
my"g-FggfO g,n"]6,ak ,o6fs<ฎ vbOrH<	ทั้งเขตแดน เมืองลุ่มฟ้า มนุษย์หมู่อินทร์พรหม
lyFmy"x: & mqyk ws?^g?yO skPiVi	สัตว์ทั้งปวง ทั้งหลาย ไห้อยู่เย็นหายฮ้อน
xYwf ,u,kO,k Ex0HO xy"xPf	บ่ได้ มีมารมา ประจญบังเบียด
ErvH" gmgmFws gsyOi^ =6ExdkO	พระองค์ เทเทศน์ให้ เห็นฮู้สุประการ
xyFou/^&s<ฎ x: &=HOg=nV	บัดนี้ฝูงหมู่ ปวงชนเชื้อ คานนางน้อยใหญ่
8kOh&oNwsP	
ws rkdyO0nVw; 86iggd: rYgg,9HO	ให้ พากันจื่อไว้ คุณแก้วพ่อแม่ตน
grbOsky ,u86i]HO wfrH<ggr"rPO]^y	เพิ่นหาก มีคุณล้น ได้พมแพงเพียรลูก
jx{dVi]P& s}kP,nVrYkHO	อุปการะเลี้ยง หลายมื้อพร่ำนาน
/^&s<ฎ vkskOg-Hk x^xk =uO9Vi	ฝูงหมู่ อาหารข้าว ปูปลาชื้นต่อน
rYgg, skl^]P& xY,uiVixViwf	พ่อแม่ หาสู่เลี้ยง บ่อมีฮ้อนบ่อนใด
8k: g,nV gikoyOwf oVi?^wojmVi	คราวเมื่อ เรานั้นได้ นอนอยู่ในอุทร
,Fk mH"8: k<m6y ?k"wf xY,ugg8O	มารดาทรงความทุกข์ อย่างใดบ่มีแค้น
9Y,k s}kPgfnOwf mH"8yOmV&ggd	ต่อมา หลายเดือนได้ ทรงครรภ์ท้องแก่
,u @; gfnO5: i Ex0: i,H< sO;"jmVi	มี 10 เดือนถ้วน ประจวนม้มหน่วงอุทร
?nOoVi dYm6y]HO vHFdbOvkskO?ky	ยืนนอน ก็ทุกข์ล้น อดกินอาหารอยาก
grkt;K sOydsO;"ggoO jmVimV& sO;"gg-O	เพราะว่า หนักหน่วงแน่น อุทรท้องหนวงแขวน
ggIO vHF9}vF;K" d6,kOs}6f0ky8yO	แสน อดตลอดว่าง กุมารหลุดจากครรภ์
,kfkwf ?^dYkdbOiVi	มารดาได้ อยู่กรรมกินฮ้อน
oVi =gg8"xbO wx<kzbvVi	นอน สะแคงปิ้น ไปมาผิอ่อน
,n5nx: P 9ygg9hYiVi oVi8k" gg9wa	มือถือบวยตักแต่น้ำฮ้อน นอนค้างแต่ไฟ
d6,kOwf oVi=Y]CfbO ?^sONsO7'	กุมารได้ นอนซอแลดิ้น อยู่หน่อยหนึ่ง
g]bPg]Hk 0yXpHDvH< dbO0^ f^foH<	เลยเล่า จับยกอม กินจู้ดูดนม
gsb"hOwf s}kP8nO 8k: g,nVP	เหิงนานได้ หลายคืนคราวเมื่อย

ggmOhYoH<gg,	แทนน้ำนมแม่
grkt vHF?^dyO dYkg0HkxY=V&	เพราะ อดอยู่กัน กรรมเจ้าบ่ซอง
wo jmVimV& xHdD9bfux: f	ใน อุทรท้อง ปกติดีปวด
9}vF s<Hfm6yiVi wogonVggs"8u"	ตลอด หมดทุกข์ฮ้อน ในเนื้อแห่งคีง
07"wf 9u"9HOdk: syFdkPgfbOpk"	จึงได้ ตีงตนก้าว หัดกายเดินย่าง
s}kP,nwf ErdkPgonV dY?^g?yO	หลายมื่อได้ พระกายเนื้อก็อยู่เย็น
gg-y"gg]"wf skvkskO ws]^y	แข็งแรงได้ หาอาหารไห้ลูก
,k?^]P& gg]"g=Hk l6;yO	มาอยู่เลี้ยง แลงเช้าสุวัน
dYg,nV s}kPgfnViwf x692kg]bPwsP	ก็เมื่อ หลายเดือนได้ ปุตตาเลยใหญ่
wx,kskywf giHkoudY0y"8, น. i	ไปมาหากได้ เฮานี้ก็จังควร
mu dt9yOp^ws ,kfk z^]Ykxky	ที่ กตัญญูไห้ มารดาผู้ลำบาก
my" xb92krYkrV, 5OOv<]P& wsP,k	ทั้ง ปิตตาพร้ำพร้อม ถนอมเลี้ยงใหญ่มา
0HO d: kg5b"wf xyOEr=kmH"grF	จน กว่าเถิงได้ รรพชาทรงเพศ
X: flnXlk" luO=N lk~Ok	บวชสืบสร้าง ศีลซ้อยศาสนา
dt9yOp^ dt9tg;muws womYk Erg0Hkdk:	กตัญญู กตเวทีให้ ในธรรมพระเจ้ากล่าว
ggmOhYoH<gg,]P& ErvH"g0Hk gm~h woxHFxyO xki,u =usk"	แทน น้ำนมแม่เลี้ยง พระองค์เจ้าเทศนา ในบทบั้น ปารมีชี้ห่าง
$; myFgmF5: i gsyOgg0" l6ExdkO	30 ทัส เทศน์ถ้วน เห็นแจ้งสุประการ
vyOou zHOz}t,u]HO vH"r6gmRk mkOdk:	อันนี้ ผลผะละมีล้น องค์พุทโธท่านกล่าว
erF=H"g0yF gmF5: i ExmkOmkP 9YdyO	โพชงค์เจ็ด เทศน์ถ้วน ประทานท้ายต่อกัน
vyO d9yOp^ggm vH"r6gmRkmH"	อัน กตัญญูแท้ องค์พุทโธทรง
d9tg;mu=uws ggmOwoErgg,9HO	กตเวทีชี้ให้ แทนในพระแม่ตน
sky,u d6lHO]HO voyO9Y]kOedF	หากมี กุศลล้น อนันตังล้านโกฏิ
ErvH"ezF/^&s<ภ lyfwsPoN ggfOfk: dY?^g?yO	พระองค์โผดฝูงหมู่ สัตว์ใหญ่น้อย แดนด้าวก็อยู่เย็น
mkOoyOs: igsyOi^ x6i86i -V&Ergg,	ท่านนั้น หวนเห็นฮู้ บุญคุณของพระแม่
07"wf 8bFiYki^ 86i]HO gg9s}y'	จึงได้ คิดฮ่ำฮู้ คุณล้นแต่หลัง
xyFou 8: imu giHks: ii^ gsyO86i	บัดนี้ ควรที่ เฮาหวนฮู้ เห็นคุณคองประโยชน์

ggmOhYoH<gg,	แทนน้ำนมแม่
8V&ExepF	
,kfk giHkrY]P& giHkwfwsP,k	มาดา เพิ่นพร่ำเลี้ยง เฮาได้ใหญ่มา
giHk8: i jHk9HOg-Hk xyOEr=k	เฮาควร เอาตนเข้า บรรพชาทรงเพศ
mH"gryF	
x: flnXlk" lH<g=nV lk~Ok	บวชสืบสร้าง สมเชื้อศาสนา
8: imu gm~Okws womYk mH"exF	ควรที่ เทศนาให้ ในธรรมทรงโปรด
ggmO hYoH,gg,]P& x6i]HO]nOEx,kO	แทน น้ำนมแม่เลี้ยง บุญล้นลื่นประมาณ
mYou ErvH"gm~Okws Er,kfk i^iV,	ธรรมนี้พระองค์เทศนาให้ พระมารดาฮู้ฮ่อม
xkXdYkg;O]CemF	บาปกรรมเวร และโทษ
ErvH" xYgfnVfiVi wogonVlb"wf	พระองค์ บ่เดือดร้อน ในเนื้อสิ่งใด
g5b"8k: fyX-yOwf ouirkO	เถิงคราว ดับขันธ์ได้ นีรพานเป็นที่เพิ่ง
gxyOmugrb"	
oiHD xYwfwd ErvH"g0Hk gm~h	นรก บ่ได้ใกล้ พระองค์เจ้าเทศนา
8: imu g,muxk vk: rYgg,	ควรที่ เมธีป่า อาวอาพ่อแม่
x: f]^yg9Hk wsggmOg=nV lk~Ok	บวชลูกเต้า ให้แทนเชื้อศาสนา
grnVws gsyO8V&g-Hk ouirkO =u=V&	เพื่อให้เห็นคองเข้า นีรพานชี้ช่อง
gxyOxV&-7O l: yiak/kPrH<	เป็นป่องขึ้น สวรรค์ฟ้าฝ่ายพรหม
?kwf g,Hk'H<'V& luOmkO xYs}b']Yk	อย่าได้เมางมง้อง ศีลทานบ่หลิงล่ำ
my"8Ykg=Hk wsw09y" 9YmYk	ทั้งค่ำเช้า ให้ใจตั้งต่อธรรม
?kwf dH, น. gd"?kO luOmkO rPOExepF	อย่าได้กลัวเกรงย่าน ศีลทานเพียรประโยชน์
]te,X edFggddk wssyOsOk g-Hk9YmYk	ละโมบ โกรธแก่กล้า ให้หันหน้าเข้าต่อธรรม
vH"Er ly"Stg0Hk gm~Ok lVily"	องค์พระ สังฆเจ้า เทศนาสอนสั่ง
ws9H: g0HkruoV& 8Ob'i^iYkgsyO	ให้ตัว เจ้าพี่น้อง คนิงฮู้ฮ่ำเห็น
xHFwf gxyOg;O9V& mYk9HO	บทใด เป็นเวรต้อง ทำตนให้หมองหม่น
wss<v"s<Hi	
wsrOP]ts}udg;yO ?k-nOfnV ws], น.	ให้เพียร ระลึกเว้น อย่าขืนดื้อให้ล่วงทำ
&mYk	
,yO0y gxyOdYk9V& 9k<g5b"4kP4ky	มันจัก เป็นกรรมต้อง ตามเถิงภายภาค
8y"sOkr6i xYgsyOggmggsy"l, น. yi	ครั้งหน้าพุ้น บ่เห็นแท้แห่งสวรรค์

ggmOhYoH<gg,	**แทนน้ำนมแม่**
ws rkdyO0Ykw; wo8V&r6mRxkF	ให้ พากันจำไว้ ในคองพุทธบาท
luOmkOws 0Ykw;?kw]	ศีลทานให้จำไว้อย่าไล
0bFw09y" wsoV,oP: womYk	จิตใจตั้ง ให้น้อมเหนี่ยวในธรรม
lYkEx=yOptws rb0kith rPOExdVx	สัมปชัญญะให้ พิจารณาเพียรประกอบ
lYk,kvk=ue;]P&=u;bF=Vxggm	สัมมาชีพอาชีโวเลี้ยงชีวิตชอบแท้ พระองค์ท่านเทศนา
ErvH"mkOgm~Ok	
xyFou v;lkOl6flbO xHFdVi wfpYdk, น.	บัดนี้ อวสานสุดสิ้น บทกลอนได้ยอกล่าว
/^&r: y =k: ruoV& ?k9PO9kO dk:,: yi	ฝูงพวกชาวพี่น้อง อย่าเตือนต้านกล่าวขวัญ
-ksky wfdk: ggd woz^y obmkOmYk	ข้าหาก ได้กล่าวแก้ ในผูกนิทานธรรม
,u?^ wowx]kO gm~Ok lViw;	มีอยู่ ในใบลาน เทศนาสอนไว้
woxHFxyO 8YkdVi vH<vkO	ในบทบั้น คำกลอนอมอ่าน
?bXjHk gg9pY# rYwsi^iV,	หยิบเอา แต่ย่อย่อ พอให้ฮู้ฮอม
8V&mYkou xHFdVi g-bO-kF	คองธรรมนี้ บทกลอนเขินขาด
/^&s<ฦ oyxkFg0Hk /k9PO-kz^dk: dVi	ฝูงหมู่ นักปราชญ์เจ้า อย่าเตียนข้าผู้กล่าวกลอน นั้นถ่อน
oyO5Vi	
-k-Y vteslbf, น. P g,mu=k: =HOoyxkF	ข้าขอ อโหสิด้วย เมธีชาวชนนักปราชญ์
xViwf g-bO-kF-Y wsg0Hk9n<g9b,	บ่อนใด เขินขาดข้อ ให้เจ้า ตื่มเติม
-kz^ xy|koN -YvyXwrhY,ky	ข้าผู้ ปัญญาน้อย ขออภัยนำมาก
8yOgg,O oyDxkFg0Hk gsyO]C:	ครั้นแม่น หนักปราชญ์เจ้า เห็นแล้วให้ตื่มเติม นั้นถ่อน
ws9n<g9b< oyO5Vi	
?kwf 9b9POmkO Ex0kO=u=V&	อย่าได้ติเตียนท่าน ประจานชี้ช่อง
xViwf 9HDs}Hiws g9b<gg9<9n<jHk	บ่อนใด ตกหล่นให้เติมแต้มตื่มเอา นั้นถ่อน
oyO5Vi	
obF5b9Yg]nV' ggmOhYoH< vH<vkO	นิตถิตังเรื่อง แทนน้ำนมอมอ่าน
]C: mYou 5: Pw;mu8:i dVi]Cว	แล้วท่อนี้ ถวยไว้ที่ควร ก่อนแล้ว

อังกา คือ การบอกลำดับแผ่นใบลาน มี 2 วิธี คือ

1. ใช้ลำดับตัวเลข @ # $.....
2. ใช้พยัญชนะบาลี ผสมกับสระสันสกฤต 12 ตัว ดังนี้

d dk db du d6 d^ gd wd ed gdHk dYk dt

- -k -b -u -6 -^ g- w- e- g-Hk -Yk -t

8 8k 8b 8u 86 8^ g8 w8 e8 g8Hk 8Yk 8t

S Sk Sb Su S6 S^ gS wS eS gSHk SYk St

' 'k 'b 'u '6 '^ g' w' e' g'Hk 'Yk 't

ฯ]ฯ

แบบฝึกหัดที่ 5.1

1. เขียนบทพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ด้วยอักษรตัวธรรม

อิติปิ โส ภะคะวา อะระหัง สัมมา สัมพุทโธ วิชชาจะระณะสัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู อะนุตตะโร ปุริสะทัมมะสาระถิ สัตถา เทวะมะนุสสานัง พุทโธ ภะคะวาติฯ	
สะวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม สันทิฏฐิโก อะกาลิโก เอหิปัสสิโก โอปะนะยิโก ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิติฯ	

แบบฝึกหัดที่ 5.2

2. เขียนบทพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ด้วยอักษรตัวธรรม

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต	_____
สาวะกะสังโฆ	_____
อุชุปะฏิปันโน ภะคะวะโต	
สาวะกะสังโฆ	
ญายะปะฏิปันโน ภะคะวะโต	
สาวะกะสังโฆ	
สามีจิปะฏิปันโน ภะคะวะโต	
สาวะกะสังโฆ	
ยะทิทัง จัตตาริ	
ปุริสะยุคานิ	
อัฏฐะ ปุริสะปุคคะลา	
เอสะ ภะคะวะโต	
สาวะกะสังโฆ	
อาหุเนยโย	
ปาหุเนยโย	
ทักขิเณยโย	
อัญชะลีกะระณีโย	
อะนุตตะรัง	
ปุญญักเขตตัง โลกัสสาติฯ	

แบบทดสอบ (8 คะแนน)

3. เขียนผญาภาษิตด้วยอักษรตัวธรรม 3 บท

1. ใจประสงค์สร้าง กลาง ดงกะว่าท่ง ใจขี้คร้าน กลางบ้านกะว่าดง

2. ไปหาพระให้เอาของไปถวาย ไปหานายให้เอาของไปต้อน

3. เดินทางบ่อสุดเส้น อย่าถอยหลังให้เขาเหยียบ
   ตายขอให้ตายหน้า พุ้น เขาสิเอิ้นว่าหาญ

4. หนูกินม้อน จั่งเห็นคุณแมว ลูกแขวนแอว จั่งเห็นคุณพ่อแม่

การจัดกิจกรรมการฝึกอบรม

1. บรรยายประกอบ
2. อภิปราย
3. ฝึกปฏิบัติ
4. ระดมสมอง
5. นำเสนอผลงาน

สื่อ และแหล่งเรียนรู้

1. เอกสารการฝึกอบรม ประกอบด้วย
   1.1 เอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรม
   1.2 แบบฝึกกิจกรรมการฝึกอบรม
   1.3 เอกสารความรู้ประกอบการฝึกอบรม (ใบลานพระคัมภีร์)
2. สื่อการนำเสนอของวิทยากร ประกอบด้วย โปรแกรมการนำเสนอ (Power Point) และเอกสารประกอบการบรรยาย

การวัดและการประเมินผล

1. เครื่องมือวัด

1.1 แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น สำหรับพระสงฆ์ ในจังหวัดกาฬสินธุ์ ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จานวน 30 ข้อ ใช้หลังการฝึกอบรม

1.2 แบบสอบถามวัดความพึงพอใจผู้เข้าอบรมเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม ด้วยแบบวัดความพึงพอใจแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ

2. วิธีการวัด

2.1 ทดสอบวัดความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น สำหรับพระสงฆ์ ในจังหวัดกาฬสินธุ์ ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จานวน 30 ข้อ ใช้หลังการฝึกอบรม

2.2 สอบถามวัดความพึงพอใจผู้เข้าอบรม ใช้เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม ด้วยแบบวัดความพึงพอใจแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ

เอกสารอ้างอิง

ธวัช ปุณโณทก. 2540. *อักษรอีสาน: อักขรวิทยาอักษรตัวธรรมและไทยน้อย.* กรุงเทพฯ: สยามเพลสแมเนจเม้นท์.

ชอบ ดีสวนโคก และคณะ. 2540. *ของเก่าบ่เล่ามันลืมเฮียนนำคำโบราณอีสาน.* ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

สวิง บุญเติม. 2547. *คู่มือการเรียนและการสอนอักษรธรรมอีสาน.* อุบลราชธานี: สำนักพิมพ์มรดกอีสาน.

สุพัตรา สุภาพ. 2535. *สังคมและวัฒนธรรม.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาคผนวก ก

เครื่องมือวัดและประเมินผล

แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านและการเขียน
อักษรธรรมอีสานเบื้องต้น

ตอนที่ 1 จงเลือกคำตอบที่ถูกที่สุด (ข้อละ 1 คะแนน)

1. อักษรตัวธรรมอีสานมีลักษณะคล้ายกับอักษรชนิดใดมากที่สุด
   ก. อักษรเขมรโบราณ
   ข. อักษรตัวเมืองล้านนา
   ค. อักษรฝักขามสุโขทัย
   ง. อักษรไทยย่อ

2. อักษรตัวธรรมอีสานได้รับอิทธิพลการใช้จากอาณาจักรใด
   ก. อาณาจักรพุกาม
   ข. อาณาจักรล้านนา
   ค. อาณาจักรล้านช้าง
   ง. อาณาจักรอยุธยา

3. พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 มีผลต่อการใช้อักษรตัวธรรมอีสานอย่างไร
   ก. ทำให้อักษรตัวธรรมอีสานได้รับความนิยมมากขึ้น
   ข. ทำให้มีการพัฒนารูปแบบอักษรตัวธรรมอีสาน
   ค. ทำให้มีการใช้อักษรตัวธรรมอีสานในเอกสารราชการ
   ง. ทำให้อักษรตัวธรรมอีสานเสื่อมความนิยม

4. วัสดุใดที่พบว่ามีการใช้ในการจารึกอักษรตัวธรรมอีสาน
   ก. ใบลาน ข. แผ่นเงิน
   ค. งาช้าง ง. ถูกทุกข้อ

5. กษัตริย์ล้านช้างพระองค์ใดที่นำ พระธรรมคัมภีร์ วรรณกรรม นักปราชญ์ราชบัณฑิต ตลอดถึงช่างฝีมือ กลับมายังอาณาจักรล้านช้าง
   ก. ขุนบรมราชาธิราช
   ข. พระเจ้าโพธิสาลราช
   ค. พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช
   ง. พระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช

6. พยัญชนะ (E -) มีชื่อเรียกว่าอย่างไร
   ก. โค้งหน้า ข. ระวง
   ค. ระวรรค ง. ฮอ

7. พยัญชนะ (-&) มีชื่อเรียกว่าอย่างไร
   ก. อังแล่น ข. งอสูง
   ค. รอสูง ง. อังกา

8. พยัญชนะใดใช้ในภาษาบาลี
   ก. / ข. a
   ค. ? ง. l

9. U คือสระลอยตัวใด

ก. อะ ข. อี

ค. อุ ค. ออย

10. # ใช้ในกรณีใด

ก. เลข 2 ข. แทนไม้ยมก (ๆ)

ค. ขึ้นต้นเรื่อง ง. ถูกทุกข้อ

ตอนที่ 2 จับคู่คำอ่านที่ถูกต้อง (10 คำแนน)

@iN@	ยี่สิบ
gpkg]kdhg5k	เอาไป
Ayfu	นะโม
jHkwx	ฤกษ์ดี
#ryO*iN=k:@	อาการ
vkdkO	ร้อยเอ็ด
@Q@	โยโลกะนาโถ
-6ih”	สิบเอ็ด
og,k	ขุนนาง
=k:	2,521

ตอนที่ 3 เขียนคำต่อไปนี้ด้วยอักษรตัวธรรมอีสาน (10 คะแนน)

1. บรบวร _____
2. ไหม _____
3. ข้าวของ _____
4. ผู้สาวถือไม้ส่าว _____
5. มากมายก่ายกอง _____
6. ทั้งหลาย _____
7. อันว่า _____
8. แลนา _____
9. สังกราส _____
10. อัศจรรย์ _____

แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ตอนที่ 1 คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องผลการประเมินและโปรดเขียน

5 หมายถึง ความพึงพอใจมากที่สุด

4 หมายถึง ความพึงพอใจมาก

3 หมายถึง ความพึงพอใจปานกลาง

2 หมายถึง ความพึงพอใจน้อย

1 หมายถึง ความพึงพอใจน้อยที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
1. ด้านเนื้อหา					
1.1 เนื้อหาของหลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้จริง					
1.2 เนื้อหาในหลักสูตรเหมาะสมในการจัดกิจกรรม					
1.3 มีการลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายาก					
1.4 เนื้อหาวิชาภาคทฤษฎีและ ปฏิบัติมีความสอดคล้องกัน					
2. ด้านวิทยากร 2.1 วิทยากรสอนตรงเนื้อหา					
2.2 วิทยากรกระตุ้นให้ผู้เข้าอบรม ร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง					
2.3 วิทยากรมีการเตรียมการ ฝึกอบรมมาล่วงหน้าอย่างเหมาะสม					
2.4 วิทยากรจัดการฝึกอบรมให้ผู้ เข้าอบรมได้รับการฝึกอบรมเป็นศูนย์กลางการฝึกอบรมโดยผู้เข้าอบรม มีบทบาทแสดงออก และวิทยากรคอย ให้คำแนะนำ					
2.5 วิทยากรพยายามเสริมความรู้ ด้านการอ่านและการเขียนให้กับผู้เข้าอบรม อย่างมีคุณภาพ					
3. ด้านสื่อและสถานที่ในการอบรม					
3.1 สื่อและอุปกรณ์ในการอบรมมี ความเหมาะสม					
3.2 ระยะเวลาในการฝึกอบรม เหมาะสมและเพียงพอกับการฝึกอบรม					
3.3 สถานที่ในการฝึกอบรมเหมาะสม					
3.4 บรรยากาศในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมต่อการเรียนรู้					

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
4. ด้านการวัดและประเมินผล					
4.1 แบบทดสอบที่ใช้ตรงตามเนื้อหา ที่ฝึกอบรม					
4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและ ประเมินผลมีความเหมาะสม					
4.3 วิธีการฝึกอบรมมีหลักการและ มาตรฐานที่ชัดเจนตรงตามความมุ่งหมายของหลักสูตร					
4.4 มีการวัดผลเพื่อพัฒนาผู้เข้า อบรมระหว่างการฝึกอบรม					
4.5 มีการประเมินความสามารถของ ผู้เข้าอบรมในด้านการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม .....

.....

ภาคผนวก ข

ภาพการจัดกิจกรรมฝึกอบรม

การจัดกิจกรรมฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านและการเขียน อักษรธรรมอีสานเบื้องต้น สำหรับพระสงฆ์

โครงการฝึกอบรม

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล พระครูโสตถิธรรมโสภณ (อนวัช สิญจวัตร์)

วัน เดือน ปีเกิด วันเสาร์ที่ 11 มิถุนายน พ.ศ.2526

สถานที่เกิด บ้านเลขที่ 21/2 หมู่ที่ 2 บ้านสบเปา ตำบลแม่เปา
อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

สถานที่อยู่ปัจจุบัน วัดป่าโคกกลาง 285 หมู่ที่ 3 ตำบลหลุบ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2552 ปริญญาศาสนศษสตรบัณฑิต (ศน.บ.) สาขาวิชาพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พ.ศ. 2553 ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) สาขาวิชาบริการศึกษา
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พ.ศ. 2565 ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ภาคผนวก ค

หนังสือราชการ

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โทร.๑๘๒
ที่ คศ ๖๐๔๓๙ /๒๕๖๔ **วันที่** ๖ กรกฎาคม ๒๕๖๔
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน อาจารย์ ดร.ประยงค์ หัตถพรหม

ด้วย พระครูโสตถิธรรมโสภณ(อนวัช สิญจวัตร์) รหัสประจำตัว ๖๒๙๒๑๐๕๕๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ **เรื่อง "การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น สำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดกาฬสินธุ์"** เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ในการนี้ จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ ด้านโรคหลอดเลือดสมอง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โทร.๑๘๒
ที่ คศ ๖๐๔๓๙ /๒๕๖๔ **วันที่** ๖ กรกฎาคม ๒๕๖๔
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมาน เอกพิมพ์

ด้วย พระครูโสตถิธรรมโสภณ(อนวัช สิญจวัตร์) รหัสประจำตัว ๖๒๙๒๑๐๕๕๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง **"การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น สำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดกาฬสินธุ์"** เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ในการนี้ จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ ด้านโรคหลอดเลือดสมอง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY

ที่ อว ๐๖๑๙.๐๒/ว ๔๑๐๖

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อธิราชย์ นันขันตี

ด้วย พระครูโสตถิธรรมโสภณ(อนวัช สิญจวัตร์) รหัสประจำตัว ๖๒๙๒๑๐๕๕๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ **เรื่อง "การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น สำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดกาฬสินธุ์"** เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ในการนี้ จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ ด้านโรคหลอดเลือดสมอง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดี

สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
โทรศัพท์ ๐๔๓-๗๑๒๒๓๓

ที่ อว ๐๖๑๙.๐๒/ว ๔๑๐๖

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน อาจารย์ ดร.ยุทธพงศ์ มาตย์วิเศษ

ด้วย พระครูโสตถิธรรมโสภณ(อนวัช สิญจวัตร์) รหัสประจำตัว ๖๒๙๒๑๐๕๕๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ **เรื่อง "การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น สำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดกาฬสินธุ์"** เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ในการนี้ จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ ด้านโรคหลอดเลือดสมอง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดี

สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
โทรศัพท์ ๐๔๓-๗๑๒๒๓๓

ที่ อว ๐๖๑๙.๐๒/ว ๔๑๐๕

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

นมัสการ เจ้าคณะจังหวัดกาฬสินธุ์(ธรรมยุต)

ด้วย พระครูโสตถิธรรมโสภณ(อนวัช สิญจวัตร์) รหัสประจำตัว ๖๒๙๒๑๐๕๕๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ **เรื่อง "การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น สำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดกาฬสินธุ์"** เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ในการนี้ จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย กับประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์ในจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดี

สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
โทรศัพท์ ๐๔๓-๗๑๒๒๓๓

ที่ อว ๐๖๑๙.๐๒/ว ๔๑๐๔

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าทดลองใช้เครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

นมัสการ เจ้าคณะจังหวัดกาฬสินธุ์(ธรรมยุต)

ด้วย พระครูโสตถิธรรมโสภณ(อนวัช สิญจวัตร์) รหัสประจำตัว ๖๒๙๒๑๐๕๕๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง **“การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น สำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดกาฬสินธุ์”** เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ในการนี้ จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าทดลองใช้เครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย กับกลุ่มประชากร คือ พระสงฆ์ในจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดี

สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
โทรศัพท์ ๐๔๓-๗๑๒๒๓๓

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โทร.๑๘๒
ที่ คศ ๖๐๔๓๙ /๒๕๖๔ **วันที่** ๖ กรกฎาคม ๒๕๖๔
เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.อนุสรณ์ จันทร์ประทักษ์

ด้วย พระครูโสตถิธรรมโสภณ(อนวัช สิญจวัตร์) รหัสประจำตัว ๖๒๙๒๑๐๕๕๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ **เรื่อง "การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น สำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดกาฬสินธุ์"** เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือวิจัย

เพื่อ ☐ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
☐ ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
☐ ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
☐ อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

ที่ อว ๐๖๑๙.๐๒/ว ๔๑๐๓

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อธิราชย์ นันขันตี

ด้วย พระครูโสตถิธรรมโสภณ(อนวัช สิญจวัตร์) รหัสประจำตัว ๖๒๙๒๑๐๕๕๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง **“การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น สำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดกาฬสินธุ์”** เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือวิจัย

เพื่อ ☐ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
☐ ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
☐ ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
☐ อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดี

สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
โทรศัพท์ ๐๔๓-๗๑๒๒๓๓

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โทร.๑๘๒
ที่ คศ ๖๐๔๓๙ /๒๕๖๔ **วันที่** ๖ กรกฎาคม ๒๕๖๔
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะธิดา ปัญญา

ด้วย พระครูโสตถิธรรมโสภณ(อนวัช สิญจวัตร์) รหัสประจำตัว ๖๒๙๒๑๐๕๕๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ **เรื่อง "การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรธรรมอีสานเบื้องต้น สำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดกาฬสินธุ์"** เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ในการนี้ จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ ด้านโรคหลอดเลือดสมอง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล พระครูโสตถิธรรมโสภณ (อนวัช สิญจวัตร์)

วัน เดือน ปีเกิด วันเสาร์ที่ 11 มิถุนายน พ.ศ.2526

สถานที่เกิด บ้านเลขที่ 21/2 หมู่ที่ 2 บ้านสบเปา ตำบลแม่เปา
อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

สถานที่อยู่ปัจจุบัน วัดป่าโคกกลาง 285 หมู่ที่ 3 ตำบลหลุบ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2552 ปริญญาศาสนศษสตรบัณฑิต (ศน.บ.) สาขาวิชาพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พ.ศ. 2553 ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) สาขาวิชาบริการศึกษา
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พ.ศ. 2565 ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม